

248 18

EDITURA UNIVERS

W. Somerset MAUGHAM

HONOLULU

... Critic imparțial, observator al ne-
buniei omenesti, Maugham nu și-a
cruțat compatrioții.

Ascunzându-și sensibilitatea sub mas-
ca ironiei, a păstrat mereu vie amin-
tirea băiețaului rămas singur pe
lume la o vîrstă fragedă, a studentu-
lui înstrăinat, sfios, inhibat — ima-
ginea lui din tinerețe. Asemenea tu-
tutor marilor romancieri anglo-
saxoni, e mereu frămîntat de pro-
bleme morale...

Măiestria lui de povestitor, limpezi-
mea stilului, adevărul personajelor
și plasticitatea atmosferei i-au asi-
gurat, de-a lungul timpului, foarte
mulți cititori.

GLOBUS

Lei 7

1974

W. SOMERSET MAUGHAM

HONOLULU

Clubul cărții digitale 2024

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Côperta colecției : *Ion State*

Ilustrația : *Anton Perussi*

Culegere de nuvele din volumele : THE TREMBLING OF A LEAF (William Heinemann, London, 1925), SIX STORIES WRITTEN IN THE FIRST PERSON SINGULAR (William Heinemann, London, 1936) și THE CASUARINA TREE (W. Collins Sons & Co Ltd., London and Glasgow, 1936).

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
EDITURII UNIVERS

GLOBUS

W. SOMERSET MAUGHAM

HONOLULU

Traducere de
S. Marcus

EDITURA UNIVERS

București

1974

PACIFICUL

Pacificul e la fel de schimbător și de nesigur ca sufletul omului. Uneori e cenușiu precum Canalul Mîneei în dreptul capului Beachy Head, agitat de-o hulă puternică, iar alteori e aspru, înspumat cu coame albe și turbulent. Rareori se întîmplă să fie albastru și calm. Atunci însă e de-un albastru violent. Soarele arde fără milă pe-un cer a cărui transparență nici o urmă de nori n-o umbrește. Vînturile alizee îți intră în sînge și te umplu de nerăbdare să întîmpini necunoscutul. Valurile, rostogolindu-se măreț, se întind în jur la nesfîrșit și, uitînd de tinerețea pe care n-o mai ai, cu amintirile ei, chinuitoare și dulci, te încearcă o irezistibilă poftă de viață, pe cît de neliniștită pe-atît de intolerabilă. Pe-o mare ca asta a pornit Ulise în căutarea Insulelor Fericite. Dar sînt și zile cînd Pacificul se aseamănă cu un lac. Oceanul e neted și lucios ca o oglindă. Peștii zburători, o licărire de umbră pe luciul oglinzii, plonjează stîrnind mici fîntîni de picături sclipitoare. La orizont se zăresc nori de vată, care, în lumina amurgului, iau forme fantastice și te fac să crezi că ai munți înalți în fața ochilor. Sînt, de fapt, munții din țara visurilor tale. Călătorești într-o tăcere de neînchipuit, pe

întinsul unui ocean vrăjit. Cînd și cînd, cîtiva pescăruși îți dau speranța că pămîntul nu e departe, poate vreo insulă uitată și ascunsă în pustietatea apelor; dar pescărușii, melancolicii pescăruși, sînt singurul semn că o asemenea insulă ar exista. Nu vezi nici un cargobot din coșurile căruia fumul să se înalțe prietenos, nici o corabie cu pînze impunătoare sau vreo goeletă elegantă, nici măcar o barcă de pescuit: e un pustiu nemărginit. Dar iată că pustietatea nu întîrzie să-ți trezească un vag pre-sentiment.

HONOLULU

Călătorul înțelept călătorește numai în imaginație. Un bătrîn francez (de fapt un savoyard) a scris cîndva o carte intitulată *Călătorie în jurul odăii mele*. N-am citit-o și nici nu știu despre ce tratează, dar titlul îmi stîrnește fantezia. Într-o asemenea călătorie aș putea să fac înconjurul globului. Icoana de lîngă șemineu mă poate transporta în Rusia, cu imensele ei păduri de mestecenii și bisericile albe cu turle boltite. Volga e largă, și-n cîrciuma de la capătul unui sat înșirat pe malul apei oamenii îmbrăcați în cojoace se țin de băutură. Stau pe movila de pe care Napoleon a văzut pentru prima oară Moscova și îmbrățișez cu privirea imensitatea orașului. Voi coborî pentru a mă întîlni cu oamenii, pe care-i cunosc mult mai bine decît pe mulți din propriii mei prieteni, cu Alioșa și Vronski, și cu mulți alții. Dar privirile mi se îndreaptă acum spre o vază de porțelan și nările mi se umplu de miresmele Chinei. Mă las purtat de doi indigeni într-un scaun pe digul îngust care desparte orezăriile sau de-a lungul lizierei unui munte împădurit. Oamenii sporovăiesc vesel, în timp ce merg tîrșind picioarele sub apăsarea poverii, în

dimineata însorită, iar din cînd în cînd aud, îndepărtate și misterioase, sunetele profunde ale clopotelor unei mănăstiri. Pe străzile Pekinului o mulțime pestriță se împrăstie spre a face loc unui șir de cămile, care pășesc delicat, aducînd piei și alte mărfuri ciudate din deșerturile pietroase ale Mongoliei. În Anglia, la Londra, sînt unele după-amiezi de iarnă cînd plafonul norilor grei și groși e atît de coborît și lumina atît de sumbră încît inima ți-e cuprinsă de melancolie, dar ești liber atunci să privești pe fereastră și să vezi cu ochii minții cocotierii îngrămădiți pe plaja unei insule de corali. Nisipul e argintiu, și cînd calci pe el, în plin soare, e atît de strălucitor încît te orbește, de nu poți să ții ochii deschiși. Pe sus, păsările mynah fac o larmă grozavă, iar valurile se sparg necontenit de recif. Astea sînt cele mai fericite călătorii, cele pe care le faci în halat și papuci, lîngă propriul tău cămin, pentru că nu-ți pierzi nici una dintre iluziile pe care le nutreai.

Dar, așa cum există oameni care pun sare-n cafea pretinzînd că-i dă un iz cu totul specific și fascinant, la fel sînt și anumite locuri învăluite într-o aură de romantism, care îți provoacă inevitabil deziluzii ce par să le dea o savoare ieșită din comun. Cu toate că te așteptai la ceva deosebit de frumos, impresia ce ți-o produc e infinit mai complexă decît oricare dintre cele ce s-ar putea pune pe seama frumuseții ca atare. Este asemenea unei slăbiciuni în caracterul unui om de seamă, care poate să scadă din admirația ce-o suscită, dar îl face sigur mai interesant.

În nici un fel nu eram pregătit pentru Honolulu. E atît de departe de Europa, se ajunge acolo după

un voiaj atît de lung de la San Francisco, iar numele acesta e asociat cu lucruri atît de curioase și fermecătoare încît nu-mi venea în primul moment să-mi cred ochilor. E puțin probabil să-mi fi format în minte vreo idee exactă despre ceea ce mă așteptam să văd, dar ce-am găsit mi-a produs o mare surpriză. Am dat peste un oraș tipic occidental. Cocioabele urmează la rînd cu clădirile din piatră, casele de lemn dărăpănate stau alături de elegante magazine cu fațade din sticlă, tramvaiele electrice străbat străzile huruind zgomotos, iar Ford-urile, Buick-urile și Packard-urile stau înșirate de-a lungul trotuarelor. Magazinele sînt pline pînă la refuz cu toate articolele de primă necesitate ale civilizației americane. Fiecare a treia casă e o bancă și fiecare a cincea, o agenție a unei societăți de navigație maritimă.

Străzile sînt înțesate de oameni, o mulțime neînchipuit de pestriță. Americanii, ignorînd clima, umblă în haine negre, cu gulere înalte, scrobite, cu tot felul de pălării de paie, de fetru sau meloane. Indigenii kanaka, cu pielea cafeniu-deschisă, cu părul creț, sînt îmbrăcați doar cu cămașă și pantaloni; în schimb, metișii sînt foarte șic, cu cravate în culori țipătoare și pantofi de lac lucioși. Japonezii, cu zîmbetul lor umil, sînt bine îmbrăcați și curați, în pantaloni de doc alb, în timp ce femeile lor umblă la un pas sau doi în urmă, îmbrăcate în portul lor tradițional, cu un bebeluș în spinare. Copiii japonezi, în costume vii colorate, cu capetele rase ca-n palmă, par niște păpuși pitorești. Mai sînt și alți asiatici. Bărbații,

înfloitori și grași, poartă straiile americane ca și cum le-ar fi îmbrăcat pentru prima oară ; în schimb, femeile lor sînt foarte cochete, în costume albe, negre sau gri-albastre, formate din pantaloni cu tunică, și sînt încîntătoare, cu părul negru, lins și pieptănat atît de strîns încît ai impresia că n-ar putea fi niciodată ciufulit. În ultimul rînd vin filipinezii — bărbații cu pălării enorme de paie, femeile cu rochii din muselină de-un galben strident și mîneci largi, bufante.

Aici e locul de întîlnire între Orient și Occident, unde ultimul răcnet al modei stă cot la cot cu autentice antichități, unde chiar dacă n-ai să găsești romantismul la care te-ai așteptat, ai să dai totuși peste altceva care nu e mai puțin senzațional. Toți acești oameni ciudați trăiesc alături unii de alții, cu graiuri și sisteme de gîndire diferite ; fiecare crede în alți zei și evaluează lucrurile după altă scară a valorilor, iar în comun au doar două pasiuni : dragostea și mîncarea. Și nu știu cum se face, dar, pe măsură ce-i privești, toți acești oameni capătă consistență și dau o impresie de vitalitate extraordinară. Cu toate că aerul e atît de blînd și cerul atît de albastru, ai, nu se știe de ce, senzația a ceva dogorîtor de pătimaș care agită mulțimea ca un puls zvîcnit. Deși, suit pe-o platformă, în mîna cu un baston alb pentru dirijarea traficului, polițaiul indigen de la colț conferă scenei un aer de respectabilitate, ai totuși sentimentul că impresia e numai de suprafață ; puțin mai în adînc domnește întunericul și misterul. Te trece un fior și simți o mică strîngere de inimă, precum noaptea

într-o pădure, cînd liniștea ar începe deodată să fie străpunsă de bătăile surde, stăruitoare, ale unei tobe. Te încearcă un sentiment bizar de așteptare, fără să știi bine ce aștepți.

Am stăruit poate ceva mai mult asupra contrastelor și disonanțelor pe care Honolulu le oferă noului venit, dar în mintea mea s-a precizat gîndul că tocmai asta e cheia povestirii pe care vreau să v-o relatez. E un episod brodat pe marginea unei superstiții primitive, și mă surprinde că ceva de felul acesta a putut supraviețui într-o civilizație care, dacă nu poartă semnele distincției, cu siguranță că le manifestă pe cele ale unui tehnicism minuțios. Nu-mi revin din șocul pe care mi l-a provocat faptul că asemenea lucruri se pot întîmpla, sau cel puțin dau impresia că au putut avea loc în plină civilizație, ca să spunem așa, a celor mai sofisticate mijloace de transmisie, cu și fără fir, a vehiculelor cu motor adaptate la cele trei medii și a presei hebdomadare care transmite prompt pînă și cele mai insolite știri. Iar prietenul care m-a condus la Honolulu și mi-a arătat orașul oferea aceleași contraste și disonanțe care am simțit din primul moment că reprezintă caracteristica cea mai izbitoare a acestei așezări omenești.

Winter, pentru că așa îl chema, era un american căruiua îi aduceam o scrisoare de recomandare de la o cunoștință comună din New York. Era un bărbat între patruzeci și cincizeci de ani, cu cîteva fire de păr negru, ceva mai abundent și argintiu la tîmple, și o figură prelungă, cu trăsături ascuțite. Clipea nervos și privea prin ochelari cu rame groase de baga care-i dădeau un aer de seriozitate destul de

amuzant. Era, s-ar putea spune, mai degrabă înalt și în tot cazul numai piele și os. Se născuse în Honolulu, iar taică-său avea un mare magazin în care vindea confecții, tricotaje și tot felul de lucruri de care ar putea avea nevoie un om de lume, de la rachete de tenis pînă la haine impermeabile de marinar. Afacerea mergea strună și nu-mi vine greu să înțeleg indignarea domnului Winter-tatăl cînd fiul său, refuzînd să devină comerciant alături de el, îi anunță hotărîrea de-a se face actor. Prietenul meu a petrecut douăzeci de ani pe scenă, uneori la New York, dar mai adesea pe drumuri, pentru că nu strălucea prin talent; nefiind însă nici pe departe prost, ajunsese la concluzia că e preferabil să vîndă jartiere la Honolulu decît să joace roluri mărunte la Cleveland, Ohio. A părăsit scena și s-a apucat de negustorie. Cred că, după viața aventuroasă pe care a dus-o vreme atît de îndelungată, gusta din plin plăcerea de a-și permite să conducă un automobil și să trăiască într-o casă superbă, lîngă terenul de golf, și deoarece era un om înzestrat, sînt convins că-și conducea afacerile cu competență. Dar n-a avut tăria să rupă toate legăturile cu arta și, de vreme ce nu mai putea să joace, începu să picteze. M-a dus în atelierul său și mi-a arătat pînzele pe care le realiza. Fără să fi fost rele, nu erau ceea ce m-aș fi așteptat să văd ieșind de sub penelul său. Picta numai naturi moarte, pînze foarte mici, poate de douăzeci pe douăzeci și cinci centimetri; și picta foarte delicat, cu cea mai mare grijă și preocupare pentru aspectul final. Era vizibilă pasiunea lui pentru amănunt. Lucrările sale cu fructe își evocau fructele din ta-

blourile lui Ghirlandaio¹. Cuprins oarecum de admirație în fața răbdării sale, nu puteai rezista impresiei pe care ți-o producea dexteritatea de care dădea dovadă. Îmi închipui că eșecul său ca actor își găsește explicația în faptul că, deși efectele sale erau studiate cu mare grijă, nu aveau destulă forță și nici destulă pregnantă ca să treacă dincolo de luminile rampei.

M-a amuzat aerul de stăpîn, nu lipsit însă de ironie, cu care mi-a arătat orașul. În sinea lui era convins că Honolulu n-are pereche în Statele Unite și totuși își dădea perfect de bine seama cît de comică era această atitudine. M-a luat să dăm o raită cu mașina spre a-mi arăta clădirile orașului și nu-și mai încăpea în piele de satisfacție cînd îmi exprimam admirația sinceră pentru stilul lor arhitectonic. Mi-a arătat casele magnaților.

— Asta-i casa Stubbs, îmi spuse. A costat o sută de mii de dolari în anul construcției. Familia Stubbs e una dintre cele mai de vază de la noi. Bătrînul Stubbs a venit aici cu șaptezeci de ani în urmă, ca misionar.

Ezită puțin și mă privi prin lentilele mari și rotunde ale ochelarilor.

— Toate familiile noastre de vază sînt familii de misionari, zise el. Nu prea te simți acasă la Honolulu, dacă tatăl sau bunicul nu s-a îndeletnicit cu convertirea păgînilor.

— Chiar așa să fie?

— Cunoști bine Sfînta Scriptură?

¹ Ghirlandato (Domenico di Tommaso Bigordi) (1449—1494), pictor italian din școala florentină, reprezentant al Renașterii timpurii (n.t.).

— Destul de bine, am răspuns eu.

— E un verset care spune : „Părinții au mâncat struguri acri, iar copiii lor li s-au strepezit dinții“. La Honolulu sună altfel : „Părinții i-au creștinat pe indigenii kanaka, iar copiii le-au luat pământul“.

— „Ajută-te singur și Domnul te va ajuta“, am rostit eu în șoaptă.

— Sigur te va ajuta. După ce indigenii de pe insula asta au îmbrățișat creștinismul, nu le-a mai rămas nimic altceva de îmbrățișat. Regii au dăruit misiunilor pământ în semn de prețuire, iar misiunarii au cumpărat pământ ca să adune comori în rai. O bună investiție, fără îndoială. Unii misionari s-au lăsat de afacere — cred că se poate spune afacere, fără supărare — și au devenit speculanți de terenuri. Dar aceste cazuri au fost mai degrabă excepții. De regulă, fiii lor se îngrijeau de latura comercială a afacerii. Ah, ce bună treabă e să ai un tată venit aici cu cincizeci de ani în urmă să răspîndească dreapta credință !

Deodată se uită la ceas.

— Asta-i bună, s-a oprit. Înseamnă că e momentul să luăm un cocteil.

Goneam pe-o șosea excelentă, plantată de o parte și de alta cu zămoșită roșie, în drum spre oraș.

— Ai fost la barul Union ?

— Încă nu.

— Mergem acolo.

Știam că e localul cel mai cunoscut din Honolulu și am intrat înăuntru plin de curiozitate. Accesul e printr-un pasaj îngust din strada Regală, iar în pasaj sînt prăvălioare și birouri, așa încît sufletele pîrjolite de sete nu trebuie să fie neapărat bănuite că se duc să bea. Barul e o sală mare, pătrată, cu

trei intrări ; în partea opusă teighelei, care ocupă toată lungimea unui perete, două colțuri au fost compartimentate în mici separeuri. Legenda spune că au fost făcute pentru ca regele Kalakaua să-și poată potoli setea fără să fie văzut de către supușii săi ; gîndul că într-unul dintre ele e posibil ca acest potentat, negru ca tăciunile, să fi stat la un pahar cu Robert Louis Stevenson ¹ îmi face plăcere. Portretul lui în ulei atîrnă acolo, încadrat într-o ramă grea, aurită ; dar e în companie bună, pentru că mai atîrnă și două gravuri ale reginei Victoria. Pe pereți, alături de acestea, mai sînt și alte gravuri vechi, din secolul al XVIII-lea, una din ele, care numai Dumnezeu știe cum a ajuns acolo, fiind după un decor al pictorului scenograf De Wilde ; mai sînt și cîteva oleografii scoase din suplimentele de Crăciun ale revistelor ilustrate *Graphic* și *Illustrated London News* de acum douăzeci de ani. Peste tot sînt reclame de whisky, gin, șampanie și bere, amestecate cu fotografii ale echipelor de baseball și ale formațiilor de muzică indigene.

La prima impresie localul nu părea să facă parte din lumea mondenă, agitată, pe care-o lăsasem afară, în strada inundată de lumină, ci dintr-o lume pe cale de dispariție. Avea parfumul unei zile din trecutul recent. Soios și întunecos, adăpostea o atmosferă vag misterioasă, pe care, în jocul imaginației, o găseai potrivită cu sediul unor tranzacții dubioase. Îți sugera o epocă mai sîngeroasă, cînd oameni încrîncenați își țineau viața în propriile

¹Robert Louis Stevenson (1850—1894), poet, prozator și eselist englez, autorul celebrei lucrări *Comoara de pe insulă* (n.t.).

lor mâini și acțiunile violente sfîșiau monotonía vieții cu desfășurarea lor fîroasă.

Cînd am intrat, sala arăta destul de plină. Adu-
nat la bar, un grup de negustori discuta despre
afaceri, iar într-un colț doi indigeni kanaka tră-
geau la măsca. Alți doi-trei bărbați, proprietari de
dughene după aspect, jucau zaruri. Restul consu-
matorilor veneau neîndoieînic de pe mare; erau
căpitani de cargoboturi, secunzi, mașiniști. În dosul
barului, amestecînd de zor cocteilul Honolulu,
pentru care localul era celebru, serveau doi mețiși
supradimensionați, îmbrăcați în alb din cap pînă-n
picioare, bine căptușiți cu grăsimi, rași cu perdaf
și cu pielea de ciocolată, în cap cu o chică de păr
creț și doi ochi lucioși cît două gogoși.

Omul meu, Winter, părea să se afle în relații
cu peste jumătate din lumea adunată acolo și, în
timp ce ne croiam drum spre bar, un bărbat cu
ochelari, scund și gras, care stătea singur la o
masă, îi oferi o băutură.

— Nu, căpitane, ești musafirul meu, zise Winter.
Întoarce capul spre mine.

— Aș vrea să faci cunoștință cu căpitanul
Butler.

Omul acela mic mi-a întins o mîină pe care i-am
strîns-o fără prea mult interes. Se porni o discuție,
dar, fiindcă cele ce se petreceau în jur îmi sustră-
geau atenția, nu l-am prea băgat în seamă, și după
ce-am comandat fiecare cîte-un rînd de cocteiluri,
ne-am despărțit. Cînd ne-am urcat din nou în
mașină și ne-am dezlipit de trotuar, Winter mi-a
spus:

— Îmi pare bine că am dat de Butler. Țineam
să-l cunoști. Ce impresie îți face?

— N-aș putea spune că m-a preocupat cine știe
ce, i-am răspuns.

— Crezi în existența supranaturalului?

— Nici asta n-aș spune că intră în vederile mele,
i-am răspuns eu zîmbind.

— Acum un an sau doi i s-a întîmplat un lucru
cu totul ieșit din comun. Ar merita să ți-l pove-
tească.

— Ce anume?

La întrebarea mea, Winter ocoli răspunsul.

— Nici eu nu-mi explic întîmplarea, zise. Dar
în privința faptelor nu există nici o îndoială. Te
interesează lucruri de felul acesta?

— Ce fel de lucruri?

— Farmece, magie, lucruri de-astea.

— Pînă acum n-am dat de omul pe care să nu-l
intereseze.

Winter făcu o scurtă pauză.

— Prefer să nu ți-o povestesc eu. Ar fi mai
bine s-o auzi din gura lui, să-ți faci singur o idee.
Ce program ai diseară?

— N-am stabilit încă nimic.

— Ei bine, dau eu de el mai devreme sau mai
tîrziu, și-am să văd dacă nu ne primește pe vas.

De la Winter am aflat cîteva lucruri despre
căpitan. Butler și-a petrecut toată viața în Pacific.
Cunoscuse timpuri mai bune decît cele actuale,
pentru că a fost secund și apoi căpitan pe-un vas
de pasageri cu care făcea naveta de-a lungul coastei
californiene, dar naufragiase și, odată cu pierderea
vasului, au pierit și cîteva pasageri înecați.

— Bănuiesc că băutura a fost de vină, zise Win-
ter.

Firește că s-a făcut o anchetă, în urma căreia și-a pierdut brevetul, după care valurile vieții l-au mînat în ape mai tulburi. Un număr de ani a cucerit Marile Sudului, iar acum era comandantul unei mici goelete care naviga între Honolulu și diferitele insule ale arhipelagului. Vasul aparținea unui armator asiatic, pentru care faptul că avea un căpitan fără brevet nu însemna nimic altceva decît că putea să-i plătească o leafă mai mică, și era totdeauna preferabil să aibă un alb în funcția de comandant.

Acum, după ce-am auzit aceste lucruri despre el, mă străduiam să-mi amintesc mai precis cum arată. Mi-am amintit de ochelarii lui rotunzi și de ochii albaștri, rotunzi, dindărătul lor, și în felul acesta, treptat, i-am refăcut imaginea cu ochii minții. Era un om mic de statură, fără părți proeminente, rotofeii, cu fața rotundă ca o lună plină și un nas mic și borcănăț. Un păr blond, pe care-l tăia scurt, fața stacojie și barba bine rasă. Avea niște mîini durdulii, cu gropițe la încheieturi, iar picioarele îi erau scurte și groase. Era un om vesel, pe care tragica experiență la care fusese supus îl lăsase neatins. Cu toate că trebuie să fi avut cel puțin treizeci-treizeci și cinci de ani, arăta mult mai tînăr. Dar, în definitiv, nu l-am luat prea mult în seamă, iar acum, după ce aflasem de catastrofa prin care a trecut și, evident, i-a ruinat viața, mi-am propus să-l studiez mai atent cînd îl voi reîntîlni. Un fenomen curios, care merită să fie observat, e deosebirea în reacțiile emotive pe care le întîlnești la oameni. Unii pot trece prin bătălii cumplite, teamă de moarte iminentă și grozăvii de neînchipuit, fără ca sufletul lor să sufere cea mai mică

mutilare, în timp ce altora tremurul lunii pe-o mare solitară sau cîntatul unei păsărele în tufiș poate să le provoace o asemenea emoție încît ființa lor să iasă în întregime transfigurată. Să fie datorată slăbiciunii sau tăriei, lipsei de imaginație sau instabilității caracterului? Nu știu. Cînd mi-am evocat în imaginație episodul naufragiului, cu tipetele celor care se înecau și scenele de groază, iar, mai tîrziu, chinul anchetei, durerea cumplită a celor care-și jeleau ființele dragi înghițite de valuri și toate articolele din presă în care era înfierat, rușinea și oprobiul, mi-am amintit contrarietate cu cîtă trivialitate a putut căpitanul Butler să vorbească despre fetele din Hawaii, despre Ewelei, cartierul lupanarelor, și despre aventurile sale erotice. Rîdea cu ușurință, cînd ar fi fost de așteptat să nu mai rîdă niciodată. Îmi amintesc de dinții lui albi și lucioși; era singurul lucru frumos pe care-l avea. Începuse să mă intereseze și, gîndindu-mă la el și la firea lui ușuratică și veselă, nepăsătoare, am uitat de povestea pentru care urma anume să-l revăd. Doream să stau de vorbă cu el mai degrabă pentru a încerca să aflu, în măsura posibilului, cîte ceva despre felul lui de-a fi.

Amicul Winter a făcut pregătirile necesare și, după cină, am coborît pe chei. Barca vasului ne aștepta și curînd eram purtați, cu ajutorul vîslelor, către goeleta ancorată la oarecare distanță de port, nu departe de dig. Cînd ne-am apropiat să acostăm, se auzeau sunetele lascive ale micii ghitare hawaiene cu patru coarde căreia i se spune ukulele. Am urcat scara și, cînd am ajuns pe punte, Winter și-a dat cu părerea:

— Cred că trebuie să fie în cabină.

Cunoștea drumul și m-am luat după el. Era o cabină mică, răvășită și murdară, cu o masă într-o parte și o banchetă lată de jur împrejur, pe care presupun că dormeau acei pasageri destul de prost inspirați să călătorească cu un asemenea vas. Lumina era slabă și provenea de la o lampă de gaz. La gitară cânta o tânără indigenă, iar Butler, tot lănit pe banchetă, stătea cu capul rezemat de umărul ei și o ținea cu o mână de mijloc.

— Vezi-ți de treabă, căpitane, zise Winter cu haz. Nu te deranja din pricina noastră.

— Ba poftiți înăuntru, zise Butler, ridicându-se în picioare și strângându-ne mâna. Ce beți ?

Era o noapte caldă și prin ușa deschisă se zăreau nenumărate stele, animate pe-un cer care mai avea încă un colorit aproape albastru. Căpitanul Butler purta un tricou fără mâneci, lăsând să i se vadă brațele albe și groase. Pantalonii erau într-un hal de murdărie indescriptibilă. Umbla desculț ; în schimb, purta o pălărie de fetru teribil de veche și extraordinar de diformă.

— Dați-mi voie să vă prezint. Fata cu care mă țiiu. Nu-i așa că-i faină ?

Am dat mâna cu o ființă foarte drăguță. Fata era cu un cap mai înaltă decât căpitanul și nici măcar rochia pe care indigenele au fost obligate de către misionarii din generația trecută s-o poarte, împotriva voinței lor, pentru salvagardarea decenței, nu reușea să-i ascundă frumusețea formelor. Era de așteptat să devină corpolentă cu trecerea anilor, dar acum era plină de grație și deosebit de zgłobie. Pielea ei brună, de-o transparență sedefie, și tăietura ochilor, te fermecau. Păru-i negru și bogat era împletit într-o coadă groasă înfășurată în jurul

capului. Zîmbetul ei de bun-venit dădea la iveală un șirag de dinți ca niște perle mici, egale și albe ; un zîmbet încântător prin firescul său. Fără îndoială că era o făptură cât se poate de atrăgătoare, iar căpitanul, îndrăgostit lulea, lucru ce sărea în ochi la prima vedere, nu-și lua ochii de la fată și tot timpul era cu mâna pe ea. Nu era greu de înțeles, dar mai curios mi se părea că și ea se arăta îndrăgostită de el. Sclipirea din ochii ei nu putea fi interpretată altfel, iar buzele-i erau întredeschise ca și cum ar fi oftat stăpînită de dorință. Era fermecătoare. Mă simțeam chiar un pic emoționat, dar și oarecum stînjenitor. Ce treabă avea un străin ca mine să tulbure perechea asta de turturele ? Aș fi vrut ca Winter să nu mă ducă acolo. Iar cabina, cu toată murdăria ei, părea transfigurată și mi se părea acum o scenă potrivită pentru o pasiune atît de mistuitoare. Îmi făcea impresia că n-am să uit niciodată această goeletă din portul Honolulu, înțesat de vase, și care, sub imensitatea boltei înstelate, părea totuși atît de departe de restul lumii. Mă gîndeam cu plăcere la acești îndrăgostiți, pe care-i vedeam ridicînd pînzele și pornind împreună în larg, străbătînd în bezna nopții uriașele întinderi pustii ale Pacificului, de la o insulă muntoasă acoperită de verdeață la alta. O vagă adiere înmiresmată îmi mîngîia blînd obraji.

Cu toate acestea, Butler era ultimul om din lume de la care te-ai fi așteptat să inspire o pasiune romantică, și era greu de înțeles cu ce tainice resurse ale ființei sale ar fi putut să aprindă dragostea. În straiile pe care le purta acum arăta mai scund și mai îndesat ca oricînd, iar ochelarii rotunzi pe fața aceea rotundă îi dădeau un aspect

de îngeraş caricaturizat. Semăna mai degrabă cu un popă în mizerie. Vorbirea lui era presărată cu cele mai trăsnete americanisme şi, pentru că nu mă încumet să le reproduc, am de gând să redau povestea pe care mi-a spus-o ceva mai târziu cu propriile mele cuvinte, oricât de mult ar pierde descrierea din vioiciune şi savoare. În afară de asta, căpitanul era incapabil să debiteze o frază fără o înjurătură, oricât de inofensivă, iar vorbirea sa, chiar dacă n-ar putea zgîria decît urechi ipocrite, în scris ar face o impresie penibilă. Era un om care iubea voioşia ; şi poate că această trăsătură de caracter explica, în bună parte, succesele sale amoroase, ştiut fiind că femeile sînt, multe dintre ele, creaturi frivole, plictisite pînă la refuz de seriozitatea cu care le tratează bărbaţii şi rareori pot să reziste unui bufon care le face să rîdă. Simţul umorului, cu care le-a înzestrat natura, e lipsit de rafinament. Uitînd de prudenţă, Diana din Efes e totdeauna gata să-şi părăsească sanctuarul pentru un saltimbanc de comedie cu nasul roşu care se ţine de giumbuşlucuri. Mi-am dat seama că Butler îl are pe vino-ncoace. Dacă n-aş fi cunoscut întîmplarea tragică a naufragiului său, aş fi crezut că e un om care n-a ştiut niciodată ce înseamnă să ai griji.

Gazda noastră sună dintr-un clopoţel cînd am intrat, iar acum îşi făcu apariţia un bucătar galben cu încă un rînd de pahare şi cîteva sticle de sifon. Sticla de whisky şi paharul gol al căpitanului se aflau pe masă. Dar, văzîndu-l pe galben, am fost pur şi simplu şocat, pentru că era cu siguranţă omul cel mai hîd cu care am dat vreodată ochii. Era un pricăjit îndesat, care şchiopăta ca vai de el. Purta o flanelă şi o pereche de pantaloni cîndva albi ;

acum însă, din cauza murdăriei, aceasta se putea numai ghici. Pe-o claie de păr încăruntit şi aspru sta cocoţată o pălărie cîndva vînatorească ; pălărie care ar fi fost grotescă pe capul oricărui alt galben, dar pe-al lui era de-a dreptul insuportabilă. Faţa-i lată, dreptunghiulară, era teşită, ca strivită de-un pumn formidabil, şi adînc ciupită de vărsat ; dar lucrul cel mai dizgraţios la el era o buză de iepure foarte pronunţată, asupra căreia nu s-a intervenit niciodată chirurgical, astfel încît buza superioară, despicată, se îndrepta în sus, formînd un unghi la rădăcina nasului, iar în deschizătură apărea un dinte enorm, îngălbenit. Era o apariţie oribilă. A intrat ţinînd un chiştoc în colţul gurii, şi acest detaliu, nu ştiu de ce, îi dădea o expresie diabolică.

A turnat whisky în pahare şi a luat în mînă un sifon.

— Nu-l îneca, John, zise căpitanul.

Fără să-i răspundă ceva, a înmînat fiecăruia cîte-un pahar, după care a ieşit.

— Te-am văzut cum te uiţi la bucătarul meu, zise Butler cu un zîmbet care, pe faţa-i grasă şi lucioasă, aducea mai mult a rînjete.

— Nu mi-ar plăcea să-l întîlnesc pe-o noapte întunecoasă, i-am spus.

— Nici dracu nu poate să fie mai pocit, pe legea mea, zise căpitanul şi, dintr-un motiv care-l privea, părea c-o spune cu o satisfacţie diabolică. Dar e totuşi bun la ceva, şi asta s-o ştie toată lumea : ajunge să-l vezi şi de fiecare dată cînd dai cu ochii de el trebuie numaidecît să tragi o duşcă zdravănă.

Ochii mi-au căzut atunci pe-un fel de vas făcut dintr-o tîgvă, care sta agăţat de perete, deasupra

mesei, și m-am ridicat să-l privesc mai îndeaproape. Umblam de mult să găsesc unul vechi, și asta era mai frumos decât tot ce văzusem până atunci, în afara pieselor de muzeu.

— Mi l-a dat căpetenia tribului de pe una din insulele de-aici, zise căpitanul privindu-mă. I-am făcut un serviciu și a vrut să-mi dea ceva de valoare.

— Cu siguranță că nu te-a înșelat, i-am răspuns.

Mă gîndeam să-i fac o ofertă discretă căpitanului Butler, căci îmi venea greu să-mi închipui că ar ține atît de mult la un asemenea obiect încît să nu-l vîndă pentru un preț oarecare, cînd, de parcă mi-ar fi citit gîndurile, l-am auzit spunînd :

— Nu l-aș da nici pentru zece mii de dolari.

— Te cred, spuse Winter. Ar fi o crimă să-l vinzi.

— De ce ? am întrebat.

— Pentru că face parte din poveste, replică Winter. Nu-i așa căpitane ?

— Evident.

— Hai s-o auzim atunci.

— Noaptea e abia la început, răspunse.

Noaptea era bine pe trecute înainte de a-mi fi satisfăcut curiozitatea și, între timp, ne-am îmbibat cu o cantitate respectabilă de whisky, ascultîndu-l pe căpitanul Butler povestind întîmplări trăite de el la San Francisco de altădată și în Mările Sudului. Pîna la urmă fata a adormit. Sta ghemuită pe banchetă, cu fața sprijinită de brațu-i cafeniu și cu pieptul săltînd în ritmul respirației. În somn avea un aer morocănos, dar de-o frumusețe sumbră cu totul ieșită din comun.

O găsisse pe una din insulele acestui arhipelag între care rătăcea cu bătrîna și șubreda lui goeletă

ori de cîte ori se ivea vreo încărcătură de transportat. Indigenii kanaka sînt certați cu munca, iar harnicii chinezi și japonezii isteți au pus mîna pe tot comerțul. Tatăl ei avea o fîșie de pămînt pe care cultiva banane și o barcă cu care ieșea la pescuit. Era înrudit de departe cu secundul goletei, care l-a luat pe căpitanul Butler sus, în micuța cabană de lemn, dărăpănată, să petreacă o seară cînd nu avea altceva mai bun de făcut. Au luat cu ei o sticlă de whisky și ghitara. Căpitanul nu suferea de timiditate și, cînd vedea o fată drăguță, se lega imediat de ea. Vorbea curent limba indigenilor, astfel că nu i-a trebuit mult să înfrîngă rezistența fetei. Au petrecut seara cîntînd și dansînd ; iar fata n-a așteptat să treacă mult pîna să stea lipită de el, în timp ce mîna lui o cuprindea de mijloc. Întîmplarea a făcut ca anumite treburi să-i rețină pe insulă cîteva zile, iar căpitanul, care nu era om zorit de felul lui, n-a depus nici un efort să-și scurteze șederea. Se simțea foarte bine în portul acela liniștit, în care viața părea să fie fără de sfîrșit. Dimineața făcea o baie și înota în jurul vasului, iar seara la fel. Era un magazin de coloniale pe chei, unde marinarii își potoleau setea cu whisky, și acolo își petrecea aproape cea mai mare parte din zi jucînd cărți cu patronul, o corcitură de asiatic cu european. Seara urca împreună cu secundul sus, la cabana unde trăia fetișcana ochioasă ; acolo cîntau și povesteau întîmplări de tot felul. Propunerea s-o ia cu el a venit din partea tatălui fetei. Au discutat problema prietenește ; iar fata, cuibărită la pieptul căpitanului, îl îndemna să accepte, apăsîndu-i mîinile și aruncîndu-i priviri dulci și surîzătoare. Prin-

sese drag de ea și din fire era predispus pentru căsnicie. Se plictisea uneori pe mare, și-ar fi fost foarte plăcut să aibă pe vas, cu el, o mică făptură frumoasă ca fata asta. Nu era lipsit nici de spirit practic și-și dădea seama că nu i-ar fi stricat să aibă pe cineva lângă el să-i cârpească ciorapii și să aibă grije de rufe. Era sătul să lase un galben să-i spele lucrurile și să i le facă praf; indigenii spălau mult mai bine și uneori, când debarca la Honolulu, căpitanului îi plăcea să se fandosească într-un costum de doc alb, elegant și imaculat. Toată problema era numai să cadă la învoială. Tatăl cerea două sute cincizeci de dolari, iar căpitanul, care n-a știut niciodată să facă economii, era incapabil să plătească bani peșin o asemenea sumă. Dar fiind un temperament generos și avînd fața tandră a fetei lipită de a sa, nu-i venea să se tocmească. Oferi o sută cincizeci de dolari bani gheață și restul de o sută după trei luni. Discuțiile au continuat cu înfrigurare, fără ca părțile să ajungă la vreo înțelegere în seara aceea, dar propunerea l-a înflăcărat pe căpitan și în noaptea care a urmat n-a mai putut să doarmă la fel de bine ca de obicei. Fata era frumoasă și i-a tulburat visele toată noaptea; de fiecare dată cînd se trezea, simțea apăsarea buzelor ei moi și senzuale. A doua zi de dimineață își dădea cu pumnii în cap că ultima dată cînd fusese la Honolulu o noapte de ghinion la pocher i-a redus atît de substanțial rezervele încît acum să nu-și poată realiza dorința. Și dacă în seara precedentă fusese numai îndrăgostit de fată, în dimineața aceea era de-a dreptul nebun după ea.

— Cască urechea, Banană, se adresa el secundului. Vreau s-o am, trebuie s-o am pe fata asta. Du-te

și spune-i bătrînului că-i aduc banii la noapte, iar ei să-și strîngă boarfele. Fii pregătit să ridicăm ancora mîine în zori.

Habar n-am de unde i se trăgea secundului porecla aceea excentrică. De fapt îl chema Wheeler, și cu toate că avea un nume englezesc, în vine nu-i curgea nici o picătură de sînge alb. Era un bărbat înalt și bine făcut, cu oarecare tendință la obezitate și cu o piele de culoare mult mai închisă decît se întîlnește de obicei în Hawai. Fiindcă trecuse de vîrsta tinereții, părul său aspru și creț era cenușiu, dar încă foarte des. Avea toată dantura din față îmbrăcată în aur, lucru de care era tare mîndru. Se uita cruciș, și defectul acesta, foarte pronunțat, îi dădea o expresie sumbră. Pentru căpitan, care era mort după glume și bancuri, privirea sașie a secundului constituia o permanentă sursă de haz, și ezita cu atît mai puțin să-și bată joc de el din pricina acestui defect cu cît își dădea seama că secundul e susceptibil în privința asta. Spre deosebire de majoritatea indigenilor, Banană nu era flecar, ceea ce l-ar fi putut face nesuferit căpitanului Butler, dacă era cu puțință ca un om bun ca el să antipatizeze pe cineva. În larg îi plăcea să aibă pe cineva cu care să poată vorbi, fiind vorbăreț și sociabil din fire; și să fi trăit acolo zi de zi alături de-un individ care nu deschide niciodată gura era de-ajuns să facă dintr-un misionar un bețiv sadea. Și-a dat toată silința să-l stîrneasă pe secund, l-a tachinat adică fără cruțare, dar nu prea avea haz să rîdă de unul singur și ajunsese la concluzia că, beat sau treaz, Banană nu e un tovarăș potrivit pentru un alb. Dar era bun marinar, iar căpitanul avea

destulă experiență să-și dea seama de valoarea unui secund pe care să se poată bizui. Nu rareori i se întâmpla căpitanului să urce la bord, când trebuia să iasă în larg, într-o stare în care nu era bun de nimic altceva decât să se prăbușească în cușetă și, în asemenea împrejurări, nu era puțin lucru să zacă acolo, fără griji, pînă ce somnul îi risipea fumul băuturii, știind că se poate bizui pe Banană. Dar era un nemernic nesociabil și-ar fi fost o mare fericire să aibă pe cineva cu care să poată schimba o vorbă. Fata aceea ar fi fost exact ce-i trebuia. În afară de asta, probabil că nu s-ar mai îmbăta așa de des cînd ar coborî la țarm, știind că o fetișcană dragă îl așteaptă la bord.

S-a dus la prietenul său negustorul și, la un pahar de gin, i-a cerut un împrumut. Existau multe posibilități pentru ca un căpitan de vas să fie util unui furnizor care se ocupa de aprovizionarea navelor, astfel încît, după un sfert de oră de discuții pe șoptite (pentru că n-avea nici un rost ca toată lumea să-i afle treburile), căpitanul îndesă un teanc de bancnote în buzunarul de la spate și-n noaptea aceea s-a întors pe vas cu fata alături.

Ceea ce anticipase căpitanul Butler, în căutare de justificări pentru un lucru pe care era deja hotărît să-l facă, s-a întîmplat în realitate. N-a renunțat la băutură, dar a încetat să bea peste măsură. O seară cu amicii, după o absență de două-trei săptămîni din oraș, era un lucru foarte plăcut, dar întoarcerea la fetișcana lui nu era mai puțin plăcută. Se gîndea la ea cum doarme liniștit și cum va deschide ochii languros la intrarea lui în cabină, întinzînd mîinile să-l îmbrățișeze; era la fel de îmbietoare ca și o chintă roială la pocher. A putut

să constate că începe să strîngă bani și, pentru că era un om generos, s-a purtat cu fata așa cum se cuvine: i-a dăruit o perie de cap montată în argint, pentru coștele-i lungi, un lanț de aur să-l poarte la gît și un inel cu rubin. Simțea că-și trăiește viața cu o plăcere intensă.

Trecuse un an, un an încheiat, și tot nu se săturase de ea. Nu era omul care să-și analizeze sentimentele, dar faptul era atît de surprinzător încît îl remarcă fără să vrea. Fata aceea trebuie să fi fost într-adevăr minunată și era evident că trăia mai mult ca oricînd numai pentru ea. Uneori îi trecea prin minte că n-ar fi rău s-o ia de nevastă.

Într-o bună zi, secundul n-a mai apărut nici la cină, nici la ceai. Lipsa lui de la prima masă nu i-a dat de gîndit căpitanului Butler, dar după a doua absență l-a luat pe bucătar la întrebări:

— Unde-i secundul? Nu vine la ceai?

— Nu vrea ceai, zise bucătarul.

— N-o fi bolnav?

— Nu știu.

În ziua următoare Banană își făcu din nou apariția, dar era mai băut ca oricînd, iar după cină căpitanul o întrebă pe fată ce e cu el. Îi zîmbi drept răspuns și ridică din umerii ei frumoși, apoi îi împărtași căpitanului că Banană i-a făcut avansuri și că e supărat pentru că l-a respins. Căpitanul era un om jovial, incapabil de gelozie. Ca Banană să fie îndragostit i se părea ceva extraordinar de comic. Un om care se uita cruciș în halul acela nu prea avea șanse să exercite vreo atracție. La ora ceaiului l-a tachinat vesel. Se făcea că bate șaua să priceapă iapa; vorbea astfel ca secundul să nu-și dea seama că e informat, dar îi dădea totuși tare peste nas.

Fata însă nu l-a găsit atît de spiritual, ba după aceea l-a rugat chiar să nu mai spună nimic. Gravitatea ei l-a surprins. I-a atras atenția că nu-i cunoaște pe băștinași. Stîrniți în pasiunile lor, sînt în stare de orice. Era chiar puțin speriată. Absurditatea situației, așa cum o vedea el, l-a făcut să rîdă din toată inima.

— Dacă se mai leagă de tine și nu-ți dă pace, amenință-l că-mi spui mie. Asta o să-l potolască.

— Cred c-ar fi mai bine să renunți la el.

— Nici prin gînd nu-mi trece. Crezi că nu știu cît valorează un marinar ca el? Dar dacă se mai leagă de tine, îi trag o mardeală să mă țină minte.

Poate că fata era înzestrată cu o înțelepciune de care suratele ei dau rareori dovadă. Știa că n-are nici un rost să discute în contradictoriu cu un bărbat care a luat o hotărîre, pentru că n-ar reuși decît să-l întărească, așa că nu mai spuse nimic. Iar acum, pe goeleta mizeră, care-și urma calea pe întinsul apelor liniștite, printre insulele acelea paradisiace, se desfășura o dramă încordată, despre care micul căpitan grăsun habar n-avea. Rezistența fetei a aprins și mai tare vîlvătaia care-l mistuia pe Banană, transformîndu-l pur și simplu din om într-o manifestare oarbă a unei singure dorinți animalice. Nu-i făcea curte cu delicatețe sau voce bună, ci cu o ferocitate sălbatică de primitiv dezlănțuit. Disprețul ei se schimbase acum în altceva: îl ura din suflet, și cînd el îi cerea stăruitor favorul, ea îi răspundea cu reproșuri pline de amărăciune și accese de minie. Dar lupta continua în tăcere, și cînd, după un timp, căpitanul o întreba dacă Banană se mai leagă de ea, îl minți.

Într-o noapte, însă, în rada portului Honolulu, căpitanul s-a întors pe vas tocmai la timp. Trebuiau să ridice ancora în zori. Banană fusese la țarm, unde consumase niște rachiu preparat de localnici, și era beat crișă. Căpitanul, apropiindu-se cu barca de vas, auzi niște sunete care-l puseră pe gînduri. Urcă scara într-un suflet, ajungînd pe punte tocmai la timp să-l surprindă pe Banană cum încearcă să forțeze, ca un smintit, ușa cabinei. Urla la fată și se jura c-o ucide dacă nu-l lasă să intre.

— Ce dracu faci acolo? strigă Butler.

Secundul dădu drumul clanței, aruncă o privire încărcată de ură căpitanului și se îndepărtă fără să spună un cuvînt.

— Stai pe loc. Ce cauți la ușa mea?

Din gura secundului nu ieșea nici un sunet. Se mîrginea să-l privească cu o furie îndîrjită de nepuțință.

— Ți-arăt eu să te mai bagi unde nu-ți fierbe oala, zbanghiu împruțit ce ești! zise căpitanul.

Era aproape cu două capete mai scund decît secundul și, în mod normal, nu se putea măsura cu el, dar era obișnuit să tranșeze conflicte cu echipaje de indigeni și nu se despărțea niciodată de-un box metalic. Poate că era o unealtă de care un *gentleman* nu s-ar fi slujit, dar cine avea pretenția că Butler s-ar comporta ca un *gentleman*? Nici nu obișnuia să aibă de-a face cu oameni de seama lui. Fără să-i acorde lui Banană răgazul să-și dea seama ce are de gînd, dreapta căpitanului se declanșă și pumnul său, armat cu unealta de oțel, ateriză drept în falca secundului. Acesta se prăbuși ca un taur străpuns de spada toreadorului.

— Asta ca să-și bage mințile-n cap, zise căpitanul.

Banană zăcea nemișcat. Se auzi cheia în broască, ușa se deschise și fata ieși din cabină.

— A crăpat ?

— Aș !

Chemă doi oameni și le porunci să-l care pe secund în cabina lui, apoi își frecă mâinile mulțumit, iar în spatele ochelarilor sclipiri de satisfacție scăpărau din ochii săi albaștri, rotunzi. Dar fata păstra o tăcere ciudată. Își încolăci brațele în jurul lui, ca și cum ar fi vrut să-l apere de vreo primejdie nevăzută.

I-au trebuit vreo două-trei zile lui Banană să se poată pune din nou pe picioare și, când a ieșit din cabina lui, avea fața tumefiată și plină de răni. Pe pielea-i negricioasă vînătăile apăreau livide. Butler îl zări strecurându-se pe punte și-l chemă. Secundul se apropie de el fără să scoată o vorbă.

— Ia ascultă, Banană, îi zise, potrivindu-și ochelarii pe nasu-i lunecos din pricina căldurii. N-am să te dau jos de pe vas pentru treaba asta, dar sper că te-ai lămurit acum că, dacă lovesc, am mîna grea. Să-ți intre bine-n cap și să nu te mai prind cu figuri de-astea.

Îi întinse apoi mîna și-i adresă secundului unul din acele zîmbete joviale și pline de bună dispoziție care ilustrau latura cea mai fermecătoare a personalității sale. Secundul apucă mîna întinsă și își schimonosi buzele tumefiate într-un zîmbet satanic. În mintea căpitanului incidentul era definitiv închis, astfel încît, când tustrei se așezară la masă, îl luă pe Banană peste picior pentru cotonogeala primită. Acesta abia putea să mestece, iar durerea

îi provoca o schimonosire care, adăugată celei datorate umflăturilor, dădea mutrei sale un aspect cu adevărat respingător.

În seara aceea, stînd pe puntea superioară și fumîndu-și pipa, căpitanul simți că-l trece un fior.

— Nu știu de ce mă ia cu frig în noaptea asta, mormăi el. Oi fi avînd febră. Toată ziua m-am simțit cam prost.

La culcare a luat niște chinină, iar a doua zi s-a simțit mai bine, dar puțin demontat, ca după un chef zdravăn.

— Cred că ficatul îmi face figuri, zise el luînd o pilulă.

În ziua aceea n-a avut deloc poftă de mîncare, iar pe seară a început să se simtă foarte rău. A încercat atunci leacul următor pe care-l știa, și anume să dea pe gît două-trei pahărele de whisky fierbinți, dar nici asta se pare că nu i-a ajutat prea mult ; iar a doua zi de dimineață, privindu-se în oglindă, și-a dat seama că arăta ca după tifos.

— Dacă nu mă refac pînă ajungem înapoi la Honolulu, îl chem negreșit pe doctorul Denby. Cu siguranță că el mă va pune pe picioare.

Nu putea să mănînce și simțea o inexplicabilă oboseală în membre. Dormea destul de bine, dar se trezea mai obosit decît se culcase ; încerca o stare de epuizare cu totul bizară. Și acest omuleț energic, care nu se putea împăca cu gîndul să zacă în pat, trebuia să facă un mare efort de voință pentru a se smulge din cabină. După cîteva zile era incapabil să mai reziste epuizării și se hotărî să nu se mai ridice din pat.

— Banană să aibă grijă de vas, zise el. Nu e prima oară.

Își spunea nițeluş ironic că nu o dată a zăcut turtit, în cabină, după o noapte de chef cu prietenii. Asta înainte de a-și fi luat fata. Îi zîmbi și-i strînse mîna. Pe fața ei se citea îngrijorarea. Butler își da seama din care pricină, și încercă s-o liniștească. Nu zăcuse de boală nici o zi în viața lui și în cel mult o săptămîină va fi din nou pe picioare.

— Tare rău îmi pare că nu l-ai debarcat pe Banană, zise ea. Parcă ceva îmi spune că el e cauza tuturor acestor rele.

— Să-l ia naiba, dar e mai bine că nu i-am dat drumul, că fără el n-ar fi avut cine să conducă vasul. Am nasul destul de fin să adulmec un marinăr bun, cînd dau de el. (Ochii săi albaștri, cam palizi acum, cu corneea îngălbenită, clipeau.) Nu cumva crezi că încercă să mă otrăvească, fetiço?

Nu i-a răspuns, dar a vorbit de vreo două ori cu bucătarul și s-a ocupat îndeaproape de hrana căpitanului. Dar acum nu mai mîncea decît foarte puțin și, cu mare greutate, abia putea să-l convingă să bea cîte-o cană de supă de două-trei ori pe zi. Se vedea cît de colo că e foarte bolnav, pierdea foarte repede din greutate și de unde înainte avea o mutră rumenă și dolofană, acum devenise palid și tras la față. Nu-l încercau nici un fel de dureri, dar cu fiecare zi devenea mai slab și mai lipsit de vlagă. Se topea văzînd cu ochii. De data asta călătoria durase vreo patru săptămîni, și cînd s-au înapoiat la Honolulu, căpitanul era foarte îngrijorat în privința sănătății sale. De două săptămîni nu se mai sculase din pat și, de fapt, se simțea mult prea slab spre a se putea ridica și merge la doctor. Îi trimise un mesaj, rugîndu-l să vină să-l

vadă la bord. Doctorul l-a examinat, dar n-a găsit nimic care să explice starea în care se afla. Temperatura era normală.

— Ascultă, căpitane, zise el, am să-ți vorbesc deschis. Nu știu ce ai, și aici nu prea am posibilitatea să-mi dau seama. Vino să te internez la spital, ca să te pot ține sub observație. Îmi dau perfect de bine seama că organic n-ai nimic și părerea mea e că o internare de cîteva săptămîni te va pune pe picioare.

— Nici prin gînd nu-mi trece să-mi părăsesc vasul.

Armatorii ăștia asiatici sînt niște ființe ciudate, îl informă căpitanul; dacă și-ar părăsi vasul pe motiv de boală, ar fi în stare să-i desfacă contractul, și nu-și putea permite luxul să piardă slujba. Cîta vreme rămînea pe vas, angajamentul scris îl apăra și, pe deasupra, avea norocul să fie dublat de-un secund destoinic. În afară de asta, nu putea s-o lase nici pe fată. Nici un bărbat nu-și putea visa o infirmieră mai bună; numai ea îl putea ajuta să treacă hopul. În definitiv, fiecărui om îi vine odată și odată rîndul să moară, iar el nu mai dorea altceva decît să fie lăsat în pace. Presiunile pe care doctorul le făcea asupra lui îl lăsau rece și în cele din urmă acesta renunță să mai insiste.

— Am să-ți scriu o rețetă, zise el sceptic; vom vedea dacă-ți ajută la ceva. Deocamdată să nu te dai jos din pat.

— Nici nu mă simt destul de viteaz să mă scol, doctore, răspunse căpitanul. Sînt moale ca o cîrpă.

În rețeta doctorului căpitanul avea tot atîta încredere cît și doctorul; după ce-a rămas singur,

s-a distrat aprinzându-și trabucul cu ea. Trebuia să se amuze cu ceva, căci trabucul nu mai avea nici un gust, și fuma numai ca să se convingă singur că nu e chiar atât de bolnav încât să renunțe și la plăcerea asta. În seara aceea venira să-l vadă doi prieteni, căpitani de cargoboturi, care auziseră că e bolnav. Discutară cazul în jurul unei sticle de whisky și al unei cutii de trabucuri filipineze. Unul dintre ei își aminti că avusese odată un secund care a început să bolească la fel, fără să se fi găsit vreun doctor în Statele Unite în stare să-l vindece. Văzuse în ziar o reclamă pentru un medicament și s-a gândit că n-ar strica să-l încerce. După ce-a înghițit vreo două flacoane, s-a simțit mai zdravăn ca oricând. Dar boala i-a dat căpitanului Butler o luciditate neobișnuită, nouă și bizară pentru el, astfel încât, în timp ce prietenii lui vorbeau, i se părea că le citește gândurile. Îl credeau muribund. După ce-au plecat, l-a cuprins frica.

Fata și-a dat seama de starea jalnică în care se află. Acum era momentul să intervină. Stăruise de multe ori să cheme un tămăduitor indigen, dar o refuzase cu încăpăținare. De data asta l-a implorat. O asculta cu ochi chinuți, plini de șovăială. I se părea curios ca medicul american să nu-i poată spune de ce boală suferă. Dar nu voia ca ea să-l creadă înspăimântat. Dacă a îngăduit unui nenorocit de vraci băștinaș să vină să-l vadă, n-a făcut-o decât pentru liniștea sufletului ei, așa încât i-a spus că-l poate chema când dorește.

Vraciul veni în noaptea următoare. Căpitanul zăcea singur, pe jumătate adormit, iar cabina era

slab luminată de-o lampă de gaz. Ușa se deschise încet și fata intră pe vârful picioarelor. Ținu ușa deschisă și cineva se strecură fără zgomot în spațiile ei. Toată această manevră plină de mister îl făcu pe căpitan să zîmbească, dar acum era atât de slab încât zîmbetul se redusese la o pîlpîire a ochilor săi stinși. Vraciul era un omuleț tare bătrîn, cu toată fața zbîrcită, numai piele și os, cu capul ras ca-n palmă și o mutră de maimuță. Era gîrbovit și noduros ca un pom secular. Aproape că nici nu arăta a om; dar ochii săi, foarte strălucitori, în semiîntuneric, păreau că radiază o lumină roșietică. Purta o pereche de pantaloni murdari, de stambă, și în rest era gol pînă la brîu. Se așeză pe vine și timp de zece minute se uită fix la căpitan. Apoi îi pipăi podul palmelor și talpa picioarelor. Fata îl privea cu ochi înfricoșați. Nimeni n-a scos o vorbă. Apoi a cerut un obiect pe care-l poartă căpitanul. Fata i-a dat vechea pălărie de fetru pe care căpitanul o avea tot timpul pe cap. Vraciul a luat-o și, ținînd-o strîns cu ambele mîini, s-a așezat din nou pe jos și a început să se clatine înainte și înapoi, mormăind în șoaptă cuvinte de neînțeles.

În cele din urmă, a dat drumul pălăriei, oftînd, apoi a scos o pipă veche din buzunarul pantalonilor și a aprins-o. Fata a venit să se așeze alături de el. Bătrînul i-a șoptit ceva, care a cutremurat-o toată. Convorbirea lor grăbită, cu voce stinsă, n-a durat decât cîteva minute, după care s-a ridicat. I-a dat bani și i-a deschis ușa, lăsîndu-l să iasă. S-a strecurat afară la fel de misterios precum intrase. Apoi, fata s-a apropiat de căpitan și s-a aplecat asupra lui să-i poată vorbi la ureche.

— Ai un dușman care-ți vrea moartea și ți-o coace.

— Nu vorbi prostii, fetișo, zise el dînd semne de nerăbdare.

— E adevărul, adevărul adevărat. De-aia n-a putut doctorul tău american să te ajute decît cu un oftat. Ai noștri pot. I-am văzut cum fac. Am crezut că ție nu ți se poate întîmpla nimic pentru că ești alb.

— N-am nici un dușman, ce tot îndrugi ?

— Ai uitat de Banană ?

— De ce să-mi vrea moartea ?

— Ce bine făceai dacă mă ascultai ! Trebuia să-l pui pe liber înainte să ți-o coacă el ție.

— Dacă nu sufăr decît de deochiul lui Banană, mă prind că-n cîteva zile încep să mănînc și mă dau jos din pat.

Fata păstră cîteva minute de tăcere, în care timp îl privea fix și cu cea mai mare intensitate.

— Nu-ți dai seama că ești pe moarte ? i-a spus ea în cele din urmă.

La asta se gîndiseră și cei doi căpitani mai înainte, fără s-o spună. Un fior străbătu fața palidă a lui Butler.

— Doctorul zice că n-am nimic în realitate și că nu trebuie decît să mă odihnesc puțin ca să mă fac bine.

Fata își apropie buzele de urechea lui, parcă grijulie ca nici aerul să nu audă ce avea să-i spună.

— Ești pe moarte, pe moarte, pe moarte. Ai să te stingi odată cu luna veche.

— Iată ceva într-adevăr demn de luat aminte.

— Te duci odată cu luna veche, dacă Banană nu moare înainte.

Căpitanul nu era om impresionabil și-și revenise deja din șocul pe care i-l provocaseră cuvintele, dar mai ales atitudinea ei tăcută și categorică. Un zîmbet reapăru, firav, în ochii săi.

— Cred că am să accept riscul, fetișo.

— Mai sînt doar douăsprezece zile pînă avem iar lună nouă.

Ceva în intonația ei i-a inspirat deodată o idee.

— I-ascultă, fetișo mea, toate astea-s aiureli. N-am timp să cred în bazaconii. Dar să n-aud că încerci să-i faci vreo figură lui Banană. N-o fi o comoară, dar e un secund de toată nădejdea.

Ar mai fi avut multe de spus, dar era epuizat. S-a simțit deodată foarte slab și parcă-i venea să leșine. La ora asta îi era întotdeauna mai rău. Închise ochii. Fata îl privi o clipă, apoi se strecură afară din cabină. Luna, care era aproape plină, croia o potecă de argint pe întinsul mării întunecate. Sta aninată de-un cer fără nori. Fata o privi cu groază, știind că odată cu ea va muri și bărbatul pe care-l iubește. Viața lui era acum în mîinile ei. Ea, numai ea putea să-l salveze, dar dușmanul era viclean, așa că trebuia să fie la rîndul ei șireată. Simți deodată că cineva o privește și, fără să se întoarcă, numai datorită spaimii care-o cuprinsese, și-a dat seama că din umbră ochii arzători ai secundului sînt pironiți asupra ei. Nu știa de ce e în stare ; dacă avea darul să-i citească gîndurile, nu mai putea face nimic. Printr-un efort extraordinar de voință, mînată de disperare, își goli mintea de orice conținut. Numai moartea secundului putea să-i salveze iubitul și sta în puterea ei

să i-o provoace. Știa că dacă l-ar putea face să privească într-un vas făcut dintr-o tigvă, umplut cu apă, în care să se oglindească, și dacă i-ar putea sfărîma imaginea clipocind apa, ar muri ca lovit de trăsnet: căci reflecția era sufletul lui. Dar nimeni nu cunoștea mai bine ca el această primejdie și nu putea fi determinat să privească decît printr-un șiretlic care să-i adoarmă pîna și cele mai vagi bănuieli. Nu trebuia să-i dea nici un moment ocazia să se gîndească c-ar avea vreun dușman și că acesta-l pîndea ca să-l distrugă. Știa ce are de făcut. Dar timpul era scurt, teribil de scurt. Curînd și-a dat seama că secundul plecase. A respirat ușurată.

După două zile au ridicat ancora și mai erau vreo zece pîna să apară luna nouă. Căpitanul Butler era într-o stare jalnică, numai piele și os, incapabil să facă o mișcare fără ajutor. Abia putea să deschidă gura. Dar deocamdată fata nu îndrăznea să facă nimic. Secundul era viclean, foarte viclean. Telul călătorici lor era una din insulele mai mici ale arhipelagului, unde au descărcat caricul, și acum nu mai rămăseseră decît șapte zile pîna la împlinirea sorocului. Sosise momentul să-și pună planul în aplicare. Scoase cîteva lucruri din cabina unde stătea cu căpitanul și le legă într-o boccea, pe care o puse în cabina de pe punte unde lua masa cu Banană. La cină, cînd a intrat, și-a dat seama că secundul observase boccea după felul rapid în care a întors capul. Nici unul dintre ei n-a scos o vorbă, dar ea îi cunoștea bănuielile. Se pregătea să părăsească vaporul. Secundul o privi sfidător. Treptat, ca și cum ar fi vrut să-l împiedice pe căpitan să-i ghicească gîndul,

și-a adus tot ce-i aparținea în cabină, precum și o parte din hainele căpitanului, și le-a legat pe toate în boccele. În cele din urmă, Banană nu și-a mai putut ține gura. Arătînd cu degetul un costum de doc alb, o întrebă :

— Ce-ai de gînd să faci cu astea ?

Ea ridică din umeri.

— Să mă întorc cu ele pe insula mea.

Un rînjete schimonosi și mai mult fața boccei a secundului. Căpitanul era pe moarte și ea avea de gînd s-o șteargă cu tot ce putea să apuce.

— Ce-ai să faci dacă-ți spun că nu poți să iei lucrurile astea ? Sînt ale căpitanului.

— Tu n-ai ce să faci cu ele, zise fata.

Pe perete atîrna tigva în formă de vas pe care o văzusem cînd am intrat în cabină. O desprinsese și o luă jos. Era foarte prăfuită și, ca s-o curețe, turnă niște apă din carafa de pe masă, clătind-o cu degetele.

— Și cu astea ce ai de gînd să faci ?

— Pot s-o vînd pe cincizeci de dolari, zise ea.

— Dacă vrei s-o ieși, trebuie să-mi plătești vamă.

— Ce dorești ?

— Știi bine ce doresc.

Fata lăsă să-i fluture un zîmbet pe buze. Îi aruncă o otheadă și se întoarse brusc. Secundul gemu ca o fiară în călduri. Văzînd-o cum ridică ușor din umeri, se repezi la ea cu un salt sălbatic și-o luă în brațe. Ea a început să rîdă, și-a încolăcit brațele, brațele ei rotunde și moi, în jurul gîtului său, abandonîndu-și trupul cu voluptate. Cînd s-a luminat de ziuă, l-a trezit dintr-un somn adînc. Razele soarelui abia ridicat pe cer intrau pieziș în cabină. O strînse la

piept, apoi îi spuse că zilele căpitanului sînt numărate, o zi, două, cel mult, și că patronul nu va putea găsi atît de ușor un alb să ia comanda vasului. Dacă el, Banană, ar accepta o remunerație mai mică, i-ar încredința lui vasul, și fata ar putea să rămînă cu el. O privea cu ochi galeși, iar ea i se cuibărea la piept. Îl sărută pe buze după felul albilor, așa cum o învățase căpitanul. Pîna la urmă i-a făgăduit să rămînă cu el. Banană era beat de fericire.

Clipa hotărîtoare sosise : acum ori niciodată.

Se ridică și se îndreptă spre masă să-și aranjeze părul. În lipsa unei oglinzi, privi în vas, căutîndu-și imaginea reflectată în apă. Își strînse părul superb, apoi îi făcu semn lui Banană să vină lîngă ea, și arătînd cu degetul spre vas :

— E ceva pe fund, zise ea.

Instinctiv, fără să bănuiască ceva, Banană privi drept în mijlocul apei. Fața i se reflecta în luciul ei. Fulgerător, ea clipoci violent apa cu ambele mîini, încît atinse fundul tigvei și împrăscă o mare parte sub formă de stropi. Imaginea era sfărîmată în bucăți. Banană se retrase cu un muget de vită înjunghiată și se uită la fata, care stătea neclintită și mîndră, cu o expresie victorioasă zugrăvită pe față. Ochii secundului se umplură de groază. Trăsăturile lui neregulate erau contorsionate de durere și se prăbuși pe podea, cu o răbufnire ca și cum ar fi luat o otrăvă puternică. Un spasm puternic îi străbătu trupul, apoi rămase nemișcat. Fata se aplecă peste el, purtînd pe față o expresie de duritate. Îi ținu mîna în dreptul inimii, apoi îi deschise un ochi ridicînd pleoapa. Era mort.

S-a dus repede în cabina în care zăcea căpitanul Butler. În obrajii săi apăruse o vagă pată de culoare și o privi speriat.

— Ce s-a întîmplat ? murmură el.

Erau primele cuvinte pe care le pronunța de patruzeci și opt de ore încoace.

— Nu s-a întîmplat nimic, zise fata.

— Am o senzație ciudată.

Apoi închise ochii și adormi profund. Somnul lui a durat o zi și o noapte ; cînd s-a sculat, a cerut de mîncare. Două săptămîni mai tîrziu era perfect sănătos.

Trecuse de miezul nopții, cînd Winter și cu mine ne-am întors la mal. Nu mai țineam minte cîte whisky-uri cu sifon am băut, dar cifra era mare.

— Ce zici de povestea asta ? întrebă Winter.

— Nu înțeleg întrebarea. Dacă aștepți de la mine o explicație, te asigur că n-am nici una.

— Căpitanul e convins mie-n sută și crede fiecare cuvînt.

— Se înțelege de la sine ; dar știi că nu asta e ceea ce mă interesează cel mai mult, indiferent dacă e sau nu adevărat și dacă are sau nu vreo semnificație ; ceea ce mă interesează e că asemenea lucruri se pot întîmpla unor astfel de oameni. Mă întreb cum e cu puțința ca omulețul acela banal să aprindă o pasiune atît de puternică în făptura aceea încîntătoare. Uitîndu-mă la ea cum doarme în timp ce el ne spunea povestea, îmi veniră unele idei fantastice despre puterea făcătoare de minuni a dragostei.

— Dar nu asta-i fata din poveste, zise Winter.

— Lasă glumele. Ce vrei să spui ?

— L-ai văzut pe bucătar ?

— Bineînțeles că l-am văzut. Era cel mai pocit om care mi-a trecut vreodată prin fața ochilor.

— E și motivul pentru care l-a angajat Butler. Fata a fugit cu bucătarul galben anul trecut. I-a făcut căpitanului o figură grozavă. N-a stat cu el decât vreo două luni.

— Mare-i grădina lui Dumnezeu...

— Crede că nu riscă nimic cu bucătarul pe care-l are acum. În locul lui n-aș fi chiar atât de sigur. Galbenii ăștia, știi, au o calitate : când își pun în gând să cucerească o femeie, sînt irezistibili.

DECĂDEREA LUI EDUARD BARNARD

Somnul lui Bateman Hunter era chinuit. Timp de două săptămîni pe vasul care îl transportase din Tahiti la San Francisco, s-a gîndit la povestea pe care avea s-o spună, și timp de trei zile, în tren, își repetase vorbele cu care se gîndea s-o spună. Dar acum, peste cîteva ore, va fi la Chicago și se simțea cuprins de îndoieli. Conștiința lui, totdeauna foarte sensibilă, era neîmpăcată. Nu era sigur că făcuse tot posibilul ; era un punct de onoare pentru el să facă mult mai mult decît se putea face și îl tulbura gîndul că, într-o problemă legată atît de strîns de propriul interes, dăduse preponderență interesului personal asupra atitudinii sale de vizionar entuziast ; căci, în concepția sa, interesele materiale nu însemnau nimic în comparație cu onoarea și devotamentul. Sacrificiul de sine exercita o atracție atît de puternică asupra imaginației sale încît neputința de a-l face trezea în el amărăciunea deziluziei. L-am putea asemui unui filantrop care, din motive altruiste, construiește case-tip pentru săraci și constată, subiectiv și egoist, că a făcut o investiție foarte rentabilă. Un asemenea filantrop nu-și poate reprima satisfacția pe care i-o provoacă cele zece la sută, recoltate ca

răsplată pentru fapta de a fi fost bun și generos, fără a aștepta recunoștință, dar încearcă un sentiment penibil pentru că scade întrucâtva din savoare a virtuții sale. Bateman Hunter se știa cu inima curată, dar nu era destul de sigur că va putea înfrunta cu neclintită stăpânire de sine privirea iscoditoare a ochilor de-un cenușiu rece ai Isabellei Longstaffe. Erau ochi pătrunzători și inteligenți. Ținuta morală a altora o judeca după propria ei corectitudine meticuloasă; și nu putea exista condamnare mai aspră decât tăcerea de gheață cu care își exprima dezaprobarea față de-o comportare ce nu era la înălțimea severității codului ei etic. Judecățile ei erau fără apel, deoarece, odată ce își formase o părere, nu și-o mai schimba sub nici un motiv. Dar Bateman n-ar fi vrut pentru nimic în lume ca ea să fie astfel. Era îndrăgostit nu numai de frumusețea ei — era o femeie, subțire și dreaptă, purtându-și capul cu mândrie — dar încă și mai mult de frumusețea sufletului ei. Înzestrată cu dragoste de adevăr, un simț rigid al onoarei, concepții neînfriate, îi făcea impresia că adună într-o singură ființă tot ce era mai demn de admirat la femeile din neamul său. Dar în ea vedea ceva mai mult decât tipul perfect al fetei americane, simțea că superioritatea ei, într-un fel, era caracteristică pentru mediul în care trăia și era convins că nu putea să fie produsul nici unui oraș din lume în afară de Chicago. Îl năpădea o suferință năprasnică atunci când își aducea aminte că trebuie să lovească atât de amarnic în mândria ei și, gândindu-se la Eduard Barnard, i se umplea sufletul de mînie.

Dar în cele din urmă trenul intră pufăind în Chicago și la vederea străzilor lungi, cu case

cenușii, o mare bucurie îi umflă pieptul. Aproape că nici nu mai putea de nerăbdare la gândul că revede răscrucea arterelor State și Wabash, cu trotuarele lor aglomerate, cu traficul lor intens și zgomotul lor de mare oraș. Se simțea acasă. Și era fericit că se născuse în cel mai important oraș din Statele Unite. San Francisco era un oraș provincial, New York-ul era răsuflat; viitorul Americii consta în dezvoltarea posibilităților ei economice, iar Chicago, prin poziția sa și prin energia cetățenilor săi, era destinat să devină adevărata capitală a țării.

„Cred că am să trăiesc destul de mult să-l văd devenind cel mai mare oraș din lume“, își spuse Bateman când coborî pe peron.

Venise să-l aștepte tatăl său și, după ce se îmbrățișară călduros, alături unul de altul, înalți, supli și bine făcuți, cu aceleași trăsături fine, ascetice și buze subțiri, părăsiră gara. Automobilul domnului Hunter îi aștepta, și amîndoi luară loc. Domnul Hunter surprinse căutătura mîndră și fericită a fiului său când îmbrățișa strada cu privirea.

— Te bucuri că te-ai întors, fiule? îl întrebă.

— Mai încape vorbă, tată? zise Bateman.

Ochii săi înghițeau avizi priveliștea plină de agitație.

— S-ar părea că e ceva mai mare traficul pe-aici decât în insula ta din Mările Sudului, observă domnul Hunter rîzînd. Cum ți-a plăcut acolo?

— Prefer Chicago, tată, răspunse Bateman.

— Nu l-ai adus pe Eduard Barnard cu tine?

— Nu.

— Și cum fi merge?

Bateman rămase o clipă tăcut, iar fața lui frumoasă și sensibilă se întunecă.

— Aș prefera să nu vorbesc despre el, tată, zise în cele din urmă.

— Cum vrei, fiule. Cred că maică-ta va fi o femeie fericită pe ziua de azi.

Ieșiră din străzile aglomerate în altele mai liniștite, ale cartierului Loop, și continuară drumul pe marginea lacului pînă ajunseră la casa impozantă, copie fidelă a unui castel de pe Loara, pe care domnul Hunter și-o clădise cu cîțiva ani înainte. De îndată ce Bateman rămase singur în camera sa, formă un număr de telefon. Inima îi tresări la auzul vocii care îi răspunse la celălalt capăt al firului.

— Bună dimineața, Isabela, spuse vesel.

— Bună dimineața, Bateman.

— Cum de mi-ai recunoscut vocea?

— Nu e așa de mult de cînd am auzit-o ultima dată și, în afară de asta, te așteptam.

— Cînd pot să te văd?

— Dacă n-ai altceva mai bun de făcut, poate vii să iei masa cu noi diseară.

— Știi prea bine că pentru nimic în lume n-aș putea avea ceva mai bun de făcut.

— Bănuiesc că ești plin de noutăți, nu?

I s-a părut că în vocea ei se putea identifica o notă de teamă.

— Firește, răspunse.

— Ei, dar trebuie să mi le spui diseară. La revedere.

Cu aceste cuvinte, puse receptorul în furcă. Pentru ea era caracteristic faptul că putea să aștepte, inutil, atîtea ore, pentru a afla ceva care o privea

într-o măsură atît de mare. Bateman vedea în reținerea ei o admirabilă tărie de caracter.

La cină, unde, în afară de el și Isabela, nu mai erau de față decît părinții ei, o urmărea cu atenție cum conduce conversația pe căile taifasului politicos și îi veni în minte că în același fel ar fi vorbit o marchiză, în umbra ghilotinei, despre treburile curente ale unei zile căreia nu-i va mai urma alta. Trăsăturile ei delicate, buzele aristocratice atît de subțiri și bogăția părului ei blond îi sugerau din nou o marchiză și probabil că trebuie să fi fost evident, chiar dacă nu era notoriu, că în vinele ei curge sîngele cel mai nobil din Chicago. Sufrageria era un cadru potrivit pentru frumusețea ei fragilă, fiindcă pentru mobilarea casei, replică a unui palat de pe Canal Grande din Veneția, Isabela chemase din Anglia un expert în stilul Ludovic al XV-lea; iar decorul grațios, legat de numele acelui monarh galant, îi accentua drăgălășenia, și prezența ei dădea în același timp decorului o semnificație mai profundă. Pentru că Isabela avea o minte bine organizată, iar conversația ei, oricît ar fi fost de ușoară, nu era niciodată ușuratică. Acum vorbea despre serata muzicală la care fusese împreună cu mama ei, despre conferințele pe care le ținea un poet englez la Casa de cultură, despre situația politică și despre tabloul, semnat de un vechi maestru, pe care tatăl ei îl cumpăraseră de curînd, cu cincizeci de mii de dolari, la New York. S-o asculte era pentru Bateman cea mai dulce mîngîiere. Simțea că revenise în lumea civilizată, chiar în inima culturii și a distincției, iar anumite voci tulburătoare și care, împotriva voinței sale, refu-

zau să amuțească au fost, în fine, reduse la tăcere în sufletul său.

— Zău că-i tare bine să fii înapoi la Chicago, zise.

Masa, în cele din urmă, luă sfârșit, și când ieșiră din sufragerie, Isabela i se adresă mamei ei :

— Îl iau pe Bateman la mine în cameră. Avem de discutat unele lucruri.

— Foarte bine, draga mea, zise doamna Longstaffe. Când veți fi terminat, ne vei găsi, pe tata și pe mine, în camera Madame du Barry.

Isabela urcă scările împreună cu tânărul bărbat și-l conduse în camera despre care el avea atâtea amintiri încântătoare. Deși o cunoștea foarte bine, n-a putut să-și rețină exclamația de plăcere pe care i-o smulgea totdeauna. Ea privi în jur, zîmbind.

— Cred că e reușită, zise. Principalul lucru e că nimic nu distonează. Nu există nici măcar o scrumieră care să nu fie din epocă.

— Presupun că asta e ceea ce o face atât de minunată. Ca tot ce faci tu, e perfecțiunea însăși.

Se așezară în fața șemineului, unde ardea un foc de buturugi, și Isabela îl privi cu ochi calmi, plini de gravitate.

— Acum ce ai să-mi spui ? întreabă.

— Aproape că nici nu știu cum să încep.

— Eduard Barnard se întoarce sau nu ?

— Nu.

Înainte ca Bateman să vorbească, se lăsă o tăcere prelungită și pentru fiecare dintre ei era apăsătoare sub povara gândurilor. Povestea pe care trebuia să i-o spună nu era simplă, pentru că unele dintre lucrurile care o alcătuiau i-ar fi jignit într-atât urechile sensibile încât nu putea suporta să i le

spună ; și totuși, ca să fie drept în egală măsură cu sine însuși și cu ea, trebuia să-i spună întregul adevăr.

Totul începuse cu mulți ani în urmă, când el și Eduard Barnard, liceeni amândoi, au făcut cunoștință cu Isabela Longstaffe la un ceai dat cu ocazia ieșirii ei în lume. Amândoi o știau de când era fetiță, iar ei puștani cu pantaloni scurți, dar timp de doi ani fusese plecată în Europa pentru a-și desăvârși educația, iar de acolo s-a înapoiat o domnișoară foarte draguță cu care, plăcut surprinși, au reînnoit cunoștința. Amândoi s-au îndrăgostit nebunește de ea, însă Bateman și-a dat repede seama că Isabela nu avea ochi decât pentru Eduard și, ca prieten devotat ce era, s-a resemnat să joace doar rolul de confident. Îndurase clipe amare, dar nu putea să nege că Eduard era demn de norocul ce-i fusese hărăzit și, dornic ca nimic să nu le umbrească prietenia, a avut grijă ca nici măcar printr-o aluzie să nu-și dea în vileag sentimentele. La capătul a șase luni, tînăra pereche era logodită. Amândoi erau însă foarte tineri, și tatăl Isabellei luase hotărîrea să le amîne căsătoria cel puțin pînă cînd Eduard își va fi terminat studiile superioare. Aveau să aștepte un an. Bateman își amintea de iarna la sfârșitul căreia Isabela și Eduard urmau să se căsătorească, o iarnă de serate și de ieșiri la teatru în grup, de petreceri intime, la care el, nelipsitul al treilea, era totdeauna de față. N-o iubea mai puțin pentru faptul că în scurtă vreme urma să devină soția prietenului său ; zîmbetul ei, o vorbă veselă pe care i-o arunca, certitudinea afecțiunii ei, n-au încetat niciodată să-l încînte ; și se felicita în sinea lui, nu fără oarecare mulțumire de sine, că nu era

invidios pe fericirea lor. Atunci a survenit un accident. O mare bancă a dat faliment, ceea ce a provocat panică la Bursă, iar tatăl lui Eduard Barnard s-a trezit ruinat. Într-o seară s-a întors acasă, i-a spus soției sale că nu mai are un șfant și după cină s-a retras în biroul său, unde și-a zburat creierii.

O săptămână mai târziu, Eduard Barnard, cu fața palidă, obosită, considerînd că trebuie să desfacă logodna, s-a dus la Isabela și i-a cerut să-i redea libertatea. Drept răspuns, fata și-a aruncat brațele în jurul gîtului său și a izbucnit în lacrimi.

— Nu mă pune în situația să mi se pară și mai greu, scumpa mea, zise el.

— Îți închipui că pot să mă despart de tine acum? Dar te iubesc.

— Cum aș putea să-ți cer să te măriți cu mine? E o poveste fără speranțe. Tatăl tău n-ar admite în ruptul capului. Nu mai am nici o lețcaie.

— Și ce-mi pasă mie? Dacă te iubesc...

Îi împărtăși planurile sale. Era nevoit să cîștige bani imediat. Un vechi prieten al familiei, George Braunschmidt, îi oferise să-l ia partener în afaceri. Făcea negoț în Mările Sudului și avea reprezentanțe în numeroase insule din Pacific. Îi propuse lui Eduard să plece pentru un an sau doi în Tahiti, unde, sub conducerea celor mai buni dintre directorii săi, să învețe amănunțele aceluia negoț variat, iar la sfîrșitul perioadei îi promisese tînărului o situație la Chicago. Era o ocazie minunată și, după ce-și terminase expunerea, Isabela era din nou numai zîmbet.

— Băiat prostuț ce ești, de ce-ai încercat să mă faci nefericită?

Fața i se luminează la cuvintele ei și ochii îi sclipiră.

— Isabela, vrei să spui într-adevăr că ai de gînd să mă aștepti?

— Nu crezi că meriți? îi replică zîbind.

— Ah, te rog să nu rîzi de mine acum. Te implor să fii serioasă. Ar putea să dureze doi ani.

— Nu te teme, Eduard, fiindcă te iubesc. Cînd te vei întoarce, am să mă mărit cu tine.

Patronul lui Eduard era un om căruia nu-i plăceau tărăgănelile și îi spuse că, dacă acceptă postul pe care i-l oferă, trebuie să se îmbarce la San Francisco în interval de-o săptămână. Eduard își petrecu ultima seară cu Isabela. După cină, domnul Longstaffe și-a mărturisit dorința să stea de vorbă singur cu Eduard și l-a luat în biroul său. Domnul Longstaffe acceptase plin de înțelegere aranjamentul de care-i pomenise fiică-sa, așa că Eduard nu-și putea închipui ce fel de comunicare misterioasă avea să-i facă acum. Nu mică i-a fost nedumerirea cînd a băgat de seamă că gazda e nițeluș jenată. Șovăia. Vorbea despre lucruri fără importanță. În cele din urmă, intră în subiect.

— Cred că ai auzit de Arnold Jackson, zise, privindu-l pe Eduard încruntat.

Eduard ezită. Sinceritatea lui firească îl obliga să admită un fapt pe care ar fi fost fericit să-l poată nega.

— Da, am auzit. Dar e mult de atunci. Cred că nu i-am acordat prea mare atenție.

— Nu sînt numeroși oamenii din Chicago care să nu fi auzit de Arnold Jackson, zise domnul Longstaffe cu amărăciune, și dacă există, nu vor întîmpina nici o dificultate în a găsi pe cineva

care să le spună bucueros. Știai că e fratele doamnei Longstaffe ?

— Da, știam.

— Firește că mulți ani n-am avut nici un fel de legătură cu el. A părăsit țara de îndată ce i-a fost cu putință și cred că nimeni n-a plîns după el. Am auzit că s-a stabilit în Tahiti. Sfatul meu e să-l ocolești cu grijă, dar dacă auzi ceva despre el, doamna Longstaffe și cu mine am fi mulțumiți să ne dai de știre.

— Bineînțeles.

— Asta e tot ce-am vrut să-ți spun. Acum bănuiesc că vrei să treci în salon, unde sînt doamnele.

Puține la număr sînt familiile care, printre membrii lor, să nu aibă unul de dat, preferabil, uitării, dacă i-ar lăsa vecinii ; și soarta le surîde dacă trecerea unei generații sau două învaluiе rătăcirile acestuia cu o mantie romantică. Dar cînd mai e încă în viață, dacă păcatele lui nu sînt de natură să fie acoperite cu expresia „nu e dușmanul nimănui decît al său propriu“, valabilă cînd păcătosul nu trebuie să dea socoteală decît pentru darul beției sau al preacurviei, singura cale posibilă e vîlul tăcerii. Și pe acesta îl adoptase neamul Longstaffilor față de Arnold Jackson. Nu vorbeau despre el niciodată. Ar fi ocolit pînă și strada în care trăia. Prea omenoși pentru a îngădui ca soția și copiii acestuia să sufere pentru fărădelegile lui, l-au întretinut ani de-a rîndul, dar cu condiția să trăiască împreună cu ai săi în Europa. Făceau tot ce le stătea în putință pentru a șterge orice amintire despre Arnold Jackson și cu toate acestea își dădeau seama că povestea era tot atît de proaspătă în amintirea oamenilor ca și atunci cînd scandalul

izbucnise, lăsînd lumea cu gura căscată. Bancher bogat, stîlp al bisericii, filantrop, om care se bucura de respectul tuturor, nu numai pentru rubedeniile sale (curgîndu-i prin vine sîngele albastru din Chicago), ci și pentru caracterul său integru, a fost arestat într-o bună zi sub învinuirea de fraudă ; iar necinstea dezvăluită la proces nu era una ocazională, care s-ar fi putut explica printr-o tentație bruscă și irezistibilă ; a fost o lipsă de cinste deliberată și sistematică. Arnold Jackson era un escroc. Cînd a fost osîndit la șapte ani de pușcărie, puțini erau aceia care să nu aprecieze că a scăpat ieftin.

La sfîrșitul acestei ultime seri, cei doi îndrăgostiți s-au despărțit făcîndu-și numeroase și solemne declarații de dragoste. Isabela, scăldată în lacrimi, avea ca singură dar nu prea mare mîngîiere certitudinea că Eduard o iubește cu pasiune. Curioasă senzația pe care o avea ! Se simțea nefericită pentru că trebuia să se despartă de el, și totuși fericită pentru că se simțea adorată.

Aceste întîmplări avuseseră loc cu peste doi ani în urmă.

I-a scris de atunci cu fiecare poștă, în total douăzeci și patru de scrisori, pentru că poșta nu mergea decît o dată pe lună, iar scrisorile sale împlineau toate așteptările din partea unui îndrăgostit ; fermecătoare, pătrunse de intimitate, erau uneori pline de umor, în special în ultima vreme, și tandre. La început lăsau să se înțeleagă că îi era dor de casă, exprimau cu fiecare rînd și printre ele dorința de-a se întoarce la Chicago și la Isabela ; iar ea, un pic îngrijorată, îi scria să persevereze. Îi era teamă să nu-l vadă zvîrlind ocazia peste bord și venind

într-un suflet acasă. Nu voia ca iubitul ei să fie lipsit de capacitatea de a persevera și, pentru a-l stimula, într-o scrisoare îi cită versurile :

*Nu te-aș putea iubi, dragă, atât de mult
Dacă n-aș iubi onoarea și mai mult.*

Dar curînd începu să dea semne că prinde rădăcini, și Isabela observă cu mulțumire entuziasmul lui crescînd pentru introducerea metodelor americane în acel colț uitat al lumii. Dar îl cunoștea și, la sfîrșitul anului, căci în Tahiti nu se putea sta mai puțin de-un an, și-a dat seama că va fi nevoită să-l convingă prin toate mijloacele că nu e cazul să vină acasă. Era mult mai bine să se pună la curent în toate amănuntele cu mersul afacerii ; iar dacă au fost în stare să aștepte un an, nu exista nici un motiv să nu poată aștepta încă unul. Discută problema cu Bateman Hunter, prietenul de nădejde (fără de care nici nu știa ce s-ar fi făcut în acele prime zile care au urmat după plecarea lui Eduard) și, împreună, hotărîră că viitorul lui Eduard era mai important decît orice. Cu trecerea timpului, a putut să constate, ușurată, că nu mai face nici un fel de aluzii la reîntoarcere.

— Ce minunat om, nu-i așa ? exclamă ea.

— Cu totul excepțional.

— Dacă citesc printre rîndurile scrisorii sale, știu că-i e nesuferită viața acolo, dar se silește să rabde pentru că...

Bujorii i se aprinseră ușor în obraji, iar Bateman, cu zîmbetul grav care-l prindea atât de bine, încheie fraza pentru ea.

— Pentru că te iubește.

— Mă face să mă simt atît de umilă, zise ea.

— Ești o minune, Isabela, ești întruchiparea vie a minunăției.

Dar trecu și al doilea an, și în fiecare lună Isabela continuă să primească o scrisoare de la Eduard, care, pe nesimțite, încetă să mai pomenească de întoarcere. Scria ca unul care s-a stabilit definitiv în Tahiti, și încă foarte confortabil. Era surprinsă. Atunci reciti scrisorile sale, una cîte una fără excepție, de mai multe ori ; și acum, citind într-adevăr printre rînduri, observă cu surprindere o schimbare care-i scăpase. Scrisorile din urmă erau tot atît de tandre și nu mai puțin încîntătoare decît primele, dar tonul lor era diferit. Umorul lor îi trezea o vagă suspiciune. Neîncrezătoare din instinct în asemenea inexplicabil umor, începea să întrezărească în ele un caracter ușuratic care o dezorienta. Nu mai era cu totul sigură că acel Eduard care-i scria acum era unul și același cu Eduard pe care-l cunoscuse. Într-o după-amiază, a doua zi după sosirea poștei din Tahiti, pe cînd se plimba cu Bateman, acesta o întrebă :

— Ți-a scris Eduard cînd are intenția să se imbarce ?

— Nu, nici nu pomenește de asta. Credeam că ți-a scris ție ceva.

— Nici un cuvînt.

— Știi cum e Eduard, răspunse ea rîzînd, cu totul în afara timpului. Dacă nu uiți, data viitoare cînd îi scrii, ai putea să-l întrebi cînd are de gînd să vină.

Se exprima de obicei cu atîta nepăsare încît numai Bateman, cu sensibilitatea lui, ar fi fost în stare să descifreze în cererea ei un dor intens.

— Da. Am să-l întreb. Nu pot să-mi închipui ce are în cap.

Cîteva zile mai târziu, cînd Isabela îl întîlni din nou, observă că ceva îl frămîntă. Petrecuseră mult timp împreună de la plecarea lui Eduard din Chicago; amîndoi îi erau devotați și fiecare dintre ei, în dorința de-a vorbi despre cel plecat, găsea în celălalt un interlocutor interesat; urmarea a fost că Isabela ajunsese să cunoască fiecare expresie a feței lui Bateman, iar dezmințirile lui nu mai puteau acum să-i înșele instinctele puternice. Ceva îi spunea că amărăciunea de pe chipul lui e în legătură cu Eduard și nu-l slăbi pînă nu-l făcu să golească sacul.

— Am auzit, ce-i drept, pe căi ocolite, mărturisi Bateman în cele din urmă, că Eduard nu mai lucrează pentru Braunschmidt & Co. Ieri am avut ocazia să-l întreb chiar pe domnul Braunschmidt dacă e adevărat.

— Și ?

— Eduard a plecat de la ei de aproape un an de zile.

— Mi se pare ciudat că n-a pomenit nimic despre asta.

Bateman avu o ezitare, însă era obligat acum, după ce dezvăluise esențialul, să spună și restul. Era un lucru care-l puneă într-o situație deosebit de supărătoare.

— A fost concediat.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de ce ?

— Se pare că i-au dat vreo două avertismente. În cele din urmă i-au spus că-și poate lua tălpășița. Pretind c-ar fi fost leneș și necorespunzător.

— Cine ? Eduard ?

Rămaseră un timp tăcuți. Observă deodată că Isabela plînge. Instinctiv îi luă mîna.

— Ah, draga mea, te rog să nu plîngi, te rog, zise el. Nu pot suporta să te văd plîngînd.

Era atît de deprimată încît își lasă mîna să se odihnească într-a lui. Încercă s-o consoleze.

— E de neînțeles, nu-i așa ? E ceva care nu se potrivește cu Eduard. Nu pot să nu simt că trebuie să fie o greșeală.

Un timp nu mai spuse nimic, iar cînd începu să vorbească, se exprimă cu ezitare :

— Nu te-a izbit nimic neobișnuit în scrisorile lui din ultima vreme ? Întrebă ea, cu privirile îndreptate în altă parte și cu ochii umeziți de lacrimi.

Nu prea știa cum să răspundă.

— Am observat o schimbare în tonul lor, recunoșcu el. Pare să fi pierdut acea seriozitate profundă pe care o admiram atît de mult la el. S-ar părea aproape că lucrurile care contează — ei bine, că au încetat să mai conteze.

Isabela nu răspunse. Era vag neliniștită.

— Poate că-ți va răspunde la scrisoare, anunțîndu-te cînd se întoarce acasă. Tot ce putem face e să așteptăm acest răspuns.

Încă două scrisori sosiră de la Eduard, cîte una pentru fiecare din ei, însă fără să pomenească de întoarcerea sa ; dar erau scrise înainte de-a fi primit întrebarea lui Bateman. Răspunsul la întrebare trebuia să-l aducă poșta următoare. Cînd sosi, Bateman îi aduse Isabellei scrisoarea proaspăt primită ; tînăra femeie băgă de seamă dintr-o privire că e tulburat. O citi pînă la sfîrșit, strîngînd din buze, o mai citi o dată.

— E o scrisoare foarte bizară, zise ea. N-o înțeleg prea bine.

— Îți vine aproape să crezi că mă ia peste picior, zise Bateman roșind.

— Așa sună când o citești, dar trebuie să fie fără intenție. Nu se potrivește defel cu Eduard.

— Nu pomeneste nimic de întoarcere.

— Dacă n-aș fi atât de sigură de dragostea lui, aș putea crede... dar ce știu eu ce-aș putea crede?

Bateman îi împărtași atunci planul pe care-l concepușe în cursul după-amiezii. Firma întemeiată de tatăl său, la care acum era asociat, o firmă care producea tot felul de vehicule cu motor, era pe punctul să deschidă reprezentanțe la Honolulu, Sydney și Wellington, iar Bateman își propunea să meargă personal să le organizeze. S-ar putea înapoia prin Tahiti; de fapt, înapoiindu-se de la Wellington, această escală era inevitabilă; și l-ar putea vedea pe Eduard.

— E ceva misterios și am de gând să lămuresc lucrurile. E singura cale posibilă.

— Vai, Bateman, cât de bun poți să fii! exclamă ea.

— Știi doar că nu doresc nimic mai mult pe lumea asta decât fericirea ta, Isabela.

Îl privi și-i întinse mâinile.

— Ești un om minunat, Bateman. Nu credeam să existe pe lume o ființă ca tine. Cum aș putea să-ți mulțumesc?

— Nu vreau să-mi mulțumești. Singurul lucru pe care-l doresc e să-mi dai voie să te ajut.

Ea lăsă ochii în jos și se înroși un pic. Era atât de obișnuită cu Bateman încât nu putea să vadă în

el un bărbat. Era înalt cât Eduard și tot atât de bine făcut, dar avea părul negru și fața albă, în timp ce Eduard era roșcovan. Știa desigur că o iubește. Era mișcată. Îi inspira multă tandrețe.

Aceasta era călătoria din care Bateman Hunter tocmai se întorsese.

Afacerile au durat mai mult decât se așteptase, așa încât a avut destul timp să se gândească la cei doi prieteni ai săi. Ajunsesse la concluzia că nimic serios n-ar fi putut să-l împiedice pe Eduard să se întoarcă acasă, vreo chestiune de mândrie, poate, care îi inspirase hotărârea de a reuși înainte de a-și lua mireasa pe care o adora; dar o asemenea atitudine era discutabilă. Isabela era nefericită. Eduard trebuia să se întoarcă la Chicago cu el și s-o ia imediat de nevastă. Putea să-i găsească un post în uzinele Hunter. Cu inima însingerată, Bateman avea totuși mulțumirea perspectivei de a procura fericire, cu prețul propriei sale fericiri, celor două ființe pe care le iubea cel mai mult în lumea asta. Cât despre el, nu se va căsători niciodată. Va fi nașul copiilor lui Eduard și ai Isabellei, și după mulți-mulți ani, când amândoi vor fi poate morți, îi va povesti fiicei Isabellei cum cu ani și ani în urmă o iubise pe mama ei. Ochii lui Bateman erau înecați în lacrimi când își închipui această scenă.

Vrînd să-i facă lui Eduard o surpriză, nu telegrafiasă să-i anunțe sosirea și, când a debarcat în cele din urmă la Tahiti, s-a lăsat condus la Hotel de la Fleur de către un tânăr care pretindea că e fiul proprietarului. Rîdea în sinea lui la gândul surprizei pe care i-o va face prietenului său când îl va

vedea pe el, cel mai puțin așteptat dintre vizitatori, pășind pragul biroului său.

— Ia ascultă, zise, în timp ce-și continua drumul, ai putea să-mi spui unde să-l găesc pe domnul Eduard Barnard?

— Barnard? spuse tânărul. Numele mi se pare cunoscut.

— E un american. Un bărbat înalt, cu păr castaniu-deschis și ochi albaștri. E aici de peste doi ani.

— Desigur. Acum știu despre cine vorbiți. Vreți să spuneți, nepotul domnului Jackson.

— Nepotul cui?

— Al domnului Arnold Jackson.

— Nu cred că vorbim despre aceeași persoană, spuse Bateman cu răceală.

Era înmărmurit. Lăsând la o parte faptul că i se părea bizar ca Arnold Jackson, figură îndeobște cunoscută, să trăiască aici sub același nume sub care fusese condamnat, lui Bateman nu putea să-i intre în cap cine era cel pe care-l dădea drept nepotul său. Doamna Longstaffe era singura lui soră, și alt frate nu mai exista. Tânărul care-l însoțea vorbea volubil într-o engleză care avea ceva din intonația unei limbi străine; iar Bateman, aruncându-i o privire piezișă, realiza, ceea ce nu observase mai înainte, că avea destul sînge indigen în vine. Fără să vrea, atitudinea sa deveni puțin mai distantă. În fine, ajunseră la hotel. După ce s-a instalat în cameră, Bateman a cerut să fie îndrumat la sediul firmei Braunschmidt & Co. Era la țarm, cu fațada spre lagună. Fericit că simte pământul ferm sub picioare după opt zile pe mare, porni agale pe drumul însoțit, pînă la malul apei. După ce găsi adresa pe care o căuta, Bateman se anunță

la director, trimițându-i și cartea de vizită. Secretara îl conduse printr-o hală mare și înaltă, jumătate magazin, jumătate depozit, pînă la ușa unui birou în care intrară. În fotoliu ședea un bărbat chel, gras și cu ochelari.

— Aș vrea să-mi spuneți unde-l pot găsi pe domnul Eduard Barnard. După cîte știu, a lucrat un timp în acest birou.

— Într-adevăr. Dar nu știu exact pe unde o fi acum.

— Credeam că a venit aici cu o recomandare specială din partea domnului Braunschmidt. Îl cunosc foarte bine pe domnul Braunschmidt.

Grăsanul îl privi pe Bateman cu ochi șireți, bănuitori, apoi strigă către unul dintre băieții săi din magazin:

— Ascultă, Henry, ai habar unde e Barnard acum?

— Lucrează la firma Cameron, dacă nu mă-nșel, se auzi răspunsul unuia care nici măcar nu-și dădu osteneala să se miște din loc.

Grăsanul înclină din cap.

— Dacă o iei la stînga cînd ieși de-aici, ajungi la firma Cameron în circa trei minute.

Bateman ezită.

— Nu vreau să ascund că Barnard e cel mai bun prieten al meu. Am fost foarte surprins cînd am auzit că a părăsit firma Braunschmidt & Co.

Ochii grăsanului se contractară pînă cînd pupila ajunsese cît o gămălie de ac; stăruința cu care-l iscodeau îl jenau într-atît pe Bateman încît simțea cum roșește.

— Cred că Braunschmidt & Co și Eduard Barnard nu s-au înțeles pe anumite chestiuni, răspunse.

Individul avea un fel de-a fi care nu era tocmai pe placul lui Bateman, așa încât se ridică, nu fără demnitate, și, cerându-și scuze pentru deranj, își luă rămas bun. Plecă de acolo cu sentimentul bizar că omul cu care tocmai vorbise ar fi avut multe să-i spună, dar se abținea s-o facă. Porni în direcția indicată și foarte curînd ajunse la firma Cameron. Era o prăvălie la fel ca multe altele pe lângă care trecuse pe drum și, cînd intră, prima persoană pe care o văzu, în cămașă, cu mîncile suflecate, măsurînd un metraj de bumbac, a fost Eduard. Simți cum i se strînge inima, cînd îl văzu desfășurînd o activitate atît de umilă. Nici nu intrase bine cînd Eduard, ridicînd capul, îl zări și scoase un strigăt de bucurie și surpriză.

— Bateman ! Cine să viseze c-o să te vadă pe aici ?

Întinse mîna peste tejghea și o strînse puternic pe-a lui Bateman. Modul său de comportare era degajat și, dacă exista vreo urmă de jenă, aceea era în întregime de partea lui Bateman.

— Așteaptă numai pînă termin de făcut pachetul ăsta.

Cu mîna sigură, tăie materialul pe fir, cu foarfecele, îl împături, îl ambală și-l dădu unei cliente cu pielea tuciurie, zicînd :

— Plățiți la casă, vă rog.

Apoi, zîmbind, cu ochi sclipitori, se întoarse către Bateman.

— Ce vînt te-aduce pe-aici ? Mă bucur grozav să te vad. Ia un scaun, bătrîne. Simte-te ca acasă.

— Nu putem sta de vorbă aici. Vino la mine la hotel. Îmi închipui că poți pleca.

Această ultimă observație o adăugă cu oarecare teamă.

— Firește că pot pleca. Nu sîntem ținuți așa de scurt aici în Tahiti.

Apoi adresîndu-se unui chinez, care servea în spatele tejghelei din partea opusă, strigă :

— Ah-Ling, oînd vine șeful, spune-i că mi-a sosit un prieten din America și am ieșit să bem un păhărel.

— Foarte bine, zise chinezul, rînjind.

Eduard își puse o haină pe el, își luă pălăria, și-l apucă pe Bateman de braț la ieșirea din prăvălie. Bateman încercă să ia lucrurile în glumă.

— Nu m-am așteptat să te găsesc vînzînd trei metri de stambă ordinară unui indigen soios, zise rîzînd.

— Braunschmidt m-a concediat, după cum poate știi, și m-am gîndit că slujba asta e la fel de bună ca oricare alta.

Sinceritatea lui Eduard îl surprinse pe Bateman, care socoti însă că ar fi indiscret să continue conversația pe această temă.

— Nu cred să te îmbogățești din munca pe care ți-ai ales-o, i-a răspuns pe-un ton sec.

— Nici eu nu cred. Dar cîștig destul să-mi țin zilele, și asta îmi ajunge.

— N-ai fi fost mulțumit numai cu-atît acum doi ani.

— Devenim mai înțelepți pe măsură ce îmbătrînim, replică Eduard, bine dispus.

Bateman îl privi atent. Eduard era îmbrăcat cu un costum de doc uzat și nici prea curat, iar pe cap avea o pălărie mare, de paie, confecție locală. Era mai slab decît îl știa, foarte tare bronzat și

arăta, indiscutabil, mai bine ca oricând. Dar în aspectul lui apăruseră trăsături care-l tulburau pe Bateman. Umbla cu o dezinvoltură pe care nu i-o cunoștea; comportarea sa trăda o delăsare, o veselie fără nici un motiv aparent, pe care Bateman nu putea să le condamne de-a dreptul, dar care îl frământau extraordinar de mult.

„Al naibii să fiu dacă știu ce-l poate face să fie atât de vesel“, își spuse.

Ajunși la hotel, se așezară pe terasă. Un chelner chinez le aduse două cocteiluri. Eduard era foarte nerăbdător să audă noutățile de la Chicago și, plin de curiozitate, își bombardă prietenul cu întrebări. Interesul pe care-l manifesta era firește și sincer. Dar partea curioasă consta în faptul că nimic nu-l interesa în mod special. Ar fi vrut să afle cum se simte tatăl lui Bateman și ce face Isabela. Vorbea despre ea fără nici o umbră de jenă, dar ca despre o femeie care ar fi putut să-i fie la fel de bine soră sau logodnică. Înainte ca Bateman să termine de analizat înțelesul exact al spuselor lui Eduard, observă că discuția alunecase pe tema propriei sale munci și a construcțiilor pe care le făcuse tatăl său în ultima vreme. Era hotărât s-o readucă pe Isabela în discuție și căuta ocazia, când îl văzu pe Eduard făcând semne prietenești cu mîna. Un bărbat înainta către ei pe terasă, pe care însă Bateman, fiind cu spatele, n-avea cum să-l vadă.

— Vino și ia loc, zise Eduard plin de veselie.

Noul venit se apropie. Era un bărbat foarte înalt și zvelt, în costum de doc alb, cu un cap distins, acoperit de păr alb, ondulat; o față ascuțită, cu un nas mare, coroiat, și o gură expresivă.

— Acesta e vechiul meu prieten Bateman Hunter. Ți-am vorbit de el, zise Eduard, cu zîmbetul gata să-i înflorească pe buze.

— Încîntat de cunoștință, domnule Hunter. L-am cunoscut pe tatăl dumitale.

Străinul întinse mîna și o prinse pe-a tînrului într-o strînsoare puternică, prietenească, iar Eduard îi rosti numele:

— Domnul Arnold Jackson.

Bateman păli; simțea cum îi îngheață mîinile. Acesta era falsificatorul, pușcăriașul, acesta era unchiul Isabelei. Nu știa ce să spună. Încercă să-și ascundă tulburarea. Arnold Jackson îl privi, clipind din ochi.

— Cred că numele meu ți-e cunoscut.

Bateman nu știa dacă să zică da sau nu, și, ceea ce făcea situația mai jenantă, atît Jackson cît și Eduard păreau amuzați. Era destul de rău faptul că fusese obligat să facă cunoștință cu singurul om de pe insulă pe care mai degrabă l-ar fi evitat, dar și mai rău să-și dea seama că e luat în bătaie de joc. S-ar putea să fi tras însă prea repede această concluzie, pentru că Jackson, fără nici o pauză, adăugă:

— După cîte știu, ești în relații de strînsă prietenie cu familia Longstaffe. Mary Longstaffe e sora mea.

Bateman își puse întrebarea dacă Arnold Jackson crede într-adevăr că el nu știe nimic despre cel mai teribil scandal pe care l-a cunoscut vreodată orașul Chicago. Dar Jackson își lăsă mîna pe umărul lui Eduard.

— Nu pot să rămân, Teddie, zise el. Am treabă. Dar, băieți, ați face bine să veniți diseară să luați masa cu mine.

— Splendid, zise Eduard.

— Sînteți prea amabil, domnule Jackson, zise Bateman cu răceală, dar am venit aici pentru un timp foarte scurt; știți că vasul meu pleacă mâine; cred, cu voia dumneavoastră, că n-am să pot veni.

— Aș, fleacuri! Vă servesc o masă în stil indigen. Nevastă-mea gătește minunat. Te conduce Teddie. Veniți devreme, să vedeți și apusul soarelui. Dacă vreți, puteți înnopta la mine amîndoi; am unde să vă culc.

— Firește că vom veni, zise Eduard. E un zgomot infernal la hotel în seara cînd sosește un vas, în timp ce în *bungalow* putem sta la taclale în liniște.

— Nu pot să-ți dau drumul, domnule Hunter, continuă Jackson cu cea mai mare cordialitate. Vreau să aud totul despre Chicago și despre Mary.

Făcu o plecăciune și se îndepărtă înaintea ca Bateman să mai poată rosti un cuvînt.

— Nu acceptăm refuzuri aici în Tahiti, zise Eduard rîzînd. În afară de asta, vei lua cea mai bună cină de pe insulă.

— Ce-a vrut să spună cu faptul că nevastă-sa gătește bine? Din întîmplare știu că soția lui e la Geneva.

— E o distanță cam mare pentru o soție, ce părere ai? zise Eduard. Și e mult de cînd n-a mai văzut-o. Cred că se referă la altă nevastă.

Un timp, Bateman rămase tăcut. Fața îi era brăzdată de riduri, care îi dădeau un aspect

gray. Ridicînd ochii, prinse însă privirea amuzată a lui Eduard și roși puternic.

— Arnold Jackson e un pungaș vrednic de dispreț, zise el.

— Mă tem că e chiar așa, răspunse Eduard zîmbind.

— Nu înțeleg cum poate un om de treabă să aibă de-a face cu el.

— Poate că nu sînt un om de treabă.

— Îl vezi des, Eduard?

— Da, foarte des. M-a adoptat ca nepot.

Bateman se înclină și îl fixă pe Eduard cu privire sa iscoditoare.

— Îți place omul ăsta?

— Foarte mult.

— Dar... lumea de-aici nu știe că e un falsificator și că a fost la pușcărie? Ar trebui izgonit din societatea oamenilor civilizați.

Eduard urmărea un inel de fum care se desprinsese din țigara de foi și se înălța liniștit în aer.

— Presupun că e un pungaș calificat, spuse el în cele din urmă. Și nici nu pretind că pot să-i trec cu vederea fărădelegile pentru că s-a pocăit. A fost un escroc și un ipocrit. Faptul e de necontestat. Niciodată n-am întîlnit însă un camarad mai agreabil. De la el am învățat tot ce știu.

— Ce te-a învățat? Întrebă Bateman uimit.

— Cum să trăiesc.

Bateman avu un rîs ironic.

— Halal dascăl! Grație învățaturii lui ai pierdut ocazia să faci avere și ești nevoit să-ți câștigi existența servind în spatele unei teighele, într-un magazin de mîna a doua, nu crezi?

— E un om extraordinar, cu multă personalitate, zise Eduard, zîmbind cu blîndețe. Poate c-ai să-ți dai seama diseară ce vreau să spun.

— N-am de gînd să iau masa în compania lui, dacă asta vrei să spui. Nimic nu mă poate face să pun piciorul în casa acestui om.

— Vîno de hatîrul meu, Bateman. Am fost prieteni atîția ani, n-ai să mă refuzi dacă îți cer o favoare.

Tonul lui Eduard avea o calitate nouă, pe care Bateman nu i-o cunoștea. Blîndețea lui exercita o ciudată putere de convingere.

— Dacă pui așa problema, Eduard, voi fi obligat să viu, zise el zîmbind.

Bateman reflectă, dealtfel, că n-ar strica în nici un caz să afle tot ce se putea afla despre Arnold Jackson. Era clar că avea o mare influență asupra lui Eduard și, dacă trebuia combătută, era necesar să descopere mai întîi în ce consta. Pe măsură ce vorbea mai mult cu Eduard, își dădea seama cît de mult se schimbase. Instinctiv simțea că e de datoria lui să acționeze cu băgare de seamă și luă hotărîrea să nu abordeze adevăratul scop al vizitei sale pînă nu-și va da limpede seama de calea pe care trebuie s-o urmeze. Vorbi la început ba de una, ba de alta, despre voiajul său și rezultatele acestuia, despre viața politică din Chicago, despre un prieten comun sau altul, despre timpul petrecut împreună la școală.

În cele din urmă, Eduard spuse că trebuie să se înapoieze la lucru și făcu propunerea să treacă pe la cinci la hotel să-l ia pe Bateman și să meargă împreună la Arnold Jackson.

— Aprîpo, aș fi crezut mai degrabă că locuiești la acest hotel, zise Bateman, ieșind agale din grădină împreună cu Eduard. După cîte mi s-a spus, e singurul de soi pe-aici.

— Nu e de nasul meu, zise Eduard rîzînd. E mult prea *di granda* pentru mine. Am închiriat o cameră la marginea orașului. Una ieftină și curată.

— Dacă mi-aduc bine aminte, altele erau lucrurile care te preocupau și ți se păreau cele mai importante cînd trăiai la Chicago.

— Chicago !

— Ce vrei să spui, Eduard ? E cel mai splendid oraș din lume.

— Știu, zise Eduard.

Bateman îi aruncă o privire rapidă, dar fața lui era de nepătruns.

— Cînd te întorci acasă ?

— Stau adesea și mă-ntreb, spuse Eduard, zîmbind.

Acest răspuns și modul în care a fost dat îl uimiră pe Bateman, dar, înainte de-a putea cere o explicație, Eduard făcu semn unui metis aflat la volanul unei mașini în trecere :

— Ia-mă și pe mine, Charlie.

Își luă rămas bun de la Bateman cu o înclinare a capului și alergă la mașina care se oprise cîtiva metri mai departe. Bateman, copleșit de mulțimea impresiilor uluitoare, încerca să le desprindă sensul adevărat.

Eduard veni să-l ia într-o brișcă hodorogită, trasă de-o iapă bătrînă ; mînară de-a lungul unei șosele paralele cu țărmul. De o parte și de alta a șoselei se aflau plantații de cocotieri și vanilieri ;

ici și colo se zărea câte-un mangotier uriaș, cu fructe viu colorate în galben, roșu și purpuriu, vizibile în masa verde a frunzișului; din când în când se zărea laguna albastră și liniștită, presărată din loc în loc cu câte-o insuliță, împodobită grațios cu palmieri înalți. Casa lui Arnold Jackson era așezată pe-un delușor la care ducea o simplă cărare; la poalele dealului au deshamat iapa și au legat-o de-un copac, lăsând brișca pe marginea drumului. Lui Bateman i se părea că e un fel cam nepăsător de-a face lucrurile. Când au ajuns sus, i-a întâmpinat, ieșind din casă, o indigenă frumoasă, înaltă, trecută de vârsta tinereții, careia Eduard îi strânse mîna cu cordialitate. Bateman fu prezentat:

— Acesta e prietenul meu, domnul Hunter. Vom cina la tine, Lavina.

— Foarte bine, spuse ea cu un zîmbet scurt. Arnold nu s-a întors încă.

— Coborîm să facem o baie. Dă-ne două *pareos*.

Femeia se înclină și intră în casă.

— Asta cine mai e? Întrebă Bateman.

— O, asta-i Lavina. Nevasta lui Arnold.

Bateman strînse din buze, dar se abținu de la comentarii. Peste o clipă femeia se întoarse cu două șervete, pe care le înmîna lui Eduard. Cei doi bărbați se îndreptară, coborînd pe-o potecă abruptă, către o pădurice de cocotieri pe marginea plajei. Se dezbrăcară, și Eduard îi arătă prietenului său cum se înnoadă fișia de stambă roșie, cu numele de *pareo*, pentru a forma un chilot de baie foarte plăcut. Curînd după aceea se bălăceau în apa caldută și nu prea adîncă. Eduard

era foarte bine dispus. Rîdea, chiuia și cînta. Se comporta ca un puști de cincisprezece ani. Bateman nu-l văzuse niciodată atît de vesel; iar după aceea, întinși pe nisip și fumînd câte-o țigară, în atmosfera tropicală, manifesta atîta voioșie încît Bateman rămase cu totul surprins.

— Îmi face impresia că viața ți se pare colorată de plăcută, zise el.

— Chiar așa și e.

Auziră un zgomot slab de pași. Întorcînd capul, dădură cu ochii de Arnold Jackson, care se îndrepta spre ei.

— M-am gîndit să viu să vă iau sus, băieți, zise. Cum ți-a plăcut baia, domnule Hunter?

— Foarte mult, într-adevăr, spuse Bateman.

Arnold Jackson își lăsase acasă costumul elegant de doc, era desculț și nu purta decît un *pareo* în jurul șalelor. Avea trupul foarte tare bronzat de soare. Cu părul lui alb, lung și ondulat și fața aceea ascetică, era o apariție fantastică în costumul indigen, dar se comporta fără nici un pic de jenă.

— Dacă sînteți gata, urcăm imediat, zise Jackson.

— Să-mi pun hainele, spuse Bateman.

— Dar, Teddie, n-ai adus un *pareo* pentru prietenul tău?

— Cred că preferă să umble îmbrăcat, zise Eduard.

— Bineînțeles, răspunse Bateman hotărît, privindu-l pe Eduard cum își încinge șalele cu șervetul, gata de pornire, în timp ce el nici nu apucase să-și pună cămașa.

— Fără pantofi n-o să ți se pară drumul cam accidentat ? îl întreabă pe Eduard. Am avut impresia că poteca e cam stîncoasă.

— Nu face nimic, sînt obișnuit cu ea.

— E foarte odihnitor să-ți pui un *pareo* cînd te întorci din oraș, zise Jackson. Dacă ai rămîne aici mai multă vreme, ți-aș recomanda insistent să-l adopți. E unul din costumele cele mai raționale cu putință. E răcoros, comod și costă o nimica toată.

Urcară pînă sus, și Jackson îi pofti într-o încăpere mare, cu plafonul descoperit, unde era așezată o masă pentru cină. Bateman observă că masa era pusă pentru cinci persoane.

— Eva, vino să te vadă prietenul lui Teddie și după aia vrem să ne faci cîte-un cocteil, strigă Jackson.

Apoi îl conduse pe Bateman la o fereastră lungă și joasă.

— Privește peisajul ăsta, zise, însoțind îndemnul cu un gest dramatic. Privește atent.

La picioarele lor, cocotierii se rostogoleau abrupt în lagună ; iar laguna, în lumina înserării, avea culoarea diafană și schimbătoare a unui piept de porumbel. La o mică distanță, în jurul unui golfuleț, erau îngrămădite colibele unui sat de localnici, iar înspre recif plutea o canoe, conturată precis, din care pescuiau doi indigeni. Apoi, dincolo, vedeai întinderea calmă și vastă a Pacificului și, la distanță de vreo douăzeci de mile, vaporosă și eterică, asemenea substanței din care sînt țesute visurile poetilor, frumusețea de neînchipuit a insulei care poartă numele de Moorea. Totul era atît de fermecător încît Bateman rămase mut de admirație.

— Niciodată n-am văzut ceva asemănător, zise în cele din urmă.

Arnold Jackson stătea cu privirea pierdută, umbrită de valurile blinde ale visării. Fața lui ascuțită, gînditoare era foarte gravă.

— Frumosul ! murmură Arnold Jackson. Rareori ți-e dat să vezi frumosul de aproape. Privește-l bine, domnule Hunter, pentru că ceea ce vezi acum nu vei mai vedea niciodată, întrucît clipa e trecătoare, dar va rămîne o amintire de neșters în inima dumitale. E contactul cu eternitatea.

Avea un glas profund și răsunător. Făcea impresia că exală cel mai pur idealism, iar Bateman a trebuit să facă eforturi spre a-și aminti că omul care vorbea era un infractor și un escroc lipsit de conștiință. Deodată însă, auzind parcă un zgomot, se întoarse repede.

— Iat-o pe fiica mea, domnule Hunter.

Bateman îi strînse mîna. Avea niște ochi negri, superbi, și buze roșii fermecătoare ; culoarea pielii era închisă, iar părul ondulat, care i se revărsa pe umeri, era negru ca tăciunele. Purta o simplă rochiță din bumbac roz, umbla desculță, iar pe cap avea o coroană din flori albe, parfumate. O făptură încîntătoare, asemenea unei zeițe a primăverii polineziene.

Fata era nițeluș timidă, dar nu mai timidă decît Bateman, pentru care întreaga situație era teribil de jenantă, iar felul cum această creatură ca o silfidă luă un *shaker* și amestecă îndemînatîc trei cocteiluri nu avu deloc darul să-l facă să se simtă mai în largul său.

— Să le faci tari, copila mea, zise Jackson.

Le turnă în pahare și, zîmbind fermecător, servi cîte unul fiecărui bărbat. Bateman avea o părere foarte bună despre propria sa îndemînare în arta subtilă a preparării unui cocteil; surpriza lui n-a fost însă mică atunci cînd, gustîndu-l pe acesta, putu să constate că era excelent. Jackson rîse plin de mîndrie, cînd văzu privirea involuntară de apreciere a musafirului său.

— Nu e rău, ce zici? Am învățat-o eu însumi pe fiică-mea să le facă; știi, pe vremuri, la Chicago, consideram că nu există barman în oraș de la care aș avea ceva de învățat. Cînd n-aveam altceva mai bun de făcut, la penitenciar, obișnuiam să mă distrez imaginînd cocteiluri noi, dar, la o adică, nimic nu se poate compara cu un Martini sec.

Bateman avea aceeași senzație ca și cum cineva i-ar fi dat o lovitură în fluierul piciorului și își dădea seama că devenise stacojiu, apoi galben ca ceara. Dar înainte să-i vină pe buze primele cuvinte, un servitor indigen aduse un castron mare cu supă și toată lumea se așeză la cină. Observația pe care o făcuse a avut parcă darul să trezească în Arnold Jackson un lanț de amintiri, pentru că începu să vorbească despre timpul petrecut la închisoare. Vorbea cu naturalețe, fără ranchiună, ca și cum ar fi povestit niște întîmplări trăite la o universitate străină. Se adresa direct lui Bateman, iar acesta, rușinat și tulburat la început, sfîrși prin a fi cu totul buimăcit. Vedea ochii lui Eduard fixați asupra sa și clipirea amuzată care-i însuflețea. Se înroși ca racul, avînd impresia că Jackson își bate joc de el, apoi, la ideea că devine ridicol — conștient totuși că e fără nici un temei — se mînie. Arnold Jackson era un nerușinat — nu exista cuvînt mai potri-

vit — și duritatea lui, autentică sau nu, era revoltătoare. Cîna se desfășura după cum fusese pregătită. Bateman fu poftit să mănînce tot felul de bucate, pește crud și alte lucruri neobișnuite, pe care numai din politețe le înghițea, dar, spre surprinderea lui, le găsea foarte gustoase. Apoi avu loc un incident care, pentru Bateman, a constituit încercarea cea mai umilitoare la care a fost supus în seara aceea. Pe masă, în fața lui, era o cunună de flori și, ca să spună ceva, începu să vorbească despre ea.

— E o cunună pe care Eva a împletit-o pentru dumneata, zise Jackson, dar cred că, timidă cum e, n-a avut curajul să ți-o ofere.

Bateman o luă de pe masă și, ținînd-o în mîini, îi adresă fetei cîteva cuvinte de mulțumire.

— Trebuie s-o pui pe cap, îi spuse fata, zîmbind și roșind în același timp.

— Cine, eu? Asta nu cred.

— E un obicei minunat al acestei țări, zise Arnold Jackson.

În același timp, luă de pe masă cununa pe care o avea în față și-o puse peste părul său alb. Eduard făcu la fel.

— Cred că nu sînt îmbrăcat pentru rol, zise Bateman jenat.

— Vrei să-ți aduc un *pareo*? Întrebă Eva repede. Ți-l aduc îndată, dacă vrei.

— Nu, mulțumesc. Mă simt foarte bine așa cum sînt.

— Arată-i cum să-și pună cununa, Eva, zise Eduard.

În clipa aceea Bateman îl ura de moarte pe cel mai bun prieten al său, Eva se ridică de la masă și

îi aşeză cununa pe părul negru, însoţind gestul cu cascade de ris.

— Îţi stă foarte bine, spuse doamna Jackson. Nu-i aşa că-i stă bine, Arnold ?

— Sigur că da.

Broboane de transpiraţie îi ieşeau lui Bateman prin toţi porii.

— Ce păcat că e întuneric ! zise Eva. V-am putea fotografia pe toţi trei laolaltă.

În sinea lui, Bateman mulţumea proniei cereşti că nu e mai multă lumină. Simţea că trebuie să arate fantastic de caraghios în costumul lui de serj albastru şi cămaşă albă — ținută impecabilă şi protocolară — cu acea ridicolă cunună de flori pe cap. Fierbea de indignare pe dinăuntru, şi niodată în viaţa lui nu dăduse dovadă de mai multă stăpânire de sine ca acum, când afişa o expresie de amabilitate. Era furios pe bătrînul acela care şedea în capul mesei, aproape în pielea goală, cu faţa aceea de sfînt şi pletele frumoase, încununate cu flori. Întreaga scenă era monstruoasă.

După care cina luă sfîrşit, iar Eva şi cu mama ei rămaseră să strîngă masa, în timp ce bărbaţii se instalară pe verandă. Era foarte cald şi în aer plutea parfumul florilor albe ale nopţii. Luna plină, navigînd pe-un cer fără nori, croia un drum pe întinsul oceanului care ducea în ţara nemărginită a veşniciei. Arnold Jackson începu să vorbească. Avea un glas amplu şi melodios. Vorbea acum despre indigeni şi despre vechile legende ale ţării. Spunea poveşti bizare din trecut, poveşti despre expediţii temerare în necunoscut, de dragoste şi moarte, de ură şi răzbunare. Povestea despre aventurierii care descoperiseră acele insule îndepărtate,

despre marinarii care s-au aşezat acolo şi au luat în căsătorie fete ale unor mari căpetenii şi despre aventurierii care şi-au trăit viaţa plină de neprevăzut pe acele ţarmuri argintii. La început, umilit şi exasperat, Bateman sta morocănos, dar curînd magia cuvintelor îl luă sub stăpînirea ei şi ascultă ca vrăjit. Mirajul vieţii romanţioase întuneca lumina zilelor de rînd. Să fi uitat că Arnold Jackson avea o limbă mieroasă, o limbă cu care a stors sume uriaşe de la oameni creduli, o limbă care i-a îngăduit aproape să scape de pedeapsa fărădelegilor sale ? Nimeni nu era mai iscusit la vorbă şi nimeni nu avea un simţ mai acut al situaţiilor dramatice ajunse la paroxism. Deodată, Jackson se ridică.

— Ei bine, băieţi. Nu v-aţi mai văzut de multă vreme. Vă las acum să vă povestiţi ce nu şitiţi unul despre altul. Teddie te va conduce în camera duminică, cînd vei dori să te culci.

— Oh, dar nu m-am gîndit să rămîn aici peste noapte, domnule Jackson, zise Bateman.

— Ai să constăţi că e mai confortabil. Vom avea grijă să fii trezit la timp.

Apoi, strîngîndu-i mîna politicos, impunător ca un episcop în odăjdii, Arnold Jackson îşi luă rămas bun de la oaspetele său.

— Sînt gata, desigur, să te conduc înapoi la Papeete, dacă ţii cu tot dinadinsul, zise Eduard, dar te sfătuiesc să rămîi. Plimbarea în zori e formidabilă.

Timp de cîteva minute, nici unul dintre ei nu mai scoase o vorbă. Bateman se frămînta cum să înceapă o conversaţie căreia toate evenimentele

din ziua aceea nu făceau decît să-i sporească urgența.

— Cînd te întorci la Chicago ? întrebă deodată.

O clipă, Eduard nu dădu nici un răspuns. Apoi, se întoarse domol spre prietenul său și zîmbi.

— Nu știu. Poate niciodată.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui ? izbucni Bateman.

— Sînt foarte fericit aici. N-ar fi curată nebulă să fac vreo schimbare ?

— Dar bine, omule, doar n-ai de gînd să trăiești aici toată viața. Asta nu e o viață pentru un bărbat. Vegetezi, nu trăiești. Hai, Eduard, smulge-te degrabă, pînă nu e prea tîrziu. Simțeam eu că ceva nu e în regulă. Ești orbit de regiune, ai sucombat în fața unor influențe dăunătoare, dar trebuie să te smulgi. Cînd ai să te eliberezi din ambianța asta, n-ai să știi cum să mulțumești cerului. Ai să fii ca un fumător care s-a lecuit de patimă. Ai să realizezi atunci că timp de doi ani ai respirat un aer otrăvit. Nici nu-ți dai seama cît de ușurat ai să te simți cînd ai să-și umpli din nou plămîinii cu aerul proaspăt și curat al țării tale de baștină.

Vorbea repede ; din pricina agitației, cuvintele urmau unele după altele fără întrerupere, debitate într-un suflu, iar glasul trăda o emoție sinceră și plină de afecțiune. Eduard era mișcat.

— Bunul și vechiul meu prieten ! Îngrijorarea ta atît de mare mă emoționează profund.

— Plecăm împreună mîine, Eduard. A fost o greșeală din capul locului că ai venit aici. Nu e o viață pentru tine.

— Vorbești de parcă aș mai putea duce altă viață. Cum trebuie să trăiască după tine un om, ca să ducă cea mai bună viață ?

— Dar nu cred să existe două răspunsuri la această întrebare. Făcîndu-și datoria, muncind intens, îndeplinindu-și toate obligațiile care decurg din rangul și starea sa socială.

— Și ce răsplată primește pentru asta ?

— Răsplata e conștiința de-a fi realizat ceea ce și-a propus să facă.

— Toate astea mi se par cam ortodoxe, zise Eduard, și, în clarobscurul nopții, Bateman putu să-și dea seama că zîmbește. O să crezi, mi-e teamă, că am degenerat jalnic. Există unele lucruri în care cred acum și care, îndrăznesc să afirm, mi s-ar fi părut scandaloase cu trei ani în urmă.

— Le-ai învățat de la Arnold Jackson ? întrebă Bateman disprețuitor.

— Nu-ți place omul ? Poate că nici nu era de așteptat să-ți placă. Nici mie nu mi-a plăcut la început, cînd am venit aici. Aveam exact aceleași prejudecăți ca și tine. E un om cu totul ieșit din comun. Te ai putut convinge singur că nu face o taină din faptul că a stat închis într-un penitenciar. N-am auzit vreo părere de rău că a fost condamnat sau că a săvîrșit faptele care l-au dus la închisoare. Singurul regret pe care l-a exprimat în prezența mea a fost că a ieșit cu sănătatea șubredă. Cred că nu știe ce e remușcarea. E complet amoral. Acceptă totul, inclusiv pe sine însuși. E generos și bun.

— Așa a fost totdeauna, îl întrerupse Bateman, pe banii altora.

— Am găsit în el un prieten excelent. Ți se pare nefiresc să iau un om așa cum este ?

— Rezultatul e că ai pierdut capacitatea de a distinge binele de rău.

— Nu, în mintea mea distincția e tot atât de clară ca și înainte, dar ce-a devenit puțin mai confuză în mine e distincția între omul rău și cel bun. Arnold Jackson e oare un om rău care face lucruri bune, sau un om bun care face lucruri rele ? O întrebare la care e foarte greu de dat un răspuns. Poate că acordăm prea mare importanță deosebirii dintre unul și altul. Poate că și cei mai buni dintre noi sînt niște păcătoși, iar cei mai răi niște sfinți. Cine știe ?

— N-ai să mă poți convinge niciodată că albul e negru, și negrul e alb, zise Bateman.

— Sînt sigur că n-am să pot, Bateman.

Bateman nu putea înțelege de ce un zîmbet fugitiv înflorise pe buzele lui Eduard cînd se declara, în felul acesta, de acord cu el. Eduard păstră un minut de tăcere.

— Cînd te-am văzut azi-dimineață, Bateman, spuse el, mi s-a părut că mă văd pe mine cel de acum doi ani. Același guler tare și aceeași pantofi, același costum albastru, aceeași energie, aceeași hotărîre. Zău că am fost un vulcan. Metodele somnolente pe care le-am găsit aici îmi făceau sîngele să fiarbă. M-am băgat peste tot și nu era loc unde să nu văd posibilități de inițiativă și dezvoltare. Se puteau face averi aici. Mi se părea absurd ca miezul nucilor de cocos, căruia i se zice copra, să fie transportat de aici în saci, pentru ca uleiul să fie extras în America. Mult mai economic ar fi fost ca extracția să se facă la fața locului, cu manoperă ieftină, economisind costul transportului, și întrezăream enormele fabrici care aveau să răsară pe insulă. Apoi, modul în

care scoteau miezul din coajă mi se părea total necorespunzător ; am inventat o mașină care crăpa nuca și scobeia miezul cu viteza de două sute patruzeci de bucăți pe oră. Portul nu mi se părea destul de mare. Am făcut planuri pentru dezvoltarea lui, pentru înjghebarea unei societăți care să achiziționeze terenuri, pentru a construi două sau trei hoteluri mari și *bungalow*-uri pentru eventuali rezidenți ; aveam un plan pentru îmbunătățirea legăturilor pe apă în vederea atragerii vizitatorilor din California. Peste douăzeci de ani, în locul acestui orașel leneș, pe jumătate francez, întrezăream un mare oraș american, cu clădiri de zece etaje și tramvaie, teatru, operă, bursă și primar.

— Continuă, Eduard ! strigă Bateman, sărind de pe scaun, plin de entuziasm. Ai idei, ai și capacitatea să le realizezi. Ai putea să devii cel mai bogat om din insulele presărate între Australia și Statele Unite.

Eduard rîdea molcom.

— Ceea ce nu doresc să devin, zise el.

— Vrei să spui că nu dorești bani, bani mulți, cu milioanele ? Știi ce poți face cu banii ? Îți dai seama ce putere îți dau ? Și dacă nu te gîndești la tine, gîndește-te atunci la ceea ce poți face, deschizînd căi noi de desfășurare a activității umane, creînd locuri de muncă pentru mii de oameni. Creierul meu e frămîntat de viziunile evocate de propriile tale cuvinte.

— Ia loc atunci, dragul meu Bateman, zise Eduard zîmbind. Mașina mea pentru tăiat nuci de cocos va rămîne pentru totdeauna nefolosită ; și, întrucît mă privește, tramvaiele nu vor circula niciodată pe străzile goale din Papeete.

Bateman se lăsă greu în fotoliu.

— Nu te-nțeleg, zise el.

— M-am lămurit puțin câte puțin. A început să-mi placă viața de aici, ușoară și tihnită ; au început să-mi placă oamenii cu firea lor blîndă și fețele zîmbitoare de fericire. Am început să gîndesc. Nu avusesem niciodată timp înainte pentru asta. Am început să citesc.

— Ai citit totdeauna.

— Am citit pentru examene. Am citit ca să fac față conversației în societate. Am citit pentru a mă cultiva. Aici am învățat să citesc pentru propria mea plăcere. Am învățat să vorbesc. Știi că una din cele mai mari plăceri ale vieții e conversația ? Dar e nevoie de timp liber pentru asta. Înainte eram veșnic ocupat. Și, treptat, tot ce mi se părea important în viață a început să-mi pară banal și vulgar. La ce folosește toată această agitație și neîncetată strădanie ? Mă gîndesc acum la Chicago și îmi apare un oraș cenușiu, întunecat, totul din piatră, asemenea unei închisori, și cu o agitație neîntreruptă. Dar unde duce toată această agitație ? Găsești oare acolo tot ce e mai bun în viață ? Oare de asta am fost aduși pe lume, să alergăm grăbiți la câte-o slujbă, să muncim ore în șir pînă la căderea nopții, să ne grăbim apoi spre casă și după cină să ne ducem la un teatru ? Oare în felul asta trebuie să-mi treacă tinerețea ? Ea nu durează mult, Bateman. Și cînd voi fi bătrîn, la ce trebuie să mă aștept ? Să alerg grăbit dimineata de la locuința mea la birou, să lucrez ore în șir pînă seara și să alerg iar acasă pentru ca după cină să mă duc la teatru ? Poate că merită să duci o astfel de viață, dacă faci avere ; nu știi,

depinde de firea fiecăruia ; dar dacă nu faci avere, crezi că și atunci merită ? Vreau să profit mai mult de viața mea decît e posibil în felul ăsta, Bateman.

— Și ce prețuiești atunci în viață ?

— Mă tem că ai să rîzi de mine. Frumusețea, adevărul și bunătatea.

— Pe care crezi că nu le poți găsi la Chicago ?

— Unii oameni pot, eventual ; eu însă nu. Și ridicîndu-se brusc în picioare : Îți spun, cînd mă gîndesc la viața pe care am dus-o înainte vreme, mă cuprinde groaza, strigă el cu violență. Tremur de spaimă la gîndul primejdiei de care am scăpat. N-am știut niciodată că am un suflet, pînă nu l-am găsit aici. Dacă rămîneam om bogat, poate că l-aș fi pierdut definitiv și pentru totdeauna.

— Nu știu cum poți să afirmi una ca asta, strigă Bateman indignat. Doar am discutat și rădiscutat această problemă.

— Da, știu. Cu același efect ca al discuțiilor dintre surdo-muți despre armonie. Nu mă mai întorc nicodată la Chicago, Bateman.

— Dar cum rămîne cu Isabela ?

Eduard făcu cîțiva pași pînă la marginea verandei și, aplecîndu-se peste marginea balustradei, privi concentrat în întunecimea albastră a nopții vrăjite. Avea pe față o urmă de zîmbet cînd se întoarse către Bateman.

— Isabela e mult prea bună pentru mine. N-am cunoscut altă femeie pe care s-o admir atît de mult. Are o minte extraordinară și un suflet la fel de frumos pe cît e și chipul. Energia și ambiția ei îmi inspiră respect. Întrunește toate calitățile

pentru a reuși în viață. Sînt cu totul nedemn de ea.

— Părerea ei e alta.

— Te rog să-i comunicî părerea mea, Bateman.

— Tocmai eu ? strigă Bateman. Sînt  ltimul om din lume care ar putea s-o facă.

Eduard stătea cu spatele întors spre lumina vie a lunii, astfel  nc t fa a nu i se putea vedea. E cu putin a oare să fi z mbit din nou ?

— Zadarnic vei încerca să-i ascunzi ceva, Bateman. Cu puterea de pătrundere a inteligen ei ei, te întoarce pe dos în cinci minute. Spune-i mai bine totul de la început.

— Nu te-n teleg. O să-i spun, firește, că te-am văzut. (Bateman vorbea cam agitat.) Ca să fiu sincer, nu  tiu ce-o să-i spun.

— Spune-i că n-am făcut avere. Spune-i că s nt nu numai sărac, dar  i mulțumit cu sărăcia. Spune-i că am fost dat afară din slujbă pentru inactivitate  i neaten ie. Spune-i tot ce-ai văzut  i tot ce-ai auzit în seara asta de la mine.

Ideea care-i trecu brusc prin cap lui Bateman îl făcu să sară în sus  i, profund tulburat, să-l privească t nt  pe Eduard.

— Dar bine, omule, nu mai vrei să te însori cu ea ?

Eduard îl privi cu gravitate.

— Desigur, nu-i pot cere niciodată să mă dezlege. Dacă vrea să mă  blige să-mi t n cuv ntul, voi face tot ce-mi stă în puteri pentru a-i fi un so  bun  i iubitor.

— Vrei într-adevăr să-i transmit acest mesaj, Eduard ? Să  tii că nu pot. E  ngrozitor. Nu i-a trecut niciodată prin minte că nu vrei să te-nsori

cu ea.  tii bine c  te iubește. Cum să-i impun   asemenea umilire tocmai eu ? Pur  i simplu n-a  putea.

Eduard z mbi din nou.

— De ce nu te-nsori tu cu ea, Bateman ? Că iube ti de mult. Vă potrivi ti perfect unul cu altul. Ai s-o faci fericită.

— Nu-mi vorbi în felul acesta. Nu suport.

— Mă retrag în favoarea ta, Bateman. E ti un bărbat mai bun ca mine.

 n tonul lui Eduard era ceva care-l făcu pe Bateman să ridice privirea rapid ; dar ochii lui Eduard erau gravi  i nici un zîmbet nu trăda vreo bună dispozi ie. Bateman nu  tia ce să mai spună. Era într-o mare încurcătură. Ar exista oare vreo posibilitate ca Eduard să presupună că venise în Tahiti cu o misiune specială ? Deși    dădea seama că era un lucru oribil, nu putea să- i împiedice inima să tresară de bucurie.

— Ce-ai să faci dacă Isabela   i scrie că desface logodna ?  ntreb  el încet.

— Am să supravie uiesc, zise Eduard.

Bateman era at t de agitat că nu auzi răspunsul.

— A  fi preferat să te văd îmbrăcat în haine obi nuite, zise el, ni elu  iritat. Hot r irea pe care trebuie s-o iei e deosebit de gravă. Costumul ăsta n stru nic o face teribil de banală.

— Te asigur că pot să fiu tot at t de solemn într-un *pareo*, cu o cunună de trandafiri pe cap, ca  i în frac cu joben.

Un alt g nd  i trecu apoi lui Bateman prin minte.

— Eduard, n-o faci cumva de dragul meu ? Nu-mi dau seama, dar această hot r ire a ta ar putea să aibă o influen  cov r itoare asupra viito-

rului meu, să-i dea o întorsătură cu totul diferită. Nu te sacrifici oare pentru mine? Îți dai seama că n-aș putea accepta.

— Nu, Bateman, aici am învățat să nu fiu stupid și nici sentimental. Mi-ar face plăcerea să știu că tu și Isabela sînteți fericiți, dar n-am nici cea mai mică dorință să fiu eu însumi nefericit.

Răspunsul avu asupra lui Bateman efectul unui duș rece. Îl găsea oarecum cinic. Nu i-ar fi displicut să joace un rol nobil.

— Vrei să spui că ești mulțumit irosindu-ți viața pe-aici? E curată sinucidere, nimic altceva. Cînd mă gîndesc la marile speranțe pe care ți le făceai cînd am terminat facultatea, mi se pare îngrozitor să te declari mulțumit ca vînzător într-o dugheană.

— Ei, o fac provizoriu, acumulînd un mare volum de experiență valoroasă. Urmăresc un plan al meu. Arnold Jackson posedă o mică insulă în arhipelagul Paumotu, cam la o mie de mile de aici, un inel de pămînt în jurul unei lagune. A plantat-o cu cocotieri și mi-a făgăduit să mi-o dea mie.

— Și pentru ce-ar face asta? Întrebă Bateman.

— Deoarece, dacă Isabela mă dezleagă, urmează să mă căsătoresc cu fiică-sa.

— Tu? făcu Bateman ca lovit de trăsnet. Doar n-o să te însori cu o metisă. Nu ești atît de nebun.

— E o fată minunată, cu o fire tare blîndă și duioasă. Cred că m-ar face într-adevăr fericit.

— Ești îndrăgostit de ea?

— Nu știu, răspuse Eduard gînditor. N-o iubesc așa cum am iubit-o pe Isabela, pe care o adoram. Credeam că Isabela e cea mai minunată crea-

tură întîlnită vreodată. Nu eram destul de bun pentru ea. N-am acest sentiment față de Eva. Ea e ca o floare exotică minunată, care are nevoie să fie apărată de vînturile aspre. Sînt nevoia s-o ocrotesc. Nimeni nu s-a gîndit vreodată s-o ocrotească pe Isabela. Cred că Eva mă iubește pentru ceea ce sînt, nu pentru ceea ce aș putea deveni. Orice mi s-ar întîmpla, n-o să însemne niciodată o dezamăgire pentru ea. Mi se potrivește.

Bateman nu mai scoase o vorbă.

— Trebuie să ne sculăm mîine în zori, zise Eduard în cele din urmă. Cred că e timpul să ne ducem la culcare.

Bateman începu atunci să vorbească din nou, cu un glas în care răsuna o sinceră mîhnire;

— Sînt atît de uluit că nu știu ce să spun. Am venit aici cu gîndul că ceva nu e în ordine. Îmi spuneam că n-ai reușit să-ți atingi țelul pe care ți l-ai propus și ți-e rușine să te întorci cu un eșec. Nu m-aș fi așteptat niciodată să înfrunt o situație ca asta. Îmi pare nespus de rău, Eduard. Sînt profund dezamăgit. Speram să înfăptuiești lucruri mari. E mai mult decît insuportabil gîndul că-ți irosești talentul, tinerețea și șansele în mod atît de jalnic.

— Dragul meu prieten, nu fi îndurerat, zise Eduard. N-am eșuat, ci dimpotrivă, am reușit. Nici nu-ți poți imagina cu cît elan contemplant viața, cît de plină mi se pare și cît de semnificativă. Uneori, cînd vei fi însurat cu Isabela, ai să te gîndești la mine. Am să-mi clădesc o casă pe insula mea de corali și am să trăiesc acolo îngrijindu-mi copacii și scoțînd miezul din nuci în același mod străvechi pe care l-au folosit băștinașii din timpuri

imemoriale ; am să cultiv tot felul de legume în grădina mea și am să pescuiesc. Voi avea destulă treabă să-mi consum energia, dar nu atîta încît să mă ducă la îndobitocire. Voi avea cărți, o voi avea pe Eva și, sper, copii ; și voi avea, mai presus de toate, infinita varietate a mării și a cerului, prospețimea zorilor și frumusețea amurgurilor, bogăția magnifică a nopților. Am să fac o grădină din ceea ce nu de mult era doar o paragină. În felul acesta voi fi creat ceva. Anii vor trece pe nesimțite și, cînd voi fi bătrîn, sper să privesc înapoi mulțumit, pentru că am trăit o viață liniștită, simplă și fericită. În felul meu modest voi fi cultivat și eu, în viață, frumosul. Crezi că e puțin lucru să cunoști mulțumirea și să te bucuri de ea ? Știm bine că nu-i folosește mare lucru omului dacă dobîndește întreaga lume pierzîndu-și sufletul. Eu cred că pe-al meu am reușit să-l păstrez.

Eduard îl conduse într-o încăpere în care erau două paturi și se întinse pe unul dintre ele. În mai puțin de zece minute Bateman știa, după răsufierea regulată, liniștită ca a unui copil, că Eduard adormise. El însă nu se putea odihni, era profund tulburat, și abia cînd zorile începură să se strecoare în cameră, tăcute și fantomatice, reuși să ațipească.

Bateman terminase de istorisit Isabellei lunga-i poveste. Nu i-a ascuns nimic în afară de ceea ce credea că ar putea s-o rănească sau să-l pună pe el într-o postură ridicolă. Nu i-a spus că fusese silit să stea la masă cu o cunună de flori pe cap și nici

că Eduard era gata, în clipa cînd ea ar desface logodna, să se căsătorească cu fata unchiului ei făcută cu o indigenă. Dar poate că Isabela avea intuiții mai profunde decît își dădea el seama, pentru că, pe măsură ce povestea, privirea ei devenea mai rece și strînsoarea buzelor mai ermetică. Din cînd în cînd îl privea cu atenție, și dacă n-ar fi fost atît de concentrat asupra istorisirii, expresia ei ar fi putut să-i provoace mirare.

— Cum arăta fata ? întrebă ea după ce terminase de povestit. Fiica unchiului Arnold. E vreo asemănare între ea și mine ?

Întrebarea îl surprinse pe Bateman.

— Nu mi s-a părut. Știi bine că n-am ochi pentru nimeni în afară de tine și n-aș putea gîndi vreodată că cineva îți poate semăna. Cine ar putea să-ți semene ?

— Era drăguță ? întrebă Isabela, zîmbind ușor la auzul cuvintelor lui.

— Cred că da. S-ar putea ca unii s-o găsească chiar frumoasă.

— În fine, tot n-are nici o importanță. Cred că nu trebuie să-i mai acordăm nici un fel de atenție.

— Ce-ai de gînd să faci, Isabela ? o întrebă el.

Isabelei îi alunecă privirea spre mîna care mai purta inelul dăruit de Eduard la logodnă.

— N-am vrut să-l las pe Eduard să rupă logodna, deoarece am crezut că va fi pentru el un stimulent. Am vrut să fiu pentru el o sursă de inspirație. Am crezut că, dacă ceva ar putea să-l facă să reușească, ar fi gîndul că-l iubesc. Am făcut tot ce mi-a stat în putință. Dar nu mai sînt speranțe. Ar fi numai slăbiciune din partea mea, dacă

nu m-aş înclina în faţa faptelor. Bietul Eduard, nu e duşmanul nimănui decât al său propriu. A fost un băiat bun şi cumsecade, dar îi lipsea ceva, presupun că n-avea tărie de caracter. Sper că va fi fericit.

Scoase inelul din deget şi îl puse pe masă. Bateman o privea şi inima îi bătea atât de tare că abia mai putea respira.

— Eşti minunată, Isabela, pur şi simplu minunată.

Ea zîmbea ; ridicîndu-se în picioare, îi întinse mîna şi-i spuse :

— Cum ţi-aş putea mulţumi vreodată pentru tot ce-ai făcut pentru mine ? Mi-ai făcut un mare serviciu. Ştiam că mă pot bizui pe tine.

El îi luă mîna şi o ţinu într-a sa. Niciodată nu fusese mai frumoasă.

— O, Isabela, aş face cu mult mai mult decât atîta pentru tine. Ştii bine că nu-ţi cer decât să-mi dai voie să te iubesc şi să-ţi port de grijă.

— Eşti atât de puternic, Bateman, zise ea suspinînd. Îmi dă un sentiment de încredere atât de plăcut.

— Isabela, te ador.

Fără să-şi dea seama, o luă deodată în braţe, iar ea, fără să opună nici cea mai mică rezistenţă, îi zîmbi, privindu-l în ochi.

— Isabela, ştii c-am vrut să te iau de soţie din prima clipă cînd te-am văzut, strigă el cu pasiune.

— Atunci de ce nu mi-ai cerut-o ? replică ea.

Îl iubea. Nu-i venea să creadă că e adevărat. Îi întindea buzele ei minunate să i le sărute. Ținînd-o în braţe, îi trecu prin faţa ochilor imaginea uzinelor Hunter întinzîndu-se treptat peste cincizeci de

hectare şi inundînd piaţa cu milioane de motoare, precum şi a colecţiei de tablouri pe care o va strînge, mai mare şi mai importantă decât tot ce aveau la New York. Va purta ochelari cu ramă de baga. Iar ea, în strînsoarea delicioasă a braţelor sale, ofta de fericire, gîndindu-se la casa superbă pe care o va avea, plină de mobilă antică, şi la concertele pe care le va da, la ceaiurile dansante şi la dineurile unde va avea invitată numai lumea cea mai aleasă. Bateman va trebui să poarte ochelari cu ramă de baga.

— Bietul Eduard ! zise ea oftînd.

REZIDENTUL

Noul adjunct sosea în cursul după-amiezii. Când domnul Warburton, rezidentul, află că se zărește luntrea, își puse casca de soare și coborî la debarcader. La trecerea sa, garda, compusă din opt mici soldați daiaci luă poziția de drepti. Rezidentul observă cu satisfacție că ținuta lor era marțială, uniformele îngrijite și curate, iar armele strălucitoare. Îi făceau cinste. Privea după debarcader spre cotul fluviului, de unde peste o clipă avea să apară luntrea. Arăta foarte elegant în pantalonii săi imaculați de doc și cu pantofi albi. Sub braț ținea un baston de Malacca cu măciulie de aur, pe care i-l dăruise sultanul Perakului. Pe noul venit îl aștepta cu sentimente confuze, nici cu bucurie, dar nici fără plăcere. Era de lucru în district mai mult decît putea un singur om să dovedească așa cum se cuvine, iar în timpul raidurilor sale periodice în regiunea pe care o conducea fusese nevoit să lase postul pe mîna unui băștinaș, o soluție necorespunzătoare; dar fusese vreme atît de îndelungată singurul alb acolo încît nu putea să aștepte sosirea altuia fără teamă. Era obișnuit cu singurătatea. În timpul războiului nu văzuse chip de englez timp

de trei ani; iar o dată, însărcinat să găzduiască un funcționar care se ocupa cu problema împăduririlor, îl cuprinsese panica, astfel încît, în ziua cînd acesta urma să sosească, după ce făcuse toate pregătirile pentru primirea lui, îi scrisese un bilețel prin care îl informa că e obligat să plece pe fluviu în sus, și se făcu nevăzut; nu se întoarse decît după ce află, printr-un mesager, că oaspetele lui a plecat.

În cele din urmă, luntrea apărură în porțiunea vizibilă, de după cotitură, a fluviului. Echipajul era alcătuit din deținuți, oameni din tribul daiacilor condamnați la diferite osînde, pe care îi așteptau la debarcader cîțiva paznici să-i ducă înapoi la închisoare. Erau bărbați voinici, obișnuiți cu fluviul, care trăgeau zdravăn la vîsle. Cînd ambarcația acostă, un bărbat ieși de sub tenda de prelată și pași pe mal. Garda prezentă armele.

— În fine, iată-ne ajunși. Pe legea mea, m-au cuprins cîrceii ca dracu. V-am adus corespondența.

Vorbea plin de exuberanță. Domnul Warburton îi întinse mîna politicoasă.

— Domnul Cooper, dacă nu mă înșel?

— Întocmai. Așteptați pe altcineva?

Întrebarea voia să fie cu haz, dar rezidentul nu schiță nici un zîmbet.

— Numele meu e Warburton. Am să vă arăt locuința. Lada vi se va aduce pe urmă.

O luă înaintea lui Cooper pe poteca îngustă și pătruseră în așezarea cu o vilă micuță în mijloc.

— Mi-am dat osteneala s-o fac cît mai confortabilă, dar bineînțeles că nimeni n-a stat în ea de foarte mulți ani.

Era construită pe piloni. Consta dintr-o cameră de zi, lungă, care dădea pe-o verandă încăpătoare, iar în spate, din două dormitoare, de o parte și de alta a unui coridor.

— Îmi convine de minune, spuse Cooper.

— Bănuiesc că vreți să vă îmbăiați și să vă schimbați. Mi-ar face multă plăcere dacă ați cina cu mine diseară. Vă convine ora opt ?

— Orice oră e bună pentru mine.

Rezidentul răspunse printr-un zîmbet politicoș, dar ușor tulburat, și se retrase. O apucă spre fort, unde avea și reședința. Impresia pe care i-o făcuse Allen Cooper nu era dintre cele mai bune, dar, ca om echitabil, știa că e nedrept să-și formeze o părere dintr-o privire, și așa mult prea fugitivă. Cooper părea un om cam de vreo treizeci de ani. Era un bărbat înalt, uscățiv, cu tenul smead, mai mult gălbui, cu un nas mare, coroiat și ochi albaștri. Când, intrînd în vilă, își scosese casca de soare și o aruncase unui servitor, domnul Warburton observase că are un cap mare, acoperit cu păr scurt, de culoare brună, în contrast oarecum bizar cu bărbia mică, lipsită de vigoare. Purta niște pantaloni scurți kaki și o cămașă de aceeași culoare, cam jerpelită și nu prea curate ; iar casca de soare, ponosită, nu văzuse peria de zile întregi. Domnul Warburton reflectă că tînarul trebuie să fi petrecut o săptămînă pe-un vas de coastă, iar ultimele patruzeci și opt de ore zăcînd pe fundul unei luntre.

„Vom vedea cum se prezintă cînd vine la cină.“

Se duse în camera lui, unde își ținea lucrurile ordonat, ca și cum ar fi fost servit de-un valet englez ; se dezbracă și, coborînd scările, intră în

baie, unde se vîrî sub un duș rece. Singura concesie pe care o făcea climei era să poarte un smocking alb ; în rest, purta cămașă cu plastron și guler tare, ciorapi negri de mătase și pantofi de lac. Se îmbrăca la fel de ceremonios de parcă ar fi cinat la clubul său din Pall Mall. Gazdă atentă, se duse în sufragerie să vadă dacă masa a fost pusă cum trebuie. Orchideele îi dădeau un aspect zglobiu, iar sclipirile argintăriei adăugau nota de eleganță. Șervetele erau împăturite în forme complicat întocmite. În candelabre de argint, lumînările cu abajururi aruncau o lumină filtrată. Printr-un zîmbet, domnul Warburton își manifestă asentimentul și se înapoie în camera de zi să-și aștepte oaspetele care, nu mult după aceea, își făcu apariția. Cooper purta pantalonii scurți kaki, cămașă kaki și haina ponosită cu care era îmbrăcat cînd debarcase. Zîmbetul de bun-sosit al domnului Warburton îi încremeni pe față.

— Ia te uită ! V-ai pus la ținută de gală, spuse Cooper. N-am știut c-o să faceți așa ceva. Era cît pe-aci să trag pe mine un sarong¹.

— Nu face nimic. Bănuiesc că servitorii dumneavoastră erau ocupați.

— Știți, nu era cazul să vă îmbrăcați anume pentru mine ; păcat de oboseală.

¹ Costum tradițional din Peninsula Malaieză constînd dintr-o țesătură de bumbac sau mătase, lungă cam de doi metri, lată de un metru și ceva, ale cărei capete sînt cusute împreună, formînd un fel de fustă, purtată de femei pînă la glezne, iar de bărbați astfel drapată încît să ajungă pînă la genunchi (n.t.).

— Dar n-am făcut-o pentru dumneavoastră. În totdeauna mă îmbrac așa pentru masă.

— Chiar când sînteți singur ?

— Mai ales cînd sînt singur, răspunse domnul Warburton, cu o privire înghețată.

Surprinsă o clipire amuzată în ochii lui Cooper și se înroși de furie. Domnul Warburton era un om iute la mînie ; lucrul acesta se putea bănuî după fața lui îmbujorată, cu trăsături agresive, după părul roșu care începea să albească. În ochii săi albaștri, de obicei reci și scrutători, puteau să apară brusc scînteieri de mînie ; dar era om de lume și, așa nădăjduia, animat de spiritul dreptății. Își propunea să facă eforturi spre a se înțelege cu acest tînăr.

— Cînd trăiam la Londra, frecventam cercuri în care ar fi fost tot atît de excentric să nu te fi îmbrăcat pentru cină în fiecare seară cît ar fi fost să nu te fi îmbăiat în fiecare dimineață. Venind în Borneo, n-am găsit nici un motiv pentru care ar fi trebuit să renunț la un obicei atît de bun. Timp de trei ani, în cursul războiului, n-am întîlnit picior de alb. Nu mi s-a întîmplat însă nici-odată să fiu atît de suferind încît să viu la masă fără să mă fi pus la ținută, așa cum se cuvine. N-ai stat încă destul în țara asta ; dar vă rog să mă credeți că nu există cale mai sigură să-ți păstrezi respectul pe care ți-l datorezi ție însuți. Cînd un alb cedează în cea mai mică măsură influențelor care-l înconjoară, își pierde repede respectul de sine, iar cînd își pierde respectul de sine, poți fi sigur că indigenii vor înceta repede să-l mai respecte.

— Ei bine, dacă vă așteptați să pun cămașă cu plastron și guler tare pe căldura asta, mă tem că veți fi dezamăgit.

— Cînd veți cina în propriul dumneavoastră *bungalow*, vă veți îmbrăca, bineînțeles, așa cum vă convine, dar cînd îmi veți face plăcerea să luați masa cu mine, veți ajunge, poate, la concluzia că este o simplă politețe să purtați costumul obișnuit în societatea civilizată.

Intrară doi servitori malaiezi, îmbrăcați în saron-guri și vestoane elegante, cu nasturi de alamă, ținînd unul o tavă cu cocteiluri de gin, iar celălalt una pe care se găseau măslina și fileuri de anșoa. Se așezară la masă. Domnului Warburton îi plăcea să creadă că are cel mai bun bucătar din Borneo și își dădea mare osteneală să i se pregătească cea mai bună mîncare ce se putea obține în acele condiții grele. Făcea mari eforturi de ingeniozitate pentru a scoate tot ce se putea din rezervele sale de alimente.

— Nu vreți să citiți meniul ? spuse el, întinzîndu-i lui Cooper lista de bucate.

Era scrisă în franceză și felurile de mîncare aveau nume răsunătoare. Doi servitori îi serveau la masă. În colțurile opuse ale încăperii, alți doi agitau evantaie imense, mișcînd astfel aerul înăbușitor. Mîncărurile erau alese și udate cu o șampanie excelentă.

— Vă tratați în felul ăsta în fiecare seară ? întrebă Cooper.

Domnul Warburton aruncă o privire indiferentă pe lista de bucate.

— N-am observat vreo diferență între masa asta și cele obișnuite, zise. Eu unul mîncîc foarte puțin, dar insist să mi se servească în fiecare seară

o masă așa cum trebuie. În felul acesta bucătarul nu-și pierde măiestria ; iar disciplina le face bine servitorilor.

Conversația se depăna greoi. Domnul Warburton împingea amabilitatea pînă la extrem și nu este exclus să fi găsit un amuzament oarecum răutăcios în stînghereala pe care i-o provoca musafirului său. Cooper stătuse numai cîteva luni în Sembulu, și întrebările domnului Warburton despre prietenii săi din Kuala Solor se epuizară repede.

— Apropo, spuse deodată, ați cunoscut acolo un tînar pe care îl cheamă Hennerley ? A sosit de curînd, mi se pare.

— Da, desigur, e în poliție. O canalie fără pereche.

— Nu prea îmi vine a crede să fie chiar așa. Unchiul său mi-e prieten, lordul Barraclough. Zilele trecute am primit o scrisoare de la lady Barraclough, în care mă roagă să-l caut.

— Auzisem că ar avea niște neamuri sus-puse. Presupun că așa se și explică cum de-a primit slujba. A învățat la Eton și la Oxford și nu pierde nici un prilej să ți-o spună.

— Mă miră, spuse domnul Warburton. De cîteva sute de ani toată familia lui a studiat numai la Eton și la Oxford. M-aș fi așteptat să i se pară un lucru de la sine înțeles.

— Cred că e grozav de îngîmfat.

— La ce școală ați urmat dumneavoastră ?

— Acolo unde m-am născut, în Barbados.

— Aha, înțeleg.

Domnul Warburton reuși să exprime atîta jîgnire în scurta-i replică încît Cooper roși. Pentru o clipă rămase fără glas.

— Am primit vreo două-trei scrisori din Kuala Solor, continuă domnul Warburton, și am avut impresia că tînarul Hennerley se bucură de mare succes. Se spune că ar fi un *sportsman* desăvîrșit.

— Da, desigur, e foarte popular. Exact genul de om pe placul celor din Kuala Solor. Personal nu dau doi bani pe acest *sportsman* desăvîrșit. Ce înseamnă, în definitiv, că un om poate să joace golf sau tenis mai bine decît alții ? Și cui îi pasă dacă e în stare să marcheze șaptezeci și cinci de puncte fără întrerupere la biliard ? Se acordă mult prea multă importanță lucrurilor de acest fel în Anglia.

— Credeți ? Aveam impresia că *sportsman*-ul desăvîrșit a făcut o figură tot atît de onorabilă ca oricare altul în acest război.

— Ah, dacă discutăm despre război, pot atunci să vorbesc în perfectă cunoștință de cauză. Eram în același regiment cu Hennerley și vă asigur că oame-nii nu puteau să-l înghită cu nici un preț.

— De unde știți ?

— Pentru că eram unul dintre ei.

— Aha, n-ați făcut parte din corpul ofițeresc.

— Nu prea aveam eu mari șanse să fiu avansat ofițer. Eram ceea ce se cheamă un colonial. Nu frecventasem o școală particulară din cele care sînt o carte de vizită în sine și n-aveam pile. Am făcut parte din trupă în tot timpul acela blestemat.

Cooper se încruntă. Făcea impresia că se stăpînește cu greu să nu izbucnească într-o avalanșă de injurii violente. Domnul Warburton îl privi. Ochii săi mici, albaștri, se îngustară. Îl privi și își formă părerea. Schimbînd discuția, începu să-i vorbească lui Cooper despre munca pe care avea

s-o îndeplinească, și când orologiul bătu zece, se ridică în picioare.

— Ei bine, n-am să vă mai rețin. Presupun că oboseala voiajului v-a răzbit.

Iși strinseră mâna.

— Ah, să nu uit, zise Cooper, nu cumva ați putea să-mi găsiți un servitor? Băiatul pe care l-am avut înainte n-a mai apărut când am plecat din Kuala Solor. Mi-a cărat bagajele pe vas și apoi a dispărut. N-am observat lipsa lui decât după ce-am ieșit în larg.

— Am să-l întreb pe primul meu servitor. N-am nici o îndoială că ar putea să vă găsească pe cineva.

— Foarte bine. Fiți amabil și spuneți-i să-mi trimită un băiat. Dacă-mi convine cum se prezintă, îl iau.

Luna plină se înălțase binișor pe boltă, așa că nu era nevoie de lanternă. Cooper străbătu agale drumul de la fort pînă la *bungalow*-ul său.

„Mă întreb la ce naiba mi-au trimis un individ ca ăsta? reflectă domnul Warburton. Dacă au acum de gînd să trimită oameni de genul ăsta, nu-i o treabă prea bună.“

Făcu cîțiva pași prin grădină. Fortul era construit pe coama unui deal nu prea înalt, și grădina se întindea în jos pînă la fluviu; pe mal era un umbrar, unde obișnuia să se ducă după cină să-și fumeze trabucul. Și, adesea, de pe fluviul care curgea la picioarele sale, se auzea o voce, vocea vreunui malaiez prea înfricoșat ca să se aventureze la lumina zilei; și, purtată ușor de vînt la urechile sale, ajungea cîte-o plîngere sau vreo acuzație, i se dădea cîte-o informație sau vreo indicație prețioasă, care altfel n-ar fi ajuns niciodată pe cale oficială

la cunoștința sa. Se lăsă greoi pe-un șezlong din trestie împletită. Cooper! Un individ prost-crescut, pizmas, îngîmfat, ros de ambiție și vanitos. Dar iritarea domnului Warburton n-avu puterea să reziste frumuseții tăcute a nopții. Aerul era îmbalsămat de miresmele dulcele ale florilor unui copac care creștea la intrarea umbrarului, iar licuricii, scînteind abia perceptibil, descriau în zborul lor lent arabescuri argintii. Luna, reflectîndu-se în apă, croia o cărare pe fluviul larg, pentru picioarele diafane ale soției lui Șiva¹, iar pe celălalt mal siluetele palmierilor înșirați se proiectau delicat pe cer. Liniștea se furișă în sufletul domnului Warburton.

Era o faptură ciudată, care făcuse o carieră neobișnuită. La douăzeci și unu de ani moștenise o avere considerabilă, o sută de mii de lire, și, după ce-și terminase studiile la Oxford, se aruncase în vîltoarea vieții de petreceri care i se oferea singură (acum domnul Warburton era un bărbat de cincizeci și patru de ani) unui tînar de condiție bună. Avea un apartament propriu în Mount Street, o șaretă proprie, din cele cu două roți și vizitiu la spate, și-un pavilion propriu de vîntătoare în Warwickshire. Frecventa toate locurile unde se aduna lume rafinată. Era prezentabil, amuzant și darnic, o figură în societatea londoneză de la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, când lumea mare nu-și pierduse încă exclusivismul și nici strălucirea. Războiul burilor, care a zdruncinat-o, nu fusese încă întrezărit; iar războiul cel mare, care

¹ Kali, zeța morții în mitologia hindusă (n.t.).

a distrus-o, era prevestit numai de pesimiști. Nu era un lucru neplăcut în zilele acelea să fii tânăr și bogat, iar tîpsia domnului Warburton era încărcată de invitații la tot felul de mari serate. Domnul Warburton le expunea cu satisfacție, să nu scape vederii vizitatorilor. Pentru că domnul Warburton era un snob. Dar nu snobul timid, puțin rușinat de impresia pe care i-o produceau cei care îi erau superiori, nici snobul în căutarea intimității celor care au dobîndit celebritate în arena politică sau notorietate în lumea artelor, nici snobul orbit de bogăție; era snobul obișnuit, gol-goluț și nefalsificat, pentru care un lord constituia obiect de adorație. Era extrem de sensibil și iute din fire, dar ar fi preferat să fie umilit de către un om bine decît magulit de către un om de rînd. Numele său figura, modest, în anuarul nobilimii al lui Burke, și merita să observe ingeniozitatea cu care izbutea să pome-nească legătura vagă de rudenie cu nobila familie din care făcea parte; dar nu scotea niciodată un cuvînt despre negustorul cîstit din Liverpool de la care i se trăgea averea, prin maică-sa, o Gubbins după numele ei de fată. În viața-i mondenă era terorizat de posibilitatea ca, la regata anuală de la Cowes, sau, poate, pe hipodromul de la Ascot, aflat în anturajul unei ducese sau chiar al unui prinț de sînge, vreuna din aceste nobile rubedenii să pretindă că nu-l cunoaște.

Vădit nereușitele eforturi pe care le făcea spre a dobîndi notorietate cît mai repede s-ar fi dovedit doar vrednice de dispreț, dacă n-ar fi fost atît de extravagante. Mărimile pe care le adora se amuzau pe socoteala lui, dar în inimile lor adorația asta li se părea firească. Bietul Warburton era un snob

îngrozitor, desigur, dar, în fond, un băiat bun. Era totdeauna dispus să gireze o poliță pentru un nobil strîmtorat și, la ananghie, oricare dintre prietenii săi putea conta să găsească la el o sută de lire. Chema lume la masă și era mîndru de bucatele alese pe care le servea. Juca *whist* ca o cizmă, dar nu pune la inimă oricît ar fi pierdut, dacă se afla în companie selectă. Era din întîmplare cartofor, și încă unul ghinionist pe deasupra, dar știa să piardă, și era cu neputință să nu admiri dezinvoltura cu care pierdea cinci sute de lire într-o singură partidă. Patima lui pentru jocul de cărți, aproape la fel de violentă ca și patima pentru titluri, l-a dus în cele din urmă la ruină. Traia pe picior mare, și sumele pierdute la cărți erau formidabile. Începu să se avînte, jucînd mai întîi la curse, apoi la bursă. Caracterul său manifesta o anumită naivitate, pe care cei lipsiți de scrupule o exploatau, găsindu-l o pradă facilă. Nu știu dacă și-a dat vreodată seama că spilcuitii săi amici făceau haz de el cînd nu era de față, dar cred că un instinct obscur îl mîna să se comporte ca și cum nu i-ar păsa de banii lui, sau, cel puțin, asta era impresia pe care o lăsa. Intrase pe mîna cămătarilor. La treizeci și patru de ani era pe drojdie. Mult prea pătruns de spiritul clasei din care făcea parte, nu putea să șoaveie în alegerea pasului următor pe care avea să-l facă. Cînd un bărbat din tagma lui ajunge la capătul resurselor, pleacă în colonii. Nimeni nu l-a auzit pe domnul Warburton văicărindu-se. Nu s-a plîns niciodată că un prieten de viță nobilă l-a împins către o speculație dezastruoasă, n-a constrîns nici unul dintre datornici să-i înapoieze banii împrumutați, și-a plătit datoriile (fapt în care, fără să-și

dea seama, își spunea cuvîntul sîngele mult disprețuit al negustorului din Liverpool), n-a cerut ajutor nimănui și, cu toate că nu făcuse vreo treabă în viața lui, a început să-și caute mijloace de existență. A rămas un om vesel, nepăsător și plin de umor. Nu era stăpînit de dorința ca, înșirînd pomelnicul ghinioanelor de care avusese parte, să trezească vreun sentiment penibil interlocutorului care întîmplător îl asculta. Domnul Warburton era snob, dar era și om dintr-o bucată.

Singura favoare pe care a cerut-o unuia dintre nobilii săi prieteni, în a căror societate trăise zilnic ani de-a rîndul, a fost o recomandare. Omul capabil care în timpul acela era sultan în Sembulu l-a luat în serviciul său. Cu o seară înainte de-a se îmbarca, cină pentru ultima oară la clubul din care făcea parte.

— Aud că pleci, Warburton, îi spuse bătrînul duce de Hereford.

— Da, plec în Borneo.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce cauți acolo ?

— O, dar sînt pe drojdie.

— Așa ? Îmi pare rău. În fine, să ne înștiințezi cînd vii înapoi. Sper să te distrezi bine.

— O, desigur. Vînat se află acolo din belșug.

Ducele dădu din cap, în semn că știe, și trecu mai departe. Cîteva ore mai tîrziu, domnul Warburton privea țărmul Angliei depărtîndu-se în ceață și lăsînd în urmă tot ce făcea, în ochii lui, ca viața să merite a fi trăită.

De atunci trecuseră douăzeci de ani. Întreținea o corespondență activă cu diferite doamne din înalta societate, și scrisorile sale, pe-un ton de conversație intimă, erau amuzante. Și-a păstrat în

continuare interesul pentru persoane investite cu titluri și urmărea cu grijă în ziarul *Times* (pe care îl primea la șase săptămîni după apariție) deplasările lor. Citea cu atenție, în întregime, coloana rezervată pentru nașteri, decese și căsătorii și, totdeauna prompt, își expedia scrisoarea de felicitări sau condoleanțe. Revistele ilustrate îl țineau la curent cu fizionomia oamenilor, astfel încît cu ocazia vizitelor sale periodice în Anglia, capabil să reînnoade firele ca și cum n-ar fi fost rupte niciodată, știa tot despre orice persoană care s-ar fi ridicat între timp pe primul plan al vieții sociale. Interesul lui pentru lumea mondenă își păstrase aceeași acuitate de parcă el însuși ar mai fi fost unul dintre eroii ei. Viața acestor cercuri i se părea încă singurul lucru care contează.

Dar, pe nesimțite, un alt interes pătrunsese în viața lui. Postul în care fusese instalat îi flata vanitatea ; nu mai era lingăul care tînjește după zîmbetele celor mari, ci stăpînul al cărui cuvînt era lege. Îl încînta garda de soldați daiaci care-i dădea onorul, prezentînd armele cînd trecea. Îi plăcea să împartă dreptate semenilor săi. Îl satisfăcea să pună capăt certurilor dintre șefi rivali. Cînd, mai demult, vînatarii de capete¹ tulburau liniștea, pornea să-i pedepsească, înfiorat și mîndru de propria-i comportare curajoasă. Era prea vanitos ca să nu dea dovadă de-un curaj care nu cunoștea frica ; circula pe socoteala lui și-o poveste elocventă des-

¹ Obicei de largă răspîndire în trecut, specific triburilor primitive, care consta în tălerea și uneori mumificarea capului unui dușman. Actul tăierii capului era asociat cu ritualuri și semnificații magice (n.t.).

pre sîngele rece cu care s-a aventurat singur, fără ajutor, într-un sat îngrădit, ca să ceară pîndarea unui tîlhar însetat de sînge. Deveni astfel, cu timpul, un guvernator priceput. Era sever, drept și cinstit.

Încetul cu încetul, începu să nutrească o dragoste profundă pentru malaiezi. Obiceiurile și moravurile lor îl preocupau. Nu obosea niciodată ascultîndu-i. Le admira virtuțile și, zîmbind, le trecea cu vederea, ridicînd din umeri, năravurile.

— Pe vremuri, obișnuia să spună, am fost în relații strînse cu unii dintre cei mai nobili domni din Anglia, dar niciodată n-am cunoscut persoane mai distinse decît unii malaiezi de familie bună, pe care sînt mîndru să-i pot număra printre prietenii mei.

Curtoazia și manierele lor pline de distincție, blîndețea și pasiunile lor, care izbucneau pe neașteptate, îi făceau plăcere. Din instinct știa să-i trateze așa cum trebuie; avea pentru ei o sinceră pornire de tandrețe. Niciodată însă nu uita că e un *gentleman* englez și n-avea nici o îngăduință pentru alții care își însușeau obiceiurile indigenilor. Nu făcea nici un fel de compromisuri. Ar fi putut, aidoma multor albi, să ia de soție o femeie indigenă; o legătură de felul acesta, însă, oricît de consacrată prin uzanțe, i se părea nu numai șocantă, dar și lipsită de demnitate. Un om căruia prințul de Wales, Albert Edward în persoană, îi spusese pe nume, George, nu putea să aibă legături cu o indigenă. Iar cînd se întorcea în Borneo din vizitele sale în Anglia, o făcea cu un oarecare sentiment de ușurare. Prietenii săi, ca și el de altfel, nu mai erau tineri; o nouă generație se ridicase,

care-l privea ca pe-un bătrîn anost. I se părea că Anglia de astăzi pierduse o bună parte din ceea ce iubise în Anglia tinereții lui. Dar Borneo rămînea neschimbat; acolo se simțea acum acasă. Se gîndea să rămîna în funcție cît timp îl vor ajuta puterile și nutrea în sinea lui speranța că moartea îl va surprinde înainte de a fi nevoit, în cele din urmă, să se retragă. Prevăzuse în testament ca, oriunde ar fi să moară, trupul să-i fie adus înapoi la Sembulu și înmormîntat printre oamenii pe care i-a iubit, într-un loc pînă unde să ajungă murmurul fluviului în curgerea sa liniștită.

Dar aceste emoții le ținea ascunse de privirile oamenilor; văzînd acest bărbat bine făcut, robust, spilkuit, totdeauna proaspăt ras, cu trăsături viguroase și păr cărunt, nimeni n-ar fi bănuat că nutrește un sentiment atît de profund.

Cunoștea felul în care trebuia organizată activitatea și, în următoarele cîteva zile, își observă adjunctul îndeaproape, fără prea mare încredere. Curînd putu să-și dea seama că e sîrguincios și competent. Singurul neajuns pe care i-l găsea era impulsivitatea cu care-i trata pe indigeni.

— Malaiezii sînt timizi și foarte sensibili, îi spuse. Părerea mea e că veți obține rezultate mult mai bune avînd totdeauna grija să fiți politicos, răbdător și plin de bunăvoință.

Cooper izbucni într-un rîs scurt și strident.

— M-am născut în Barbados și războiul l-am făcut în Africa. Nu cred să existe ceva în legătură cu negrozii pe care să nu-l știu.

— Eu în schimb nu știu nimic, replică domnul Warburton tăios. Dar nu despre ei vorbeam acum, ci despre malaiezi.

— Păi ăștia nu sînt negroizi ?

— Sînteți foarte greșit, răspunse domnul Warburton

Și nu mai adăugă nimic.

În prima duminică după sosirea lui Cooper îl invită la cină. Pregăti totul cît se poate de ceremonios și, cu toate că se văzuseră la birou în ziua precedentă, iar în aceeași zi pe veranda fortului, unde luaseră un cocteil de gin și bitter pe la ora șase, îi trimise o invitație formală la *bungalow* printr-un servitor. Oricît îi era de neplăcut, Cooper veni în smocking, iar domnul Warburton, deși satisfăcut că dornîța îi fusese respectată, observă cu dispreț că hainele tînărului sînt prost croite, iar cămașa nici măcar nu-i vine bine. Dar în seara aceea domnul Warburton era în toate bune.

— Apropo, îi spuse, strîngîndu-i mîna, am vorbit cu șeful servitorilor mei să vă găsească un fecior și îl recomandă pe nepotul său. L-am văzut și pare un flăcău inteligent și serviabil. Vreți să-l vedeți ?

— N-am nimic împotrivă.

— Așteptați atunci.

Domnul Warburton îl chemă pe servitor și îi spuse să trimită după nepot. Puțin după aceea apărură un tînăr de vreo douăzeci de ani, subțirel, înalt, cu ochi mari, negri, și-un profil plăcut. Părea foarte îngrijit în sarongul său, cu hainuța albă și pe cap cu un fes din catifea de culoare vinetie, fără ciucure. Răspundea la numele de Abas. Domnul Warburton îl măsură cu privirea și, în timp ce-i vorbea într-o malaieză curgătoare, de factură locală, atitudinea sa devenea pe nesimțite mai puțin rigidă. Cu albiu era înclinat să fie sarcastic,

dar față de malaiezi manifesta un amestec fericit de condescendență și bunăvoință. Ținînd locul sultanului, știa perfect cum să-și pastreze demnitatea și să-l facă totodată pe-un indigen să se simtă în largul său.

— Vă convine ? spuse domnul Warburton, întorcîndu-se către Cooper.

— Da, bănuiesc că nu-i o canalic mai mare decît alții.

Domnul Warburton îi spuse băiatului că e angajat și îi îngădui să plece.

— Aveți mare noroc să găsiți un servitor ca acesta, îi zise lui Cooper. Face parte dintr-o familie foarte bună, venită din Malacca acum aproape o sută de ani.

— Nu prea îmi pasă dacă servitorul care-mi face ghetele și-mi aduce băutură cînd i-o cer are sau nu sînge albastru. N-am alte pretenții decît să facă ce-i spun și să fie sprinten.

Domnul Warburton strînse buzele punga dar nu dădu nici un răspuns.

Intrară să ia cina, care fu excelentă și udată cu un vin de soi. Sub influența lui începură să vorbească nu numai fără sarcasm, dar chiar pe-un ton amical. Domnului Warburton îi plăcea să tragă un pic la măsă, iar duminică seara luase obiceiul de-a se cherkeli chiar mai mult decît în celelalte zile. Își spunea că fusese nedrept față de Cooper. Firește că nu era un domn, dar nu din vina lui și poate că, dacă-l cunoșteai mai îndeaproape, s-ar putea dovedi un băiat foarte bun. Se poate ca singurul lui defect să fie doar o lipsă de maniere ; iar la lucru era fără îndoială bun, rapid, conștiințios și temeinic. Cînd ajunseră la desert, buna dis-

poziție a domnului Warburton față de speța umană atinsse punctul culminant.

— E prima duminică pe care o petreci aici, și-am să te tratez cu un vin de Porto cu totul deosebit. Nu mi-au rămas decât vreo două duzini de sticle din acest vin și le păstrez pentru ocazii speciale.

Dădu ordin servitorului, care aduse numaidecât sticla. Domnul Warburton îl supraveghe cu grijă cum o destupă.

— E-un vin de Porto primit de la vechiul meu prieten Charles Hollington. Îl avea de patruzeci de ani, și la mine a mai îmbătrânit cu vreo câțiva, nu puțini. Era renumit în toată Anglia pentru pivița cu cele mai alese vinuri.

— Un negustor de vinuri ?

— Nu tocmai, zîmbi domnul Warburton. E vorba de lordul Hollington de la Castle Reagh, unul dintre cei mai bogați nobili din Anglia și un foarte vechi prieten al meu. Am făcut școala împreună cu fratele său, la Eton.

Era un prilej pe care domnul Warburton nu-l lăsa niciodată să-i scape și începu să povestească o mică întâmplare din care singurul lucru interesant părea să fie că el cunoștea un nobil cu rang de conte. Vinul de Porto era, desigur, foarte bun ; bău un pahar și apoi încă unul. Își cam pierdu măsura. Nu mai vorbise cu un alb de luni de zile. Începu să povestească istorioare în care se descria pe sine evoluind în societatea celor mari. Dacă era să-i dai crezare, ai fi zis că a fost o vreme când guvernele se formau și politica se făcea în urma sugestiilor sale, suflate la urechea unei ducese sau prinse din zbor, la o masă de

gală, pentru a fi traduse cu recunoștință în fapt de către sfetnicul tainic al suveranului. Retraia zilele de odinioară de la Ascot și Goodwood, cu monedele curse de cai, și de la Cowes, unde se întreceau cele mai bune vele. Încă un pahar din vinul de Porto. Mai erau și marile petreceri care durau zile în șir la reședințele din Yorkshire și din Scoția, unde se ducea în fiecare an.

— Țineam atunci un valet, îl chema Foreman, cel mai bun pe care l-am avut vreodată, și pentru ce crezi că m-a părăsit ? Știi că în camera rezervată servitorilor subretele și valeții se așază la masă în ordinea rangului ștăpînilor. Al meu mi-a mărturisit că s-a saturat să meargă la o petrecere după alta unde eu să fiu singurul invitat fără titlu de noblețe. Asta însemna că era așezat totdeauna în coada mesei, și cele mai bune bucate erau împărțite înainte ca farfuria să ajungă la el. I-am relatat întâmplarea bătrînului duce de Hereford, care a rîs în hohote. „Pe cinstea mea, domnule — mi-a zis — dacă aș fi regele Angliei, te-aș face viconte numai de hatîrul omului dumitale.“ „Luați-l dumneavoastră, duce — i-am zis — e cel mai bun valet pe care l-am avut vreodată.“ „Ei, Warburton — mi-a spus ducele — dacă e destul de bun pentru tine, va fi destul de bun și pentru mine. Trimite-mi-l.“

A urmat cazinoul de la Monte Carlo, unde domnul Warburton și marele duce Feodor, jucînd în tovărășie, într-o seară au spart banca ; după aceea Marienbad. La Marienbad domnul Warburton jucase bacara cu Eduard al VII-lea.

— Pe-atunci era, firește, numai prinț de Wales. Parcă-l aud spunîndu-mi : „George, dacă tragi

un cinci, îți pierzi și cămașa". A avut dreptate; cred că în viața lui n-a spus o vorbă mai adevărată. Era un om minunat. Totdeauna am spus că e cel mai mare diplomat din Europa. Dar pe vremea aceea eram un tânăr flăcău, n-aveam destulă minte să-i urmez sfatul. Dacă l-aș fi urmat, dacă n-aș fi tras niciodată un cinci, probabil că n-aș fi azi aici.

Cooper îl urmărea atent. Ochii săi căprui, adânc înfundați în orbite, erau duri și aroganți, iar pe buze îi juca un zîmbet ironic. La Kuala Solor auzise vorbindu-se multe despre domnul Warburton; om de treabă, se spunea, și care își conduce districtul ca un ceasornic, dar, sfinte Doamne, ce mai snob! Rîdeau de el fără răutate, pentru că era cu neputință să nu-ți placă un om atît de generos și atît de binevoitor, iar Cooper mai auzise povestea cu prințul de Wales și jocul de bacara. Dar Cooper nu era dispus să fie îngăduitor. Din capul locului nu-i plăcuse felul de-a fi al rezidentului. Fiind deosebit de sensibil, suferea cumplit din pricina sarcasmelor domnului Warburton, pe care politețea acestuia le făcea și mai usturătoare. Mai dureros decît toate era felul în care domnul Warburton se pricepea să recepționeze, într-o tăcere nimicitoare, observațiile pe care le dezaproba. Cooper, care trăise un timp în Anglia, avea pentru englezi o antipatie deosebită. Nu-l putea suferi mai ales pe fostul elev al școlilor particulare engleze, de care îi era întotdeauna frică să nu fie tratat cu un aer de superioritate. Într-atît se temea ca alții să nu-și dea aere față de el încît, ca să le-o ia înainte, se

comporta de-o manieră care făcea pe toată lumea să-l considere un închipuit insuportabil.

— Ei bine, spuse el în cele din urmă, războiul ne-a adus în orice caz o binefacere. A făcut praf puterea aristocrației. Războiul burilor i-a marcat începutul sfîrșitului, iar 1914 i-a pus capacul.

— Soarta marilor familii ale Angliei e pecetluită, zise domnul Warburton, cu melancolia molcomă a unui *émigré* care-și amintește de splendorile curții lui Ludovic al XV-lea. Nu le mai dă mîna să trăiască în palate mărețe, iar ospitalitatea lor princiară nu va mai fi în curînd decît o amintire.

— Și zău că nu-i nici o pagubă, după părerea mea.

— Bietul meu Cooper, ce poți dumneata să știi despre splendoarea care a fost Grecia și despre grandoarea care a fost Roma?

Domnul Warburton făcu un gest larg. Pentru o clipă ochii săi deveniră visători, reflectînd parcă o viziune din trecut.

— Ba vă rog să mă credeți că sîntem sătui pînă-n gît de tot putregaiul ăsta. Nouă ne trebuie un guvern tehnocrat, alcătuit din oameni de afaceri. M-am născut într-o colonie a Coroanei și am trăit practic toată viața în colonii. Pentru mine un lord nu face nici două parale. Și dacă e ceva care mă scoate din sărite, e snobul.

Snobul! Domnul Warburton din roșu se făcu conabiu, ochii scăpărîndu-i scînteii de minie. Cuvîntul acesta îl persecutase o viață întreagă. Înaltele doamne, în entouragele cărora trăise în tinerete, nu disprețuiau considerația pe care le-o

purta ; dar pînă și înaltele doamne au cîteodată draci, și nu rareori s-a trezit domnul Warburton cu nesuferitul cuvînt zvîrlit drept în față. Știa, nu putea să ignoreze, că există oameni odioși care-l socotesc snob. Vai, cîtă nedreptate ! Nu exista nărav pe care să-l considere mai jalnic decît snobismul. În definitiv, nu făcea altceva decît să frecventeze oameni din propria sa clasă ; nu se simțea la largul său decît în societatea lor, și atunci, pentru numele lui Dumnezeu, cum putea cineva să susțină că ăsta era snobism ? Cine se aseamănă...

— Sînt întru totul de acord cu dumneata, răspunse. Un snob e un om care-l admiră pe altul pentru că ocupă în societate un rang mai înalt decît al său. E păcatul cel mai vulgar al burgheziei noastre engleze.

Zări în ochii lui Cooper o licărire de amuzament. Ca să ascundă zîmbetul care-i înflorește pe buze, Cooper ridică mîna la gură reușind astfel să-l facă și mai evident. Un tremur ușor cuprinse mîinile domnului Warburton.

Cooper nu și-a dat probabil niciodată seama cît de profund își jignise șeful. Curios lucru, pe cît era el însuși de sensibil, pe atît de puțin receptiv era la simțirea altuia.

În activitatea lor erau obligați să se vadă din cînd în cînd, pentru cîteva minute, în cursul zilei, iar la șase se întîlneau pe terasa domnului Warburton la un pahar. Era un vechi obicei de prin partea locului, pe care domnul Warburton nu l-ar fi călcat pentru nimic în lume. Dar mesele le luau separat, Cooper în *bungalow*-ul său, iar domnul Warburton la fort. După terminarea

lucrului la birou, se plimbau pînă la venirea serii, dar se plimbau separat. Nu existau decît puține poteci în această țară în care jungla tindea să invadeze plantațiile satului, și cînd domnul Warburton își zărea adjunctul cu mersul lui molțu, făcea un ocol ca să-l evite. Cu lipsa lui de maniere, cu buna lui părere despre propria-i judecată și lipsa lui de îngăduință, Cooper îl călcase deja pe nervi ; dar abia la cîteva luni după sosirea lui Cooper la post a avut loc un incident care a transformat antipatia rezidentului în ură înverșunată.

Domnul Warburton fusese obligat să plece într-o inspecție prin regiune și lasase postul în sarcina lui Cooper cu mai multă încredere, deoarece ajunsese definitiv la concluzia că e un om capabil. Intoleranța lui era singurul lucru care nu-i plăcea. Era cinstit, drept și harnic, dar nu avea înțelegere pentru indigeni. Îl amuza și îl amăra în același timp pe domnul Warburton să observe cum acest om, care se pretindea egalul oricui, putea să considere inferiori atît de mulți oameni. Era aspru, ținea să se impună prin intimidare, iar pentru mintea indigenilor n-avea nici un fel de înțelegere. Domnul Warburton își dădu foarte repede seama că malaiezii nu-l puteau suferi și se temeau de el, lucru care nu-i dispăcea cu totul. Nu prea i-ar fi convenit ca adjunctul său să se bucure de-o popularitate care să rivalizeze cu a sa. Domnul Warburton făcu pregătiri minuțioase și porni într-o expediție din care se întoarse după trei săptămîni. Primul lucru care îi izbi privirea cînd intră în camera de zi fu un maldăr de ziare desfăcute. Cooper îl

întâmpinase și intraseră împreună în cameră. Domnul Warburton se întoarse către unul dintre servitorii care rămăsese în urmă și îl întreabă cu asprime ce însemnau acele ziare desfăcute, Cooper se grăbi să explice.

— Am vrut să citeșc tot ce s-a scris despre crima de la Wolverhampton și mi-am permis să împrumut ziarele dumneavoastră, dar le-am adus înapoi. Bănuiam că n-o să vă supere.

Domnul Warburton se întoarse către el, palid de minie.

— Ba mă supără. Mă supără chiar foarte mult.

— Îmi pare rău, spuse calm Cooper. De fapt, pur și simplu n-am putut să aștept pînă la înapoierea dumneavoastră.

— Mă mir că nu mi-ai deschis și scrisorile.

Exasperarea șefului său îl făcea pe Cooper să zîmbească imperturbabil.

— A, dar nu-i chiar același lucru. În definitiv, nu mi-am putut închipui că o să vă supere faptul că m-am uitat prin ziarele dumneavoastră. Doar nu e nimic de interes personal în ele.

— Nu admit sub nici un motiv ca cineva să-mi citească ziarul înaintea mea.

Se apropie de teancul de ziare. Erau vreo treizeci de numere.

— Cred că e de-a dreptul o nerușinare din partea dămitale. Sînt cu totul răvășite și amestecate.

— Dar le putem ușor pune în ordine, spuse Cooper apropiindu-se de masă.

— Nu pune mîna pe ele! strigă domnul Warburton.

— Cred că e o copilărie să faceți discuție pentru un lucru atît de marunt.

— Cum îndrăznești să-mi vorbești astfel?

— Ei, pe naiba, zise Cooper și părăsi în grabă camera.

Domnul Warburton rămase, tremurînd de furie, în contemplarea ziarelor sale. Cea mai mare plăcere din viața lui fusese profanată de aceste mîini brutale, nesimțitoare. Cînd sosește poșta, majoritatea oamenilor care trăiesc în locuri îndepărtate rup febril banderola ziarelor și, luîndu-le pe cele mai recente, își aruncă în primul rînd privirea asupra ultimelor știri de acasă. Dar nu așa proceda și domnul Warburton. Vînzătorul de ziare care i le expedia avea instrucțiuni să scrie pe banderolă data fiecărui ziar trimis, și cînd sosea voluminosul pachet, domnul Warburton examina aceste date și numerota exemplarele cu creionul albastru. Șeful servitorilor săi primise dispoziția să pună cîte unul, pe rînd, în fiecare dimineată, pe masa de pe verandă, alături de prima ceașcă matinală de ceai, iar plăcerea cu totul specială a domnului Warburton era să rupă banderola în timp ce-și sorbea ceaiul și să citească ziarul de dimineată. Acest tipic îi dădea iluzia că se află acasă. În fiecare luni dimineată citea numărul de luni al ziarului *The Times* apărut cu șase săptămîni în urmă, și în felul acesta parcurgea zi de zi toate edițiile. Duminica citea *The Observer*. La fel ca obiceiul său de-a se îmbrăca pentru cină, era o legătură cu civilizația. Se mîndrea cu faptul că, oricît de palpitante ar fi fost știrile, n-a cedat niciodată tentației de a deschide un ziar înainte de a-i fi venit timpul

sorocit. În cursul războiului încordarea fusese uneori intolerabilă, și când citea într-o zi că se pornise o ofensivă, era în stare să sufere chinurile cumplite ale așteptării rezultatului, pe care le-ar fi putut evita prin simpla deschidere a unui ziar cu o dată ulterioară, care adăsta pe raft. A fost cea mai cruntă încercare la care s-a expus vreodată, dar a ieșit victorios. Iar nătarăul acela grosolan se apucase să rupă banderolele pachetelor atât de bine legate, numai ca să afle dacă o femeie antipatică oărecare își ucisese detestabilul bărbat.

Domnul Warburton trimise după servitor și îi ceru să aducă banderolele. Împături ziarele cât mai bine, puse câte-o banderolă în jurul fiecăruia și o numerotă. Dar era o treabă deprimantă.

— N-am să-l iert niciodată, spuse. Niciodată.

Desigur că servitorul îl însoțise în expediție; nu călătorea niciodată fără el, pentru că servitorul său îi cunoștea perfect tabieturile, și domnul Warburton nu era un călător în junglă de genul celor care sînt dispuși să renunțe la confort; dar în intervalul de la sosirea lor băiatul avusese timp să flecărească în iatacurile personalului de serviciu. Aflase despre anumite neplăceri pe care Cooper le-a avut cu servitorii lui. Toți, în afară de tînarul Abas, îl părăsiseră. Abas a vrut și el să plece, dar unchiul său îl băgase acolo din porunca rezidentului și îi era frică să lase serviciul fără voia unchiului său.

— Am spus lui că a făcut bine, *tuan*¹, zise servitorul. Dar nefericit este. Spune că nu este casă

¹ Stăpîn în malaieză (n.t.).

bună și vrea să știe dacă poate să plece, așa cum au plecat și ceilalți.

— Nu poate; trebuie să stea. Domnul trebuie să aibă slujitori. Au fost înlocuiți cei care au plecat?

— Nu, *tuan*, nimeni nu vrea să se ducă.

Domnul Warburton se încruntă. Cooper era un nătarău neobrazat, dar avea o situație oficială și trebuia să dispună de servitori așa cum se cuvenea. Nu se putea concepe ca gospodăria lui să fie condusă într-un mod necorespunzător.

— Unde sînt servitorii care au fugit?

— În *kampung*¹, *tuan*.

— Du-te să-i vezi la noapte și spune-le că doresc să se înapoieze în casa lui Cooper pînă mîine în zori.

— Ei spun că nu se vor duce, *tuan*.

— Chiar dacă le poruncesc eu?

Omul acesta fusese în serviciul domnului Warburton timp de cincisprezece ani și cunoștea fiecare intonație din vocea stăpînului său. Nu-i era frică de el, trecuseră prin multe împreună; o dată, în junglă, rezidentul îi salvase viața, și altă dată, răsturnați într-o vîltoare, dacă n-ar fi fost el, rezidentul s-ar fi înecat; dar știa cînd trebuia să dea ascultare rezidentului fără a crîcni.

— Am să mă duc în *kampung*, spuse.

Domnul Warburton se aștepta ca, la prima ocazie, subalternul său să-și ceară scuze pentru grosolănia de care dăduse dovadă, dar, fiind un om prost crescut, Cooper nu era în stare să exprime

¹ Sat îngrădit în malaieză (n.t.).

regrete, și când în dimineața următoare se întîlniră la birou, făcu incidentul uitat. Întrucît domnul Warburton fusese plecat trei săptămîni, era necesară o întrevvedere între ei ceva mai îndelungă. La capătul convorbirii, domnul Warburton îi îngădui să plece.

— Nu cred să mai fie ceva, mulțumesc.

Cooper dădu să iasă, dar domnul Warburton îl opri.

— Am auzit că ai avut necazuri cu servitorii, zise.

Cooper rîse strident.

— Au încercat să mă șantajeze. Au avut ne-rușinarea să șteargă putina toți, în afară de neisprăvitul ăla de Abas, singurul dintre ei care-și cunoaște interesul, dar nu m-am lăsat. Acum fac iar sluj cu toții.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Azi de dimineață erau cu toții înapoi la lucru, inclusiv bucătarul chinez. Să-i fi văzut, arătau de parcă nimic nu se-ntîmplase ; ai fi jurat că ei sînt stăpînii casei. Au ajuns, bănuiesc, la conclu-zia că nu sînt chiar atît de prost pe cît par.

— Nicidecum. S-au înapoiat din ordinul meu expres.

Cooper roși ușor.

— V-aș rămîne îndatorat dacă nu v-ați ames-teca în treburile mele personale.

— Nu sînt treburile dumitale personale. Când îți fug servitorii, devii ridicol. Ești perfect liber să te faci de rîs cît poțtești, dar nu-ți pot per-mite să fii luat în bătaie de joc. Nu e de demni-tatea dumitale să-ți lipsească personalul necesar în gospodărie. De cum am auzit că ți-au plecat

servitorii, le-am trimis vorbă să fie înapoi la slujbă pînă în zori. Destul pentru azi.

Domnul Warburton făcu un gest cu capul pen-tru a sublinia că întrevederea a luat sfîrșit. Cooper nici nu-l băgă în seamă.

— Vreți să știți ce-am făcut ? I-am chemat și i-am dat afară pe toți, întreaga șleahță de afuri-siți. Le-am dat zece minute să plece din casă.

Domnul Warburton ridică din umeri.

— Ce te face să crezi că vei găsi alții ?

— I-am dat dispoziții în sensul asta secretarului meu.

Domnul Warburton făcu o pauză să reflecteze.

— Cred că te-ai comportat cu prea puțină chib-zuință. Pe viitor ai face bine să-ți amintești că așa cum e stăpînul așa e și sluga.

— Și ce lecții mai aveți să-mi dați ?

— Aș vrea să te învăț bunele maniere, dar ar fi o sarcină prea grea și n-am timp de pierdut. Voi avea grijă să ai servitori.

— Vă rog să nu vă deranjați pentru mine. Sînt perfect capabil să mi-i găsesc singur.

Domnul Warburton zîmbi acru. Avea o mică bănuială că antipatia lui Cooper pentru el nu era mai mică decît a sa pentru Cooper ; știa și că nimic nu poate fi mai exasperant decît să fii obligat să accepți favoruri de la un om pe care nu-l poți suferi.

— Dă-mi voie să-ți spun că acum ai tot atîtea șanse să găsești aici servitori malaiezi sau chi-nezi cîte ai să faci rost de-un majordom englez sau de-un bucătar francez. Nimeni nu se va an-gaja la dumneata fără un ordin din partea mea. Vrei să-l dau ?

— Nu.

— Fie cum vrei. Mergi sănătos.

Domnul Warburton observa evoluția situației cu un umor caustic. Secretarul lui Cooper nu era în stare să convingă vreun malaiez, daiac sau chinez să se angajeze în casa unui asemenea stăpîn. Abas, feciorul din casă care-i rămăsese credincios, știa să gătească numai bucate indigene, și Cooper, mare mîncăcios, simțea cum i se revoltă stomacul de atîta interminabil orez. Nu avea sacagiu, și pe căldura aceea sufocantă simțea nevoia să facă baie de mai multe ori pe zi. Îl ținea pe Abas în sudălmii, dar Abas îi opunea o rezistență surdă și nu voia să facă mai mult decît avea chef. Îl ustura la ficăți să știe că tînărul stă la el numai pentru că asta e voia rezidentului. Lucrurile au continuat astfel timp de-o săptămînă, cînd, într-o dimineață, s-a trezit în casă cu aceiași servitori pe care-i concediasse mai înainte. Îl apucă o furie violentă, dar îi venise puțin mintea la cap și, de data aceasta, fără să spună un cuvînt, îi lăsă în pace să-și vadă de treabă. Își înghiți umilința, dar disprețul neîngăduitor pe care-l simțise pentru idiosincraziile domnului Warburton se transformă într-o ură mocnită: cu această lovitură abilă și răutăcioasă rezidentul făcuse din el obiectul batjocurii indigenilor.

Între cei doi bărbați legăturile practic încetară. Renunțară la obiceiul consfințit prin tradiție de a lua, în ciuda antipației personale, un pahar la ora șase împreună cu orice alb care din întîmplare s-ar afla la post. Fiecare își ducea viața în propria-i casă ca și cum celălalt n-ar fi existat. Acum, cînd Cooper era la curent cu lucrările și

munca ce trebuia efectuată, nu prea aveau treabă unul cu altul la birou. Domnul Warburton își folosea aprodul ca să trimită adjunctului său orice mesaj pe care trebuia să i-l comunice, iar instrucțiunile i le transmitea oficial printr-o scrisoare. Se vedeau tot timpul pentru că era inevitabil, dar nu schimbau nici zece cuvinte în decursul unei săptămîni. Faptul că nu puteau evita să se zărească unul pe altul îi călca pe nervi. Îi preocupa acest antagonism, și în timp ce domnul Warburton își făcea plimbarea zilnică, nu se putea gîndi la nimic altceva decît la aversiunea pe care i-o inspria adjunctul său.

Lucrul cel mai oribil era că, după toate probabilitățile, vor fi nevoiți să rămîna așa, înfruntîndu-se cu dușmănie de moarte, pînă la plecarea domnului Warburton în concediu. Puteau să treacă și trei ani pînă atunci. Motive să trimită o plîngere la centru nu avea: Cooper își făcea treaba cît se poate de bine, iar oameni se găseau în timpul acela foarte greu. E adevărat că primea unele reclamații și indicații, din care rezulta că indigenii nu-l găseau pe Cooper tocmai blînd. Fără îndoială că se manifesta în rîndul lor un sentiment de nemulțumire. Dar cînd domnul Warburton ancheta cazuri concrete, nu putea să constate altceva decît că acolo unde o atitudine mai blîndă ar fi fost la locul ei, Cooper manifestase severitate, și se comportase fără inimă acolo unde el însuși ar fi dat dovadă de înțelegere. Nu făcuse nimic pentru care i s-ar fi putut cere socoteală. Dar domnul Warburton îl pîndea. Ura îl face pe om clarvăzător, și avea o bănuială că adesea Cooper comitea, fără scrupule, abuzuri față de

indigeni, fără a depăși totuși limitele impuse de lege, simțind, probabil, că în felul acesta ar putea să-și exaspereze șeful. Exista însă posibilitatea ca într-o zi să sara peste cal. Nimeni nu știa mai bine decât domnul Warburton cât de enervantă poate să fie pentru om căldura neconținută și cât de greu era să nu-ți pierzi stăpînirea de sine după o noapte de insomnie. Gîndul îi surîdea. Mai de vreme sau mai tîrziu, Cooper avea să-i cadă în mîna.

Cînd i se oferî, în cele din urmă, ocazia, domnul Warburton nu se putu abține să nu rîdă zgomotos. Cooper avea sarcina să se ocupe de deținuți ; îi punea să facă șosele, să construiască barăci, să vîslească atunci cînd luntrea trebuia să urce sau să coboare fluviul, să mențină curățenia în localitate și să îndeplinească tot felul de alte treburi. Dacă aveau o comportare bună, li se permitea uneori să servească și în casă. Cooper nu-i slăbea o clipă. Îi plăcea să-i vadă muncind. Se delecta scornind tot felul de corvezi la care să-i pună ; dar, dîndu-și repede seama că sînt obligați să facă munci inutile, deținuții nu se prea omorau cu treaba. Drept pedeapsă, îi ținea la lucru peste program, ceea ce contravenea însă regulamentului. De îndată ce faptul fu adus la cunoștința domnului Warburton, acesta, fără să-l încunoștințeze pe subalternul său, dădu ordin ca programul să fie respectat întocmai. Cînd Cooper ieși la plimbare, fu surprins să-i vadă pe deținuți îndreptîndu-se agale spre temniță ; dăduse ordin să nu înceteze munca pînă la apusul soarelui. Cînd îl întrebă pe paznicul însărcinat cu supravegherea lor de

ce încetaseră lucrul, acesta îi spuse că așa poruncise rezidentul.

Palid de mînie, se îndreptă cu pași mari către fort. Domnul Warburton, impecabil îmbrăcat în pantaloni de doc alb și cască de soare imaculată, ținea un baston în mîna și se pregătea, urmat de cîinii săi, să iasă la plimbarea cotidiană de după-amiază. Îl observase pe Cooper la plecare și știa că luase drumul de-a lungul fluviului. Cooper urcă treptele cîte două și se îndreptă direct către rezident.

— Aș vrea să știu ce naiba v-a venit să contramandați ordinul ca deținuții să lucreze pînă la șase, izbucni scos din fire.

Domnul Warburton holbă ochii săi albaștri, reci, și pe față îi apărură o expresie de mare uimire.

— Ce-i cu dumneata, ți-ai pierdut controlul ? Nu-ți dai seama că nu ți-e permis să te adresezi pe tonul ăsta superiorului dumitale oficial ?

— Mai du-te dracului ! Deținuții sînt treaba mea și n-ai nici un drept să te amesteci. Vezi-ți de treaba ta, și eu am să-mi vad de a mea. Vreau să știu ce naiba ți-a venit să mă faci de rîs în halul ăsta. Toată lumea pe-aici o să știe că mi-ai contramandat ordinul.

Domnul Warburton își păstră cu desăvîrșire calmul.

— N-ai avut dreptul să dai ordinul pe care l-ai dat. L-am contramandat pentru că era aspru și tiranic. Crede-mă că nu te-am făcut nici pe jumătate așa de caraghios cît ai reușit să te faci singur.

— N-ai putut să mă suferi din prima clipă a sosirii mele aici. Ai făcut tot ce ți-a stat în putință ca locul ăsta să devină insuportabil pentru

mine, pentru că n-am vrut să-ți ling tălpile. Cu bună știință m-ai săpat, pentru că am refuzat să mă ploconesc în fața ta.

Cooper, blîguind de furie, călca pe-un teren minat, iar ochii domnului Warburton deveniră brusc mai reci și mai sfredelitori.

— Greșești. Te-am considerat necioplît, dar eram pe deplin mulțumit de felul cum îți duceai munca.

— Ești un snob. Un snob infect. M-ai considerat necioplît pentru că n-am studiat la Eton. Dar am fost prevenit de la Kuala Solor; mi-au spus ei ce m-așteaptă. Ce, nu știi că ești batjocura întregii țări? Abia m-am ținut să nu izbucnesc în hohote de rîs cînd mi-ai servit povestea aia răsufată cu prințul de Wales. Să fi auzit cu ce chicote era povestită la club! Să fiu al naibii dacă nu prefer neciopleala mea snobismului tău.

Domnul Warburton se simțea atins la coarda sensibilă.

— Să ieși imediat din casa mea, dacă nu vrei să-ți crăp capul! strigă el.

Celălalt se apropie amenințător, încît putea să-și simtă răsufarea pe obraz.

— Încearcă, hai, încearcă să pui mîna pe mine, zise el. Pe cîntea mea că abia aștept să m-atingi. Vrei să ți-o mai spun o dată? Ești un snob. Snobule!

Cooper, om tînăr, musculos și degajînd forță, era mai înalt cu o palmă decît domnul Warburton, iar acesta era gras și avea cincizeci și patru de ani. Pumnul său încleștat porni glonț spre mutra lui Cooper, care însă îl prinse de braț și-l împinse înapoi.

— Nău fi imbecil. Adu-ți aminte că nu-s un domn. Al naibii să fiu dacă nu te pocnesc.

Cu un fel de strigăt, se repezi pe scările verandei, cu un rînjet întins pe figura-i palidă și dură. Domnul Warburton, cuprins de furie, simțea inima bătîndu-i gata să-i sară afară din piept. Epuizat, se prăbuși într-un scaun. Trupul îi era cuprins de mîncărimi ca și cum ar fi fost acoperit cu bășicuțe de spuzeală. Pentru o singură clipă, dar una oribilă, a avut senzația că-i vor da lacrimile. Deodată își dădu seama că șeful servitorilor săi se află pe verandă și, instinctiv, își recăpătă stăpînirea de sine. Omul își oferî serviciile și îi umplu un pahar de whisky cu sifon. Fără un cuvînt, domnul Warburton îl bău pînă la fund.

— Ai ceva să-mi spui? întrebă domnul Warburton, încercînd să-și constrîngă buzele crispate să se relaxeze într-un zîmbet.

— *Tuan, tuan* adjunct om rău este. Abas vrea iarăși să plece de la el.

— Să mai aștepte nițel. Am să scriu la Kuala Solor și am să cer ca *tuan* Cooper să fie trimis în altă parte.

— *Tuan* Cooper nu bun cu malaiezii.

— Lasă-mă acum.

Servitorul se retrase în tăcere. Domnul Warburton rămase singur cu gîndurile sale. Își închipuia clubul de la Kuala Solor, parcă-i vedea pe bărbații în pantaloni de sport așezați în jurul mesei de la fereastră, după ce întinericul îi gonise de pe terenurile de golf sau de tenis, bînd whisky sau cocteiluri de gin și vermut și făcînd haz de celebra lui întîmplare cu prințul de Wales

la Marienbad. Îi plesnea obrazul de rușine, iar suferința îl făcea să simtă un junghi în inimă. Un snob ! Toți îl considerau un snob. Iar el care i-a crezut întotdeauna oameni de treabă, care fusese destul de elegant să nu țină seamă de situația lor inferioară. Ce ură le purta acum ! Dar ura față de ei era un fleac în comparație cu cea pe care i-o purta lui Cooper. Și dacă s-ar fi luat la bătaie, Cooper l-ar fi făcut zob. Lacrimi de umilință i se prelingeau pe fața grasă, congestionată. Rămase pe scaun câteva ore, fumînd țigară de la țigară, stăpînit de dorința de-a nu mai trăi.

În cele din urmă, servitorul se întoarce și îl întrebă dacă vrea să se îmbrace pentru cină. Bineînțeles ! Întotdeauna se îmbrăca pentru cină. Se sculă scîrbit de pe scaun și trase pe el cămașa cu plastron și guler tare. Se așeză la masa frumos orînduită și fu servit, ca de obicei, de către cei doi servitori, în timp ce alți doi îi făceau vînt cu marile evantaie. La vreo două sute de metri, în *bungalow*, Cooper înfuleca niște bucate de calitate îndoielnică, îmbrăcat într-un simplu sarong. Era desculț și probabil că citea un roman polițist în timp ce mîncă. După cină domnul Warburton se așeză să scrie o scrisoare. Sultanul era plecat, dar îi scrisese, personal și confidențial, locuitorului său. Cooper își ducea foarte bine munca, scria el, dar nu e mai puțin adevărat că nu se poate împăca cu el. Se calcă reciproc pe nervi într-un mod insuportabil și ar considera că i se face o mare favoare dacă s-ar dispune transferarea lui Cooper în alt post.

Scrisoarea o trimise în dimineața următoare printr-un curier special. Răspunsul sosi după două săptămîni. Era o notă personală cu următorul conținut :

Dragă Warburton,

Nu vreau să-ți dau un răspuns oficial la scrisoarea ce mi-ai trimis și de aceea îți scriu câteva rînduri de mînă. Desigur că, dacă insiști, am să-i prezint problema sultanului, dar părerea mea e că ai face mult mai bine să renunți. Știu că acest Cooper e un necioplit, dar e un om capabil și a dus-o destul de greu în război, motiv pentru care cred că trebuie să i se scuze multe. De asemenea, cred că ești oarecum înclinat să dai prea multă importanță poziției sociale a unui om. Trebuie să-ți amintești că timpurile s-au schimbat. Evident, e bine ca un bărbat să fie și un domn, dar e mai bine să fie competent și muncitor. Cred că, dacă ai fi puțin mai îngăduitor, ai putea să te împaci foarte bine cu Cooper. Cu stimă,

RICHARD TEMPLE.

Domnul Warburton lăsa scrisoarea să-i cadă din mînă. Nu era greu de citit printre rînduri. Dick Temple, pe care-l cunoștea de douăzeci de ani, Dick Temple, care provenea dintr-o familie destul de bună din provincie, îl considera snob, și pentru acest motiv nu dădea curs cererii sale. Domnul Warburton se simți deodată obosit de viață. Lumea din care făcea el parte era pe cale de dispariție, iar viitorul aparținea unei generații de rînd. Cooper era tipul reprezentativ al acestei generații, și pe Cooper îl ura din tot sufletul. În-

tinse mâna să-și umple paharul și, la acest gest, șeful servitorilor săi făcu un pas înainte.

— Nu știam că ești aici.

Servitorul ridică scrisoarea de jos. Aha, prin urmare asta era motivul pentru care aștepta.

— Va pleca *tuan* Cooper, *tuan*?

— Nu.

— Atunci va fi o nenorocire.

În apatia de care era stăpînit, pentru o clipă cuvintele nu avură nici o semnificație. Dar numai pentru o clipă. Se îndreptă în scaun și îl fixă pe servitor. Era numai ochi și urechi.

— Ce vrei să spui cu asta?

— *Tuan* Cooper nu poartă cum trebuie cu Abas.

Domnul Warburton dădu din umeri. De unde să știe un astfel de individ cum să-i trateze pe servitori? Domnul Warburton cunoștea tipul: se comporta cu familiaritate grosolană într-un moment, pentru ca în următorul să fie un mîrlan lipsit de considerație față de toți.

— Spune-i lui Abas să se întoarcă la familia lui.

— *Tuan* Cooper reține lui salariul ca să nu poată fugi. Nu i-a mai plătit nimic de trei luni. Spun lui să aibă răbdare, dar el supărat este, nu vrea să asculte ce este înțelept. Dacă *tuan* tratează mai departe rău pe el, va fi o nenorocire.

— Ai făcut bine că mi-ai spus.

Nătîngul! Să-i cunoască atît de puțin pe malaezi încît să-și închipuie că poate să le facă rău fără a păți nimic? Zău dacă n-ar merita să se pomenească cu un *kris*¹ între omoplați. Un *kris*.

¹ Pumnal malalez (n.t.).

Domnul Warburton avu o clipă impresia că inima a încetat să-i bată. Nu trebuia decît să lase lucrurile să-și urmeze cursul și într-o bună zi va scăpa de Cooper. Zîmbi imperceptibil cînd prin minte îi trecu expresia „o inactivitate magistrală”. Și inima îi bătea acum ceva mai repede, pentru că putea să și-l închipuie pe omul pe care îl ura zăcînd cu fața în jos pe-o potecă din junglă, cu un cuțit în spinare. Un sfîrșit potrivit pentru o bestie și un tiran ca el. Domnul Warburton oftă. Era de datoria lui să-l prevină și firește că trebuia s-o facă. Îi scrisese lui Cooper o notă scurtă, în termeni oficiali, invitîndu-l să se prezinte de îndată la fort.

În zece minute Cooper se afla în fața lui. Nu mai vorbiseră din ziua cînd domnul Warburton încercase să-l lovească. Acum nici nu-l invită să ia loc.

— Ați vrut să mă vedeți? Întrebă Cooper.

Era neîngrijit și nu prea curat. Fața și mîinile îi erau pline de mici umflături roșii, unde fusese mușcat de țîțari și se scărpinase pînă la sînge. Pe fața lui prelungită, ascuțită, se întipărise o expresie posacă.

— Aflu că iar ai încurcături cu servitorii dumitale. Abas, nepotul șefului servitorilor mei, se plînge că i-ai reținut leafa pe trei luni. Consider că e un procedeu cît se poate de arbitrar. Tînarul vrea să plece de la dumneata și bineînțeles că nu e de condamnat. Sînt nevoit să insist ca să-i plătești ceea ce i se cuvine.

— Nu sînt de acord să mă lase. Îi rețin leafa drept garanție pentru buna lui comportare.

— Nu cunoști caracterul malaiez. Malaiezii sînt foarte sensibili la nedreptăți și batjocură. Sînt pătimași, chiar și răzbunători. E de datoria mea să te previn că, dacă împingi lucrurile prea departe cu acest băiat, te expui unui risc foarte mare.

Cooper chicoti disprețuitor.

— Ce credeți c-o să facă ?

— Cred că o să te ucidă.

— Și ce, v-ar dura ?

— O, nu m-ar dura deloc, răspunse domnul Warburton cu un rîs vag. Aș suporta lovitura cu cea mai mare tărie sufletească. Dar simt că am obligația oficială să te previn așa cum se cuvine.

— Vă închipuiți că un afurisit de negroid mă poate înfricoșa ?

— Chestiunea asta mă lasă perfect rece.

— Atunci pot să vă spun doar atît, că știu cum să-mi păzesc pielea. Acest băiat, Abas, e un ticălos împutit și cu mîna cam lungă ; dacă încearcă să-mi facă vreo figură, pe legea mea că-i frîng gîtul.

— E tot ce-am avut să-ți spun, zise domnul Warburton. Bună seara.

Domnul Warburton îi făcu semn cu capul că poate pleca. Cooper se roși, pîru o clipă că nu știe ce să zică sau ce să facă, se răsuci pe călcîie și ieși șovăind din încăpere. Domnul Warburton îl privea în acest timp cu un zîmbet rece. Își făcuse datoria. Dar ce-ar fi zis dacă ar fi știut că, după ce s-a înapoiat în *bungalow*-ul său, taci-
turn și fără chef, Cooper se aruncase pe pat și, în profunda lui singurătate, pierduse orice stăpî-

nire de sine ? Suspine dureroase îi răscoleau pieptul și pe obraji i se rostogoleau lacrimi grele.

După acest episod, domnul Warburton rareori l-a mai văzut pe Cooper și niciodată n-a mai vorbit cu el. Își citea ziarul de fiecare dimineață, își făcea treaba la birou și plimbarea de după-amiază, se îmbrăca pentru cină, lua masa și se recrea pe malul fluviului, fumîndu-și trabucul. Dacă din întîmplare dădea de Cooper, îi întorcea spatele. Deși conștient fiecare de prezența celui-lalt, amîndoi se comportau ca și cum celălalt ar fi fost inexistent. Tîmpul nu contribuia cu nimic la potolirea animozității dintre ei. Își supravegheau reciproc acțiunile și fiecare știa ce face celălalt. Deși domnul Warburton fusese un trăgător de elită în tinerețe, cu vîrsta dobîndise o aversiune față de uciderea sălbăticiunilor din junglă ; în schimb, Cooper ieșea cu pușca în fiecare duminică sau zi de sărbătoare : dacă reușea să doboare ceva, era un triumf asupra domnului Warburton ; dacă venea cu tolba goală, domnul Warburton ridica din umeri jubilînd ! Neofiții ăștia care încearcă să practice sporturi ! Crăciunul a fost o perioadă neplăcută pentru amîndoi : fiecare a luat masa singur la locuința lui și s-a îmbătat de ciudă. Erau singurii albi pe o rază de trei sute de kilometri și trăiau la o aruncătură de băț unul de altul. La începutul anului Cooper căzu la pat cu febră, și cînd domnul Warburton îl zări din nou, rămase uimit de cît slăbise. Era numai piele și os și arăta bolnav, uzat. Solitudinea, cu atît mai nefirească cu cît era lipsită de rost, îl călca pe nervi. Călca și pe nervii domnului Warburton, care adesea veghea noaptea ca un huhurez ; stătea cu ochii holbați și era fră-

mîntat de gînduri negre. Cooper nu mai lăsa sticla din mînă și desigur că prăbușirea era pe-aproape ; dar în raporturile cu indigenii avea grijă să nu facă nimic ce-ar putea să-l expună muștrărilor șefului său. Duceau o luptă necruțătoare și surdă unul împotriva celuilalt. Era o încercare a puterilor. Lunile treceau și nici unul nu începea să dea vreun semn de slăbiciune. Erau ca niște oameni care locuiesc în regiuni unde noaptea nu se termină niciodată, iar sufletele lor, apăsate de teama că zorile nu vor mai răsări vreodată pentru ei, se chinuiesc cumplit. Viețile lor păreau că vor continua să se consume pînă la epuizare în această hidoasă și plicticoasă monotonie a urii.

Și cînd inevitabilul s-a produs în cele din urmă, l-a surprins pe domnul Warburton cu toată forța de șoc a unui lucru venit pe neașteptate. Cooper îl acuzase pe servitorul său Abas de furtul unor lucruri de îmbrăcăminte, iar cînd acesta refuză să se recunoască vinovat, îl apucă de ceafă și-l azvîrli de-a rostogolul pe scările *bungalow*-ului. Băiatul își ceru drepturile, la care Cooper îi răspunse împroșcîndu-l cu toate înjurăturile repertoriului său și ameninșîndu-l că, dacă nu părăsește ograda pînă într-o oră, îl dă pe mîna poliției. În dimineața următoare, băiatul îi așinu calea în afara fortului, cînd se îndrepta spre birou, cerîndu-i din nou să-i plătească leafa. Cooper îi șterse un dos de palmă în plină figură. Băiatul căzu la pămînt și, cînd se ridică, sîngele îi curgea șiroaie din nas.

Cooper își continuă drumul și se apucă de treabă, dar fără să se poată concentra. Lovitura dată îi calmase enervarea pentru moment ; pe urmă însă și-a dat seama că sărise peste cal și

era îngrijorat. Se simțea prost. Era mahmur și descurajat. În biroul de alături lucra domnul Warburton și îl înboldea gîndul de-a se duce la el să-i spună ce făcuse ; schiță gestul de ridicare de pe scaun, dar își dădu seama de disprețul distant și rece cu care i-ar fi ascultat relatarea. Nu-i venea greu să-și imagineze zîmbetul lui de superioritate. O clipă fu stăpînit de teamă la gîndul îngrijorător al celor pe care Abas ar putea să le facă. Warburton îl prevenise, fără îndoială. Suspină. Ce prostie a putut să facă ! Dar ridică din umeri nervos. Puțin îi păsa ; mare fericire pe capul lui și viața care îl aștepta ! Vina era în întregime a domnului Warburton ; dacă nu și-ar fi băgat coada, așa ceva nu s-ar fi putut întîmpla. Warburton îi făcuse viața un iad din capul locului. Snobul ! Dar erau toți o apă și un pămînt ; totul se întîmpla din cauză că era un colonial. Ce infamie să nu fie avansat ofițer în timpul războiului ; doar nu era cu nimic mai prejos decît alții. Toți o șleahtă de snobi împutiți. Al dracului să fie dacă o să plece capul ! Desigur că Warburton o să audă despre cele întîmplate ; afurisitul ăsta bătrîn știe tot. Frică nu-i era. Nu se temea de nici un malaiez din Borneo, iar Warburton n-avea decît să se ducă dracului.

Pe bună dreptate gîndise că domnul Warburton va afla despre cele întîmplate. Șeful servitorilor săi îl informase la masa de prînz.

— Unde se află nepotul tău acum ?

— Nu știu, *tuan*. A plecat.

Domnul Warburton se cufundă în tăcere. După masă, de regulă se lăsa furat de somn, dar în ziua aceea nu era chip să aștească. Privirile i se în-

dreptau fără să vrea către *bungalow*-ul unde se odihnea Cooper în acel moment.

Idiotul! Țițitarea se cuibări pentru scurt timp în mintea domnului Warburton. Oare omul ăsta nu-și dădea seama în ce primejdie se află? Își spunea că ar trebui să trimită să-l cheme la el. Dar de fiecare dată cînd încercase să-l convingă pe Cooper, acesta îl insultase. Un acces de mînie, de mînie furioasă, puse brusc stăpînire pe inima domnului Warburton, încît vinele i se umflară la tîmple și unghiile îi intrară în carne de tare ce strîngea pumnii. În definitiv, nemernicul fusese avertizat. Acum nu avea decît să culeagă ceea ce sîmănase. Nu era treaba lui, și dacă se întîmpla ceva, nu era vina lui. Dar poate că la Kuala Solor o să le pară rău că nu i-au urmat sfatul și nu l-au transferat pe Cooper la alt post.

În seara aceea fu pradă unei neliniști stranii. După cină măsură veranda cu pași nervoși în sus și-n jos. Cînd servitorul se pregăti să se retragă în camera lui, domnul Warburton îl întrebă dacă mai știe ceva de Abas.

— Nu, *tuan*, mă gîndesc că s-a dus, poate, în satul fratelui mamei sale.

Domnul Warburton îl privi pătrunzător, dar servitorul sta cu ochii plecați și privirile nu li se încrucișară. Domnul Warburton coborî la fluviu și se așeză în frunzarul din preajmă. Dar nu-și putea afla împăcarea. Liniștea intensă a fluviului în curgerea-i domoală era de rău augur. Apa se asemuia unui șarpe uriaș care se tîrăște cu mișcări lente către mare. Iar copacii junglei, aplecați deasupra apei, își întindeau crăcile încărcate de frunziș ca o amenințare sufocantă. Nici un ciripit

de pasăre. Nici o adiere de vînt nu făcea să foșnească frunzele copacilor cassia. În jurul lui, toate păreau a sta într-un fel de așteptare.

Străbătu încet grădina pînă la șosea. De acolo putea cuprinde cu privirea *bungalow*-ului lui Cooper. În camera lui de zi se vedea lumină și de peste drum ajungeau pînă la el reverberațiile muzicii sincopate de jazz. Cooper pusese patefonul. Domnul Warburton se cutremură; n-a putut niciodată să-și învingă aversiunea instinctivă față de acest aparat. Altfel ar fi trecut drumul și ar fi schimbat o vorbă cu Cooper. Făcu stînga împrejur și se întoarse la el acasă. Citi pînă noaptea tîrziu și în cele din urmă căzu pradă somnului. Dar vise îngrozitoare îl împiedicară să doarmă prea mult și avu impresia că a fost trezit de-un tipăt. Firește că și ăsta a fost un vis, pentru că nici un tipăt — care ar fi venit, de pildă, de la *bungalow* — nu putea fi auzit din camera lui. Rămase treaz pînă în zori. Apoi auzi pași grăbiți și voci; șeful servitorilor săi dădu buzna în cameră, fără fes pe cap, și domnul Warburton simți cum îi îngheață sîngele în vine.

Domnul Warburton sări din pat.

— *Tuan, tuan!*

— Vin îndată.

Își puse papucii, trase pe el sarongul și haina de la pijama, trecu prin ograda sa și a lui Cooper și intră în casă. În pat zăcea Cooper, cu gura căscată și cu un *keriss* înfipt în inimă. Fusese ucis în somn. Domnul Warburton tresări, dar nu pentru că nu se așteptase la un asemenea tablou, ci pentru că se simțea deodată copleșit de-un senti-

ment de mare satisfacție. Parcă i se luase o piatră de pe inimă.

Cooper era țeapăn. Domnul Warburton scoase pumnul din rană; fusese înfipt cu atîta forță încît a trebuit să facă un efort să-l tragă afară. Îl examină și îl recunoscu. Era un *kriss* pe care i-l oferise un negustor cu cîteva săptămîni înainte și pe care știa că îl cumpărase Cooper.

— Unde e Abas ? întrebă el cu asprime.

— Abas e în satul fratelui mamei sale.

Un sergent din poliția indigenă stătea lîngă capul patului.

— Ia doi oameni, du-te în sat și arestează-l.

Domnul Warburton dădea dispozițiile care erau urgent necesare. Dădea ordine fără să i se miște un mușchi pe față. Niște ordine scurte și categorice. Se întoarse apoi la fort. Se bărbieri, făcu baie, se îmbracă și intră în sufragerie. Strîns în banderolă, ziarul *Times* îl aștepta pe masă, alături de tacîm. Gustă niște fructe. Șeful servitorilor săi îi turnă ceai în ceașcă, în timp ce un alt servitor îi aduse o omletă. Domnul Warburton mîncă cu poftă. Șeful servitorilor aștepta.

— Ce vrei ? întrebă domnul Warburton.

— *Tuan*, Abas, nepotul meu, a fost în casa fratelui mamei sale toată noaptea. Se poate dovedi. Unchiul său va jura că nu a părăsit kampongul.

Domnul Warburton se întoarse către el încruntat.

— *Tuan* Cooper a fost ucis de către Abas. O știi la fel de bine ca și mine. Vom proceda după dreptate.

— *Tuan*, n-o să-l spînzurați ?

Domnul Warburton ezită o clipă, și cu toate că vocea îi rămase fermă și aspră, o schimbare se

produse în ochii săi. O licărire pe care malaiezul a perceput-o de îndată, răspunzîndu-i cu o sclipire a ochilor care exprima tainica înțelegere.

— Are circumstanțe atenuante, căci a fost provocat. Abas va fi osîndit la temniță.

Urmă o pauză în care domnul Warburton se servi cu gem de portocale.

— După ce-și va fi îndeplinit o parte din pedeapsă în închisoare, continuă el, am să-l iau servitor aici în casă. Te vei îngriji să-și cunoască îndatoririle. Sînt convins că în casa lui Cooper și-a însușit deprinderi rele.

— Să se predea singur, *tuan* ?

— Ar fi cuminte din partea lui.

Feciorul se retrase. Domnul Warburton luă ziarul *Times* și, cu o mișcare sigură, îi rupse banderola. Era o plăcere pentru el să-i desfacă paginile mari, fognitoare. Dimineata, atît de proaspătă și răcoroasă, i se părea fermecătoare și, pentru o clipă, ochii săi ratăciră prin grădină cu o privire împăcată. Scăpase de-o mare apăsare sufletească. Deschise la rubrica în care erau anunțate nașterile, decesele și căsătoriile. La asta se uita totdeauna în primul rînd. Un nume cunoscut îi atrase atenția. Lady Ormskirk reușise să aibă în fine un băiat. Măi să fie, ce satisfacție pentru distinsa doamnă care era maică-sa, văduva lordului ! Cu poșta următoare îi va trimite o felicitare.

Abas o să fie un foarte bun servitor în casă. Mare prost și Cooper ăsta !

ROȘCOVANUL

Comandantul își vârî mîna într-unul din buzunarele pantalonilor săi și, cu greutate, pentru că nu erau plasate în părți, ci în față, și pentru că era un tip burduhănos, trase afară un ceas mare de argint. Il privi, apoi se uită din nou la soarele care asfințea. La cîrmă se afla un kanaka, indigen din insulele Mărilor Sudului, care-l privea fără să scoată o vorbă. Ochii comandantului se opriră asupra insulei de care se apropiau. O linie de spumă albă marca reciful de corali. Știa că există o deschidere destul de largă prin care să-și poată trece nava și, cînd se vor apropia mai mult, se bizuia pe faptul că o s-o zărească. Mai aveau aproape o oră pînă să se lase întunericul. În lagună apa era adîncă și puteau ancora cu ușurință. Printre cocotieri se putea zări acum satul, a cărui căpetenie era un prieten al secundului; aveau să coboare cu plăcere la țarm peste noapte. În clipa aceea își făcu apariția secundul și comandantul se întoarse către el.

— Nu uita să iei cîteva sticle de rachiu, zise. Am de gînd să chem și cîteva fete la dans.

— Unde-o fi deschiderea aia blestemată, că n-o văd ? îi întoarse vorba secundul.

Era un kanaka, bărbat chipeș, oacheș, cu înfățișare de împărat roman din ultima perioadă, înclinat spre corpolență ; dar avea o față fină și cu trăsături bine conturate.

— Sînt absolut sigur că trebuie să fie o deschidere pe-acolo, zise comandantul cu binoclul la ochi. Nu-nțeleg de ce nu pot s-o zăresc. Trimite un mus¹ pe catarg să cerceteze.

Secundul chemă un marinăr din echipaj și îi transmise ordinul. Comandantul se uită la tînarul kanaka cum se cațără pînă sus și așteptă să-l audă vorbind. Cîrînd acesta le strigă că nu se vede decît linia neînteruptă de spumă. Comandantul vorbea în samoană, ca un indigen, și îi răspunse cu o ploaie de înjurături.

— Să rămîna sus ? întrebă secundul.

— La ce naiba ar ajuta ? răspunse căpitanul. Idiotul ăsta nu e în stare să vadă nimic. Pe legea mea dacă nu găseam deschiderea, să fi fost eu acolo sus.

Privea mînios catargul subțire. Era joacă de copil pentru un băștinaș obișnuit toată viața să urce în cocotieri. Dar el trăgea greu, cu burta lui mare.

— Dă-te jos ! îi strigă. Nu ești bun de nimic. Și-un orb ar vedea mai mult ca tine. Sîntem nevoiți să navigăm de-a lungul recifului pînă găsim deschiderea.

Nava era o goeletă de șaptezeci de tone și avea un motor auxiliar care-i permitea să atingă o viteză de patru pînă la cinci noduri pe oră, cînd

¹ Tînăr marinăr care încă nu a implinit 16 ani (n.t.).

vîntul nu sufla din față. Arăta groaznic; fusese vopsită cîndva în alb, dar trebuie să se fi scurs foarte mult timp de atunci, pentru că acum era murdară, soioasă și pestriță. Exala un miros puternic de gaz și de copra¹, care formau încărcătura obișnuită. Distanța pînă la recif era acum mai mică de treizeci de metri și comandantul îi spusese cîrmaciului să navigheze în lungul lui pînă vor ajunge la deschidere. Dar după cîteva mile și-a dat seama că trebuie să-i fi scăpat. Făcu un ocol și o luă înapoi încet. Apele recifului continuau fără încetare să se acopere de spumă albă, iar soarele începea acum să apună. Blestemînd prostia echipajului, comandantul se resemnă să aștepte pînă în dimineața următoare.

— Scoate-o în larg, zise el. Nu pot să ancoriez aici.

Ieșiră puțin în larg și, nu mult după aceea, se făcu deodată întuneric. Lăsară ancora în apă. După ce-au fost strînse pînzele, vasul începu să aibă un rulu² destul de puternic. La Apia, portul din Samoa, se spunea că într-o bună zi se va rostogoli complet cu cala în sus; iar proprietarul, un american de origine germană, care avea unul dintre negoțurile cele mai înfloritoare, spunea că pentru nici o sumă de bani, oricît de mare, nu s-ar lăsa convins să călătorească cu acest vas. Bucătarul, un chinez în pantaloni albi foarte murdari și jerpeliți, peste care purta o tunică albă, subțire, veni să anunțe că cina e gata, iar cînd

¹ Miezul nucii de cocos (n.t.).

² Oscilații alternative ale unui vas de la un bord la altul, în jurul axului longitudinal (n. t.).

comandantul intră în cabină, îl găsi pe mașinist așezat deja la masă. Era un om înalt și slab, cu o ceafă uscată, îmbrăcat în salopetă albastră și un tricou fără mîneci, lăsîndu-i la vedere brațele subțiri, tatuate de la încheietura mîinii pînă la cot.

— Afurisită treabă, să fim nevoiți să petrecem noaptea în larg, zise comandantul.

Mașinistul nu dădu nici un răspuns și luă cina în tăcere. Cabina era slab luminată de-o lampă chioară cu ulei. După ce-și mîncară compotul de caise din conserve, cu care s-a încheiat masa, chinezul le aduse cîte-o ceașcă de ceai. Comandantul aprinse un trabuc și urcă pe puntea superioară. Insula nu mai era acum decît un bloc, ceva mai întunecat, pe fundalul tuciuriu al nopții. Stelele scăpărau puternic. Singurul zgomot era al valurilor care se spargeau de vas. Comandantul se lăsa greoi într-un șezlong, continuînd să fumeze alene. Curînd după aceea urcară pe punte vreo trei-patru membri ai echipajului, care se lungiră și ei. Unul cu un banjou, iar altul cu o concertină. Acompaniat de ei, un al treilea începu să cînte. Melodia populară, cîntată la aceste instrumente, răsună bizar. Alți doi începură să danseze. Era un dans barbar, sălbatic și primitiv, iute, cu mișcări rapide din mîini și din picioare, cu tot felul de răsuciri ale trupului; plin de senzualitate, dar lipsit de patimă. Un dans animalic, direct, bizar fără a fi misterios, pe scurt, un dans natural și, s-ar putea spune, aproape pueril. În cele din urmă obosiră, se lungiră pe punte și adormiră, totul fiind învăluit acum în tăcere. Comandantul se ridică greoi din șezlong și coborî scara metalică

care ducea sub punte ; intră în cabină și se dezbracă ; se strecură în cușetă, unde rămase întins, gîfîind ușor în căldura nopții.

Dar în dimineața următoare, cînd zorile se iviră peste apele liniștite, putură observa puțin mai la răsărit de locul unde stăteau ancorati intrarea în recif care le scăpase cu o scară înainte. Goeleta intră în lagună. Nici cele mai mici vălurile nu tulburau oglinda liniștită a apei. În adînc, printre stîncile de corali, se vedeau înotînd tot felul de peștișori colorați. După ce ancoră vasul, comandantul își luă gustarea de dimineață și urcă pe punte. Soarele strălucea pe-un cer fără nori, dar în primele ore ale dimineții atmosfera era plăcută și răcoroasă. Era duminică și în aer plutea o liniște, o tăcere de parcă natura se afla în repaos, prilejuindu-i o curioasă senzație de confort. Stătea privind la malul împădurit și se simțea în largul său, predispus să trîndăvească. Apoi un zîmbet ușor îi întinse buzele și aruncă chiștocul trabucului în apă.

— Cred c-am să mă duc la țarm, zise. Lăsați barca.

Coborî greoi scara și vîslașii îl lăsară într-un mic golfuleț. Cocotierii coborau pînă la marginea apei, dar nu în rînduri, ci distanțați, în formații ordonate. Semănau cu un balet de fete bătrîne — trecute, dar grațioase — încremenite în poze afectate, cu grația desuetă a unor vremuri de mult apuse. Trecu agale pe-o potecă abia vizibilă, care serpuia printre ei, și ajunse la o gură de rîu destul de largă, peste care era aruncat un pod. Un pod construit din trunchiuri separate de cocotieri, vreo doisprezece la număr, așezate cap la cap și sus-

ținute la punctul de joncțiune prin furci înfipse în fundul apei. Trecătorul era obligat să pășească pe-o suprafață curbă și netedă, îngustă și lunc-coasă, fără a avea vreo balustradă de care să se țină. Astfel, pentru a trece peste un asemenea pod, era nevoie de picioare sigure și o inimă calmă. Comandantul șovăi. Dar de cealaltă parte, cuibărită între copaci, zări casa unui alb ; își luă inima în dinți și, umblînd cu extremă atenție, începu să treacă. Își supraveghea picioarele cu grijă, iar în locurile unde un trunchi se îmbina cu următorul și era vreo diferență de nivel, se clătina puțin. Oftă ușurat cînd ajunse la ultimul trunchi și în cele din urmă puse piciorul pe pămîntul ferm de cealaltă parte. Fusese atît de concentrat asupra greutăților trecerii încît n-a observat nici un moment că cineva îl urmărește cu privirea ; de aceea tresări surprins la auzul cuvintelor pe care i le adresă străinul :

— E nevoie de ceva curaj să treci peste podurile astea, cînd nu ești obișnuit cu ele !

Ridicînd privirea, văzu în fața sa un bărbat care ieșise, evident, din casa către care se îndrepta.

— Te-am văzut șovăind, continuă omul cu un zîmbet pe buze, și așteptam clipa cînd o să cazi în apă.

— Nu există ! ripostă căpitanul, care între timp își recăpătase încrederea în sine.

— Mi s-a întîmplat și mie. Mi-aduc aminte că într-o seară, pe cînd mă întorceam de la vîna-toare, am căzut în apă cu pușcă cu tot. Acum las un băiat să-mi ducă pușca.

Era un bărbat trecut de vîrsta tinereții, cu barbișon, înspicat acum cu alb, și o față îngustă. Era

îmbrăcat în pantaloni de doc și purta un tricou fără mâneci ; în rest, umbla fără ghete și fără ciorapi. Vorbea engleză cu un ușor accent străin.

— Nu cumva te cheamă Neilson? întrebă comandantul.

— Ba chiar așa.

— Te știu după nume. Mă gândeam eu că trăiești pe undeva, prin lagunele astea.

Comandantul își urmă gazda în micul *bungalow* și se lăsă greoi în scaunul pe care acesta i-l oferise cu un gest. În timp ce Neilson ieși să aducă niște whisky și pahare, dădu ochii roată prin cameră. Imaginile înregistrate pe retină îl umpleau de uimire. Nu văzuse în viața lui atâtea cărți adunate laolaltă. Rafturile, ticsite până la refuz, se întindeau de la podea la plafon pe toți patru pereții. Într-un colț era un pian cu coadă, pe care stăteau îngrămădite stive de note, iar în mijloc o masă mare, pe care erau împrăștiate în neorânduială tot felul de cărți și reviste. Încăperea îi dădea un sentiment de stinghereală. Își aminti că Neilson e un om ciudat. Nimeni nu știa prea multe despre el, cu toate că trăia în arhipelag de ani de zile ; dar cei care-l cunoșteau erau cu toții de acord asupra caracterului său bizar. Era, de naționalitate, suedez.

— Nu-ți prea lipsesc cărțile pe-aici, îi zise, când Neilson reveni în cameră.

— Nu fac rău la nimeni, răspunse Neilson zîmbind.

— Le-ai citit pe toate? întrebă comandantul.

— În cea mai mare parte.

— Citesc și eu când și când. Primesc regulat *The Saturday Evening Post*.

Neilson îi turnă musafirului său un pahar zdravăn de whisky și-i oferise un trabuc. Comandantul începu să povestească :

— Am sosit aseară, dar n-am putut să gășesc deschiderea, așa că-am fost silit să ancoroz în larg. N-am mai făcut cursa asta până acum, dar patronii mei au avut niște marfă de trimis încoace, pentru Gray. Il cunoști ?

— Da, are un magazin ceva mai jos.

— Ei bine, avea nevoie de niște conserve, o grămadă întreagă ; și are de trimis o încărcătură de copra. Ziceau că e totuna dacă vin încoace pentru o treabă mărunță sau stau fără să fac nimic la Apia. Cele mai multe curse le fac între Apia și Pago-Pago, dar acum e o epidemie de vărsat acolo și nu mai mișcă nimic.

Trase o dușcă de whisky și aprinse un trabuc. Era un om taciturn din fire, dar Neilson avea darul să-l enerveze, și această nervozitate îl împingea să vorbească. Suedezul îl privea cu ochi mari și întunecoși, cu o ușoară expresie de amuzament.

— Ai o căsuță foarte plăcută aici.

— Mi-am dat toată silința s-o aranjez cum trebuie.

— Cocotierii ăștia trebuie să aducă un venit bunicele. Arată impunători. Mai ales că prețul coprei a ajuns la cel pe care-l știm. Am avut și eu o mică plantație, la Upolu, dar a trebuit s-o vînd.

Se uită din nou în jurul camerei, unde mulțimea cărților îi dădea senzația a ceva incomprehensibil și ostil.

— Și totuși cred că trebuie să te simți oarecum stinger aici, zise comandantul.

— M-am obișnuit. Trăiesc aici de douăzeci și cinci de ani.

Acum comandantul, nemaștiind ce să spună, continuă să fumeze tăcut. Se părea că Neilson n-avea nici o intenție să rupă această tăcere. Își privea musafirul cu ochi gânditori. Comandantul era un bărbat înalt, măsura peste un metru optzeci, și foarte masiv. Avea fața roșcată și pătată, cu o rețea de vinișoare purpurii pe pomeți, iar contururile erau estommate de grăsime. Ochii îi erau injectați. Ceafa, rînduri-rînduri de grăsime. Capul era chel ca-n palmă pînă către ceafă, unde mai atîrnau cîteva șuvițe lungi de păr aproape alb; iar suprafața imensă și lucioasă a frunții sale, care ar fi putut să-i dea un fals aer de inteligență, îi dădea, dimpotrivă, unul de imbecilitate patentă. Purta o cămașă albastră de flanelă, deschisă la gît, care-i lăsa la vedere pieptul dolofan, acoperit de păr roșcat. Pantalonii erau din serj albastru. Ședea pe scaun într-o atitudine dizgrațioasă, cu pîntecele său voluminos împins înainte și picioarele grase desfăcute. Mădularele sale își pierduseră orice urmă de elasticitate. Neilson se întreba, într-o doară, ce fel de om o fi fost în tinerețe. Imaginația refuza să accepte că această matahală de om ar fi fost cîndva un băiețel alergînd zburdalnic ca toți copiii. Comandantul goli paharul de whisky și Neilson îi împinse sticla.

— Mai servește-te.

Comandantul se aplecă și o apucă în mîna-î uriașă.

— Dar cum ai ajuns prin părțile astea din capul locului? întrebă,

— Ei, am venit în arhipelag din motive de sănătate. Aveam plămîni sfîrtecați și medicii nu-mi dădeau mai mult de-un an de viață. După cum vezi, s-au înșelat.

— Aș fi vrut să știu cum de ți-a venit să te stabilești tocmai pe-aici, în tot cazul? zise.

— Așa, pentru că sînt un sentimental.

— Ah!

Neilson își dădea seama că pentru comandant cuvîntul acesta n-are nici o semnificație și-l privea clipind ironic din ochii săi negri. Poate tocmai faptul că avea în persoana comandantului un interlocutor atît de mărginit și de vulgar îl îmboldi să vorbească mai departe:

— Erai mult prea preocupat să-ți păstrezi echilibrul spre a mai putea observa perspectiva cînd ai trecut podețul; e un loc, însă, considerat în general foarte pitoresc.

— Ai într-adevăr o casuță tare frumoasă aici.

— Da, dar cînd am venit eu nu exista. Era numai o colibă de băstinaș, cu stîlpi și acoperiș în formă de știubei, la umbra unui pom cu flori roșii, iar niște arbuști de croton, cu frunze galben-aurii și roșii, formau un gard bălțat în jurul ei. Iar de jur împrejur, numai cocotieri cu formele lor pline de fantezie ca niște femei elegante, care îți făceau impresia că ar fi tot atît de vanitoși ca și ele. Creșteau pe marginea apei și-și petreceau ziua toată contemplîndu-și reflectarea în unde. Eram bărbat tînr pe vremea aceea — dacă te gîndești bine, sînt douăzeci și cinci de ani de atunci — și voiam să sorb și să mă bucur de toată frumusețea

vieții în scurtul răgaz ce-mi fusese hărăzit înainte de-a trece în lumea umbrelor. Mi s-a părut atunci că e cel mai frumos loc pe care-l văzusem vreodată. La primul contact cu el am avut o strângere de inimă și am simțit că mă năpădesc lacrimile. N-aveam nici douăzeci și cinci de ani pe-atunci și, cu toate că-mi dădeam silința să par indiferent, ideea morții mă neliniștea. Și nu știu cum, dar, într-un anumit fel, însăși frumusețea acestor locuri parcă mă făcea să-mi accept soarta mai ușor. Am simțit, când am venit aici, că toată viața mea trecută s-a pulverizat, Stockholmul, cu universitatea lui, apoi Bonnul : totul mi se părea ca o viață trăită de altcineva, ca și cum abia atunci, în fine, intram în acea realitate atât de mult discutată de către doctorii noștri în filozofie, dintre care trebuie să știi că fac și eu parte. „Un an, am exclamat, mai am un an pe care-l voi petrece aici, după care pot să mor mulțumit.“ Cât de pripiți, de sentimentali și de melodramatici sîntem la vîrsta de douăzeci și cinci de ani ! Dar, dacă n-am fi așa, probabil c-am fi mult mai puțin înțelepți la cincizeci de ani. Acum te rog să bei, amice. Prostiile pe care ți le înșir nu trebuie să fie o piedică.

Făcu semn cu mîna către sticlă, iar comandantul dădu pe gît ce mai rămăsese pe fundul paharului.

— Văd că beau singur, zise el, întinzînd mîna după sticla de whisky.

— Nu obișnuiesc, răspunse suedezul cu un zîmbet. Modul în care mă intoxica mi se pare mai subtil. Dar poate că e numai vanitate. Oricum, efectele sînt mai durabile, iar rezultatele mai puțin dăunătoare.

— Am auzit că se prizează multă cocaină, acum, în Statele Unite, zise comandantul.

Neilson rîse pe înfundate.

— Dar n-am deseori prilejul să stau de vorbă cu un alb, continuă el ; și cred că o dată, un pic de whisky, n-o să-mi facă rău.

Își turnă pe fundul paharului, adăugă sifon și sorbi o dată.

— Cîrînd am aflat însă de unde provine frumusețea de vis a acestui loc. Dragostea poposise aici o clipă, așa cum o pasăre migratoare se lasă din întâmplare pe-un vas în mijlocul oceanului și își strînge aripile oboseite. Plutea pe deasupra acestui loc parfumat al unei pasiuni mistuitoare, așa cum plutește în luna mai parfumul de păducel peste pajistile din locul meu de baștină. Impresia mea e că locurile unde oamenii au iubit și au suferit păstrează totdeauna o palidă aromă care amintește de ceva ce încă n-a pierit cu totul. Ca și cum ar dobîndi o semnificație spirituală care-i influențează în mod misterios pe cei ce trec pe-acolo. Aș vrea să pot fi mai clar.

Zîmbi ușor.

— Deși nu sînt sigur că m-ai înțelege, dac-aș fi. Făcu o mică pauză.

— Cred că acest loc era frumos pentru că aici mi-a fost dat să cunosc o dragoste frumoasă.

Și ridicînd din umeri :

— Dar poate că nu e decît o simplă satisfacere a simțului meu estetic, rezultată din conjuncția fericită a unei iubiri din tinerețe cu un cadru potrivit.

Pînă și un om mai puțin obtuz decît comandantul ar fi fost scuzaibil dacă l-ar fi tulburat

cuvintele lui Neilson, pentru că părea să vorbească, rîzînd vag de ceea ce spune, ca și cum s-ar fi exprimat sub impulsul unei emoții pe care intelectul său o găsea ridicolă. Declarase singur că e un sentimental, și cînd sentimentalismul co-există în aceeași persoană cu scepticismul, complicațiile sînt de neînțeles.

Amuți o clipă, privindu-l pe comandant cu niște ochi care exprimau o bruscă nedumerire.

— Știi, mă obsedează gîndul că te-am mai văzut undeva, zise el.

— Nu mi-aduc aminte să ne mai fi întîlnit, răspunse comandantul.

— Am senzația ciudată că figura dumitale mi-e cunoscută. E un lucru care mă preocupă de-o vreme încoace. Dar e o amintire pe care n-o pot plasa în timp și spațiu.

Comandantul ridică, greoi, din umerii săi lați. — Sînt treizeci de ani de cînd am venit prima oară în arhipelag. E de neconceput ca un om să-și poată aminti de toată lumea pe care a cunoscut-o într-un răstimp atît de lung.

/ Suedezul clătină din cap.

— Știi, ai uneori sentimentul straniu că un loc pe unde n-ai mai fost niciodată înainte ți-e bine cunoscut. Asta e impresia pe care mi-o faci.

Zîmbi ciudat.

— Te-oi fi cunoscut într-o existență anterioară, continuă el. Poate c-ai fost căpitanul vreunei galere romane, iar eu sclavul înlănțuit care trăgea la vîsle. De treizeci de ani navighezi în apele astea ?

— Zilnic, de treizeci de ani în cap.

— N-ai cunoscut cumva un om căruia-i zicea Roșcovanul ?

— Roșcovanul ?

— E singurul nume sub care l-am cunoscut. De fapt, nu l-am cunoscut niciodată personal. Nu l-am văzut în viața mea ; și cu toate astea mi se pare că-l văd mai clar decît pe mulți alții, decît pe frații mei, de pildă, cu care am trăit zi de zi, ani și ani de-a rîndul. Omul ăsta trăiește în închipuirea mea cu claritatea unui Paolo Malatesta sau a unui Romeo. Dar poate greșesc considerînd că ai citit vreodată ceva de Dante sau Shakespeare ?

— N-aș putea spune că i-am citit, zise căpitanul.

Neilson, trăgînd din trabuc, se rezemă de spe-teaza scaunului și privi absent la rotogolul de fum care plutea în aerul liniștit. Pe buze i se schița jucăuș un zîmbet, dar în ochii săi citeai gravitate. Își îndreptă apoi privirea asupra comandantului. Cu burdihanul lui de obez era deosebit de respingător ; exprima mulțumirea de sine specifică celor foarte grași. Era o rușine. Îl scotea pe Neilson din sărute. Dar contrastul dintre omul pe care-l avea în față și cel din imaginația sa era plăcut.

— Pare-se că Roșcovanul era tot ce poate fi mai plăcut ca aspect. Am vorbit cu o mulțime de oameni care l-au cunoscut în timpul acela, fiind cu toții de acord că, în momentul cînd îl vedeai pentru prima oară, frumusețea lui îți tăia de-a dreptul respirația. I se spunea Roșcovanul din cauza părului său de culoare stacojie. Un păr numai bucle, pe care-l purta lung. Pletele lui trebuie să fi avut acea nuanță minunată după care se dădeau în vînt prerafaeliții. Nu cred că era încrezut din pricina asta, întrucît era înzes-trat cu prea multă candoare pentru a fi înfumurat,

dar și dacă ar fi fost, tot nu i s-ar fi putut aduce vreo învinuire. Era înalt de un metru optzeci și doi sau optzeci și trei — pe pilonul central care susținea acoperișul din coliba băștinașului aflată pe locul ăsta era însemnată înălțimea lui cu cuțitul — și era croit ca un zeu din panteonul grec, lat în spate și subțire în șolduri; avea, ca și Apollo, acele rotunjimi abia pronunțate pe care i le-a dat Praxiteles și aceeași grație feminină suavă, tulburătoare și totodată misterioasă. Pielea lui era de-un alb uluitor, lăptos ca satinul; o piele de femeie.

— Aveam și eu pielea albă când eram de-o șchioapă, zise comandantul, clipind din ochii săi injectați.

Dar Neilson nu-l luă în seamă. Acum își relata povestea și orice întrerupere îl enerva.

— Iar fața îi era la fel de frumoasă ca și trupul. Niște ochi mari, albaștri, de-un albastru foarte închis, încît unora le păreau negri, și, spre deosebire de majoritatea celor cu păr roșcat, cu niște sprîncene negre și gene lungi de aceeași culoare închisă. Cu trăsături de-o perfectă regularitate, iar gura ca o rană stacojie. N-avea decît douăzeci de ani.

La aceste cuvinte, suedezul făcu o pauză, mărturie a unui anumit simț dramatic. Trase o dușcă de whisky.

— Era o ființă unică. N-a existat vreodată ceva mai frumos. Avea tot atîta justificare să existe în forma asta precum o floare minunată să înflorească pe-o tulpină sălbatică. Era un accident fericit al naturii. Într-o bună zi a debarcat în același golfuleț în care ai intrat azi-dimineață. Era un marinăr american care dezertase de pe-o navă de

război la Apia. Reușise să convingă un băștinaș cumsecade să-l transporte pe-un velier care întîmplător naviga de la Apia la Safoto și a fost adus aici la mal cu o pirogă. Nu cunosc motivele care l-au împins să dezerteze. Poate că era sătul de viața pe-o navă de război, cu restricțiile ei, poate că dăduse de vreo belea, sau poate că Mările Sudului și aceste insule romantice îi intraseră în sînge. Se întîmplă uneori să-l captiveze pe cîte-un om, care se simte prins ca o gîză într-o pînză de păianjen. Poate că avea vreo slăbiciune de caracter, iar aceste coline verzi, cu atmosfera lor îmbietoare, această mare albastră i-au epuizat forțele sale de nordic, așa cum Dalila i-a luat puterile lui Samson. Oricum ar fi fost, voia să se facă nevăzut și credea c-ar putea fi în siguranță în acest ungher ascuns, pînă cînd vasul său va fi plecat din Samoa. Era o colibă de băștinaș în golf și, cum stătea acolo gîndind în ce direcție să-și îndrepte pașii, văzu ieșind o tînară fată, care-l pofti să intre. Știa și el, poate, cîteva cuvinte în limba indigenă, iar ea o rupea nițel pe englezește. Și nu i-a fost greu să înțeleagă ce voia să spună prin zîmbetele și gesturile ei drăgălașe, încît o urmă în colibă. Acolo se așeză pe-o rogojină, iar ea îi dădu să mănînce felii de ananas. Pot să vorbesc despre Roșcovan numai din auzite, dar pe fată am văzut-o trei ani după ce-a întîlnit-o el prima oară, cînd abia împlinea nouăsprezece ani. E cu nepuțință să-ți închipui cît era de minunată. Avea grația pătimașă a unei plante exotice și bogăția ei coloristică. Era înălțuță și zveltă, cu trăsăturile delicate ale neamului ei, iar ochii îi avea mari ca niște întinderi de apă liniștite sub palmieri; părul

ei, negru și ondulat, îi curgea pe spate în plete și purta pe cap o cunună de flori parfumate. Avea niște mâini superbe: atât de mici, cu forme atât de divine, încât îi tresărea inima de plăcere contemplându-le. Iar pe vremea aceea râdea pentru orice fleac. Era atât de încântătoare când zâmbea, că îi se muiau pur și simplu genunchii. Pielea ei era asemenea unui lan de grâu copt pe-o zi de vară. Dar, sfinte Doamne, cum aş putea s-o descriu? Era mult prea frumoasă spre a îi-o închipui din carne și oase. Și aceste tinere fapte — ea avea șaisprezece ani, el douăzeci — s-au îndrăgostit una de alta la prima vedere. Asta e dragostea adevărată, dragostea pură și simplă, nu dragostea care vine din simpatie, interese comune sau afinitate intelectuală. Asta e dragostea pe care a simțit-o Adam pentru Eva, când s-a trezit și a găsit-o în grădina privindu-l lung, cu ochi înrourați. Asta e dragostea care împerechează animalele, dar și zeii. Asta e dragostea care face ca lumea să fie un miracol. Asta e dragostea care dă vieții înțelesul ei profund. Probabil că n-ai auzit niciodată de acel nobil francez, cinic însă plin de înțelepciune, care a spus că în dragoste există totdeauna unul care iubește și altul care se lasă iubit; e un adevăr dezagreabil, cu care cei mai mulți dintre noi trebuie să ne resemnăm; dar din când în când se întâlnesc și doi care iubesc și se lasă iubiți în același timp. Atunci minunea e atât de mare încât îți-ai putea închipui că soarele stă pe loc, așa cum s-a oprit când Iosua s-a rugat Dumnezeuului lui Israel. Chiar și acum, după atîția ani, când mă gîndesc la acești doi îndrăgostiți, atât de tineri, atât de frumoși, atât de simpli, și când reflectez la dragostea lor, simt că mi se

frînge inima, întocmai ca în anumite nopți când privesc luna plină reflectîndu-se în lagună dintr-un cer fără nori. Contemplarea frumuseții în forme perfecte e însoțită totdeauna de suferință. Erau copii. Ea era bună și dulce și blîndă. Nu știu nimic despre el, dar îmi place să cred că, cel puțin atunci, era spontan și sincer. Îmi place să cred că sufletul îi era la fel de nobil ca și trupul. Dar e de presupus că nu avea mai mult suflet decît faptele silvestre care făceau fluieri din trestii și se scaldau în apele de munte când lumea era la începuturile ei și se mai puteau zări mici fauni galopînd prin poiene pe spinarea unor centauri bărboși. Sufletul e un dar penibil când îl posezi și, dobîndindu-l, omul a pierdut grădina paradisului. Ei bine, pe vremea când Roșcovanul a venit pe insulă, totmai fusese bîntuită de una dintre acele epidemii pe care albiile le-au adus în Mările Sudului și de pe urma căreia o treime din populație a decedat. Se pare că fata își pierduse toate rudele apropiate și trăia acum în casa unor veri. Gospodăria era alcătuită din două babe uitate de Dumnezeu, încovoiate și zbîrcite, două femei mai tinere, un bărbat și un băiat. Cîteva zile a fost găzduit acolo. Dar poate că se simțea prea aproape de tîrm, unde oameni albi puteau eventual să-l întâlnească și să-i dea în vileag ascunzișul; poate că îndrăgostiții nu sufereau ca prezența altora să le răpească o clipă din bucuria și plăcerea de a fi împreună. Într-o dimineață, cei doi s-au hotărît să plece, luînd cu ei puținele lucruri care aparțineau fetei, si-au apucat-o pe poteca de iarbă pînă au ajuns la gura de rîu pe care o vezi. Au fost nevoiți să treacă puntea peste care ai trecut cu atîta greu-

tate, iar fata, amuzată, a râs de el pentru că i-a fost frică. L-a ținut de mână pînă au ajuns la capătul primului trunchi dintre cele care alcătuiesc puntea, unde, părăsindu-l curajul, a fost nevoit să se întoarcă. A trebuit apoi să-și scoată hainele înainte de-a face o nouă încercare, iar ea i le-a dus pe cap. S-au instalat în coliba goală care se afla acolo. Dacă avea vreun drept asupra ei (dreptul de posesiune a pămîntului fiind o treabă complicată în arhipelag), sau dacă posesorul murise în timpul epidemiei, n-aș putea spune; fapt e că nimeni nu i-a împiedicat, așa că au luat-o în stăpînire. Drept mobilier aveau cîteva rogojini pe care dormeau, un ciob de oglindă și una sau două străchini. În această regiune plăcută e destul ca să încropești o gospodărie. Despre oamenii fericiți, ca și despre popoarele fericite, se spune că n-au istorie; cu siguranță însă că o dragoste fericită n-are într-adevăr nici una. Nu făceau nimic cît era ziua de lungă și totuși zilele li se păreau extrem de scurte. Fata avea un nume indigen, dar Roșcovanul o striga Sally. Limba fiind ușoară, a învățat-o foarte repede și-i plăcea să zacă ore întregi pe rogojină în timp ce ea sporovăia vesel. Din fire era un tip taciturn și poate că mintea îi funcționa cu încetinitorul. Fuma într-una țigările pe care i le răsucea fata din tutun indigen și frunze de pandanus, iar el o privea cum confecționează, îndemînatică, rogojini. Oamenii de prin partea locului veneau adeseori în vizită și istoriseau povești interminabile, din vremuri de demult, cînd insula era tulburată de războaiele între triburi. Uneori avea chef să meargă la pescuit pe recif, de unde se întorcea cu un coș plin

de pești viu colorați. Alteori, noaptea, îl prindea cheful să iasă cu un felinar la pescuit de homari. În jurul colibei creșteau bananieri, iar pentru mesele lor frugale, Sally frigea pe jeratic fructele parfumate. Știa să pregătească bucate delicioase din miezul nucilor de cocos, iar arborele de pîine, care crește aici în lunca acestor guri de rîu, le completa masa cu roadele sale. În zilele de sărbătoare tăiau cîte-un purcel de lapte și-l frigeau pe pietre încinse. Se scăldau împreună în apele golfulețului, iar către seară ieșeau pe lagună cu piroga și vîsleau pe rînd. Marea, ca pe vremurile cîntate de Homer în antica Eladă, era de-un albastru profund, care la apusul soarelui se transforma în culoarea vinului făcut din struguri negri; dar în lagună culorile erau infinit mai variate, de la albastrul deschis sau verzui al acvamarinului și nuanțele violete ale ametistului pînă la verdele de smarald; iar în amurg, soarele o transforma pentru scurtă vreme în aur lichid. Mai erau apoi culorile corallilor — brune, albe, trandafirii, roșii, purpurii; iar formele pe care le căpătau erau minuni de frumusețe a naturii. Totul părea o grădină vrăjită, iar peștii, săgetînd în toate direcțiile, erau ca niște fluturi multicolori. Aspectul, în ansamblu, părea desprins de realitate, straniu. Printre corali se aflau bazine cu fundul din nisip alb, unde apa era limpede ca cristalul, uluitor de clară, și unde scăldatul constituia o neîncăpută plăcere. Astfel, răcoriți și fericiți, se întorceau în asfințit, ținîndu-se de mână, pe drumul acoperit de iarbă moale pînă la gura rîului, în timp ce păsărelele mynah umpleau cocotierii de larmă. Noaptea apoi,

cu cerul ei imens, plin de irizații aurii, care părea mult mai întins decât oricare dintre cerurile Europei, noaptea cu adierea brizei care sufla lin prin coliba deschisă, noaptea lungă, la rîndul ei, părea mult prea scurtă. Ea avea șaisprezece ani, cum spuneam, și el abia împlinise douăzeci. Zorile se strecurau printre bîrnele colibei, aruncînd o geană de lumină asupra acestor doi tineri superbi, care dormeau unul în brațele celuilalt. Soarele sta pitit pe după frunzele mari și zdrențuite ale bananiilor parcă înadins să nu-i tulbure, pentru ca apoi, din jucăușă malițiozitate, să arunce pe fețele lor o rază aurie, ca lăbuța întinsă a unei pisici persane. Făcîndu-i să deschidă ochii somnoroși și să întîmpine o nouă zi transfigurați de-un zîmbet. Așa treceau săptămînilor, lunile, și curînd se împlini anul. Dragostea pe care o nutreau unul pentru celălalt ezit să spun că ar fi fost pasională, pentru că o umbră de tristețe, o urmă de amărăciune face totdeauna parte din pasiune; dar era o dragoste spontană, simplă și naturală, țîșnită din inimă, ca aceea din prima zi cînd, dînd ochii unul cu altul, și-au dat seama că un duh sălășluiește în ei. Dacă i-ai fi întrebat, nu mă îndoiesc că li s-ar fi părut imposibil ca dragostea lor să înceteze vreodată, știut fiind că elementul esențial al iubirii e credința în propria-i veșnicie. Dar poate că în sufletul Roșcovanului încolțise un sentiment, fără ca el să-și dea încă seama, și de fată nebănuit, care în cele din urmă s-ar fi transformat în plictiseală. Căci într-o zi un tînăr băstinaș din golf le-a spus că, mai jos pe coastă, la locul de ancorare, s-a oprit o balenieră britanică.

„Phii, zise el, ce bine-ar fi dac-aș putea să dau cîteva nuci de cocos și-un rasis¹, două de banane pe-un chil de tutun.”

Țigările din foi de pandanus, pe care Sally i le răsucea cu mîini neobosite, erau tari și destul de plăcute la fumat, dar nu-l satisfăceau întru totul și i se făcuse deodată poftă de tutun adevărat, aspru, iute, cu miros puternic. Nu mai fumase pipă de luni de zile. Numai gîndul la acest tutun îi lăsa gura apă. Se putea presupune că un sentiment de rău augur ar fi trebuit s-o îmboldească pe Sally să încerce măcar să-l convingă să renunțe, dar impulsul dragostei era atît de puternic la ea încît nici măcar o clipă nu i-a trecut prin minte că ar putea să existe vreo forță pe lumea asta care să i-l răpească. Împreună au urcat dealurile și au cules un coș mare cu portocale sălbatic verzi, dar dulci și zemoase; apoi au cules banane din jurul colibei și nuci de cocos din plantația înjghebată de ei, fructe de mangotier și rod din arborele plinii, pe care le-au cărat jos în golfuleț și le-au încărcat în piroga fragilă. Trăgînd la padele, Roșcovanul, împreună cu tînărul băstinaș care le-a adus vestea sosirii vasului, ieșiră cu piroga dincolo de recif. Atunci l-a văzut pentru ultima oară. A doua zi, bătratul s-a întors singur. Era numai lacrimi. Și iată povestea pe care i-a spus-o. După îndelungate efortări la padele, au ajuns în cele din urmă lîngă vas, iar Roșcovanul i-a semnalizat prezența prin strigăte. Un alb s-a uitat la ei peste balustradă și le-a spus să urce la bord. Au cărat sus fructele

¹ Inflorescență de banane coapte (n.t.).

aduse, și Roșcovanul le-a așezat în grămezi pe punte. Omul cel alb și cu Roșcovanul începură să discute și se pare că au căzut la un fel de învoială. Unul din echipaj coborî sub punte și se întoarse cu tutun. Roșcovanul își umplu îndată pipa și o aprinse. Băiatul imită prin gesturi pofta cu care trăgea din pipă și sufla apoi pe gură un nor gros. După aceea oamenii îi spuseră ceva Roșcovanului și el îi urmă în cabină. Prin ușa deschisă, băiatul, care se zgîia plin de curiozitate, i-a văzut punînd pe masă o sticlă și cîteva pahare. Roșcovanul trăgea cînd la măsă, cînd din pipă. I s-a părut că l-au întrebat ceva, pentru că l-a văzut dînd din cap, rîzînd. Omul acela, primul care vorbise cu ei, rîdea la rîndul lui și avea grijă să nu lipsească băutura din paharul Roșcovanului. Au continuat în felul ăsta taifasul și băutura, iar băiatul, obosit, fu repede învins de plictiseala de-a privi o scenă care pentru el nu însemna nimic, așa că-și făcu un culcuș pe punte și adormi ghemuit. A fost trezit cu o lovitură în coaste, care l-a făcut să sară drept în picioare. Și-a dat imediat seama că vasul iese încet din lagună. L-a mai zărit pe Roșcovan așezat la masă, cu capul greu sprijinit pe brațe, aproape adormit. A încercat să se îndrepte către el, cu intenția să-l trezească, dar o mîină brutală îl apucă de braț, iar un bărbat, încruntat și furios, vorbindu-i într-o limbă pe care n-o înțelegea, îi făcu semn s-o șteargă peste bord. Începu să-l strige pe Roșcovan, dar, în aceeași clipă, același om îl aruncă peste bord. Neputincios, ocoli vasul înot și se îndreptă către pirogă, care plutea ceva mai încolo și o împinse pînă la recif, unde se urcă și, trăgînd la

padelă, ajunse încet înapoi la țarm. Ce se întîmplase nu era greu de înțeles. Baleniera ducea lipsă de oameni, echipajul fiind împușinat din cauză de boală sau pentru că unii marinari care coborîseră pe uscat nu se mai întorseseră la bord, iar cînd Roșcovanul s-a urcat pe punte, căpitanul i-a cerut să se angajeze; acesta refuzînd, l-a îmbătat și l-a răpit pur și simplu, ceea ce nu era neobișnuit în acea parte a lumii. Durerea a scos-o pe Sally din minți. Timp de trei zile s-a văicărit și a plîns. Indigenii s-au străduit din răputeri s-o mîngîie, dar nimic nu putea să-i aline suferința. Nu mai voia nici să mănînce. Apoi, zdrobită, s-a cufundat într-o apatie morocănoasă. Petrecea zile întregi în golfuleț privind laguna, în speranța zadarnică de a-l vedea pe Roșcovan, scăpat într-un fel sau altul din mîinile răpitorilor săi, întorcîndu-se la ea. Stătea ore în șir pe nisipul alb, iar lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji; seara se țîra epuizată înapoi pe punte peste gura rîului, pînă la coliba unde fusese atît de fericită. Rudele la care trăise înaintea apariției Roșcovanului pe insulă doreau s-o ia înapoi, dar ea nici nu voia să audă; era conșină că Roșcovanul se va întoarce și ținea s-o găsească acolo unde o lăsase. Patru luni mai tîrziu, dădu naștere unui copil mort, iar bătrîna care venise s-o asiste în timpul facerii a rămas cu ea în colibă. Orice urmă de bucurie a dispărut din viața ei. Și chiar dacă timpul în scurgerea lui a făcut ca durerea ei să fie mai ușor de îndurat, în locul ei s-a instalat o melancolie fără sfîrșit. Poate nu-ți vine a crede că între acești oameni, ale căror emoții, deși foarte violente, sînt totuși atît de trecătoare, s-a putut afla o femeie capabilă de o pasiune atît de sator-

nică. Convingerea profundă că Roșcovanul se va întoarce nu și-a pierdut-o niciodată. Îi pîndea so-sirea, și de fiecare dată cînd cineva trecea acest podeț fragil din trunchiuri de cocotieri, se uita într-acolo. Ar fi putut să fie el.

Neilson se opri și oftă ușor.

— Și cu fata ce s-a întîmplat pînă la urmă ? întreba comandantul.

— O, trei ani după aceea un alt alb a intrat în viața ei.

Comandantul începu să rîdă scurt, sacadat, ca un om gras și cinic.

— Asta e soarta lor în general, zise el.

Suedezul îl străpunsu cu o privire de ură. Nu înțelegea de ce acest bărbat grosolan și obez îi stîrnea o repulsie atît de violentă. Dar gîndurile îi rătăceau și își dădu seama că mintea îi este invadată de amintiri din trecut. Se întoarse înapoi cu douăzeci și cinci de ani. Era pe vremea cînd poposise pentru prima oară pe insulă, sătul de Apia, cu bețiile ei excesive, cu jocurile de noroc și senzualitatea vulgară de-acolo, un om bolnav, încercînd să se resemneze în fața soartei care-l silise să abandoneze o carieră promițătoare. Renunțase la toate gîndurile ambițioase care-i aprinseseră imaginația. Lăsase în urmă, cu hotărîre, orice speranță de a-și face un nume, de-a avea o reputație, străduindu-se să se mulțumească cu cele cîteva luni nenorocite, de viață plină de precauții, pe care mai putea conta. Locuia în pensiune la un negustor metis care avea un magazin la cîteva kilometri mai sus, pe coastă, la marginea unui sat indigen. Într-o zi, hoinărind fără țel pe potecile înierbate ale

crîngurilor de cocotieri, a dat peste coliba în care trăia Sally. Frumusețea locului îl umpluse cu o în-cîntare atît de profundă încît o reșimțea ca pe-o durere, și atunci a zărit-o pe Sally. Nu văzuse în viața lui o făptură mai frumoasă, iar tristețea din ochii ei negri, superbi, exercită asupra lui un efect straniu. Rasa celor din tribul kanaka era o rasă de oameni frumoși, iar frumusețile deosebite erau frecvente printre aceștia ; era însă de obicei o frumusețe animalică, bine proporționată dar lipsită de conținut. Fata asta avea însă niște ochi tragici, care închideau, în întunecimea lor, misterul, și pre-simțea în ei complexitatea plină de amărăciune a sufletului șovăielnic cu care e înzestrat omul. Negustorul i-a relatat povestea, care l-a emoționat.

— Crezi că se mai întoarce vreodată ? a întrebat Neilson.

— Nici o teamă. Vor trece cîteva ani pînă la terminarea contractului pe vas și are timp s-o uite cu totul. Mă prind că trebuie să fi fost ca turbat cînd s-a trezit și a văzut că l-au răpit, ba poate c-o fi încercat să strîngă de gît pe vreunul dintre ei. Dar, în fond, nu-i rămînea altceva de făcut decît să tacă și să-nghită, și bănuiesc că n-a trecut mai mult de-o lună pînă i-a încolțit în minte convingerea că a fost o întîmplare fericită aceea care l-a smuls de pe insulă.

Întîmplarea însă nu putea să-i iasă lui Neilson din cap. Poate că imaginația lui, de om bolnăvicios și cu o constituție firavă, era ațîtată de robustețea Roșcovanului. Bărbat urît și cu un aspect insignifiant, nimic nu aprecia mai mult decît frumusețea altora. N-a știut niciodată ce e dragostea și categoric nu fusese niciodată iubit cu pasiune. Atrac-

ția reciprocă a acestor două ființe tinere i-a prilejuit o satisfacție neobișnuită, ca ceva înzestrat cu frumusețea inexprimabilă a absolutului. Pașii l-au purtat din nou înapoi, la coliba de lângă apă. Era înzestrat cu darul vorbirii limbilor străine și cu o minte ageră, obișnuită să fie pusă la lucru; studiul limbii băștinașilor îi luase o mare parte din timpul scurt de când era pe insulă. Anii de învățătură i-au înrădăcinat năravul întocmirii fișelor și strângea material pentru o lucrare despre limba samoană. Bătrîna care locuia împreună cu Sally în colibă îl pofti înăuntru să ia loc. Îi oferî un pahar de kava și o țigară. Era fericită că are cine s-o asculte și, în timp ce ea îi vorbea, el o privea pe Sally. Îi amintea de statuia lui Psyché din muzeul de la Napoli. Trăsăturile ei aveau aceeași puritate a liniilor și, cu toate că dăduse naștere unui copil, nu-și pierduse aspectul virginal.

Dar să vorbească n-a convins-o decît după ce-a văzut-o de două sau trei ori. Și atunci numai ca să-l întrebe dacă nu auzise la Apia de un om căruia i se spunea Roșcovanul. Trecuseră doi ani de la dispariția lui, dar era evident că tot la el se gîndea, și încă fără întrerupere.

Nu i-a trebuit mult lui Neilson să descopere că s-a îndrăgostit de ea. Îi trebuia acum un efort de voință pentru a nu se duce în fiecare zi la colibă, și cînd nu era aproape de Sally, gîndurile lui erau lângă ea. La început, cînd credea că nu mai are mult de trăit, se mulțumea s-o privească și s-o audă uneori vorbind, iar dragostea de care era animat îl umplea de fericire. Puritatea sentimentului său îl făcea să simtă o mare bucurie. Nu-i cerea

nimic altceva decît să-l lase să țeară, în jurul ființei ei pline de grație, o pînză de plămuii frumoase ale închipuirii sale. Dar viața în aer liber, temperatura constantă și blîndă, odihna, hrana bună și simplă începură să aibă un efect neașteptat asupra sănătății sale. Seara termometrul nu se mai ridica la temperaturi alarmante, tușea mai puțin și începu să prindă greutate; s-au scurs șase luni fără să mai aibă vreo hemoragie; și așa a încolțit în el speranța că ar fi posibil să supraviețuiască. Își studiase boala cu mare grijă, așa încît a întrevăzut atunci posibilitatea ca procesul infecțios să se oprească din evoluție. Senzație îmbătătoare, de-a putea contempla din nou viitorul, de-a face din nou planuri. Era clar că nu putea fi vorba de-o viață activă — doar să trăiască din roadele naturale ale arhipelagului, iar micul venit pe care-l primea și care în altă parte ar fi fost cu totul insuficient, îi ajungea aici cu prisosință. Putea să cultive cocotieri, așa, ca să aibă o treabă de făcut; va cere să i se trimită cărțile și un pian; dar mintea lui ageră înțelegea că toate astea nu erau decît diversțiuni, încercări de camuflare a dorinței care-l obseda.

O dorea pe Sally. Era îndrăgostit nu numai de frumusețea ei, dar și de sufletul pe care-l bănuia îndărătul ochilor ei îndurerăți. Își propunea s-o amețească cu propria lui pasiune. Pînă la urmă o va face să uite. Și, abandonîndu-se extazului, se vedea dăruindu-i și ei fericirea pe care credea că n-o va mai cunoaște vreodată și de care avea totuși parte în mod atît de miraculos.

I-a cerut să împartă viața cu el, dar ea a refuzat. Se aștepta, așa că n-a fost deprimat. Avea cre-

dința că, mai devreme sau mai târziu, îi va ceda, convins că nu va putea rezista dragostei sale. Bătrîna din colibă a fost prima ființă căreia i-a împărtășit dorințele de care era stăpînit, pentru ca să afle, spre surprinderea lui, că atît ea cît și vecinii își dăduseră de mult seama de ele și că o îndemnau de zor pe Sally să-i accepte propunerea. În definitiv, care femeie de pe insulă n-ar fi fost fericită să vadă de casa unui alb, iar Neilson, în comparație cu cei de prin partea locului, trecea încă drept unul bogat. Negustorul la care stătea în pensiune s-a dus la Sally și i-a spus de-a dreptul să nu fie proastă, căci cu o asemenea ocazie nu se va mai întîlni niciodată, iar după atîta amar de vreme n-avea rost să mai creadă în reîntoarcerea Roșcovanului. Rezistența fetei nu făcea decît să mărească dorința lui Neilson, și ceea ce nu fusese decît o dragoste pură deveni acum o pasiune chinuitoare. Era hotărît să înlătore tot ce-i sta în cale, iar gîndul la Sally nu-i dădea pace deloc. În cele din urmă, obosită de perseverențele și insistențele lui și de îndemnurile cînd împăciuitoare, cînd iritate, ale tuturor celor din jurul ei, a consimțit. Dar cînd, a doua zi, plin de bucurie, s-a dus s-o vadă, a trebuit să constate că peste noapte dăduse foc colibei în care trăise cu Roșcovanul. Bătrîna îl întîmpină cu o ploaie de injurii la adresa lui Sally, dar el îi făcu semn cu mîna să se liniștească, pentru că nu avea nici un fel de importanță : își vor construi un *bungalow* pe locul unde fusese coliba. O casă în stil european ar fi fost de fapt mai potrivită, dacă avea intenția să-și aducă pianul și un număr considerabil de cărți.

Așa a fost construită căsuța de lemn în care trăia de mulți ani, iar Sally i-a devenit soție. Dar după primele săptămîni de încîntare, cînd se socotea mulțumit cu cît îi dădea, de prea multă fericire n-a avut parte. Îi cedase din neputința de-a mai rezista, dar cedase numai ceea ce n-avea nici un preț pentru ea. Sufletul ei, pe care și-l dorise, pe acela nu i l-a dăruit. Își dădea seama că nu-i pasă de el cîtăuși de puțin. Inima ei aparținea Roșcovanului și tot timpul nu făcea decît să-i aștepte reîntoarcerea. La un semn al acestuia, Neilson știa că, în ciuda dragostei sale, a tandreței sale, a înțelegerii sale, a generozității sale, l-ar fi părăsit fără nici o ezitare. Suferința lui n-ar fi preocupat-o nici un pic. Cuprins de chinuri, încerca să cucerească prin forță ceea ce nu-i dădea de bunăvoie, iar ea îi opunea o rezistență cu atît mai îndîrjită cu cît se închidea mai mult în sine. Dragostea începu să-i fie însoțită de amărăciune. Zadarnice i-au fost încercările de a-i înmuia inima prin bunătate : duritatea ei a rămas neschimbată. A simulat indiferența, dar ea nici nu s-a sinchisit. Uneori își ieșea din fire și o certa ; atunci plîngea în tăcere. Alteleori își spunea că e doar o prefăcută, iar sufletul acela rîvnit, o nălucire a lui și că nu poate pătrunde în sanctuarul inimii ei pentru că nu există, de fapt, nici un fel de sanctuar. Dragostea deveni un fel de închisoare pentru el, din care tînjea să scape, dar fără a avea măcar energia să deschidă ușa — singurul gest pe care-l avea de făcut — și să iasă afară în aer liber. Era tortură curată și, în cele din urmă, se simți cuprins cînd de indiferență, cînd de disperare, iar focul care-l mistuia se

stinsse de la sine. Acum, cînd vedea că privirile ei se opresc o clipă pe podețul fragil, nu mai era cuprins de furie neputîncioasă, ci de nerăbdare. De mulți ani trăiau împreună în virtutea obișnuinței și a comodității, și cînd se gîndea la vechea lui pasiune, o făcea acum zîmbind. Ea era o femeie bătrîna, pentru că femeile din arhipelag îmbătrînesc repede, iar dacă acum nu mai nutrea nici un fel de dragoste pentru ea, cel puțin învățase să fie tolerant. Ea îl lăsa în pace, iar el era mulțumit cu pianul și cărțile sale.

Gîndurile care îl frămîntau îl făceau să vorbească.

— Cînd mă uit acum înapoi și mă gîndesc la dragostea scurtă și pasionată dintre Sally și Roșcovan, cred că ar trebui să mulțumesc poate soartei nemiloase că i-a despărțit cînd dragostea lor era încă în plină floare. Au suferit, fără îndoială, dar suferința lor a fost o jertfă pe altarul frumosului. Au fost scutiți de adevărata tragedie a dragostei.

— N-aș putea spune că înțeleg exact ce vrei să spui, zise comandantul.

— Tragedia dragostei nu e moartea sau despărțirea. Cît timp crezi c-ar mai fi trecut pînă cînd unul sau celălalt ar fi încetat, să iubească? Ah, cît e de groaznică amărăciunea pe care o simți cînd privești femeia pe care ai iubit-o din toată inima și din tot sufletul, pe care ai iubit-o atît de mult încît nu puteai suporta să fii despărțit o clipă de ea, și-ți dai seama că nu ți-ar păsa dacă n-ai mai vedea-o niciodată. Tragedia dragostei e indiferența.

Dar, în timp ce vorbea, s-a petrecut un lucru cu totul ieșit din comun. Deși se adresase comandantului, totuși nu cu el vorbise; nu făcuse decît să îmbrace în cuvinte, pentru sine, propriile sale gînduri, iar ochii îi erau fixați asupra omului din fața lui fără să-l vadă. Dar acum îi apărură o imagine — nu imaginea omului pe care-l avea în fața, ci a altuia. Era ca și cum s-ar fi uitat într-una dintre acele oglinzi deformante, care te fac să arăți cînd extraordinar de pipernicit, cînd îngrozitor de alungit, numai că în cazul de față s-a întîmplat exact contrariul, și în bătrînul obez și urît a întrezărit silueta lui de adolescent. Acum privirea sa îl cercetă repede și atent. Să fi fost numai întîmplarea care i-a mînat pașii tocmai în acest loc? Brusc, inima începu să-i bată mai repede, tăindu-i parca respirația. Îl cuprinse o bănuială absurdă. Ceea ce-i trecu prin minte era cu neputință și totuși s-ar fi putut adevăra în fapt.

— Cum te cheamă? îl întrebă de-a dreptul și pe-un ton răstit.

Fața comandantului se zbîrci, însoțindu-și rîsul cu o expresie șireată. Aspectul său deveni malițios și oribil de vulgar.

— E atîta vreme de cînd nu mi-am mai auzit numele că aproape l-am uitat și eu. Dar sînt treizeci de ani de cînd în arhipelag mi se spune Roșcovanul.

Trupul său masiv se cutremură de-un rîs înfundat, aproape tăcut. Impresia pe care o provoca era obscenă. Neilson avu senzația unei înfiorări. Roșcovanul se distra copios, iar din ochii injectați îi curgeau șiroaie de lacrimi pe obraji.

Neilson simți că i se taie răsufarea, când, în clipa aceea, intra o femeie. Era o indignă; o femeie a cărei prezență într-un fel impunătoare se degaja din făptura ei statuară, cu păr cărunt, aproape alb și pielea închisă, pentru că pielea băstinașilor se înnegrește cu vârsta. Purta o rochie din tul negru, străvezie, prin care se zăreau sînii voluminoși. Sosise clipa.

Îi spuse ceva lui Neilson în legătură cu treburile gospodărești, la care primi răspunsul. Se întreba dacă glasul cu care-i vorbea i se părea și ei la fel de schimbat și de nefiresc cum îi răsună lui în urechi. Femeia aruncă o privire indiferentă bărbatului care ședea pe scaun lângă fereastră și ieși din cameră. Sosise clipa și, așa cum a sosit, așa s-a dus.

Un răstimp, Neilson n-a putut să deschidă gura. Se simțea prea tare zguduit. Apoi, revenindu-i glasul, zise:

— Mi-ar face mare plăcere să luăm cina împreună, dacă vrei să rămîi. Vom mânca ce s-o găsi, fără nici o pregătire.

— Mă tem că n-am să pot rămîne, refuză Roșcovanul. Trebuie să-l caut pe individul acela, Gray. Îi predau marfa și ridic pînzele. Mîine vreau să fiu înapoi la Apia.

— Am să-ți dau un băiat care cunoaște drumul și știe unde să-l găsească pe omul pe care-l cauți.

— Asta îmi convine de minune.

Roșcovanul se ridică greoi din scaun, în timp ce suedezul îl chemă pe unul dintre băieții care lucrau pe plantație. Îi spuse unde dorește să meargă comandantul și băiatul o luă ușurel pe podea. Roșcovanul se pregătea să-l urmeze.

— Ai grijă să nu cazi în apă, zise Neilson.

— Ferit-a sfîntul.

Neilson îl privi cum trece dincolo și, după ce dispăru printre cocotieri, rămase cu privirea ațintită într-acolo. Apoi se prăbuși greoi în scaun. Acesta să fi fost omul care l-a împiedicat să fie fericit? Acesta să fi fost omul pe care Sally l-a iubit atît amar de ani și pe care l-a așteptat cu atîta disperare? Era o situație grotescă. Îl cuprinsese o furie oarbă și nevoia de-a se repezi și a sparge totul în jurul lui. Fusese înșelat. S-au văzut în cele din urmă și nu s-au recunoscut. Începu să rîdă, un rîs amar, care se transformă pînă la urmă în hohot isteric. Zeii îi jucaseră o festă plină de cruzime. Iar acum era bătrîn.

Puțin după aceea, Sally intră să-l anunțe că cina e gata. Se așeză în fața ei și încercă să mănînce. Își punea întrebarea cum ar reacționa dacă i-ar spune acum că bătrînul acela gras, din scaunul de la fereastră, a fost iubitul la care se mai gîndea cu aceeași pasiune ca în tinerețea ei. Cu ani în urmă, când o ura pentru că-l făcea atît de nefericit, nimic nu i-ar fi procurat o satisfacție mai mare decît să i-o spună. Voia atunci să-i provoace o durere ca să-i plătească cu aceeași monedă durerea ce i-o provoca ea, pentru că ura lui nu era altceva decît dragoste. Dar acum nu-i mai păsa. Ridică din umeri indiferent.

— Ce-a vrut omul ăla? Întrebă ea.

Nu-i răspunse imediat. Și ea era bătrînă, o indigenă bătrînă și grasă. Nu înțelegea de ce-o iubise atît de pătimaș. Îi pusese doar la picioare toate comorile sufletului său, fără ca ea să le acorde cea

mai mică importanță. Risipă ! Ce risipă zadarnică !
Iar acum, cînd o privea, simțea numai dispreț.
Răbdarea lui ajunsese, în fine, la capăt. Îi răs-
punse la întrebare.

— E comandantul unei goelete. A venit de
la Apia.

— Aha.

— Mi-a adus vești de-acasă. Fratele meu mai
mare e foarte bolnav și trebuie să mă duc să-l văd.

— Ai să lipsești mult ?

Ridică din umeri drept răspuns.

ELEMENTUL UMAN

Nu știu cum se face că la Roma ajung totdeauna
numai în sezonul mort. Mă opresc acolo cîteva
zile, în august sau septembrie, în drum spre o
destinație sau alta, cu care prilej mă duc să văd
din nou monumente și tablouri de care mă leagă
amintiri de demult. Vremea în acea perioadă e
foarte călduroasă, și locuitorii orașului își petrec
ziua plimbîndu-se la nesfîrșit, în sus și-n jos, pe
Corso. La Caffé Nazionale lumea se îmbulzește
să stea ore în șir la măsuțe mici, în fața unei cești
goale de cafea și a unui pahar de apă. În Capela
Sixtină e plin de nemți blonzi și bronzăți, în
pantaloni scurți și cămăși cu guler răsfrînt, care
au străbătut drumurile prăfuite ale Italiei cu
rucsacul în spinare ; iar basilica Sf. Petru e tic-
sită de grupuri alcătuite din pelerini pioși, foarte
obosiți, dar la fel de zeloși, veniți în pelerinaj din
cine știe ce țară îndepărtată. Sînt sub conducerea
unui preot și vorbesc graiuri necunoscute. Răcoare
și odihnă găsești atunci la Hotel Plaza. Holurile,
restaurantul, barul sînt întunecoase, tăcute și
spațioase. În hol, la ora cinci, singurele persoane
sînt o femeie cu niște ochi superbi și un tînăr
ofițer plin de aplomb, care sorb dintr-un pai

limonadă la gheață și vorbesc în șoaptă, intim, cu acel debit neobosit al italienilor. Te urci în cameră, citești, faci corespondență, după două ore cobori din nou și îți găsești tot acolo, vorbind. Înainte de cină citeva persoane dau o raită prin barul care în tot restul zilei e gol, oferind barmanului răgazul să-ți povestească despre mama pe care o are în Elveția și despre aventurile sale de la New York. E omul cu care pălăvrăgești despre viață și dragoste, despre costul ridicat al băuturilor.

Și de data asta am putut să constat că sînt aproape singur în hotel. Cînd funcționarul de la recepție m-a condus în cameră, mi-a spus că nu prea au paturi libere, dar după ce-am făcut baie și m-am schimbat, cînd am coborît din nou în hol, liftierul, o veche cunoștință a mea, m-a informat că toți oaspeții hotelului la un loc nu trec de o duzină. Eram obosit după un voiaj lung, în care am străbătut Italia de la nord la sud pe-o vreme de caniculă și mă hotărîsem să iau cina liniștit la hotel și să mă culc devreme. Era tîrziu cînd am intrat în restaurantul impunător prin dimensiunile lui și inundat de lumină, unde însă nu erau ocupate decît trei sau patru mese. Am privit în jurul meu cu satisfacție. E foarte plăcut să te afli singur într-un mare oraș, care să nu-ți fie însă cu totul necunoscut și într-un hotel care să fie gol. Îți dă o delicioasă senzație de libertate. Mi-am simțit aripile spiritului filfîind de plăcere. Făcusem un popas de zece minute la bar, spre a mă cinsti cu un Martini sec. Am comandat o sticlă de vin roșu superior. Mădularele îmi erau ostenite, dar mîncarea și băutura se dovediră atît de reconfortante încît mă cuprinse o neobișnuită bună dispo-

ziție. Terminasem supa și peștele, iar prin minte îmi treceau tot felul de gînduri îmbietoare. Născoceam frînturi de dialog și jonglam fericit în imaginație cu personajele unui roman la care tocmai lucram. Îmi stătea pe limbă o expresie savuroasă care avea un buchet mai plăcut decît al vinului. Reflectam la dificultatea de a descrie aspectul oamenilor în așa fel încît să-l faci pe cititor să-i vadă așa cum îi vezi tu. Pentru mine a fost întotdeauna, dacă nu lucrul cel mai greu, în tot cazul una din problemele cele mai delicate în literatură. Ce înțelege în definitiv cititorul cînd îi descrii înfățișarea cuiva, trăsătură cu trăsătură? După părerea mea, practic, nimic. Și totuși schema adoptată de unii scriitori care iau un semnalment caracteristic, vreun zîmbet strîmb sau o căutătură șireată, pentru a le îngroșa, deși eficientă, mai degrabă ocolește decît rezolvă problema. Aruncai o privire în jur și mă gîndeam cum i-aș descrie pe oamenii de la mese. Chiar în fața mea se așezase un bărbat singur, și, ca să mă exerseze, îmi puneam întrebarea în ce mod l-aș descrie. Era un tip înalt, uscățiv, lung și, după cum se spune în general, deșirat. Purta smoching și cămașă cu plastron. Avea o față cam lunguiață și niște ochi spălăciți; părul era mai degrabă bălai, dar se rărea, și pleșuvia de la temple dădea frunții o anumită noblețe. Trăsăturile feței erau lipsite de distincție. Nasul și gura nu se deosebeau cu nimic de ale omului obișnuit. Era proaspăt ras, iar pielea, albă de felul ei, era bronzată de soare. Ca aspect, degaja o distincție de intelectual, dar cu nimic ieșită din comun. Avea aerul, să zicem, al vreunui avocat sau universitar oarecare și jucător pasabil de golf.

Făcea impresia unui om de bun gust, cultivat, și-ar fi fost un oaspete foarte plăcut la o masă festivă în mondenul cartier Chelsea. Dar n-aș putea să-mi închipui cum naiba să-l descriu pentru că din câteva trăsături să se închege o imagine însuflețită, interesantă și fidelă. Cel mai bine ar fi, poate, să las toate amănuntele deoparte și să insist numai asupra acelei distincții cu o umbră de oboseală care, în ansamblu, constituia impresia cea mai pregnantă. Îl priveam gânditor. Deodată se plecă înainte și mă salută cu o mică înclinare rigidă, dar politicoasă a capului. Am un obicei ridicol de a roși când mă văd surprins și simteam în clipa aceea cum mi se îmbujorează obraji. Am fost luat prin surprindere. Îl fixam de câteva minute ca pe-un manechin. Probabil că m-a considerat moșic la culme. I-am răspuns tot cu o înclinare a capului, cât se poate de stingherit, și mi-am întors privirea în altă parte. Din fericire, în clipa aceea veni chelnerul să-mi pună mîncarea pe masă. După cîte puteam să-mi dau seama, tipul mi se părea complet necunoscut și aveam impresia că nu-l mai văzusem niciodată. Mă întrebam însă dacă salutul lui nu se datora cumva privirilor mele insistente, care-l puteau face să creadă că ne-am mai întîlnit cîndva, sau dacă odată drumurile mele nu s-au încrucișat într-adevăr cu ale lui, și-am uitat cu desăvîrșire cînd și unde. Am o slabă memorie a figurilor, iar în cazul de față aveam cel puțin scuza că tipul arăta la fel cu o mulțime de alți oameni. În oricare duminică frumoasă, pe orice teren de golf din jurul Londrei, poți întîlni ca el cu duimul.

Termină masa înaintea mea. Se sculă să plece, dar, în drum spre ieșire, se opri la masa mea. Îmi întinse mîna.

— Am onoarea să te salut ! spuse. Îmi pare rău că nu te-am recunoscut din prima clipă. N-aveam de gînd să mă prefac că nu te cunosc.

Avea un glas plăcut, cu o intonație afectată, pe care o practică studenții de la Oxford și o imită mulți care n-au trecut niciodată pe la această universitate. Era evident că mă cunoaște și, cu siguranță, nu-și dădea seama că pentru mine e un necunoscut. Mă sculasem în picioare și, pentru că era mult mai înalt ca mine, mă privea drept în creștet. Era în ținuta lui ceva apatic. Puțin adus din spate, ceea ce întărea impresia pe care mi-o făcuse de a fi permanent învăluit într-un vag aer de scuză. De-o manieră un pic condescendentă și în același timp puțin timidă.

— N-ai vrea să-mi faci plăcerea să iei cafeaua cu mine ? spuse. Sînt singur singurel.

— Da, desigur, cu multă plăcere.

Se îndepărtă și tot nu-mi dădeam seama cîne era sau unde îl cunoscusem. Observasem la el un lucru curios. În timpul celor cîtorva fraze pe care le-am schimbat, cînd am dat mîna sau cînd m-a părăsit cu o înclinare a capului, nici măcar o dată nu i s-a zugrăvit pe față umbra vreunui zîmbet. Văzîndu-l mai de aproape, am băgat de seamă că, în felul său, era un bărbat chipeș ; cu trăsături regulate, ochi cenușii frumoși, o talie subțire ; dar în ansamblu nu mi se părea interesant. O gîscu-liță ar fi găsit că afișează un aer romantic. Îți amintea de unul din cavalerii graficianului Burne-

Jones¹, croit însă pe scară mai mare și fără acele semne trădînd o colită cronică care chinuia nefe-ricitele creaturi ale acestuia. Era genul de bărbat de la care te-ai fi așteptat să arate splendid într-un costum de bal mascat, pînă îl vedeai costumat și constatai că e o arătare absurdă.

Mi-am terminat masa degrabă și m-am dus în hol. Omul meu sta tolănit într-un fotoliu și, cînd mă văzu, chemă chelnerul. M-am așezat. Cînd chelnerul se prezintă să ia comanda, îi ceru să aducă două cafele și lichioruri. Vorbea italiana curgător. Mă întrebam pe ce cale aş putea afla cine e, fără ca prin asta să-l jignesc. Oamenii sînt totdeauna susceptibili și nițeluș surprinși cînd nu-i recunoști. Fiecare e atît de important în ochii lui încît e șocat cînd descoperă ce puțină importanță prezintă pentru alții. Modul perfect în care vorbea italiana mi l-a readus în memorie. Mi-am amintit cine e și că nu puteam să-l înghit. Îl chema Humphrey Carruthers. Lucra la ministerul de externe, unde ocupa un post destul de important. Conducea nu știu ce serviciu. Fusese atașat pe lîngă mai multe ambasade și se putea presupune că o ședere mai îndelungată la Roma constituia explicația pentru italiana impecabilă pe care o vorbea. Pentru mine, faptul că n-am observat imediat legătura lui cu diplomația era o notă proastă. Purta toate amprente profesiei. Acea curtoazie arogantă atît de bine dozată încît să-i scoată pe oameni din sărite și aceea rezervă izvo-

¹ Edward Burne-Jones (1833—1898), pictor și grafician englez, celebru pentru vitraliile sale, care pot fi văzute în multe biserici din Anglia și alte țări occidentale.

rită din conștiința diplomatului de a nu fi aseme-nea celorlalți oameni, împreună cu rezerva pro-voacă de neliniștea pe care-o nutrește că ceilalți nu prea își dau seama de aceasta. Îl știam pe Car-ruthers de destul de multă vreme, dar îl întâlneam rareori, pe la mese festive, unde nu schimbam mai mult decît un bună ziua, sau pe la Operă, unde îmi adresa cîte-un salut indiferent. În general era considerat un om inteligent; fără îndoială că era cultivat. Putea să abordeze orice subiect de interes curent. N-aveam nici o scuză pentru faptul că nu mi-l amintisem, mai ales că în ultima vreme dobîndise o reputație cu totul notabilă de nuvelist. Nuvelele i-au apărut mai întîi în una sau alta dintre acele reviste, care apar din cînd în cînd, întemeiate de persoane bine intenționate, dornice să pună la dispoziția cititorului inteligent un ma-terial demn de atenția sa și care dispar cînd pro-prietarii lor au pierdut cam atîți bani cît erau dispuși să piardă din capul locului; în ale căror pagini discrete și tipărite cu gust trezise exact atîta atenție cît îngăduia o circulație restrînsă. Pe urmă au fost adunate și publicate sub formă de carte, stîrnind o adevărată senzație. Rareori mi-a fost dat să citesc atîtea laude fără rezerve în gazetele săptămînale. Cele mai multe dintre ele au dedicat cărții o întreagă coloană, iar suplimentul literar al cotidianului *The Times* a recenzat-o și el, dar nu de-a valma cu noianul romanelor obiș-nuite, ci într-un loc aparte, alături de memoriile unui distins om de stat. Criticii au salutat în Hum-phrey Carruthers o nouă stea pe firmamentul li-teraturii. Au găsit cuvinte de apreciere pentru distincția sa, pentru subtilitatea și ironia sa deli-

cată, pentru pătrunderea sa psihologică. I-au lăudat stilul, simțul pentru frumos și capacitatea de-a crea atmosferă. În sfârșit, iată un scriitor care a știut să ridice nuvela din abisul unde căzuse în țările de limbă engleză, iată o operă la care orice englez putea să se raporteze cu mândrie, o operă care suporta comparația cu cele mai bune lucruri ale acestui gen din Finlanda, Rusia și Cehoslovacia.

Trei ani mai târziu, Humphrey Carruthers și-a publicat un al doilea volum, iar criticii, făcând comentarii asupra progreselor realizate în acest interval, s-au declarat satisfăcuți. N-aveau de-a face cu un scriitor de duzină care își prostituează talentul pentru bani! Dacă laudele pe care le-a primit erau poate mai puțin entuziaste decât cele cu care fusese întâmpinat primul volum — criticii avuseseră timp să-și adune gândurile — erau totuși destul de calde pentru a-l fi încântat pe oricare scriitor obișnuit care-și câștigă existența din scris, și nu încăpea nici o îndoială că poziția sa în lumea literelor era fermă și onorabilă. Istorisirea care a întrunit cele mai multe cuvinte elogiatoare era intitulată *Pământul de ras* și cei mai buni dintre critici au relevat cu câtă frumusețe a reușit autorul să dezvăluie în trei sau patru pagini sufletul tragic al unui ucenic frizer.

Dar istorisirea sa cea mai bine cunoscută, care era și cea mai lungă din câte a scris, purta titlul *Week End*. După ea fusese intitulat și primul lui volum. Era o relatare a aventurilor prin care au trecut câteva persoane plecate sîmbătă după-amiază din gara Paddington, în vizită la niște prieteni din Taplow, pînă la întoarcerea lor de luni dimineată

la Londra. Era scrisă cu atîta delicatețe încît numai cu oarecare greutate puteai să înțelegi exact ce s-a întîmplat. Un tînăr, secretar parlamentar al unui ministru, încearcă să ceară în căsătorie pe fiica unui baronet, dar nu reușește. Alți doi sau trei o pornesc pe rîu într-o luntre. Sînt cu toții foarte vorbăreți și se exprimă prin aluzii, dar nici unul dintre ei nu termină vreodată o frază, și ceea ce vor să spună este indicat în mod foarte subtil prin puncte de suspensie și linii de pauză. Nu lipseau nici numeroase descrieri de grădini înflorite, și una, cu multă sensibilitate, a Tamisei pe ploaie. Întreaga poveste era privită din perspectiva unei guvernante germane, și toată lumea era de acord că Humphrey Carruthers a reușit să redea, cu un remarcabil simț al umorului, felul ei de-a vedea situația.

Citiseam ambele cărți ale lui Humphrey Carruthers. Cred că una din obligațiile profesionale ale unui scriitor e să se țină la curent cu producția literară a contemporanilor săi. Nu-mi lipsește bunăvoința de-a învăța și am sperat să descopăr în ele ceva care ar putea să-mi fie de folos. Speranțele mi-au fost înșelate; am fost dezamăgit. Îmi place ca o istorisire să aibă cap și coadă. Poanta e slăbiciune a mea. Apreciez crearea atmosferei, dar atmosfera fără nimic altceva e ca o ramă fără tablou: prea multă semnificație nu are. Dar e posibil să-mi fi scăpat meritele lui Humphrey Carruthers din cauza propriilor mele defecte, și dacă am descris fără entuziasm cele două nuvele ale sale care s-au bucurat de atîta succes, cauza ar putea fi propria mea vanitate rănită. Întrucît eram perfect conștient că Humphrey Carruthers mă

consideră un scriitor lipsit de importanță. Am convingerea că n-a citit un rînd din tot ce-am scris. Popularitatea de care mă bucur nu era de-ajuns pentru a nutri convingerea că n-are nici un motiv să-mi dea vreo atenție. Vilva pe care o stîrnise era de așa natură încît, pentru o clipă, s-ar fi părut că-l paște aceeași situație infamantă, dar s-a văzut curînd că alesele sale lucrări depășeau capacitatea de înțelegere a marelui public. Cu greu se poate spune cît e de numeroasă pătura cultă, dar se poate și cu destulă precizie cîți dintre membrii ei sînt dispuși să facă eforturi materiale pentru a susține artele pe care le îndrăgesc. Piese de calitate prea bună pentru a-i atrage pe cei care finanțează teatrele comerciale pot conta pe-un auditoriu de zece mii de spectatori, iar cărțile care solicită un efort în plus din partea celor care le citeșc decît te poți aștepta de la oamenii de rînd se vînd într-un tiraj de o mie două sute de exemplare. Toate astea pentru că pătura cultă, cu toată sensibilitatea pe care o manifestă față de frumos, preferă să meargă la teatru cu bilete de favoare și să citească mai ales cărți de împrumut.

Asemenea considerente sînt sigur că nu-l tulburau pe Carruthers. El era un adevărat artist. Mai era și funcționar la ministerul de externe. Reputația sa de scriitor era plină de distincție. Pe el nu-l interesau oamenii de rînd, și-un tiraj ridicat ar fi putut să-i dăuneze eventual carierei. Mi-era cu neputință să bănuiesc ce l-ar fi putut determina să mă invite la cafea. Într-adevăr, era singur, dar presupun că se simțea bine în compania propriilor sale gânduri și nu vedeam de ce și-ar

închipui că aş avea ceva de spus care să-l poată interesa. Mi-a amintit de locul unde ne întîlnisem ultima oară și o clipă conversația s-a învîrțit în jurul prietenilor comuni din Londra. M-a întrebat cum se face că am venit la Roma în acest sezon, și i-am spus. Mi-a servit informația că a sosit de la Brindisi chiar în dimineața acelei zile. Conversația noastră se desfășura anevoie și eram hotărît să mă ridic și să-l las în plata Domnului de îndată ce mi se va ivi ocazia s-o fac în mod politic. Deodată însă am avut senzația bizară, a cărei cauză nici măcar n-aș putea s-o precizez, că e conștient de hotărîrea mea și că face eforturi disperate să nu-mi dea ocazia s-o pun în aplicare. Eram cu totul surprins. M-am concentrat pentru a vedea ce-am de făcut. Am observat că ori de cîte ori făceam o pauză, el intervenea cu un subiect nou de discuție. Începea să găsească o temă care să mă intereseze și să mă rețină. Făcea eforturi disperate să fie agreabil. Fără îndoială că nu putea să fie singur; cu legăturile lui diplomatice, trebuia să cunoască o mulțime de persoane cu care ar fi putut să-și petreacă seara. Eram într-adevăr surprins că nu ia masa de seară la ambasadă; cu toate că ne aflam în plină vară, trebuie să fi fost cineva acolo pe care să-l cunoască. Am mai observat și că nu zîmbește niciodată. Vorbea cu un fel de ardoare deplasată, ca și cum l-ar fi speriat o clipă de tăcere, iar sunetul propriei sale voci i-ar alunga din minte ceva care-l torturează. Totul era foarte ciudat. Deși nu-l înghițeam, deși nu însemna nimic pentru mine, iar faptul de-a fi împreună cu el mă cam călca pe nervi, cu totul

împotriva voinței mele îmi trezise puțin interesul. L-am cercetat cu privirea. Mă întrebam dacă, în ciuda trăsăturilor sale regulate și a expresiei aparent stăpânite, ochii aceia spalăciți, cu privirea speriată de cîine fugărit și care aducea cu grimasa unui suflet îndurerat, nu e doar o închipuire a mea. Nu puteam să înțeleg. Nu-mi stîrnea în mod deosebit compătimirea : asemenea unui bătrîn cal de luptă care presimte bătălia, m-am trezit. Mă simțisem foarte obosit, dar acum devenisem vioi. Tentaculele sensibilității mele începură să se desfășoare. Am devenit deodată receptiv la fiecare expresie de pe fața lui, la fiecare gest pe care-l făcea. Am alungat gîndul obsedant că ar fi scris o piesă și, vrea să-mi audă sfatul. Astfel de persoane insuportabile se pierd, în mod curios, în fața fascinației pe care-o exercită asupra lor luminile rampei și nu se sfiesc să ceară, cu un aer de superioritate, unele sfaturi discrete de la maestrul a cărui competență o disprețuiesc. Nu, evident că nu era vorba de așa ceva. Un bărbat singur la Roma, cu preocupări estetice, are toate șansele să intre în vreo încurcătură din care, pentru a ieși, ambasada e ultimul loc la care poate apela. Un idealist, după cum am observat, poate să fie cîteodată lipsit de prudență în probleme amoroase. El stabilește uneori legături de acest fel în locuri vizitate de poliție în momente cît mai inoportune. Inima mea începuse să palpita amuzată. Pîna și zeii fac haz cînd un fudul e surprins într-o situație echivocă.

Deodată, Carruthers spuse ceva care mă descumpăni :

— Sînt îngrozitor de nefericit, mormăi el.

A spus-o așa, dintr-o dată, fără nici o pregătire. Vorbea, evident, cu toată seriozitatea. În tonul lui era un fel de geamăt, care ar fi putut la fel de bine să fie și un oftat. Nu pot să descriu ce efect șocant a avut asupra mea faptul de a-l auzi rostind acele cuvinte. Aceeași senzație pe care ți-o produce, cînd dai colțul unei străzi, o rafală puternică de vînt, care te izbește drept în față, îți taie respirația și te dă aproape peste cap. Într-atît erau de neașteptate. În definitiv, individul mi-era aproape un necunoscut. Prieteni nu eram. Nu-mi plăcea și nu-i plăceam. Nu l-am considerat niciodată un om întreg ca toți oamenii. Era uluitor ca un bărbat cu atîta stăpînire de sine, atît de politicoș, deprins cu uzanțele societății rafinate, să se destăinuie unui străin cu o asemenea mărturisire. Deși nu e felul meu de-a fi reticent, mi-ar fi totuși rușine, indiferent de suferința care mă încearcă, s-o împărtășesc altei persoane. M-a trecut un fior. Slăbiciunea lui m-a înfuriat. O clipă am fost dominat de mînie. Cum îndrăznește să-mi arunce în față chinurile lui sufletești ? Era cît pe-acî să izbucnesc cu exclamația : „Și ce naiba mă interesează pe mine ?”

Dar m-am stăpînit. Stătea ghemuit în fotoliul cel mare. Trăsăturile lui de-o solemnă noblete, care aduceau cu ale statuii de marmură a unui bărbat de stat din epoca victoriană, se stafidiseră într-un mod deosebit de straniu, și fața i se fleșcăise. Făcea impresia unui om aflat pe punctul de a-i da la crimile. Am ezitat. Am ramaș pe gînduri. La primele lui cuvinte am roșit, și acum simțeam cum mi se întinde paloarea pe față. Era o creatură demnă de milă.

— Îmi pare foarte rău, am spus.

— Te supără dacă îți povestesc întâmplările care m-au adus în această stare ?

— Nu, deloc.

Un asemenea moment nu era potrivit pentru confesiuni. Aș fi presupus că Humphrey Carruthers abia împlinise patruzeci de ani. Era un bărbat bine făcut, cu un trup athletic, iar ținuta sa degaja siguranță de sine. Acum arăta cu douăzeci de ani mai bătrîn și neobișnuit de zbîrcit. Îmi amintea de soldații căzuți pe front, care prin moarte, în chip straniu, se pipernicesc. Eram stînjenit și mi-am îndreptat privirile în altă parte, dar simțeam cum ochii săi îi caută pe ai mei și întorsei privirea înapoi.

— O cunoști pe Betty Welldon-Burns ? mă întrebă.

— Am avut ocazia s-o întîlnesc uneori la Londra cu ani în urmă. N-am mai văzut-o în ultima vreme.

— Știi că trăiește acum în insula Rhodos ? De-acolo viu. Am stat la ea.

— O ?

Avu o clipă de ezitare.

— Mă tem că ți se pare foarte bizar din partea mea să-ți vorbesc în felul acesta. Am ajuns la capătul puterilor. Dacă nu vorbesc cu cineva, simt că-mi pierd mințile.

Comandase două coniacuri mari la cafea și acum chemă chelnerul și îi ceru să mai aducă unul. Eram singuri în hol. Pe măsuta dintre noi se afla o mică lampă cu abajur. Fiind o încăpere publică, vorbea pe șoptite. Oricît ar părea de bizar, cu tot caracterul său public, locul avea o atmosferă de intimitate. Nu pot să repet tot ce mi-a spus Carrut-

hers cu propriile lui cuvinte, pentru că mi-ar fi imposibil să mi le amintesc ; îmi vine mai ușor să le redau în felul meu. Uneori nu reușea să spună un lucru clar și trebuia să ghicesc ce vrea să spună. Alteori mărturisea că nu înțelege, și mi se părea că într-un anumit fel sesizez adevărul mai limpede decît el. Betty Welldon-Burns avea un simț foarte ascuțit al umorului, care lui îi lipsea cu desăvîrșire. Așa se face că îmi dădeam seama de-o sumedenie de lucruri care lui îi scăpau.

Deși o întîlnisem de nenumărate ori, o cunoșteam mai ales din auzite. Pe vremea ei stîrnise mare vîlvă în mica lume a Londrei și auzisem despre ea cu mult înainte de-a o întîlni. Ocazia asta s-a ivit la un ceai dansant, la Portland Place, curînd după terminarea primului război mondial. E momentul cînd atinsese punctul culminant al celebrității ei. Nu puteai deschide pe vremea aceea o revistă ilustrată fără să dai de-un portret al ei, și năstrușniciile ei constituiau tema favorită a conversațiilor. Avea pe-atunci douăzeci și patru de ani. Mama îi murise, iar tatăl ei, ducele de St. Erth, bătrîn și nu prea bogat, locuia cea mai mare parte a anului la castelul său din Cornwall ; ea trăia la o matusă văduvă din Londra. La izbucnirea războiului plecase în Franța. Tocmai împlinise optsprezece ani. A fost acolo soră de caritate la un spital de campanie și apoi a condus o ambulanță. A jucat într-o formație teatrală organizată pentru a distra trupele ; iar după întoarcerea acasă a pozat pentru afișe în folosul Crucii Roșii, dedicîndu-se unor acțiuni de caritate, a vîndut diverse obiecte la licitație în folosul răniților și stegulețe în Piața Picadilly în folosul invalizilor. Fiecare dintre acti-

vitățile ei făcea obiectul unei vaste campanii publicitare și în fiecare rol nou era fotografiată din toate pozițiile. Cred că tot ce făcea o distra copios. Iar acum, când războiul se terminase, își făcea de cap și mai mult. De fapt, pe-atunci cam toată lumea își pierduse nițelul capul. Tineretul, eliberat de constrângerea care-l oprimase timp de cinci ani, alerga după o escapadă mai nebunatică decât alta. Betty participa la toate. Uneori, dintr-un motiv sau altul, ziarele publicau câte-o relatare a acestora, iar numele ei era tot timpul în centrul atenției. În vremea aceea barurile de noapte cunoșteau prima lor vogă, și Betty putea fi văzută seară de seară în aceste localuri. Ducea o viață veselă, de petreceri. Ca s-o descriu, aș avea nevoie numai de expresii tari, fiindcă întreaga ei manifestare era agitată. Publicul britanic, cu bizareriile lui specifice, a îndrăgit-o, și pe tot cuprinsul insulelor britanice toată lumea o cunoștea pe Lady Betty ca pe-un cal breaz. Femeile o luau cu asalt când se ducea la vreo nuntă, iar galeria o aplauda la premiere ca pe-o actriță de mare popularitate. Fetele îi imitau coafura, fabricanții de săpunuri și creme de față o plăteau cu sume frumoșele spre a le îngădui să se folosească de fotografia ei în scop de reclamă.

Firește că oamenii din mediile mărginite și îmbălsite, care își aminteau cu nostalgie de vechea orânduială, o găseau condamnată. Pe aceștia apariția ei permanentă în centrul atracției îi făcea să zâmbească disprețuitor. Spuneau despre ea că are o pasiune dementă pentru a atrage atenția asupra ei. O calificau de destrăbălată. Spuneau

despre ea că bea exagerat, că fumează ca o șerpoaică. Trebuie să recunosc că nimic din câte auzisem pe socoteala ei n-a avut darul să mi-o prezinte într-o lumină prea favorabilă. Nu dau două parale pe femeile care par să fi considerat războiul drept un prilej de amuzament și bîrfeală pe socoteala lor. Mă plictisesc ziarele care publică fotografiile persoanelor din societatea mondenă plimbîndu-se la Cannes sau jucînd golf la St. Andrew's. Tineretul pus pe petreceri mi s-a părut întotdeauna anost. Viața de distracții pare superficială și stupidă pentru cel ce-o privește din afară, dar moralistul n-ar fi înțelept s-o judece prea aspru. E tot atît de absurd să fii supărat pe tinerii care o trăiesc cît pe-o droaie de cățeluși care zburdă primprejur fără nici un țel, hîrjonindu-se și învîrtindu-se după propria lor coadă. Trebuie și e bine să suporti cu stoicism prăpădul pe care-l fac în războaiele de flori, sau dacă sparg un porțelan. Unii dintre ei vor fi jertfiți pentru că nu corespund standardului rasei, iar ceilalți se vor face mari și vor deveni cîini bine crescuți. Lipsa lor de disciplină e datorată numai vitalității specifice tinereții.

Vitalitatea era într-adevăr cea mai strălucitoare dintre caracteristicile lui Betty. Impulsul vital de care era îmboldită îi crea un nimb orbitor. Nu cred să se șteargă vreodată impresia pe care a făcut-o asupra mea la serata unde am văzut-o pentru prima oară. Era ca o bacantă. Dansa cu dezinvoltură, abandonîndu-se mișcărilor cu o satisfacție atît de intensă și vizibilă încît îți făcea plăcere s-o privești. Membrele ei tinere erau anume făcute pentru a se mișca în ritmul muzicii. Avea

un păr castaniu, puțin răvășit de vigoarea gesturilor pe care le făcea, dar ochii erau de-un albastru profund, iar pielea ca laptele presărat cu petale de trandafir. Era o mare frumusețe, dar fără nimic din răceala marilor frumuseți. Rîdea într-una, și cînd nu rîdea, zîmbea, iar ochii ei reflectau bucuria de a trăi. Era ca o țărăncuță pe-o țarină divină. Avea vigoarea și sănătatea oamenilor din popor ; și totuși independența atitudinii ei, un fel de nobila franchețe a ținutei, te făceau să recunoști în ea o mare doamnă. Nu știu cum să exprim sentimentul pe care mi-l inspira, dar, deși simplă și neafectată, cred că era pe deplin conștientă de poziția ei socială. Îmi închipuiam că, dacă s-ar ivi ocazia, ar fi în stare să-și schimbe atitudinea și să se comporte într-adevăr ca o *lady*. Era încîntătoare cu toată lumea deoarece, probabil fără să-și dea bine seama, în inima ei nu acorda nimănui nici un fel de importanță. Am înțeles de ce-o adorau fetele care lucrau la fabricile din East End și de ce un milion de oameni care n-o văzuseră niciodată altfel decît în fotografie se simțeau legați de ea cu aceeași intimitate pe care numai o prietenie personală ar fi permis-o. I-am fost prezentat și a petrecut cîteva minute întretînîndu-se cu mine. Interesul pe care știa să-l arate față de interlocutor era extraordinar de măgulitor ; îți dădeai perfect de bine seama că nu putea să fie chiar într-atît de încîntată că te-a cunoscut pe cît voia să pară, sau atît de plăcut impresionată de cele ce-i spuneai, dar era foarte agreabil. Avea darul de-a trece cu ușurință peste primele momente dificile cînd făcea cunoștință cu cineva și, cu toate că n-o cunoșteai decît de cinci minute, aveai sentimen-

tul că o cunoști de-o viață întreagă. Mi-a fost smulșă de cineva care voia să danseze cu ea și se abandonă în brațele noului ei partener cu aceeași pasiune înfocată pe care o manifestase cînd s-a lăsat în fotoliul de lîngă mine. Nu mică mi-a fost surprinderea, cînd am întîlnit-o două săptămîni mai tîrziu la un prînz, să constat că-și amintește exact despre ce discutasem în cursul celor zece minute zgomotoase de la serata dansantă. Era înzestrată cu toate farmecele mondenității.

I-am relatat lui Carruthers întîmplarea.

— Nu era proastă, spuse el. Foarte puțini oameni și-au dat seama cît era de inteligentă. A scris și cîteva poezii, foarte frumoase. Pentru că era atît de zglobie, atît de nesăbuită și nu-i păsa nici cît negru sub unghie de cineva, lumea o considera zvăpăiată. Nimic mai puțin adevărat. Era isteată ca o maimuță. Niciodată n-ai fi bănuir că și-a găsit timpul să citească atîtea cărți pe care le cunoștea bine. Nu cred ca cineva să-i fi cunoscut această latură atît de bine ca mine. Obişnuiam să facem lungi plimbări împreună, duminicile la țară, sau în parcul Richmond la Londra, și să discutăm. Îi plăceau florile, și pomii, și iarba. Știa o mulțime de lucruri și avea o judecată sănătoasă. Nu exista subiect pe care să nu-l poată aborda. Uneori, după ce ieșeam la plimbare după-amiază și ne întîlneam seara la un bar, după un pahar două de șampanie, ceea ce era de-ajuns s-o dispună, devenea sufletul întregii societăți și nu mă puteam împiedica să reflectez cît de surprînsi ar fi ceilalți dacă ar ști ce conversație serioasă am avut împreună doar cu cîteva ore mai devreme. Con-

trastul era extraordinar. În ea păreau să coexiste două femei cu totul diferite.

Toate acestea Carruthers le-a spus fără să zîmbească. Vorbea cu aceeași mîhnire de care ar fi fost stăpînit dacă ar fi evocat o persoană pe care moartea prematură ar fi smuls-o din plăcuta societate a celor în viață. Scoase un oftat din rărunchi.

— Eram îndrăgostit de ea ca un nebun. Am cerut-o de nenumărate ori în căsătorie. Știam, firește, că n-am nici o șansă ; nu eram decît un funcționar inferior la ministerul de externe, dar nu mă puteam stăpîni. M-a refuzat, dar în termeni extraordinar de drăguți, fără a influența cîtuși de puțin în rău prietenia noastră. Vezi, în fond, ținea la mine ; îi ofeream ceva ce nu putea obține de la alți oameni. Totdeauna am fost convins că, în fapt, are mai multă afecțiune pentru mine decît pentru oricare altul. Eram nebun după ea.

— Presupun că nu erai singurul, am intervenit eu, simțind că trebuie să spun ceva.

— Nici vorbă. Primea zeci de scrisori de dragoste de la bărbați de care nici măcar nu auzise, fermieri din Africa, mineri, polițiști din Canada. O cereau în căsătorie tot felul de oameni. S-ar fi putut mărita cu oricine ar fi dorit.

— Chiar și din familia regală, spuneau unii.

— Da, susținea însă că n-ar fi putut să suporte felul lor de viață. Și apoi l-a luat pe Jimmie Well-don-Burns.

— Lumea a fost cam surprinsă, nu-i așa ?

— L-ai cunoscut ?

— Nu, nu cred să-l fi cunoscut. Poate că l-am întîlnit, dar nu mi-a făcut nici un fel de impresie.

— Nici n-ar fi putut. Era cel mai neînsemnat dintre indivizii care au făcut cîndva umbră pămîntului. Tatăl său a fost mare industriaș în Nord. S-a umplut de bani în timpul războiului și a avut cu ce să-și cumpere un titlu de baronet. Am fost colegi de școală la Eton ; au făcut tot posibilul să scoată un *gentleman* din el, și în Londra de după război era o figură cunoscută, totdeauna gata să dea o serată. Nimeni nu-i acorda vreo atenție ; era cel care achita nota de plată. Un adevărat monument al plictiselii. Îl știi, cam afectat, extrem de politicos ; îți creaa pur și simplu un sentiment penibil prin grija excesivă pe care-o acorda respectării conveniențelor, nu cumva să facă ceva ce nu se face. Își purta totdeauna hainele ca și cum atunci le-ar fi îmbrăcat pentru prima oară și erau cam strîmt croite pe el.

Cînd, într-o dimineată, fără să bănuiască ceva, Carruthers deschise *The Times* și își aruncă ochii pe coloana știrilor mondene, putu să afle că urma să aibă loc căsătoria lui Elizabeth, unica fiică a ducelui de St. Erth, cu James, fiul mai mare al lui Sir John Welldon-Burns, baronet. Surpriza îl ului total. O chemă pe Betty la telefon, s-o întrebe dacă e adevărat.

— Desigur, i-a răspuns.

Era atît de consternat încît pentru o clipă îi pieri glasul. Ea, în schimb, continuă să vorbească :

— Vine azi la dejun împreună cu familia ca să-i prezint tatei. O să fie o situație cam delicată. Ai putea să-mi dai un cocteil la Claridge's pentru întărirea moralului, vrei ?

— La ce oră ? o întreabă Carruthers.

— La unu.

— Bine. Te aștept acolo.

Într-adevăr o aștepta când intră. Umbla cu un pas elastic ca și cum picioarele ei ar fi manifestat dorința nestăpînită de-a se lansa într-un ritm de dans. Zîmbea. Din ochii ei strălucea bucuria de a trăi, care îi anima toată ființa. Totul în ea exprima plăcerea de a exista în lumea asta. Oamenii, recunoscînd-o, începură să șușotească la apariția ei. Carruthers a avut sentimentul sincer că, odată cu ea, a intrat lumina soarelui și parful florilor în atmosfera sobră și oarecum copleșitoare din holul atît de măreț al hotelului Claridge. N-a avut nici măcar răbdare să înceapă prin a-i spune bună ziua.

— Betty, nu poți să faci una ca asta. E pur și simplu exclus.

— De ce ?

— Te-ai uitat la el ? E groaznic.

— Nu mi se pare. Găsesc chiar că e draguț.

Un chelner își făcu apariția și luă comanda. Betty îl privi pe Carruthers cu ochii ei albaștri, frumoși, care reușeau să fie în același timp atît de veseli și atît de tandri.

— E un țopîrlan ordinar, Betty.

— O, nu fi absurd, Humphrey. E la fel de bun ca oricare altul. Am impresia că ești puțin cam snob.

— E atît de plicticos.

— Nu, mai degrabă e calm. Nu cred că mi-aș dori un soț care să fie prea strălucit. Sînt convinsă că va fi un tovarăș de viață foarte bun. Arată destul de bine și se poartă deosebit de politicos.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Betty...

— Nu fi stupid, Humphrey, te rog.

— N-ai să te prefaci acum că-l și iubești ?

— Cred că ar fi o chestiune de tact. Nu ești de aceeași părere ?

— Ce te face să te măriști cu el ? o întrebă, aruncîndu-i o privire severă.

— E burdușit de bani. Împlinesc în curînd douăzeci și șase de ani.

Nu mai era mare lucru de adăugat. O conduse înapoi la matusa la care locuia. A avut o nuntă grandioasă ; mulțimea s-a îmbulzit de o parte și de alta a covorului care ducea în biserica St. Margaret din Westminster ; practic, întreaga familie regală a trimis cadouri ; iar luna de miere au petrecut-o pe iahtul ce le-a fost împrumutat de către socrul ei. Carruthers a solicitat un post în străinătate și a fost trimis la Roma (am avut dreptate, deci, cînd am bănuir că numai așa a putut să-și însușească italiana impecabilă pe care o vorbea), iar mai tîrziu la Stockholm. Acolo a fost consilier de ambasadă și tot acolo și-a scris primele nuvele.

E posibil ca publicul britanic să fi fost dezamăgit de căsătoria lui Betty, de la care se aștepta la mai mult ; sau poate că în postura de tînară femeie măritată să fi încetat de-a mai reprezenta o atracție pentru simțul romantic al marelui public ; era însă evident că foarte repede și-a pierdut priza asupra oamenilor. A încetat pur și simplu să se mai audă mare lucru despre ea. Nu mult după căsătorie s-a răspîndit zvonul că urmează să aibă un copil, și ceva mai tîrziu a avortat. Știu că n-a părăsit lumea mondenă și presupun că a continuat să-și vadă prietenii, dar manifes-

tările ei încetaseră de-a mai fi spectaculoase. Fără îndoială că n-a mai fost văzută decât rareori în acele adunări gălăgioase unde membrii unei aristocrații fără strălucire se bat pe burtă cu tot felul de adepți ai artelor și se cred spirituali și culți. Lumea spunea despre ea că e pe cale să se potolească. Toți se întrebau cum s-o fi împăcînd cu bărbatul ei și n-a trecut mult pînă să tragă concluzia că lucrurile nu merg prea bine. Curînd circula zvonul că Jimmie s-a pus serios pe băutură, apoi, un an sau doi mai tîrziu, se auzea că e tuberculos. Perechea Welldon-Burns petrecu vreo două ierni în Elveția. După care s-a răspîndit vestea despărțirii lor, iar Betty s-a dus să trăiască în insula Rhodos. Nici nu putea să-și aleagă un loc mai ieșit din comun.

— Trebuie să se plictisească de moarte, spuneau prietenii ei.

Cîtiva dintre ei o vizitau din cînd în cînd și petreceau cîtăva vreme la ea, iar la întoarcere povesteau despre frumusețea insulei și farmecul patriarhal al vieții de acolo. Dar firește că era foarte singuratică. Părea curios că Betty, cu strălucirea și energia ei, să se fi instalat acolo. Cum părăsise o proprietate. Nu cunoștea pe nimeni în afară de cîtiva funcționari superiori italieni și într-adevăr nici n-aveai pe cine să cunoști; dar se părea că nu-i lipsește nimic ca să fie fericită. Vizitatorii ei plecau nelămuriți. Dar viața la Londra e plină de preocupări, și memoria oamenilor scurtă ca pretutindeni. Aceștia încetară să se mai preocupe de ea. Fu dată uitării. Apoi, cu cîteva săptămîni înainte de a-l fi întîlnit pe Humphrey Carruthers la Roma, un anunț în *The Times*

aducea la cunoștință decesul lui Sir James Welldon-Burns, al doilea baronet. Fratele mai mic îi preluă titlul. Betty nu apucase să facă vreun copil.

Carruthers continuase s-o vadă și după căsătorie. Ori de cîte ori venea la Londra, luau dejunul împreună. Betty avea darul să reînnoade o prietenie după o despărțire îndelungată, să se comporte ca și cum timpul nu s-ar fi scurs deloc în acel interval, astfel încît niciodată nu se simțea înstrăinat la întîlnirile lor. Uneori îl întreba cînd are de gînd să se însoare.

— Știi, Humphrey, că anii nu stau pe loc nici pentru tine. Dacă nu te însori curînd, ai să capeți apucături de față bătrîna.

— Tocmai tu pledezi pentru căsătorie?

Nu era chiar lucrul cel mai amabil pe care putea să-l spună, pentru că auzise și el, ca oricare altul, că n-o duce prea bine cu bărbatul ei, dar sugestia de-a se însura îl iritase.

— În linii mari, da. Cred că o căsătorie nereușită e, probabil, mai bună decît nici un fel de căsătorie.

— Știi bine că nimic nu m-ar putea determina să mă-nzor. Știi și de ce.

— Vai, iubitule, doar n-o să susții că mai ești îndrăgostit de mine?

— Ba da.

— Ești un prost și jumătate.

— Puțin îmi pasă.

Îi răspunse cu un zîmbet. Ochii ei aveau totdeauna această expresie, în parte zeflemitoare, în parte tandră, care îi provoca o strîngere de inimă și îl făcea atît de fericit. Curios, putea aproape s-o localizeze.

— Ești o bomboană, Humphrey. Știi cât de devotată îți sînt, dar nu m-aș mărita cu tine nici dacă aș fi liberă.

— Scrisorile ei erau minunate, îmi spuse. Citindu-le, și se părea că o auzi vorbind. Erau bucați rupte din ea. Inteligente și spirituale, inconsecvente și totuși atât de subtile.

I-a propus să plece împreună la Rhodos pentru câteva zile, dar ea a fost de părere că n-ar fi bine. A înțeles de ce. Toată lumea știa că a iubit-o la nebunie. Toată lumea știa că o mai iubește. Nu cunoștea împrejurările concrete ale despărțirii soților Weldon-Burns. E posibil ca resentimentul să fi jucat un rol important. Betty putea să considere prezența lui pe insulă compromițătoare pentru ea.

— Mi-a scris rînduri încîntătoare la apariția primei mele cărți. Ai văzut că i-o dedicasem ei. A fost surprinsă că am putut scoate ceva atât de reușit. Volumul a fost primit bine de toată lumea, lucru care a încîntat-o în mod deosebit. Cred că plăcerea ei a fost motivul principal al satisfacției mele. În definitiv, după cum știi, nu scrisul e profesia mea : nu acord prea mare importanță succesului literar.

Mare prost ! gîndeam în sinea mea, și mincinos pe deasupra. Își închipuia oare că nu observasem mulțumirea de sine care îl stăpînea din cauza primirii favorabile de care s-au bucurat cărțile sale ? Nu-i făceam nici o vină din faptul că simțea în felul acesta, nimic nu poate fi mai scuzabil, dar de ce atîta osteneală pentru a-l nega ? În același timp însă era neîndoielnic că mai mult de dragul lui Betty prețuia notorietatea ce i-o aduceau. Putea să-i ofere astfel o realizare concretă. Putea

să-i pună acum la picioare dragostea lui cu mai multe șanse pentru că se bucura și de o reputație distinșă. Betty nu mai era așa de tînără, împlinise treizeci și șase de ani ; iar căsătoria ei, șederea ei în străinătate, schimbaseră atmosfera : în jurul ei nu mai roiau pretendenții ; pierduse nimbul cu care o înconjurase admirația publicului. Distanța dintre ei nu mai era de netrecut. Numai el rămăsese credincios de-a lungul anilor. Era absurd ca ea să-și îngroape în continuare frumusețea, inteligența, farmecul monden într-o insulă pierdută a Mediteranei. Știa că ține la el. Era și greu ca dragostea lui neclintită de-a lungul anilor să n-o miște. Iar viața pe care putea să i-o ofere acum era de natură s-o atragă. Se hotărî să-i mai ceară o dată să-l ia de bărbat. Reuși să obțină un concediu către sfîrșitul lui iulie. Îi trimise câteva rînduri, spunîndu-i că intenționează să-și petreacă vacanța în insulele grecești și, dacă i-ar face plăcere să-l vadă, s-ar opri pentru o zi două la Rhodos, unde a auzit că italienii au deschis un hotel foarte bun. Formulase propunerea sa așa, în treacăt, numai din delicatețe. În cursul stagiului său la ministerul de externe învățase să evite limbajul direct, pe față. Niciodată nu se lăsa să alunece de bunăvoie într-o situație din care să nu se poată retrage cu tact, dacă era cazul. Betty îi răspunse printr-o telegramă. Îi declara că sosirea lui la Rhodos e pe cît de minunată pe-atît de neașteptată, că-l așteaptă să stea la ea cel puțin cincisprezece zile, rugîndu-l să-i anunțe telegrafic vasul cu care sosește.

Era într-o stare de fantastică surescitare cînd vaporul pe care-l luase la Brindisi a pătruns, cu

mult după răsăritul soarelui, în aspectuosul și îngrijitul port Rhodos. N-a putut închide ochii toată noaptea și s-a sculat foarte devreme ; privea de pe punte cum, odată cu zorile care mijeau, se contura impozanta siluetă a insulei, iar apoi răsăritul soarelui peste marea meridională. Se apropiau bărci, în timp ce vaporul arunca ancora. Pasarela fu coborâtă. Humphrey, aplecat peste balustradă, privea cum medicul, funcționarii portuari și mesagerii hotelurilor se înghesuiau s-o treacă. Era singurul englez aflat la bord. Naționalitatea i se putea citi ușor pe față. Un om sosit pe punte se apropie îndată de el.

— Dumneavoastră știți domnul Carruthers?

— Da.

Era pe punctul de-a zîmbi și de a-i întinde mîna, dar își dădu seama într-o clipă că persoana care i se adresase, tot un englez, nu era de rangul lui. Instinctiv, deși rămase excesiv de politicos, maniera sa deveni puțin mai distantă. Firește că sînt lucruri pe care Carruthers nu mi le-a spus cu de-a-mănuntul, dar văd scena cu atîta claritate încît o descriu fără nici o ezitare.

— Doamna vă roagă să nu fiți supărat că n-a venit să vă întîmpine, dar vasul a sosit foarte devreme și e cale de-o oră pînă la vila unde locuim.

— O, firește. Doamna se simte bine ?

— Da, mulțumesc, foarte bine. Aveți bagajul pregătit ?

— Desigur.

— Dacă-mi arătați unde este, am să spun unuia dintre băieții ăștia să-l care într-o barcă. La vamă nu veți avea nici un fel de dificultăți. Am aranjat

eu ca totul să fie în regulă, și după aia o pornim. Ați luat gustarea de dimineață ?

— Da, mulțumesc.

Omul nu era perfect stăpîn pe modul său de exprimare. Carruthers se întreba cine poate fi. N-ar fi putut spune că nu e politicos, dar cu siguranță că, într-o oarecare măsură, era cam neceremonios. Carruthers știa că Betty e posesoarea unei averi însemnate ; poate că era administratorul ei. Părea un om foarte competent. Într-o grecească fluentă, dădu instrucțiuni hamalilor, iar cînd au coborît în barcă și vislași au pretins mai mult decît le dăduse, le-a spus ceva care i-a făcut să rîdă și să ridice din umeri mulțumiți. Bagajele au fost trecute prin vamă fără a fi examinate, în timp ce însoțitorul lui Humphrey strîngea mîinile vameșilor. Făcînd cîțiva pași, înaintară într-un loc înșorit, unde îi aștepta o mașină mare, de culoare galbenă.

— Dumneata conduci ? întrebă Carruthers.

— Da, sînt șoferul doamnei.

— Aha, înțeleg. Nu știam.

Nu era îmbrăcat în uniformă de șofer. Purta pantaloni albi de doc, iar picioarele fără ciorapi erau încălțate cu espadrile ; pe cap avea o pălărie de paie, iar cămașa albă de tenis, fără cravată, era deschisă la gît. Carruthers se încrunță. Betty n-ar fi trebuit să-i îngăduie șoferului ei să conducă mașina în ținuta asta. E adevărat că a fost necesar să se scoale înainte de răsăritul soarelui și că drumul pînă la vilă urma să fie parcurs pe-o vreme foarte caldă. Poate că în condiții obișnuite purta uniformă. Deși nu ajungea la înălțimea lui Carruthers, care măsura un metru optzeci și cinci

fără pantofi, totuși nu era scund; avea umeri largi și era solid, încât făcea impresia unui om voinic. Fără să fie gras, era destul de plinut; aspectul său demonstra că are o poftă respectabilă de mâncare și că nu ezită să și-o satisfacă. Deși încă tânăr, sa tot fi avut treizeci sau treizeci și unu de ani, avea aspectul unui om masiv, amenințat în viitor de obezitate. Acum era un tip zdravăn. A avea o față lată, tare bronzată de soare, un nas scurt, borcânat și o privire cam posacă. Purta o mustață scurtă, blondă. Curios i se părea lui Carruthers faptul că avea sentimentul net de a-l mai fi văzut undeva înainte.

— Ești de multă vreme în serviciul doamnei? îl întreba.

— Păi, cam de multcel.

Carruthers deveni un pic mai distant. Nu-i plăcea deloc felul de-a vorbi al șoferului. Se întreba de ce nu i se adresează cu „domnule”. Se temea ca Betty să nu-i fi îngăduit prea multă familiaritate. Era felul ei de-a fi puțin cam neglijentă cu lucruri de genul acesta. Dar era o greșeală. Îi va atrage atenția cu prima ocazie. Privirile lor se încrucișară pentru o clipă, și-ar fi putut să jure că în a șoferului era o licărire de amuzament. Carruthers nu putea înțelege de ce. Nu găsea că ar fi ceva amuzant în persoana sa.

— Ceea ce se vede acolo presupun că e vechea cetate a cavalerilor, spuse Carruthers pe-un ton distant, arătând către zidurile crenelate.

— Da. Doamna are să vă arate. Pe aici vin destul de puțini turiști în timpul sezonului.

Carruthers dorea să fie binevoitor. S-a gândit că n-ar strica să-i spună șoferului că vrea să stea

în față, lângă el, mai degrabă decât singur, în spate, dar tocmai când era pe punctul să-și exprime dorința, inițiativa îi fu luată din mîini. Șoferul le indică hamalilor să pună bagajele în spate și, după ce se așeză comod la volan, spuse:

— Ei, acu' dacă săriți înăuntru, îi dăm drumu'.

Carruthers se așeză lângă el și porniră pe-o șosea albă, paralelă cu țărmul mării. După câteva minute ieșiră în câmp deschis. Își continuau drumul în tăcere. Carruthers era nițel înțepat. Simțea că șoferul are tendința să devină familiar și era hotărât să nu-i dea prilejul. Îi plăcea să creadă că are un fel de-a fi care-i ține pe subalterni la respect. Se gîndea cu plăcere sardonică la faptul că nu va trece mult pînă cînd șoferul i se va adresa cu „domnule”. Dar dimineața era superbă; șoseaua albă șerpuia printre livezi de măslini, iar casele țărănești pe lângă care treceau cînd și cînd, cu pereții lor văruiți și acoperișurile drepte, aveau un aspect oriental care captiva imaginația. Iar Betty îl aștepta. Dragostea pe care o purta în inimă îl predispunea la bunătate față de toți oamenii și, după ce își aprinse o țigară, se gîndi că ar fi un gest mărinimos să-i ofere una și șoferului. În definitiv, Rhodos era foarte departe de Anglia, iar epoca era a democrației. Șoferul luă țigara și opri mașina să și-o aprindă.

— Ați adus tutunașu'? întreba deodată. Doamna v-a telefonat să aduceți un chil de tutun *Player's Navy Cut* pentru pipă. Asta-i și motivul pentru care am aranjat ca ai de la vamă să nu vă deschidă bagajul.

— N-am primit nici o telegramă de felul acesta.

— Ei, drăcia dracului!

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, ce-i trebuie doamnei un kilogram de *Player's Navy Cut* ?

Aceste cuvinte le-a rostit cu aroganță. Exclamația șoferului nu-i plăcuse deloc. Individul îi aruncă o privire piezișă, în care Carruthers citi o anumită insolență.

— Nu se găsește pe-aici, răspunse lapidar.

Aruncă cu un fel de enervare țigara egipteană pe care i-o dăduse Carruthers și porniră din nou la drum. Era de-a dreptul îmbufnat. Nu mai spunea nimic. Carruthers își dădu seama că eforturile sale de a fi sociabil fuseseră o greșeală. Pe tot restul parcursului îl ignoră total pe șofer. Adoptă maniera glacială pe care o folosea cu atîta succes ca secretar de ambasadă, cînd vreun cetățean britanic venea la el după ajutoare. De cîtva timp drumul urca la deal, iar acum ajunseră la un zid scund și lung, apoi la o poartă deschisă. Șoferul viră și intrară.

— Am sosit ? exclamă Carruthers.

— Șaizeci și cinci de kilometri în cincizeci și șapte de minute, spuse șoferul, lăsînd un zîmbet să-i descopere dinții de-un alb strălucitor. Nu-i rău, dacă ținem seama de calitatea șoselei.

Șoferul claxonă prelung. Carruthers, de emoție, simțea că i se taie respirația. Continuă să urce pe un drum îngust, care trecea printr-un cîrîg de măslini, și ajunseră în dreptul unei case scunde, albe, cocoțate pe un povîrniș. Betty aștepta în prag. Sări din mașină și o sărută pe amîndoi obraji. O clipă n-a fost în stare să articuleze un cuvînt. Observă, aproape subconștient, că la ușă aștepta un majordom mai în vîrstă în pantaloni albi și doi lachei în fustanelă, portul tradițional. Erau

îmbrăcați frumos și aspectul lor era pitoresc. Orice ar fi îngăduit Betty șoferului său, reședința era totuși evident condusă în mod civilizat, corespunzător rangului ei social. Îl conduse prin hol, o încăpere mare cu pereți în *calcio vecchio* și molă fină, din care intrară în salon. Aici, la fel ca și dincolo, o încăpere mare, scundă, cu pereți văruiți, îi dădu imediat impresia de confort și lux.

— Primul lucru pe care trebuie să-l faci e să vii să contempli priveliștea, îi spuse ea.

— Primul lucru pe care trebuie să-l faci e să mă uit la tine.

Era îmbrăcată în alb. Avea fața, brațele, ceafa tare bronzate de soare ; ochii ei îi făceau impresia că sînt mai albaștri decît îi văzuse vreodată, iar albul dinților ei i se părea incomparabil. Arăta într-adevăr extraordinar. Era simplu, dar elegant îmbrăcată, cu mult gust. Avea părul ondulat și unghiile perfect manichiurate ; o clipă se temuse ca din pricina vieții ușoare pe care o ducea pe această insulă romantică să nu fi devenit neglijentă cu propria ei persoană.

— Pe cuvîntul meu, Betty, arăți ca la optsprezece ani. Cum ai reușit să te menții așa de tînară ?

— Sînt fericită, dragul meu, răspunse zîbind.

Aceste cuvinte, din gura ei, îi provocară un junghi în inimă. N-ar fi vrut s-o știe fericită. Ar fi vrut ca el să-i redea fericirea. Dar acum stăruia să-l scoată pe terasă, pe care se ieșea din salon prin una din cele cinci ferestre-uși ce dădeau afară ; iar de la terasă, colina înțesată de măslini se rostogolea abrupt în mare. Acolo era un mic golf, în ale cărui ape liniștite se oglindea o ambarcațiune albă, ancorată în mijlocul lui. Pe alt deal, după

colț, se vedeau casele văruite ale unui sat grecesc, iar dincolo de acesta, o enormă stîncă cenușie pe care se ridicau meterezele unui castel medieval.

— A fost una din fortărețele cavalerilor, spuse. Am să te duc acolo diseară.

Privelește-a era atît de încîntătoare încît îți tăia respirația; deși în aparență calmă, era totuși bizar însofletită. Nu te îndemna la contemplație, ci la activitate.

— Presupun că ai adus tutunul, nu-i așa ?

Întrebarea îl făcu să tresară.

— Mă tem că nu l-am adus. N-am primit telegrama ta.

— Dar am trimis două telegrame, una la ambasadă și alta la Hotel Excelsior.

— Dar eu locuiam la Plaza.

— Vai, ce păcat ! Albert o să fie furios.

— Cine e Albert ?

— Cel care te-a adus de la vapor. *Player's* e singurul tutun care-i place și nu-l poate găsi aici.

— Ah, șoferul... Și arătînd cu degetul spre vasul care se legăna strălucitor la picioarele lor : Acesta e iahtul despre care am auzit vorbindu-se ?

— Da.

Era un caic mare, pe care Betty îl cumpărase, îl echipase cu un motor auxiliar și-l pusese la punct. Cu el cutreiera insulele grecești. Ajunsese spre nord chiar pînă la Atena, iar spre sud pînă la Alexandria.

— Facem o plimbare, dacă ai timp, spuse ea. Ar trebui să vezi insula Cos, dacă tot ești aici.

— Cine ți-l conduce ?

— Firește că am un echipaj, dar în principiu Albert. E foarte priceput la motoare și la lucruri de felul acesta.

Nu știa de ce, faptul că pomenea iarăși numele șoferului îl făcea să se simtă prost. Carruthers se întreba dacă nu-i lasă prea multe pe mîna. Era o greșală să dea unui șofer de casă prea multă libertate de mișcare.

— Știi, mă obsedează gîndul că l-am mai văzut pe Albert undeva înainte, dar nu pot să-l plasez în timp și spațiu.

Ea zîmbi senin ; ochii îi străluceau și fu cuprinsă de-o veselie bruscă care îi dădea un aer de sinceritate captivantă.

— Ar trebui să ți-l amintești. Era al doilea lacheu al matusii Louise. Trebuie să-ți fi deschis ușa de sute de ori.

Louise era matusa la care locuise Betty înainte de căsătorie.

— Oh, el e ? Probabil că l-am văzut acolo, dar fără să-l remarc. Cum se face că e aici ?

— L-am avut și la noi acasă. Cînd m-am măritat, a ținut să vină cu mine, așa că l-am luat. O vreme a fost valetul lui Jimmie, apoi l-am trimis să facă practică la o uzină de automobile ; era nebun după mașini ; și în cele din urmă l-am angajat ca șofer. Nu știu ce m-aș fi făcut fără el.

— Nu crezi că e o greșală să depinzi prea mult de-un membru al personalului tău de serviciu ?

— Nu știu. Nu m-am gîndit niciodată la asta.

Betty i-a arătat camerele pregătite pentru el și, după ce s-a schimbat, au plecat la plimbare spre plajă. O barcă mică cu vîsle îi aștepta și cu ea

au trecut la caic, unde s-au scăldat. Apa era caldă și pe punte s-au lăsat mîngîiați de razele soarelui. Caicul era spațios, confortabil, chiar somptuos. Betty îl luă să-i arate vasul și în sala mașinilor dădură peste Albert, care meșterea la motoare. Era îmbrăcat într-o salopetă murdară, avea mîinile negre și fața mînjită cu ulei.

— Ce nu merge, Albert ? zise Betty.

El se ridică și luă o poziție respectuoasă.

— Totul e în regulă, doamnă. Mă uitam numai pe ici, pe colea.

— Nu există decît două lucruri pe lume la care ține Albert. Unul e mașina, iar celălalt e iahtul. Nu-i adevărat, Albert ?

Îi zîmbi și fața mai degrabă impasibilă a lui Albert se lumineă, lăsînd să se vadă dinții săi albi și frumoși.

— Adevărat, doamnă.

— Doarme pe bord, știi ? I-am echipat o cabină foarte drăguță la pupa.

Carruthers s-a adaptat cu mare ușurință ritmului vieții de acolo. Betty cumpărase proprietatea de la un pașă turc exilat în Rhodos de către Abdul Hamid. Locuinței atît de pitorești îi mai adăugase o aripă. Transformase crîngul de măsline care o înconjură într-o grădină sălbatică, plantată cu rosmarin, levănțică, asfodel și mătură, primite din Anglia, și cu trandafirii care făceau faima insulei. Primăvara, îi spuse ea, pămîntul era acoperit cu un covor de anemone. Dar în timp ce-i arăta proprietatea, destăinuindu-i planurile și modificările pe care intenționa să le facă, Carruthers se simțea cuprins de-o neliniște împotriva căreia nu putea lupta.

— Vorbești de parcă ai avea de gînd să trăiești aici tot restul vieții, spuse el.

— Poate că așa voi face, răspunse ea zîmbind.

— Ce absurditate ! La vîrsta ta...

— Nu mai am mult pînă la patruzeci, băiete, îi răspunse ea fără amărăciune.

Descoperi multumit că Betty are un bucătar excelent. Masa luată cu ea în splendida sufragerie, mobilată în stil italian, servită de majordomul grec, plin de demnitate, împreună cu cei doi valeti chipeși, în uniformele lor colorate, îi procura o satisfacție profundă a simțului său pentru un anumit stil de viață. Casa era mobilată cu gust ; în camere se găsea strictul necesar, iar fiecare piesă era o bijuterie. Betty trăia pe picior mare. Cînd, a doua zi după sosirea lui, veniră la masă guvernatorul împreună cu cîțiva dintre colaboratorii săi, Betty făcu o demonstrație a resurselor de care dispunea gospodăria. La intrarea în casă, guvernatorul trecu printre două rînduri de lachei, superb îmbrăcați în fustanele scrobite, pieptare brodate și tichii de catifea. Era aproape o gardă personală. Lui Carruthers îi plăcea viața pe picior mare. La dineu comesenii au fost foarte veseli. Betty vorbea italiană curgător, iar Carruthers la perfecție. Tinerii ofițeri din suita guvernatorului erau deosebit de eleganți în uniformele lor de gală. Față de Betty erau plini de atenții, în timp ce ea le răspundea cu căldură, degajată. Îi tachina. După terminarea mesei au dansat cu ea unul după altul, în ritmul muzicii imprimate pe plăci de gramofon.

După ce-au plecat, Carruthers o întrebă :

— Nu sînt cu toții îndrăgostiți de tine ?

— N-ai putea spune. Uneori fac aluzii sentimentale, dar nu se supără cînd îi refuz, mulțumindu-le ostentativ.

Erau lipsiți de seriozitate. Cei tineri nu ieșiseră încă din noviciat, iar cei care trecuseră de prima tinerețe aveau burtă și chelie. Indiferent ce sentimente ar fi nutrit față de ea, Carruthers n-ar fi putut să creadă nici o clipă că Betty ar fi în stare să se dea în spectacol cu un italian de proveniență burgheză. Dar peste o zi sau două se întîmplă un lucru foarte curios. Era în camera lui, unde se îmbrăca pentru masa de seară, cînd, afară pe coridor, auzi glasul unui bărbat, fără să înțeleagă ce spune sau pe ce limbă vorbește; apoi, deodată, rîsul sonor al lui Betty. Era un rîs încîntător, în cascade și plin de veselie, ca un rîs de fetișcană, foarte contagios. Dar cu cine putea să rîdă în felul acesta? N-ar fi putut rîde așa cu un servitor. Avea o notă bizară de intimitate. Ar putea să pară curios că dintr-un hohot de rîs Carruthers a fost în stare să descifreze asemenea lucruri, dar să nu uităm că era plin de subtilitate. Nuvelele lui erau remarcabile tocmai prin asemenea trăsături.

Mai tîrziu, cînd s-au întîlnit pe terasă, în timp ce amesteca un cocteil, a încercat să-și satisfacă curiozitatea.

— Ce te-a făcut să rîzi în hohote adineaori? Cu cine erai?

— Cu nimeni.

Era sincer surprinsă, ceea ce putea să vadă din felul cum îl privea.

— Mi-am închipuit că unul dintre ofițerii tăi italieni a trecut pe-aici să-ți prezinte omagiile.

— Nu.

Desigur că trecerea anilor lăsase urme și asupra lui Betty. Era frumoasă, o frumusețe de femeie coaptă. Fusese întotdeauna sigură de sine, dar acum era și calmă; seninătatea era o trăsătură tot atît de caracteristică, ca și ochii ei albaștri și sprîncenele-i candidе, care acum făceau parte integrantă din frumusețea ei. Părea împacată cu lumea întreagă; era odihnitor să fii împreună cu ea, așa cum e odihnitor să stai culcat între mășlini, contemplînd marea de smarald. Deși nu era mai puțin veselă și spirituală ca altădată, seriozitatea ei, pe care odinioară numai el o cunoștea, devenise acum manifestă. Nimeni nu mai putea s-o acuze că ar fi zvăpăiată; era imposibil să nu-ți dai seama de finețea caracterului ei, înzestrat chiar cu o anumită noblețe, trăsătură pe care n-o aflai în mod obișnuit la femeia modernă. Carruthers își spunea că într-un anumit fel îi amintea de marile doamne din secolul al XVIII-lea. Manifestase totdeauna sensibilitate pentru literatură; poemele pe care le-a scris ca fată erau grațioase și melodioase; de aceea, cînd l-a informat că s-a apucat să scrie o lucrare istorică de anvergură, a fost mai curînd interesat decît surprins. Strîngea material pentru un studiu despre cavalerii ioaniți din Rhodos. Era o evocare plină de incidente romantice. Îl luă pe Carruthers la cetate și îi arătă nobilele ziduri cu contraforturi și creneluri, plimbîndu-se împreună printre clădirile austere și maiestuoase. Străbătura tăcuta Stradă a Cavalerilor, cu minunatele fațade de piatră și marile blazoane care aminteau de epoca

apusă a cavalerismului. Acolo îi pregătise o surpriză. Cumpăraseră una din aceste case vechi, pe care o restauraseră cu o grijă plină de devotament, aducînd-o iarăși în starea ei originală. Cînd intrai în mica curte interioară de unde începea scara din piatră sculptată, te simțeai transportat în plin ev mediu. Mai avea și o mică grădiniță îngrădită, în care creșteau un smochin și nelipsiții trandafiri. Era o căsuță tainică și tăcută. Vechii cavaleri avuseseră un contact destul de îndelungat cu Răsăritul pentru ca să înțeleagă intimitatea la fel ca orientalii.

— Cînd mă satur de vilă, mă retrag aici pentru două-trei zile și mă gospodăresc singură. Uneori e o destindere să nu fii înconjurat de lume.

— Doar nu ești singură aici ?

— Practic sînt.

Se găseau într-un salonaș mobilat cu sobrietate.

— Dar cu asta ce-i ? spuse Carruthers zîmbind, în timp ce cu degetul arăta un exemplar din *The Sporting Times* aflat pe-o măsuță.

— O, e al lui Albert. Bănuiesc că l-a lăsat aici cînd a venit să te întîmpine. Primește în fiecare săptămîină *The Sporting Times* și *The News of the World*. Se ține la curent în felul acesta cu mersul lumii.

Zîmbi îngăduitor. Alături de salonaș era un dormitor, care, în afară de-un pat mare, nu mai conținea aproape nimic.

— Casa a aparținut unui englez. În parte asta-i și motivul pentru care am cumpărat-o. Unui anume Sir Giles Quern, iar unul dintre strămoșii mei a luat de soție o Mary Quern, care îi era verișoară. O familie din Cornwall.

Deoarece constatase că nu poate progresa cu studiul ei istoric fără a cunoaște suficient de bine limba latină, pentru a putea citi cu ușurință documentele medievale, Betty s-a apucat s-o învețe cu ajutorul unei juxte. S-a străduit să-și însușească numai gramatica elementară și apoi a început să citească autorii care o interesau. Pentru a învăța o limbă nouă e-o metodă foarte bună și m-am întrebat adesea de ce nu e aplicată în școli. Are avantajul considerabil că-ți economisește răsfoirea neconținută a dicționarelor și căutarea pe bîjbîite a celui mai potrivit sens. După nouă luni, Betty știa tot atîta latină cîtă franceză cunoaște majoritatea dintre noi. Lui Carruthers i se părea nițeluz ridicol ca această făptură atît de strălucită și de fermecătoare să-și ia munca în serios cu atîta perseverență, și totuși era emoționat. Ar fi vrut s-o ia în brațe și s-o sărute, nu ca pe-o femeie, în clipa aceea, ci ca pe-un copil precoce a cărui inteligență sclipitoare îi provoacă o bruscă încîntare. Mai tîrziu, însă, medită mai îndelung asupra celor spuse de ea. Carruthers, firește, era un om foarte inteligent ; altfel n-ar fi putut să ajungă în postul important pe care îl deținea la Externe, și-ar fi absurdă afirmația că cele două cărți ale sale puteau stîrni atîta vîlvă fără nici un fel de merit ; trebuie să recunosc că l-am pus într-o lumină falsă pentru că mi-era antipatic și i-am ridiculizat nuvelele pentru că istorisirile de acest fel le găsesc de obicei absurde. Era un om cu tact și cu spirit de pătrundere. Era convins că nu există decît o singură cale pentru a-i cîștiga inima. Betty intrase pe-un făgaș în care se simțea fericită, planurile ei erau bine con-

turate ; iar viața pe care o ducea la Rhodos era atât de bine orînduită, atât de completă și de satisfăcătoare, încît, chiar pentru motivul acesta, n-ar fi avut șanse deosebite s-o influențeze. Singura lui posibilitate era să-i trezească neliniștea, care zace adînc în inima fiecărui englez. De aceea începu să-i vorbească despre Anglia și despre Londra, despre prietenii lor comuni, despre pictorii, scriitorii și muzicienii a căror cunoștință i-a fost prilejuită de succesul literar. Îi vorbea despre seratele boeme din Chelsea, despre Operă, despre voiajurile la Paris *en bande* pentru a merge la un bal mascat, sau la Berlin pentru a vedea noile piese de teatru. Îi trezi nostalgia unei vieți bogate și ușoare, variate și cultivate, inteligente și în cel mai înalt grad civilizate. Încercă să-i provoace sentimentul că stagnează într-o apă statută. Lumea înainta cu pași repezi, de la o fază interesantă la alta, iar ea stătea nemișcată. Trăiau într-o epocă clocotitoare, care ei îi scăpa. Firește că aceste lucruri nu i le spunea direct, lăsînd-o mai degrabă să le deducă. Era amuzant și spiritual, avea o memorie excelentă și putea să reproducă întotdeauna o poveste amuzantă, era vesel și plin de fantezie. Îmi dau seama că n-am redat cum trebuie spiritualitatea lui Humphrey Carruthers, așa cum n-am redat nici strălucirea lui Betty. Cititorul trebuie să mă creadă pe cuvînt că așa erau. În general lumea îl considera pe Carruthers un partener antrenant, cu asta jumătate din bătălie fiind cîștigată ; oamenii erau dispuși să-l găsească amuzant și susțineau că spune lucruri interesante. Firește că spiritul său era social. Avea nevoie de-o anumită societate care să-i

înțeleagă aluziile și să-i împărtășească umorul special. Există vreo două duzini de gazetari în Fleet Street, sediul celor mai importante publicații britanice, capabili să-i facă *knock-out* pe cei mai spirituali dintre oamenii de lume ; dar meseria acestora e să fie spirituali, iar strălucirea duhului e treaba lor de fiecare zi. Puține sînt frumusețile mondene cu poze apărute în ziare și reviste ilustrate care ar putea obține o slujbă modestă în ansamblul unui spectacol de revistă. Amatorii trebuie să fie judecați cu înțelegință. Carruthers știa că Betty se simte bine în compania lui. Rîdeau mult cînd erau împreună. Zilele treceau ca gîndul.

— O să-mi lipsești extraordinar de mult după ce-ai să pleci, îi mărturisî în felul ei sincer. Venirea ta aici a fost o adevărată desfătare. Ești tare scump, Humphrey.

— Mult ți-a trebuit s-o descoperi.

Se autofelicita. Adoptase o tactică bună. Era interesant de observat că planul reușise atât de bine. De parcă ar fi fost vrăjit. Plebea poate să rîdă cît pofteste de cei de la Externe ; dar e fără îndoială că acolo se învață cum trebuie să procedezi cu oamenii dificili. Nu-i mai rămînea decît să-și aleagă momentul. Inima îi spunea că Betty nu s-a simțit niciodată mai strîns legată de el ca acum. Va aștepta pînă se termină vizita. Betty e o emotivă. Va regreta că pleacă. Rhodos i se va părea un loc foarte plicticos fără el. Cu cine să mai vorbească după plecarea lui ? După cină ieșeau de obicei pe terasă și contemplau bolta înstelată de deasupra mării ; aerul cald era înviorător și vag înmiresmat. Atunci, în ajunul plecării,

îi va cere să-l ia de bărbat. Era ferm convins că va accepta.

Într-o dimineață, cam la o săptămână și ceva după sosirea lui la Rhodos, întâmplarea a făcut să urce în camera lui tocmai când Betty trecea pe coridor.

— Încă nu mi-ai arătat camera ta, Betty, îi spuse.

— Nu ți-am arătat-o? Hai, intră s-o vezi. E tare drăguță.

Se întoarse din drum și el o întovărăși în cameră. Era situată deasupra salonului și avea aproximativ aceeași suprafață. Mobilierul era în stil italian și arăta, așa cum se obișnuia atunci, mai mult a cameră de zi decât a dormitor. Pe pereți, câteva picturi alese, iar printre mobile vreo două scrinuri deosebit de frumoase îi atrăgeau atenția. Patul venetian era superb pictat.

— Ce i-o fi trebuind unei doamne fără bărbat un pat de asemenea dimensiuni? observă el în glumă.

— E cam mare, nu-i așa? Dar mi-a plăcut atât de mult că n-am avut încotro și a trebuit să-l cumpăr. A costat o avere.

Carruthers aruncă o privire noptierei, pe care văzu vreo două-trei cărți, o cutie de țigări și o pipă din rădăcină de măcieș într-o scrumieră. Curios! Ce i-o fi trebuind lui Betty o pipă pe noptieră?

— Ia uită-te, te rog, la acest sipet. Nu găsești că pictura e nemaipomenit de frumoasă? Mi-a venit aproape să plîng când l-am găsit.

— Bănuiesc că și el te-a costat o avere.

— Nici nu îndrăznesc să-ți spun cât am dat pe el.

La plecarea din cameră a mai aruncat o privire noptierei. Pipa dispăruse.

Prezența unei pipe în dormitorul lui Betty era ceva foarte curios. Cu siguranță că n-o folosea ea, căci, dacă ar fi fumat pipă, nu era în firea ei s-o facă în taină, dar firește că existau o serie de explicații plauzibile. Putea să fie un dar pe care intenționa să-l facă cuiva, unuia dintre italieni, sau chiar lui Albert — nu reușise să vadă dacă pipa e nouă sau veche: mai putea să fie și un model pe care să i-l dea lui pentru a-i trimite câteva de acasă. În bună parte incidentul îl amuza; nedumerirea însă a durat numai o clipă, chestiunea încetînd apoi să-l mai preocupe. Plănuiseră în ziua aceea un picnic, iar Betty urma să conducă singură mașina. Aranjaseră să facă o croazieră de câteva zile înaintea plecării sale, pentru ca el să poată vizita insulele Patmos și Cos, în timp ce Albert urma să mesterească la motoarele caicului. Au avut noroc de-o zi minunată. Vizitară un castel în ruine și urcară un povârniș de munte pe care creșteau zambile, narcise și asfodele, iar la întoarcere erau frînți de oboseală. Nu mult după cină se despărțiră, Carruthers ducîndu-se la culcare. A mai citit un pic, după care a stins lumina. Dar somnul nu se lipea de el. Sub plasa contra țîntărilor era o căldură înăbușitoare. Se răsucea și se zbătea ca un pește pe uscat. Curînd îi veni ideea să coboare pînă pe mica plajă de la poalele dealului și să se răcorească în mare. Pînă jos toată plimbarea nu dura mai mult de trei minute. Își puse espadrilele și luă cu el un prosop. Era lună plină, și printre măslini se zărea dîra luminoasă pe care-o lăsa în mare. Dar n-a fost singurul care s-a gîndit

să se scalde pe-o noapte îmbălsămată ca asta, deoarece, chiar în momentul cînd să iasă pe plajă, auzi glasuri. Supărat, îi scăpă printre dinți o înjurătură; probabil că unii dintre servitorii lui Betty făceau baie și nu era în firea lui să-i deranjeze. Măslinii creșteau pînă în apropiere de malul apei și, la adăpostul lor, aștepta nehotărît. Auzi un glas care-l făcu să tresară.

— Unde e prosopul meu ?

Pe englezește. O femeie se ivi din apă și rămase o clipă nemișcată înainte de-a ieși la mal. Din întineric apărui un bărbat, gol pușcă, doar cu un prosop în jurul șalelor. Femeia era Betty; goală cum o făcuse maică-sa. Bărbatul o înfășură într-un halat de baie și începu s-o usuce cu mișcări energice. Sprijinită de el, își îmbracă un pantof, apoi celălalt și, ca s-o susțină, acesta îi trecu un braț pe după umeri. Bărbatul era Albert.

Carruthers făcu stînga-mprejur și o luă la goană pe deal în sus. Se poticnea ca orbeții. O dată fu cît pe-aci să cadă. Respira cu răsuflarea întretăiată, ca un animal rănit. Ajuns în cameră, se aruncă pe pat, cu pumnii strînși, iar durerea seacă și dureroasă care îi sfîșia inima se preschimba în lacrimi. Căzuse neîndoielnic pradă unei violente crize de nervi. Totul îi era acum clar, clar cu aceeași luminozitate cu care, pe-o noapte furtunoasă, fulgerul poate să scoată în evidență contururile unui peisaj devastat, clar, înfiorător de clar. Felul în care individul o ștersese cu prosopul și modul în care ea se sprijinise de el nu erau semnele unei pasiuni, ci manifestări ale unei intimități cu o îndelungată istorie în urma ei, iar pipa de pe noptieră, pipa trăda o legătură maritală

respingătoare. Sugera imaginea unui bărbat care își fumează pipa, în timp ce citește în pat, înainte de culcare. *The Sporting Times* ! De aceea își luase căsuța din Strada Cavalerilor, ca să poată petrece cu el două-trei zile pe săptămînă de intimitate conjugală. Erau ca o pereche căsătorită demult. Humphrey se întreba de cînd o fi durînd odioasa legătură și răspunsul îi venea neîndoielnic, răscolitor : de ani și ani de zile. Zece, doisprezece, paisprezece : povestea începuse cînd tînărul lacheu sosise proaspăt la Londra; atunci era încă un băiețandru și fără îndoială că avansurile nu le făcuse el; în decursul acestor ani, cînd ea fusese idolul publicului britanic, cînd toată lumea o adora și s-ar fi putut mărita cu oricine ar fi dorit, ea trăia cu al doilea lacheu în casa matusă-si. Îl luase cu ea după ce s-a măritat. Toată acea căsătorie hotărîtă pe neașteptate... Și copilul născut mort înainte de vreme... Acesta trebuie să fi fost motivul pentru care s-a măritat cu Jimmie. Îl luase pe Welldon-Burns pentru că rămăsese însărcinată cu Albert. O, cîtă nerușinare, cîtă nerușinare ! Apoi, cînd sănătatea lui Jimmie a început să se subrezească, l-a convins să-l ia pe Albert ca valet. Dar ce-o fi știut Jimmie din toate astea, și cîte va mai fi bănuat ? Devenise alcoolic, de unde i s-a tras și tuberculoza; dar de ce s-o fi apucat de băutură ? Poate ca să-și adoarmă o bănuială care era atît de hidoasă încît n-avea curajul s-o înfrunte. Și pe Jimmie îl părăsise ca să poată trăi în voie cu Albert, iar la Rhodos tot pentru asta se stabilise. Cu acest Albert, ale cărui mîini purtau

urme de ulei și care avea unghiile roase și înnegrite de meșteritul motoarelor, cu omul ăsta butucănos și grosolan, care aducea a măcelar cu obraji săi îmbujorați și forța brută pe care-o degaja. Albert, care nici măcar nu mai era tânăr și avea tendința să se îngreșe, un incult și un vulgar prin felul său comun de a se exprima. Albert, Albert ! Cum a fost în stare să facă una ca asta ?

Carruthers se sculă să bea puțină apă. Se înfundă într-un fotoliu. Patul îi devenise insuportabil. Aprindea țigară de la țigară. Când se lumina de ziua era o epavă. Nu dormise deloc. I se aduse gustarea de dimineață, dar în afară de cafea n-a putut să ia nimic. Nu trecu mult și se auzi o bătaie ușoară în ușă.

— Cobori să înotăm puțin în mare, Humphrey ?

Vocea aceea care exprima veselie îi făcu sîngele să i se urce la cap. Încordîndu-și toate puterile, deschise ușa.

— Cred că azi n-am să pot. Nu mă simt prea bine.

Îl măsură cu privirea.

— Vai, dragul meu, dar arăți groaznic. Ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nu știu. Poate un început de insolație.

Vocea lui era stinsă și în ochi avea o privire tragică. Îl cercetă mai îndeaproape. O clipă nu mai spuse nimic. I se păru că o vede pîlînd. Humphrey știa. Apoi strînse din ochi zîmbind ironic ; Betty realiza comicul situației.

— Sărmanul meu prieten ! Ai nevoie de odihnă. Du-te și te odihnește. Am să-ți trimit o aspirină, două. Poate că pînă la prînz ai să te simți mai bine.

Zăcea întins în camera lui, cu storiile lăsate, în semiîntineric. Ar fi dat oricît să nu mai fie acolo, pentru a nu fi nevoie s-o mai vadă, dar era exclus, vasul care trebuia să-l ducă înapoi la Brindisi nu făcea escală la Rhodos decît la sfîrșitul săptămîinii. Era prizonier. Iar în ziua următoare aveau în program vizitarea insulelor. N-avea cum să fugă de ea ; în caic vor fi toată ziua nas în nas. N-avea puterea să înfrunte o asemenea situație. Îi era prea rușine. Ea, în schimb, nu se rușina deloc. În clipa cînd și-a dat seama că pentru el nu mai e un secret, a zîmbit. Ar fi fost în stare să-i povestească totul de-a fir-a-păr. Ceva ce el ar fi fost incapabil să suporte. Simțea că-l depășește. În definitiv, nu putea fi sigură că știe ; în cel mai bun caz, putea să fie o simplă bănuială ; dacă s-ar comporta ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, dacă la prînz și în zilele care i-au mai rămas de stat acolo ar fi vesel și amuzant ca de obicei, ea ar putea crede că s-a înșelat. Îi era de-ajuns că știa tot ce știa, nu-i mai trebuia să îndure și suprema umilire de-a auzi rușinoasa poveste din gura ei. Dar, la masă, primul lucru pe care i-l spuse Betty a fost :

— Ce păcat ! Albert zice că s-a defectat ceva la motor și că nu vom putea face turul proiectat. N-aș îndrăzni să pornesc la drum numai cu vecele în această perioadă a anului. S-ar putea să n-avem nici o adiere de vînt timp de-o săptămîină.

Vorbea cu dezinvoltură, fără să ia lucrurile în serios, iar el îi răspunse pe același ton nepăsător :

— Ah, îmi pare rău, dar zău că n-are nici o importanță. E atât de plăcut aici încît, de fapt, nu ținem așa mult să plecăm.

Îi spuse că aspirina și-a făcut efectul și că se simte mult mai bine. Majordomul grec și cei doi lachei în fustanele trebuie să fi avut impresia că vorbesc la fel de vioi ca de obicei. În seara aceea consulul britanic veni la cină, iar în seara următoare îi avură oaspeți pe ofițerii italieni. Carruthers număra zilele, pînă și orele. Ah, de-ar sosi odată clipa îmbarcării, pentru ca, pășind pe puntea vasului, să se simtă eliberat de acea silă și consternare care-l obseda clipă de clipă, în fiecare zi ! Treptat, se simțea cuprins de-o nesfîrșită oboseală. Dar Betty se manifesta cu atîta stăpînire de sine încît se întreba uneori dacă își dă seama că i-a aflat secretul. Să fie adevărat ce-i spusese atunci despre caic, și nu un simplu pretext, așa cum i s-a părut din prima clipă ? Și să fi fost o simplă întîmplare că o serie de vizitatori i-au împiedicat în permanență de-a mai fi împreună ? Partea negativă a unei excesive manifestări de tact e că nu poți să știi niciodată dacă manifestările celorlalți oameni sînt firești sau tot niște dovezi de tact. Cînd o privea, atît de calmă și degajată, atît de vizibil fericită, nu-i venea să dea crezare odiosului adevăr. Și totuși văzuse cu propriii săi ochi. Iar viitorul ei... Ce viitor o așteaptă ? Oribil, cînd te gîndești. Mai devreme sau mai tîrziu adevărul va trebui oricum să iasă la suprafață. Betty — obiect al batjocurii, eliminată din sînul societății, sub dominația unui tip grosolan și vulgar, îmbătrînind și irosindu-și frumusețea alături de-un bărbat cu cinci ani mai tînăr decît ea. Într-o

bună zi acesta își va lua o ibovnică, poate chiar pe una dintre cameristele ei, cu care se va simți mult mai în largul lui decît s-a simțit vreodată cu nobila doamnă, și atunci ce va putea ea să mai facă ? Cîte umiliri va trebui să îndure atunci ! N-ar fi exclus s-o și brutalizeze. S-ar putea chiar s-o bată. Betty... Betty...

Carruthers își frîngea mîinile. Și, deodată, îi veni o idee care îi umplu de bucurie inima îndurerată, încercă să scape de ea, dar îi reveni obsedantă ; nu se mai putea elibera de sub dominația ei. Avea datoria s-o salveze ; el, care-o iubise vreme mult prea îndelungată, nu putea s-o lase să coboare pe scara socială și să se dea complet la fund ; un sentiment de sacrificiu de sine îi creștea în piept. În ciuda evidenței și cu toate că dragostea lui era acum moartă, simțind pentru ea o repulsie aproape fizică, se gîndi s-o ia totuși de soție. Incepu să rîdă melancolic. Și ce fel de viață își pregatea astfel ? Cum va decurge viața lui ? Dar n-avea încotro. El, persoana lui, nu conta. Era singurul lucru pe care trebuia să-l facă. Se lăsă pradă unei exaltări minunate, în timp ce gîndul culmilor pe care se putea ridica spiritul divin al omului îl umplea de umilință.

Vasul lui urma să plece sîmbătă, iar în joia dinainte, după plecarea musafirilor cu care luaseră împreună masa de seară, îi spuse :

— Nădăduiesc că mîine vom putea fi singuri.

— De fapt, am invitat niște egipteni care-și petrec vara aici. Ea e o soră a fostului khediv, o femeie foarte inteligentă. Sînt sigură că o să-ți placă.

— În fine, e ultima mea seară aici. N-am putea s-o petrecem singuri ?

Ea îi aruncă o privire. Ochii ei exprimau o dispoziție amuzată, în timp ce ai lui erau foarte gravi.

— Dacă ții atât de mult... Aș putea să-i amân

— Atunci te rog s-o faci.

Trebuia să plece în zori și avea bagajele făcute. Betty îi spusese să nu-și mai pună ținuta de seară, dar el îi răspunse că așa se simte mai bine. Luau pentru ultima oară cina împreună, unul în fața celuilalt. Sufrageria, cu lămpile acoperite de abajururi, era simplă și convențională, dar noaptea de vară care o inunda prin ferestrele mari, deschise, îi împrumuta o bogăție sobră. Avea aspectul unei sufragerii personale dintr-o mănăstire în care o doamnă de stirpe regală s-ar fi retras pentru a-și închina restul zilelor unei vieți de reculegere nu prea austeră. Cafeaua o luară pe terasă. Carruthers dădu pe gît câteva pahărele de lichior. Se simțea încărcat cu dinamită.

— Draga mea Betty, aș avea ceva să-ți spun, începu el.

— Ai într-adevăr ? Dacă-ai fi în locul tău, m-aș abține.

Vorbise cu blîndețe. Privindu-l atent, dar cu o licărire de zîmbet în ochii ei albaștri, păstra un calm desăvîrșit.

— E absolut necesar.

Drept răspuns, Betty dădu din umeri și amuți. El, în schimb, își dădea perfect de bine seama că vocea îi tremura puțin, fapt care-l făcea să fie furios pe sine.

— Știi bine că te-am iubit ca un nebun ani de-a rîndul. Ți-am cerut de nenumărate ori să te măriți cu mine. Dar, în definitiv, lucrurile se schimbă, la fel și oamenii, nu-i așa ? Nici tu, nici eu nu mai sîntem tineri ca odinioară. Acum vrei să te măriți cu mine, Betty ?

Îi adresă zîmbetul acela care a fost totdeauna un lucru deosebit de atrăgător la ea ; era un zîmbet atât de prietenos, atât de sincer, atât de liniștit, și mai era încă de-o candoare atât de minunată.

— Ești într-adevăr o dulceată, Humphrey. E foarte draguț din partea ta că-mi mai ceri o dată mîna. Nu găsesc cuvinte să exprim cît sînt de mișcată. Dar știi că eu sînt o victimă a obișnuinței, și fiindcă m-am obișnuit să spun nu, mi-e cu neputință să-mi schimb atitudinea.

— Și, în definitiv, de ce nu ți-ai schimba-o ?

În tonul lui era ceva agresiv, ceva aproape amenințător și de rău augur, care o făcu să-i arunce o privire fulgerătoare. Mînia care-o cuprinsese brusc îi așternu o paloare pe față, dar își recapătă îndată stăpînirea de sine.

— Pentru că nu vreau, îi replică zîbind.

— Ai de gînd să te măriți cu altcineva ?

— Eu ? Nu. Firește că nu.

O clipă ea păru că se îndreaptă din spinare și își umflă pieptul ca și cum un val de mîndrie ancestrală i-ar fi trecut prin tot trupul, apoi începu să rîdă. Rîdea oare din cauza vreunui gînd ce-i trecuse prin minte, sau pentru că o amuzase ceva din propunerea lui Humphrey — nimeni în afară de ea n-ar fi putut s-o spună.

— Betty, te implor, mărită-te cu mine.

— Niciodată.

— Nu poți să duci mai departe o viață ca asta. Reuși să exprime prin tonul și inflexiunile vocii toată anxietatea de care era stăpînită inima sa, iar fața îi era crispată și torturată. Ea zîmbi afectuos.

— De ce nu? Lasă prostiile astea. Știi că te ador, Humphrey, dar prea ai devenit fată bătrînă.

— Betty, Betty!

De ce nu-și dădea oare seama că, dacă ținea încă la acest lucru, era numai de dragul ei? Nu dragostea îl făcea să vorbească, ci compasiunea și rușinea. Ea se ridică în picioare.

— Nu fi obositor, Humphrey. Ai face mai bine să te duci la culcare, știi că trebuie să te scoli cu noaptea-n cap. N-am să te mai văd de dimineață. La revedere și Domnul să te aibă în pază. Prezența ta aici a fost o adevărată sărbătoare pentru mine.

Îl sărută pe amîndoi obraji.

A doua zi dis-de-dimineată, căci trebuia să fie îmbarcat pînă la opt, cînd Carruthers ieși din casă, îl găsi pe Albert așteptîndu-l în mașină. Era în pantaloni de doc, flanelă și bască. Bagajele lui Carruthers erau puse la spate. Se întoarse către majordom:

— Pune-mi valizele lîngă șofer, zise. Stau în spate.

Albert nu făcu nici o observație. Carruthers intră în mașină și porni. Cînd ajunseră în port, hamalii dădură buzna. Albert ieși din mașină. Carruthers, mai înalt, îl măsură cu privirea de sus în jos.

— Nu e nevoie să mă conduci pînă la vas. Uite asta pentru dumneata! și-i dădu bacșiș o hîrtie de cinci lire.

Albert se făcu stacojiu. Rămase perplex: ar fi vrut s-o refuze, dar nu știa cum, și servilismul de-o viață își puse pecetea asupra situației. Poate că nici nu și-a dat seama cînd a spus:

— Mulțumesc, domnule.

Carruthers înclină scurt din cap și se îndepărtă. Îl silise pe amantul lui Betty să-i spună „domnule”. Faptul avea valoarea unei răzbunări; era ca și cum ar fi plesnit-o pe Betty peste gură, ca și cum i-ar fi zvîrlit o injurie infamantă în obraz. Îl umplea de-o satisfacție amară.

Ridică din umeri, exprimînd convingerea că acum chiar și acest mic triumf i se părea zadarnic. O vreme tăcură amîndoi. Nu aveau nimic de spus. Apoi, tot el începu din nou:

— Probabil că ți se pare foarte curios să auzi din gura mea toate aceste întîmplări. De fapt, nici nu-mi pasă. Știi, am sentimentul că nimic nu mai contează. Parcă nici n-ar mai exista decență pe lume, așa simt. Îți jur că nu sînt gelos. Nu poți să fii gelos decît dacă iubești, și dragostea mea e moartă. A fost ucisă într-o clipită. După atîta amar de ani. Nu mă mai pot gîndi la ea acum decît cu oroare. Ceea ce mă distruge, ceea ce mă face nefericit la culme, e decăderea ei abjectă.

S-a spus că nu gelozia l-ar fi împins pe Othello s-o ucidă pe Desdemona, ci o suferință cumplită, izvorîta din convingerea că ființa pe care o credea angelică s-ar fi dovedit impură și lipsită de va-

loare. Ceea ce i-a frînt inima nobilă a fost faptul că virtutea a putut să decadă astfel.

— Credeam că n-are asemănare, într-atît o admiram. Îi admiram curajul și sinceritatea, inteligența și dragostea de frumos. N-a fost însă decît o fațarnică, n-a fost niciodată nimic altceva.

— Mă întreb dacă e chiar așa, i-am răspuns eu. Crezi oare că vreunul dintre noi poate fi în întregime dintr-o bucată? Știi la ce mă gîndesc? Că s-ar putea ca Albert să fie numai unealta, tributul pe care ea îl plătește țării din care sîntem făcuți, ca să spun așa, spre a-i lăsa sufletul liber să cutreiere prin înaltele sfere ale cerului. S-ar putea ca tocmai distanța care-i despărțea să-i fi dat sentimentul unei libertăți în raporturile cu el, care i-ar fi lipsit față de-un bărbat din lumea ei. Spiritul e plin de ciudățenii și nu se înalță niciodată atît de sus ca atunci cînd trupul s-a bălăcit un timp în mocirlă.

— Ah, fără prostii din astea! răspunse supărat.

— Nu cred că sînt prostii. Poate că nu mă exprim destul de limpede, dar ideea e sănătoasă.

— Și la ce-mi folosește? M-a distrus. Sînt un om sfîrșit.

— Aș, prostii! De ce nu scrii mai bine o nuvelă pe tema asta?

— Cine, eu?

— Știi bine că acesta e avantajul pe care îl are un scriitor față de ceilalți oameni: cînd ceva i-a provocat o mare durere, cînd se simte chinuit și amărît, poate să introducă totul într-o nuvelă sau un roman, și e surprinzător cîtă alinare, cîtă ușurare îi poate aduce.

— Dar ar fi o monstruozitate. Betty a însemnat totul pentru mine. Cum aș putea să fac un lucru atît de oribil?

Se opri o clipă. Îl vedeam cum reflectează. Îmi dădeam seama că, în ciuda oroarei pe care i-o provocase sugestia mea, un timp încercă să vadă lucrurile din punctul de vedere al scriitorului. Sfîrși prin a da din cap.

— Nu de dragul ei, ci de dragul meu. În definitiv, n-am pierdut orice respect față de mine însumi. Și, în afară de asta, n-am ce povesti.

IMPULSUL CREATOR

Presupun că prea puțină lume știe cum s-a întâmplat ca doamna Albert Forrester să scrie *Statuia lui Abile*; și de vreme ce romanul a fost decretat drept unul dintre cele mai reușite ale timpului nostru, cred — și nu pot face altfel — că o scurtă relatare a circumstanțelor care i-au dat naștere trebuie să intereseze pe toți cei care studiază cu seriozitate literatura. Și într-adevăr dacă, așa cum spun criticii, e vorba de-o carte care va rămâne, povestea care urmează, închinată unui scop mai nobil decât acela de a popula o oră stingheră cu întâmplări hazlii, poate fi considerată de istoricii viitorului ca o adnotare pe marginea analelor literare ale zilelor noastre pentru amatorii de curiozități.

Fiecare își amintește, desigur, succesul care a însoțit publicarea romanului *Statuia lui Abile*. Lună după lună, tipografii erau ocupați cu tipărirea, iar legătorii cu legarea unei ediții după alta; editorii, atât cei din Anglia cât și cei din America, făceau cu greu față comenzilor urgente ale librărilor. A fost tradusă fără întârziere în toate limbile europene și nu de mult s-a anunțat că în curând va putea fi citită în japoneză și hindi.

Dar, mai înainte, diferite reviste de o parte și de alta a Atlanticului au publicat-o în foileton, iar de la editorii acestora agentul literar al doamnei Albert Forrester a stors sume care nu pot fi calificate decât cu epitetul de „colosale”. S-a realizat și o dramatizare a lucrării, care a ținut scena o întreagă stagiune la New York și nu încapă nici o îndoială că, la reprezentarea piesei pe scenele Londrei, succesul va fi tot atât de răsunător. Drep-turile de ecranizare au fost vândute pe-un preț fabulos. Deși sumele încasate de doamna Albert Forrester, după cum se spune în cercurile literare, sînt probabil exagerate, e cert că, numai de pe urma acestei singure cărți, trebuie să fi cîștigat destui bani încît să fie scutită de griji materiale pe tot restul vieții.

Nu se întâmplă frecvent ca o carte să se bucure în egală măsură de favoarea publicului și a criticilor, iar faptul că tocmai ea, dintre toți autorii, reușise să rezolve această — dacă mi-e îngăduit să spun așa — cvadratură a cercului, trebuie să fi fost cu atât mai satisfăcător pentru doamna Albert Forrester cu cît, deși criticii îi recomandau lucrările în termeni elogioși (ceea ce ajunsese chiar să considere că i se cuvine), publicul, în mod curios, rămăsese totdeauna insensibil la meritele ei. Fiecare volum pe care-l publica, un top subțirel, frumos tipărit și legat în pegamoid alb, era aclamat ca o capodoperă, totdeauna pe-o coloană întreagă, și în recenziile săptămînale care se pot vedea numai în revistele păstrate prin bibliotecile prăfuite ale vreunui club, chiar pe-o pagină întreagă; iar toate persoanele instruite o citeau și o laudau. Dar se pare că persoanele instruite nu cumpără cărți,

și ale ei nu se vindeau. Era într-adevăr un scandal ca un autor atât de distins, cu o imaginație atât de fecundă și un stil atât de ales, să rămână neglijat de vulg. În America era aproape complet necunoscută; și cu toate că domnul Carl van Vechten a scris un articol în care dojenea publicul pentru lipsa sa de receptivitate, publicul a rămas neînduplecat. Agentul ei literar, un mare admirator al geniului cu care era înzestrată, șantajase un editor american, obligându-l să publice două dintre cărțile ei sub amenințarea că, în caz contrar, refuză să-i dea altele (fără îndoială niște romane de duzină); pe care le dorea foarte mult, și astfel au văzut, în cele din urmă, lumina tiparului. Felul cum au fost primite de către presă era măgulitor și dovedea că în America spiritele cele mai alese erau sensibile la talentul ei; când a fost însă vorba să-i bage pe gât și a treia carte, editorul american i-a spus agentului (cu brutalitatea specifică editorilor), că, orice sumă ar avea disponibilă, preferă s-o cheltuiască pe gin sintetic.

După ce a apărut *Statuia lui Abile*, cărțile anterioare ale doamnei Albert Forrester au fost reeditate (și domnul Carl van Vechten a scris un alt articol în care arăta, cu părere de rău, dar ferm, că atrăsese atenția lumii cititorilor asupra meritelor acestui scriitor excepțional cu nu mai puțin de cincisprezece ani în urmă) și s-au bucurat de-o reclamă atât de zgomotoasă încât e cu neputință să fi scăpat atenției cititorilor cultivați. Așa că eu nu mai am nevoie să fac o descriere a lor, ceea ce, în definitiv, n-ar fi decât apă de ploaie după cele două subtile articole semnate de domnul Carl van Vechten. Cronologic, doamna Albert

Forrester a început să scrie la o vîrstă fragedă. Prima lucrare (un volum de elegii) i-a apărut cînd era fată de optsprezece ani; și de atunci a publicat, o dată la doi sau trei ani — pentru că avea o concepție prea elevată despre arta ei ca să împingă producției sale literare un ritm mai accelerat — cîte un volum, fie de versuri, fie de proză. Cînd a terminat de scris *Statuia lui Abile*, atinsese respectabila vîrstă de cincizeci și șapte de ani, astfel încît nu e greu de dedus cît de mare e numărul lucrărilor sale. A mai blagoslovit lumea cu o jumătate de duzină de volume de versuri, publicate cu titluri latine, cum ar fi *Felicitas*, *Pax Maris* și *Aes Triplex*, toate într-o tonalitate mai gravă, fiindcă muza ei, lipsită de cheful de a țopaî într-un picior, cu fantezie și ușor, călca apăsător în ritmul unei măsurii oarecum mai solemne. A rămas credincioasă elegiei, fără să negligeze sonetul; dar meritul ei principal era de-a fi reînviat oda, formă poetică pe care barzii din zilele noastre o neglijează întrucîtva; și se poate afirma cu convingere că *Oda pentru Președintele Fallières* își va găsi locul în oricare antologie de versuri englezești. Este o operă remarcabilă nu numai pentru nobila sonoritate a ritmurilor ei, ci și pentru descrierea reușită a țării plăcute care este Franța. Doamna Albert Forrester a scris despre valea Loarei, evocînd amintiri despre Du Bellay¹, a scris despre Chartres și despre vitraliile ca niște giuvaeruri ale catedralei sale, despre orașele însorite

¹ Joachim Du Bellay (1522—1560), unul dintre poeții cei mai remarcabili ai Pleiadei (n.t.).

ale Provenței, cu o intuiție cu atât mai remarcabilă cu cât n-a ajuns niciodată mai departe de portul Boulogne, pe care l-a vizitat cu un vapor de excursioniști de la Margate curînd după ce s-a măritat. Dar suferințele fizice datorate unui rău de mare îngrozitor și umilînța intelectuală de-a fi descoperit că locuitorii acelei stațiuni maritime populare nu înțeleg o boabă din franceza ei curgătoare și idiomatică au determinat-o să ia hotărîrea solemnă de-a nu se mai expune a doua oară unor experiențe neplăcute și totodată lipsite de demnitate; și de-atunci nu s-a mai aventurat niciodată pe întinsurile înșelătoare ale mării, pe care însă le-a cîntat (*Pax Maris*) în stihuri grave și totodată suave.

Se întîlnesc cîteva pasaje reușite și în *Odă pentru Woodrow Wilson*; regret numai că, datorită unei schimbări intervenite în sentimentele ei față de acest bărbat, fără îndoială ireproșabil, autorul a hotărît să n-o mai retipărească. Dar cred că lucrările cele mai distinse ale doamnei Albert Forrester sînt, în mod unanim recunoscut, cele în proză. De sub pana ei au ieșit cîteva volume de eseuri scurte, dar prefect construite, pe teme ca *Toamna în Sussex, Regina Victoria, Moartea, Primăvara în Norfolk, Arhitectura georgiană, Mon-sieur de Diaghileff și Dante*; tot ei îi mai datorăm și lucrări pline de erudiție, dacă nu chiar fanteziste, despre *Arhitectura iezuită din secolul al XVIII-lea* și despre *Aspectul literar al războiului de o sută de ani*. Proza e cea care i-a cîștigat cortegiul de admiratori, puțini la număr, dar pregătiți, după cum se exprima ea însăși cu darul ei extraordinar de-a pune în circulație expresii inedite, care o procla-

mau cel mai mare maestru al limbii engleze zămislit de secolul nostru. Ea însăși recunoștea că stilul ei, sonor și totuși plin de vervă, cizelat și totuși elocvent, constituie forța artei sale; după cum numai proza îi oferea prilejul să-și etaleze umorul, încîntător dar reținut, pe care cititorii ei îl găseau irezistibil. Nu era un umor de idei, și nici un umor de cuvinte; era cu mult mai subtil decît atât, era un umor de punctuație: într-o străfulgerare a inspirației, descoperise posibilitățile comice ale semnului punct și virgulă, de care ulterior a făcut uz din belșug și cu o remarcabilă finețe. Se pricepea să-l plaseze de asemenea manieră încît, dacă erai o persoană cultivată și înzestrată cu un simț rafinat al umorului, nu te stricăi propriu-zis de rîs, dar chicoteai încîntat. Prietenii ei spuneau că, în comparație cu a ei, toate celelalte forme de umor păreau vulgare și exagerate. Cîțiva scriitori au încercat s-o imite; dar în zadar: orice s-ar putea spune despre doamna Albert Forrester, un lucru era însă unanim recunoscut, că știa să stoarcă fiecare dram de umor din punct și virgulă, nimeni altul neputîndu-se nici pe departe compara cu ea.

Doamna Albert Forrester locuia, nu departe de Marble Arch, într-un apartament care îmbina avantajele unei adrese onorabile cu ale unei chirii moderate. Avea un salon elegant și un dormitor încăpător pentru doamna Albert Forrester la strada principală, iar la fațada de pe strada din spatele casei o sufragerie cam întunecată și o chichineată de cameră de dormit, ușă în ușă cu bucătăria, pentru domnul Albert Forrester, care plătea chiria pentru întreaga locuință. În salonul elegant,

doamna Albert Forrester obișnuia să-și primească prietenii în fiecare joi după-amiază. Era o încăpere severă și sobră. Pe pereți era un tapet desenat chiar de William Morris¹, iar pe el, încadrate în rame negre simple, erau agățate gravuri în *mezzotinto*, colecționate înainte ca valoarea acestui gen de reproduceri să crească; mobilierul era stil Chippendale, în afară de măsuța cu rulou, care aducea de departe cu stilul Ludovic al XVI-lea și la care doamna Albert Forrester își scria operele. Asupra acestui lucru musafirilor care veneau s-o vadă li se atrăgea atenția în primul rând, iar cei care îl priveau fără emoție puteau fi numărați pe degete. Covorul era gros și luminile discrete. Doamna Albert Forrester ședea într-un scaun cu spetează înaltă, îmbrăcat în damasc roșu, care nu avea nimic deosebit; dar, fiind singurul scaun comod din încăpere, o puneă într-o postură specială, care o ridica, cum s-ar spune, deasupra musafirilor ei. Ceaiul era servit de către o ființă de sex femeiesc, fără vîrstă, insonoră și incoloră, care niciodată nu era prezentată cuiva și despre care toată lumea știa că, pentru ea, permisiunea de a-i economisi doamnei Albert Forrester penibilul efort de-a turna ceaiul reprezenta un mare privilegiu. În felul acesta doamna Albert Forrester se putea dedica în întregime conversației și trebuie să recunoaștem că forța ei era conversația. Nu era o conversație animată, și ar fi putut unora să le facă

¹ William Morris (1838—1896), pictor și critic de artă englez, care a jucat un rol important în renașterea artelor decorative (n.t.).

impresia că e ușor lipsită de umor, dar asta numai pentru că punctuația poate fi atât de greu redată prin viu grai; în fond, era o conversație plină de substanță, variată, instructivă și interesantă. Doamna Albert Forrester era o bună cunoscătoare a științelor sociale, a jurisprudenței și teologiei; citise mult și avea o memorie excelentă. Mai avea și darul citatelor copioase, deosebit de util întrucît ține loc și de inteligență. Deoarece pe parcursul a treizeci de ani cunoscuse, mai mult sau mai puțin intim, un mare număr de oameni distinși, avea un bagaj voluminos de anecdote interesante de povestit, pe care le plasa cu tact și nu le repeta decît în limitele suportabilului. Doamna Albert Forrester era înzestrată cu darul de-a atrage oameni din cele mai diferite profesii, și în salonul ei riscai să întâlnești concomitent un fost prim-ministru, un proprietar de gazetă și un ambasador al unei puteri de rangul întâi. Mi-am închipuit totdeauna că acești oameni importanți veneau cu credința că aici vor avea a face cu o boemă, dar o boemă destul de curățică și cumsecade, ca să nu fie în pericol de-a se contamina. Doamna Albert Forrester avea pentru politică un interes considerabil și cu propriile mele urechi am auzit cînd un ministru i-a mărturisit sincer că e înzestrată cu o inteligență masculină. La timpul său, n-a fost de acord cu dreptul de vot al femeilor, dar cînd, în cele din urmă, a fost obținut, a început să cocheteze cu ideea de a-și pune candidatura pentru un loc în Parlament. Singura problemă și în același timp singura dificultate era că nu știa ce partid să aleagă.

— În definitiv, obișnuia să spună, ridicînd glumeț din umeri, care erau cam masivi, nu pot să formez un partid cu un singur membru.

Asemenea multor patrioți serioși, incapabilă să-și dea seama cu precizie dincotro va bate vîntul, ca să-și poată îndrepta velele, se abținea de la orice precizare a opiniilor ei politice. În ultima vreme însă începuse să se orienteze spre laburism, în care credea că țara își poate pune toată nădejdea ; dacă i s-ar fi oferit un loc sigur, se știe cu certitudine că n-ar fi șovăit să se avînte în arenă în sprijinul cauzei proletariatului asuprit.

Salonul ei era totdeauna deschis pentru străini — cehi, italieni și francezi, dacă erau nume răsunătoare, și pentru americani chiar dacă erau niște iluștri necunoscuți. Dar snoabă nu era și rareori puteai întîlni în salonul ei cîte-un duce, și atunci numai dacă era unul de viță nu prea veche, sau cîte-o doamnă din protipendadă, și atunci numai dacă, pe lîngă rangul pe care-l avea, mai poseda și reputația vreunui mic păcat social, ca, de pildă, să fi fost divorțată, să fi scris un roman sau să fi falsificat un cec, spre a-i deschide calea către simpatii lipsite de prejudecăți ale doamnei Albert Forrester. Nu se sinchisea prea mult de pictori, care erau timizi și tăcuți ; iar muzicanții n-o interesau, pentru că, dacă erau celebri, se codeau de cele mai multe ori să cînte, iar muzica celor care consimțeau stînjenea conversația ; lumea care voia să audă muzică n-avea decît să se ducă la concert ; în ce-o privește, prefera muzica mai subtilă a spiritului. În schimb, ospitalitatea ei pentru scriitori, în special pentru cei mai puțin cunoscuți și cu perspective, era caldă și constantă. Avea un simț

aparte pentru talentele în devenire, iar dintre scriitorii celebri care din cînd în cînd luau cîte-o ceașcă de ceai împreună cu ea, puțini erau cei pe care să nu-i fi încurajat în primele lor eforturi și să nu-i fi îndrumat în încercările de debut. Poziția ei era mult prea consolidată pentru a fi capabilă de invidie, iar epitetul geniu legat de numele ei îl auzise mult prea frecvent spre a resimți cea mai slabă urmă de gelozie pentru faptul că unora talentul le aducea un venit material de care ea n-avea parte.

Încrezătoare în judecata posterității, doamnei Albert Forrester îi dădea mîna să fie dezinteresată. Cu aceste elemente, nu e de mirare că a reușit să creeze ceva atît de asemănător salonului literar francez al secolului al XVIII-lea, performanță care nu mai fusese realizată anterior de barbara națiune britanică. Primirea invitației de „a lua, marți, o ceașcă de ceai cu o gogoasă” era un privilegiu de toți recunoscut, cu rare excepții ; și cînd îți ocupai scaunul Chippendale în încăperea iluminată discret și dealtfel austeră, nu se putea să nu simți că participi la istoria literară. Odată ambasadorul american i-a spus doamnei Albert Forrester :

— O ceașcă de ceai împreună cu dumneavoastră, doamnă Forrester, e cea mai mare delectare intelectuală ce mi-a fost dat să cunosc vreodată.

Intr-adevăr, te simțai uneori copleșit. Gustul doamnei Albert Forrester era atît de perfect, atît de inevitabil admira ea totdeauna ceea ce trebuie, făcînd în legătură cu asta observația justă, încît adesea ți se tăia respirația. În ce mă privește, am constatat că e mai prudent să mă fortific cu

un cocteil sau două înainte de-a mă expune atmosferei rarefiate a societății ei. Ba chiar, o dată, era cît pe-acî să mă trezesc exclus pe veci din această societate cînd, într-o după-amiază, am apărut la ușa ei și, în loc s-o întreb pe jupîneasa care mi-a deschis : „Doamna Forrester e acasă ?“, am întrebat : „Avem serviciu divin astăzi ?“

Firește că întrebarea pusă astfel mi-a scăpat din elementară lipsă de chibzuială ; pe deasupra am avut și ghinionul ca femeia să chicotească, iar Ellen Hannaway, una dintre cele mai devotate admiratoare ale doamnei Albert Forrester, să fie din întâmplare tocmai atunci în hol, scoțîndu-și galoșii. Datorită ei amfitrioana mea a aflat ce spuseseam chiar înainte de-a ajunge în salon, și cînd am intrat, doamna Albert Forrester m-a străpuns cu o privire de vultur.

— De ce-ai întrebat dacă avem serviciu divin astăzi ? a vrut ea să știe.

Am încercat să-i explic că am avut un moment de rătăcire, dar doamna Albert Forrester m-a ținut cu o privire pe care n-aș putea s-o descriu altfel decît ca irezistibilă.

— Nu cumva vrei să insinuezi că reuniunile mele sînt... (se opri în căutarea unui cuvînt) sacramentale ?

N-am înțeles ce vrea să spună, dar nici nu-mi convenea să-mi expun ignoranța înaintea unei societăți atît de numeroase de oameni deștepți, așa că singura cale ce-mi rămăsese deschisă, mi-am zis, era să recurg la periută și tămîie.

— Reuniunile duminicale, scumpă doamnă, sînt precum amfitrioana, frumoase la perfecție, divine la perfecție.

Un mic fior a scuturat structura masivă a doamnei Albert Forrester. Reacția ei poate fi asemuită cu aceea a unui om care intră pe nepregătite într-o cameră ticsită cu zambile ; parfumul e atît de îmbătător încît e gata să-l doboare. Așa se face că a lăsat-o mai moale.

— Dacă ai încercat să faci o glumă, spuse, aș prefera să-ți încerci efectul umorului asupra invitaților mei mai degrabă decît asupra servanțelor mele... Domnișoara Warren îți va servi ceaiul.

Doamna Albert Forrester mă abandona cu un gest al mîinii, dar nu renunță și la subiect, căci în următorii doi-trei ani, ori de cîte ori mă prezenta cuiva, nu uita să adauge :

— Caută să profiți la maximum de el, căci vine aici numai ca să facă penitență. Cînd ajunge la ușa, întreabă totdeauna : Avem serviciu divin astăzi ? Amuzant, nu-i așa ?

Dar doamna Albert Forrester nu se limita doar la ceaiuri săptămînale : în fiecare sîmbătă dădea un prînz pentru opt invitați ; era, după părerea ei, numărul optim pentru desfășurarea conversației generale în condiții perfecte, iar în sufrageria ei nici nu încăpeau comod mai mult decît atîția. Dacă doamnei Albert Forrester îi plăcea să creadă ceva, acest lucru nu avea nimic a face cu unicitatea cunoștințelor ei de prozodie engleză, ci cu faima prînzurilor ei de sîmbătă. Își alegea oaspeții cu grijă, iar o invitație de felul acesteia era mai mult decît un compliment, era de-a dreptul o consacrare. În jurul mesei de prînz conversația putea fi menținută la un nivel mai înalt decît era posibil în societatea pestriță care participa la un ceai,

și puțini erau cei care puteau să-i părăsească sufrageria fără să ducă cu ei o încredere sporită în talentul doamnei Albert Forrester și în natura umană. Nu invita decât bărbați, deoarece, cu toate că era o susținătoare entuziastă a sexului slab și fericită să se întâlnească cu femei în alte ocazii, își dădea perfect de bine seama că, la masă, aveau tendința să vorbească exclusiv cu unul din vecinii alăturați, împiedicând în felul acesta schimbul general de idei, care făcea ca reuniunile ei să fie o desfătare nu numai pentru trup, ci și pentru suflet. Întrucât trebuie să recunoaștem că doamna Albert Forrester te servea cu mâncăruri delicioase, vinuri alese și un trabuc dintre cele mai fine. Acum, pentru oricine a beneficiat de ospitalitate literară, acest lucru trebuie să pară cu totul remarcabil, deoarece literații își duc viața spirituală la nivel ridicat și cea materială sub orice critică; mințile lor sînt preocupate de probleme intelectuale și nu observă că friptura de berbec e crudă, iar cartofii reci; berea e în regulă, dar vinul are un efect de dezmeticire, iar de cafea nu e lucru cuminte să te atingi. Doamnei Albert Forrester îi făcea mare plăcere să fie complimentată pentru mesele pe care le dădea.

— Dacă oamenii îmi fac cinstea să împartă o bucată de pîine cu mine, e drept să le dau o mîncare la fel de bună cu aceea pe care o pot căpăta la ei acasă.

Dar dacă lingușirea era dusă prea departe, o respingea protestînd :

— De fapt, mă pui într-o situație delicată, cînd mă ridici în slăvi pe nemeritate. Toate laudele le merită madam Bulfinch.

— Și, mă rog, cine-i madam... Bulfinch ?

— Bucătăreasa mea.

— E o comoară în cazul acesta, dar n-ai să mă convingi că tot al ei e și meritul alegerii vinului.

— E bun ? Nu mă pricep la lucruri de felul acesta ; și pentru că sînt atît de neștiutoare, las în întregime alegerea în grija negustorului meu de vinuri.

Cînd erau menționate țigările de foi, doamna Albert Forrester devenea însă radioasă.

— Ah, pentru ele trebuie să-l felicități pe Albert. Întrucît Albert e cel care alege țigările de foi, și așa mi se spune, că nimeni nu se pricepe mai bine la țigări de foi ca Albert.

Se uita la soțul ei, care ședea în coada mesei, cu ochii plini de mîndrie asemeni unei cloști de rasă (de preferință din cele mari, pentru carne) care-și privește unicul pui ieșit din găoace. După aceea urma un schimb rapid de amabilități, prin care invitații, dornici să fie politicoși față de gazda lor și bucuroși de-a fi găsit în cele din urmă o ocazie, își exprimau aprecierea pentru meritul său exclusiv.

— Sînteți foarte amabili, spunea el. Mă bucur că vă plac.

După aceea ținea o mică prelegere pe tema țigărilor de foi, explicînd virtuțile pe care le căuta și regretînd deteriorarea calitativă care a urmat după industrializarea acestei manufacturi. Doamna Albert Forrester îl asculta cu un zîmbet mulțumit și era clar că se bucura de micul lui triumf. Dar firește că nu se poate vorbi la nesfîrșit despre țigări de foi și de cum își dădea seama că musafirii ei devin un pic neliniștiți, ataca un subiect de in-

teres mai general și eventual mai semnificativ. Albert se cufunda în tăcere. Dar își avusese momentul său.

Albert era cel care făcea ca dîneurile doamnei Forrester să fie pentru unii mai puțin atrăgătoare decît ceaiurile, deoarece Albert era un om prin definiție politico; dar, deși își dădea perfect de bine seama de aceasta, doamna Forrester avea grijă să nu lipsească de la nici un prînz și, de fapt, le fixa pentru sîmbătă tocmai pentru ca el să poată veni (în restul săptămînii fiind ocupat). Doamna Albert Forrester avea sentimentul că prezența soțului ei la aceste ocazii festive e o datorie inevitabilă pe care trebuia s-o plătească respectului ce și-l datora sieși. Faptul că se măritase cu Albert n-a fost decît un accident, altfel n-ar fi admis niciodată în fața lumii că luase de bărbat un om care nu-i era egal sub raport spiritual; și nu este exclus ca în timpul veghilor tăcute din cursul nopții să se fi întrebat unde ar fi fost de găsit un exemplar de calibrul ei. Prietenii doamnei Albert Forrester nu erau tulburați de reticențe de felul acesta și considerau îngrozitor ca o astfel de femeie să fie nevoită să suporte un asemenea bărbat. Se întrebau unii pe alții cum a fost cu puțință să se mărite cu el și (majoritatea fiind celibatari) răspundeau cu disperare că și așa nimeni n-a știut vreodată de ce unii se căsătoresc cu alții.

Felul în care Albert reușea să fie plicticos nu era prin limbuție și agresivitate; nu te ținea de nasturi povestindu-ți întîmplări fără sfîrșit și nici nu te pisa cu anecdote fără poantă; nu te tortura cu platitudini și nu te ucidea cu banalități; era

doar mărginit, o nulitate. Clifford Boyleston, pentru care romanticii francezi nu mai reprezentau nici o taină, el însuși scriitor de valoare, afirmase că, dacă te uiți într-o cameră în care a intrat Albert, e cu neputință să vezi pe cineva. Prietenii doamnei Albert Forrester au fost de acord că această remarcă e foarte spirituală, iar Rose Waterford, binecunoscuta romancieră și cea mai neînfricată dintre femei, a îndrăznit s-o aducă la cunoștința doamnei Albert Forrester. Deși s-a prefăcut indignată, n-a fost în stare să împiedice un zîmbet de a-i înflori pe buze. Comportarea ei față de Albert era de așa natură încît nu putea decît să sporească respectul pe care-l inspira prietenilor ei. Indiferent de părerea lor intimă despre el, doamna Forrester stăruia să fie tratat cu decența cuvenită soțului ei. Ea însăși se comporta admirabil. Dacă din întîmplare făcea și el vreo remarcă, îl asculta cu expresia omului interesat, iar cînd îi aducea vreo carte de care avea nevoie sau îi împrumuta creionul să-și însemne vreo idee, nu uita niciodată să-i mulțumească. N-ar fi îngăduit nici prietenilor ei să-l neglijeze ostentativ și, ca femeie cu tact, își dădea seama că ar însemna să ceară prea mult oamenilor dacă l-ar lua după ea totdeauna și peste tot; cu toate că din acest motiv ieșea mult singură, prietenii ei știau totuși că ea aștepta din partea lor să-l invite măcar o dată pe an. O însoțea totdeauna la banchete publice cînd urma să țină o alocuțiune, iar la conferințele ei avea grijă să aibă și el un scaun pe podium.

Albert nu era, după cîte mi-aduc aminte, nici prea scund, nici prea înalt, dar poate pentru că

niciodată nu te gîndeai la el decît în legătură cu soția sa (ale cărei dimensiuni erau impozante), nu puteai să ți-l imaginezi altfel decît ca pe-un om pricăjit. Un tip uscătiv și plăpînd, care arăta mai bătrîn decît era în realitate. Avea aceeași vîrstă cu nevastă-sa. Părul, pe care-l tundea foarte scurt, era alb și rar, iar mustața — pentru că purta mustață — era albă și țepoasă ca o perie; fața, subțire și brăzdată, n-avea nici o trăsătură caracteristică, iar ochii albaștri, cîndva poate atrăgători, erau acum decolorați și obosiți. Era îmbrăcat totdeauna foarte simplu, dar elegant, în pantaloni gri cu picățele, pentru care alegea mereu același model, haină neagră și cravată gri cu o mică perlă înfipță aproape de nod. Era de-o modestie atît de perfectă încît atunci cînd aștepta în salonul doamnei Albert Forrester pentru a întîmpina oaspeții invitați la masa de prînz, nimeni nu-i acorda mai multă atenție decît ar fi dat unei piese de mobilă corectă și fără pretenții. Era bine crescut și le strîngea mîna cu un zîmbet plăcut și prevenitor.

— Fiți bineveniți. Sînt foarte fericit că vă văd, spunea, dacă erau cunoștințe mai vechi. Cum o duceți cu sănătatea? Vreau să sper că n-aveți de ce vă plînge.

Dar dacă erau străini distinși, care veneau pentru prima oară în casă, se îndrepta către ușă cînd intrau în salon și spunea :

— Sînt soțul doamnei Albert Forrester. Am să vă prezint soției mele.

Apoi conducea vizitatorul la locul unde doamna Albert Forrester stătea cu spatele la lumină, iar ea înainta cu un gest care exprima bucuria primi-

rii oaspetelui, pentru a-l face pe străin să se simtă la largul său.

Îți făcea plăcere să vezi cît de reținută era mîndria pe care o manifesta față de reputația literară a soției sale și modestia cu care-i promova interesele. Cînd era dorit, se făcea totdeauna prezent; altfel era inexistent. Tactul său era cu siguranță instinctiv, înăscut. Doamna Albert Forrester era cea dintîi să-i recunoască meritele.

— Zău că nu știu ce m-aș face fără el, spunea. E de neprețuit pentru mine. Îi citesc tot ce scriu și criticile pe care mi le face sînt adesea utile.

— Molière și bucătăreasa lui, zise domnișoara Waterford.

— Îți închipui că ai haz, dragă Rose? Întrebă doamna Forrester cu oarecare acreală.

Cînd cineva făcea vreo observație care nu se bucura de aprobarea doamnei Albert Forrester, știa să-l pună pe respectivul la punct întrebîndu-l dacă făcuse o glumă care depășea capacitatea ei de înțelegere deoarece, adăuga ironic, e „prea grea de cap”. Dar nimeni și nimic n-o putea pune pe domnișoara Waterford într-o asemenea postură. În cursul unei vieți îndelungate, această femeie avusese multe legături amoroase, dar o singură pasiune: pentru coala tipărită. Doamna Albert Forrester mai mult o tolera decît o înghițea.

— Hai, hai, draga mea, răspunse. Știi bine că n-ar putea să existe fără tine. N-ar fi avut cum să ne cunoască. Pentru el trebuie să fie o experiență extraordinară de-a avea legături cu mințile cele mai luminate și oamenii cei mai distinși ai zilelor noastre. E adevărat că albina piere înafara stupu-

lui care o adăpostește, dar se știe că albina n-are prin ea însăși nici o importanță.

Prietenii doamnei Albert Forrester știau totul despre artă și literatură, dar erau nevinovați în materie de științe naturale; de aceea au lăsat să treacă această observație fără răspuns. Doamna Albert Forrester a continuat:

— Nu mă stînjenește cu nimic. Își dă seama subconștient cînd nu vreau să fiu deranjată; ba, dimpotrivă, cînd urmăresc o înlănțuire de idei, prezența lui în cameră e mai degrabă un sprijin decît o piedică.

— Ca o pisică persană, spuse domnișoara Waterford.

— Dar ca o pisică persană foarte bine dresată, bine crescută și manierată, răspunse doamna Forrester cu asprime, punînd-o astfel pe domnișoara Waterford la locul ei.

Dar doamna Albert Forrester nu terminase tot ce avea de spus în legătură cu soțul ei.

— Noi, cei care facem parte din pătura cultă, spuse ea, avem tendința să trăim într-o lume mult prea exclusiv a noastră. Ne interesează abstractul mai mult decît concretul, și cred că uneori cuprindem cu privirea lumea frămîntată a treburilor omenești într-un mod mult prea detașat și de la o înălțime mult prea olimpiană. Nu credeți că ne paște primejdia de-a deveni întrucîtva inumani? Am să-i fiu veșnic recunoscătoare lui Albert pentru că mă ține în contact cu omul de pe stradă.

Acestei observații — despre care nici unul dintr-un prietenii ei n-ar fi putut spune că e lipsită de

acea rară subtilitate și pătrundere în miezul lucrurilor ce caracterizau atîtea din rostirile sen-
tentioase ale doamnei Forrester — i se datorește faptul că o bună bucată de timp Albert a fost cunoscut în cercurile ei apropiate sub numele de „omul de pe stradă“. Dar acest lucru n-a durat mult și a fost dat uitării. După care a fost cunoscut sub numele de „filatelistul“. Clifford Boyleston, cu umorul său malițios, e cel care i-a dat porecla. Într-o zi, cînd bietul său creier era epuizat de efortul de-a întreține o conversație cu Albert, l-a întrebat în disperare de cauză:

— Colecționezi timbre?

— Nu, i-a răspuns Albert blajin. Îmi pare rău, dar nu colecționez timbre.

Dar Clifford Boyleston nu apucase bine să-i pună întrebarea, că i-a și întrezărit posibilitățile. Era autorul unei cărți despre mătușa prin alianță a lui Baudelaire, care a atras atenția tuturor celor care se interesau de literatura franceză, și se știa despre el că în studiile sale aprofundate dedicate spiritului francez absorbise o parte aprecia-bilă din sprinteneala și strălucirea minții galice. Ignorînd răspunsul negativ al lui Albert, cu prima ocazie îi informă pe prietenii doamnei Albert Forrester că descoperise, în fine, secretul lui Albert. Colecționa timbre. După aceea nu-l întîl-neă o dată fără să-l întreb:

— Așadar, domnule Forrester, cum merge colec-
ția de timbre?

Sau:

— Ai mai cumpărat ceva timbre de cînd nu
ne-am mai văzut?

N-avea nici o importanță faptul că Albert continua să nege că ar colecționa timbre, născocirea era prea isteată ca să nu fie exploatată până la refuz; prietenii doamnei Albert Forrester o luau de bună că e colecționar de timbre și rareori vorbeau cu el fără să-l întrebe despre realizările sale filatelice. Până și doamna Albert Forrester, în zilele când buna ei dispoziție era deosebit de pronunțată, vorbea despre soțul ei denumindu-l „filatelistul”. Porecla părea într-adevăr să i se potrivească lui Albert ca o mănuașă. Uneori vorbeau despre el astfel chiar în prezența lui și erau nevoiți să aprecieze buna dispoziție cu care-i asculta; zâmbea fără resentimente și curînd încetă chiar să mai protesteze.

Evident că doamna Albert Forrester avea un simț monden mult prea ascuțit ca să periclitizeze succesul meselor ei așezînd la dreapta și la stînga lui Albert pe cei mai distinși dintre invitați. Avea grija ca alături de el să șadă numai prietenii mai vechi și mai intimi, iar cînd victimele predestinate își făceau apariția, le spunea :

— Știu că nu te superi dacă ai să șezi lîngă Albert. Nu-i așa că nu te superi ?

Nu le rămînea altceva decît să spună că sînt încîntați; dacă pe chipurile lor se așternea prea vădit expresia disperării care-i cuprinsese la auzul ucigătoarei propuneri, îi bătea amical pe mîini, adăugînd :

— Data viitoare ai să stai lîngă mine. Albert e atît de timid față de străini și te pricepi atît de bine cum să-l iei !

Asta și făceau : îl ignorau pur și simplu. După ei, scaunul pe care ședea Albert putea să rămîna

la fel de bine și gol. Nimic în expresia sau comportarea sa nu trăda vreo supărare din pricină că nu era luat în seamă de către persoanele care, în definitiv, consumau alimentele plătite de el, întrucît veniturile doamnei Forrester cu siguranță că nu i-ar fi îngăduit să ofere musafirilor ei truffandalele cu care-i delecta. Albert ședea liniștit și tăcut, iar cînd deschidea gura, n-o făcea decît pentru a da vreo îndrumare uneia dintre jupînese. Cînd apărea un invitat nou, își oprea privirile asupra lui și îl fixa într-un mod care ar fi fost stînjenitor, dacă n-ar fi fost atît de pueril. Avea aerul că se întreabă cine-o mai fi și această creatură ciudată; dar răspunsul pe care i-l dădeau privirile lui cercetătoare și blînde nu-l afla nimeni. Cînd conversația devenea animată, se uita de la un interlocutor la altul, dar nici atunci nu se putea citi pe fața lui uscată și zbîrcită ce gîndește despre ideile fantastice care zburau dintr-o parte într-alta a mesei.

Clifford Boyleston obișnuia să spună că toate vorbele de duh și toate reflexiile pline de înțelepciune pe care le auzea îi intrau pe-o ureche și îi ieșeau pe alta, fără a lăsa mai multe urme decît apa pe spinarea unei rațe. Nefiind în stare să priceapă ceva, renunțase la un asemenea efort și se prefăcea numai că ascultă. Dar Harry Oakland, criticul multilateral, susținea că Albert absoarbe totul, găsind că tot ce aude e mult prea minunat și făcînd încercări disperate să priceapă, cu creierul lui redus și confuz, ceva din lucrurile extraordinare pe care le aude. Firește că printre oamenii de afaceri din City se va fi lăudînd cu persoanele distinse pe care le cunoștea; poate că acolo era un

far al înțelepciunii și literaturii, o autoritate în materie de gândire abstractă; ar fi dat orice să audă perlele pe care putea să le debiteze pe seama a tot ce reținuse din discuțiile lor. Harry Oakland era unul dintre admiratorii cei mai neclintii ai doamnei Albert Forrester și autorul unui subtil și strălucit eseu despre stilul ei. Cu trăsăturile sale rafinate, frumoase chiar, arăta ca Sfântul Sebastian de care se deosebea numai prin faptul că era neobișnuit de hirsut. Părea un om foarte tânăr, și de fapt încă nu împlinise treizeci de ani; fusese pe rând critic dramatic, critic literar, critic muzical și critic de artă. Dar în ultima vreme arta începuse să-l cam plictisească și manifesta amenințator intenția de a-și pune în viitor tot talentul în slujba criticii sportive.

Nu trebuie să uităm că Albert era om de afaceri, iar prietenii doamnei Forrester considerau că ea suportă cu demnă semnare faptul că, din păcate, nu e măcar bogat. Poate că ar fi fost mai romantic dacă era vreun negustor de vază care ține în mâinile sale soarta națiunilor sau care trimite corăbii, încărcate cu mirodenii rare, în acele porturi din Levant al căror nume au servit cu rime atât de bogate și rare versificația multor poeți. Dar Albert era un simplu negustor de stafide și se bănuia că nu câștigă decât strict cât să-i ajungă doamnei Albert Forrester pentru a-și duce viața cu distincție și chiar cu oarecare larghețe. Întrucât treburile sale îl rețineau la birou pînă la ora șase, nu reușea niciodată să ajungă la primiriile de marți ale doamnei Albert Forrester înainte ca cei mai însemnați dintre vizitatori să fi plecat. Când sosea el, în salon se găseau rareori mai mult

de trei sau patru dintre prietenii mai intimi, care discutau cu umor și fără rezerve despre musafirii plecați și care, cînd auzeau cheia lui Albert răsucindu-se în broască, își dădeau seama cu toții că s-a făcut tîrziu. Peste o clipă, Albert deschidea ușa în felul său nehotărît, aruncînd o privire blajină. Doamna Albert Forrester îl întîmpina zîmbitoare.

— Intră, Albert, intră. Cred că toată lumea de aici ți-e cunoscută.

Albert intra și dădea mîna cu prietenii soției sale.

— Chiar acum ai venit de la birou? Întreba cu însuflețire, deși știa perfect că n-ar fi putut veni din altă parte. Vrei o ceașcă de ceai?

— Nu, mulțumesc, draga mea. Mi-am băut ceaiul la birou.

Doamna Albert Forrester zîmbea cu și mai multă voioșie și toți erau de acord că are față de el o comportare admirabilă.

— Ah, dar știu că nu refuzi încă o ceașcă de ceai. Lasă-mă să ți-l torn cu mîna mea.

Se îndrepta către măsuța de ceai și, uitînd cu desăvîrșire că ceaiul fusese opărit cu un ceas și jumătate în urmă și că acum e rece gheață, îi turna o ceașcă la care adăuga lapte și zahăr. Albert o lua șoptind vorbe de mulțumire și o mesteca cu blîndețe, dar cînd doamna Forrester relua conversația pe care apariția lui o întrerupsese, o puneă kniștit pe masă fără să guste o picătură. Sosirea lui era semnalul de sfîrșit al vizitei și, unul

cîte unul, cei din urmă musafiri își luau rămas bun. O dată s-a întîmplat însă ca discuția să fie atît de captivantă, iar chestiunea în dezbatere atît de importantă, încît doamna Albert Forrester nici n-a vrut să audă de plecare.

— Problema trebuie lămurită odată pentru totdeauna. Și, în definitiv, adăugă ea pe-un ton care în vocea ei suna de-a dreptul șugubăt, în chestiunea asta Albert ar putea să aibă un cuvînt de spus. Să-i auzim părerea.

Era pe vremea cînd femeile începuseră să-și taie părul, iar tema discuției era dacă doamna Albert Forrester trebuia să se tundă băiețește sau nu. Doamna Albert Forrester se bucura de-o statură impozantă. Era o femeie cu oase mari, bine îmbrăcate cu carne; dacă n-ar fi fost atît de înaltă și de vînjoasă, ar fi putut să pară corpulentă. Dar își purta greutatea cu bărbăție. Trăsăturile ei erau puțin mai accentuate decît ar fi fost normal pentru un cap obișnuit și fără îndoială că această particularitate îi conferea un aspect de intelectualitate virilă, o intelectualitate pe care o poseda în mod incontestabil. Avea pielea de culoare închisă, ceea ce ar fi putut să dea de gîndit că în vinele ei ar curge și puțin sînge oriental: singură recunoștea că între strămoșii ei trebuie să fi existat și vreun țigan. Dealtfel, numai o asemenea ascendență putea să explice pasiunea sălbatică și neînfrînată care îi caracteriza uneori poezia. Avea niște ochi mari și strălucitori, cu pupila neagră; nasul era ca al marelui duce de

Wellington, dar mai cărnos; iar bărbia era lată și hotărîtă. O gură mare, cu buze groase și roșii, nefardate, căci niciodată n-a catadicsit să recurgă la asemenea artificii; iar părul ei, abundent, cu fire groase și încărunțit, era adunat deasupra capului într-o arhitectură calculată să mai adauge ceva la înălțimea ei și așa dominantă. Avea aspect de muiere impozantă, ca să nu spunem ațarmantă.

Era totdeauna foarte bine îmbrăcată și purta numai materiale de culoare închisă; arăta din creștet pînă-n tălpi a femeie de litere; dar pentru că făcea totuși parte din speța umană și era predispusă la vanitate, se lua după modă, și croiala rochiilor ei era după ultimul jurnal. Cred că o bucată de vreme a ținut morțiș să se tundă băiețește, dar a considerat că ar fi mai potrivit s-o facă la solicitarea prietenilor decît din proprie inițiativă.

— Vai, dar trebuie, trebuie neapărat, spuse Harry Oakland, cu pasiune și elan juvenil. Are să-ți șadă extraordinar, fantastic.

Clifford Boyleston, care scria pe vremea aceea o carte despre Madame de Maintenon, se îndoia, considerînd experiența cam riscantă.

— Cred, spuse el, în timp ce-și ștergea ochelarii cu o batistă fină, cred că dacă cineva a reușit să-și creeze o fizionomie, nu trebuie să renunțe la ea. În definitiv, ce-ar fi fost Ludovic al XIV-lea fără perucă?

— Nu sînt convinsă, spuse doamna Forrester. Dacă mă gîndesc bine, trebuie să evoluăm în ritm cu vremea. Sînt un om al vremii mele și nu vreau

să rămîn în urmă. America, după cum a spus Wilhelm Meister, este aici și acum. Și întorcîndu-se zîmbitoare către Albert: Ce spune despre asta domnul și stăpînul meu? Care e părerea ta, Albert? A mă tunde sau nu băiețește, aceasta e întrebarea.

— Mă tem, draga mea, că părerea mea nu prezintă vreo importanță deosebită, răspunse el cu blîndețe.

— Pentru mine e de cea mai mare importanță, replică măgulitor doamna Albert Forrester.

Era evident, după fizionomia prietenilor ei, că fiecare aprecia cît de frumos îl tratează ea pe filatelist.

— Insist, spuse ea în continuare, insist. Nimeni nu mă cunoaște cum mă cunoști tu, Albert. O să-mi șadă bine?

— S-ar putea, răspunse el. Singura mea teamă e însă ca, la aspectul tău statuar, părul scurt să nu sugereze eventual, mă rog, hai să spunem, insula grecească în care Sapho, cea mistuită de pasiune, a iubit și a cîntat.

A urmat o pauză penibilă. Rose Waterford și-a înăbușit un hohot de rîs, dar ceilalți au păstrat o tăcere de gheață. Doamnei Forrester îi încremeni zîmbetul pe buze. Albert o făcuse boacăna.

— Totdeauna l-am considerat pe Byron un poet mediocru, spuse în cele din urmă doamna Albert Forrester.

Lumea s-a retras. Doamna Albert Forrester nu și-a tuns părul și bineînțeles că despre asta nu s-a mai vorbit niciodată.

Tot către sfîrșitul uneia dintre sindrofiile de marți ale doamnei Albert Forrester s-a produs evenimentul care a avut o influență atît de covârșitoare asupra carierei sale literare.

Fusese una din cele mai reușite primiri ale ei. Șeful partidului laburist o onorase cu prezența sa, și doamna Albert Forrester își îngăduise să facă profesiuni de credință foarte avansate, din care nu lipsea mult să-i dea de înțeles că e pregătită să treacă cu arme și bagaje în tabăra adeptilor săi. Dacă avea de gînd să se lanseze vreodată în politică, sosise momentul să ia o hotărîre. Clifford Boyleston adusese cu el un membru al Academiei Franceze și, deși știa prea bine că nu cunoaște o boabă de engleză, s-a simțit măgulită să-i accepte complimentele pentru stilul ei înflorit și totuși clar. Ambasadorul american fusese și el de față, precum și un tînăr prinț rus care, dacă n-ai fi știut că e un autentic Romanoff, îl puteai ușor confunda cu un gigolo. O ducese, recent divorțată de ducele ei ca să se mărite cu un jocheu, fusese plină de amabilități; iar coroana ei, deși veștedă și îngălbenită, sporise strălucirea reuniunii. Fusese de față o întreagă galaxie de lumini literare. Dar acum, în afară de Clifford Boyleston, Harry Oakland, Rose Waterford, Oscar Charles și Simons, erau plecați cu toții. Oscar Charles era o mică creatură de-o șchioapă, tînăr, dar cu o față zbîrcită, de maimuță vicleană, care privea lumea prin ochelari cu ramă de aur și își cîștiga existența într-o funcție publică, dedicîndu-și timpul liber preocupărilor literare. Publica articolașe în niște

săptămânale de mîna a doua și manifesta un dispreț suveran față de lume în general. Doamna Albert Forrester îl aprecia socotind că are talent, dar, deși se exprima totdeauna cu admirație fără rezerve în ce privește stilul ei (el și nimeni altul fiind acela care i-a dat numele de maestră a sem-nului punct și virgulă), incisivitatea lui era atît de generală încît, într-o oarecare măsură, îi era și teamă de el. Simmons era agentul ei literar; un bărbat cu fața rotundă, care purta niște ochelari atît de puternici încît, îndărătul lor, ochii arătau bizari și deformați: evocau ochii unui straniu crustaceu văzut într-un acvariu. Venea regulat la reuniunile doamnei Albert Forrester, în parte pentru că avea o deosebită admirație pentru geniul ei și în parte pentru că-l aranja perspectiva de-a întîlni eventuali clienți în salonul ei.

Doamna Albert Forrester, pentru care se străduise vreme îndelungată, cu slabă recompensă, era bucuroasă să-i ofere prilejul de-a cîștiga un ban cîstit și avea grijă să-l prezinte, lăudîndu-l și exprimîndu-i călduroase mulțumiri, oricui se putea presupune că ar avea lucrări literare de vînzare. Își amintea, nu fără îndreptățită mîndrie, că memoriile notabile și extrem de rentabile, semnate de Lady St. Swithin, au fost negociate pentru prima oară în salonul ei.

Stăteau așezați în cerc, avînd-o în centru pe doamna Albert Forrester, și discutau aprins și, s-o mărturisim cîstit, cam răutăcios pe socoteala diferitelor persoane care fuseseră prezente în ziua aceea. Domnișoara Warren, anemica femelă care

timp de două ore străjuise măsuta de ceai, umbla tăcută prin cameră, strîngînd ceștile lăsate care încotro. Avea undeva o slujbă despre care nimeni nu știa exact în ce consta, dar reușea totdeauna să se facă liberă pentru a servi ceaiul la reuniunile doamnei Albert Forrester, iar seara bătea la mașină manuscrisele patroanei. Doamna Albert Forrester nu-i plătea nimic pentru această muncă, convinsă că oricum face destul pentru nefericita creatură; dar îi ceda biletele de cinema care i se trimiteau cu titlu gratuit și adesea îi dăruia diverse articole de îmbrăcăminte pe care nu le mai purta.

Doamna Albert Forrester, cu vocea ei plină și cam profundă, tocmai vorbea fără întrerupere, ca un fluviu care curge leneș, iar ceilalți o ascultau cu luare-aminte. Era în formă și cuvintele care-i ieșeau din gură puteau fi așternute direct pe hîrtie fără nici o modificare. Deodată se auzi un zgomot pe coridor, ca de cădere a unui corp greu, și apoi un fel de gîlceavă.

Doamna Albert Forrester se opri și o ușoară încruntare aruncă o umbră pe fruntea-i cu ade-vărat nobilă.

— Toată lumea știe că sub nici un cuvînt nu tolerez, un asemenea tărăboi insuportabil în apartament, sau cel puțin cred că au avut timp să afle. Vrei să suni, domnișoară Warren, și să te interesezi de unde vine acest zgomot?

Domnișoara Warren făcu precum i se ceruse și peste o clipă intră jupîneasa. Domnișoara Warren o întîmpină la ușă și, pentru a n-o întrerupe pe

doamna Albert Forrester, vorbi cu ea pe șoptite. Dar doamna Albert Forrester se opri puțin iritată.

— Ei bine, Carter, ce s-a întâmplat? Se prăbușește casa sau a izbucnit, în fine, revoluția?

— Nu vă supărați, doamnă, e lada noii bucătărese, răspunse jupîneasa. Hamalul a scăpat-o în timp ce-o băga înăuntru, iar bucătăreasa s-a mîniat tare din pricina asta.

— Cum adică noua bucătăreasă?

— Madam Bulfinch a plecat azi după-amiază, doamnă, zise jupîneasa.

Doamna Albert Forrester își aținti privirile asupra ei.

— Aud asta pentru prima oară. A dat madam Bulfinch vreun preaviz? Cînd vine domnul Forrester, spune-i că vreau să vorbesc cu el.

— Prea bine, doamnă.

Jupîneasa ieși, în timp ce domnișoara Warren se întoarse încet la măsuța de ceai. Mecanic, fără ca cineva să-i fi cerut, turnă cîteva cești de ceai.

— Ce catastrofă! exclamă domnișoara Waterford.

— Trebuie s-o aduci înapoi, zise Clifford Boyleston. E o comoară femeia asta, o adevărată artistă a pregătirii bucatelor, care nu încetează să se perfecționeze.

În clipa aceea jupîneasa intră din nou cu o scrisoare pe-o tăviță argintată, pe care o aduse stăpînei sale.

— Ce e cu asta? zise doamna Albert Forrester.

— Domnul Forrester mi-a spus să vă dau această scrisoare cînd o să întrebați de el, doamnă, spuse jupîneasa.

— Și poți să-mi spui unde e domnul Forrester în cazul ăsta?

— Domnul Forrester a plecat, doamnă, răspunse femeia ca și cum întrebarea ar fi luat-o prin surprindere.

— A plecat? Mulțumesc. Poți să te duci.

Jupîneasa ieși din cameră, iar doamna Albert Forrester, exprimînd nedumerire pe fața ei cu trăsături mari, deschise scrisoarea. Primul gând al Rosei Waterford, mi-a mărturisit ea, a fost că Albert, înspăimîntat de reacția soției sale la plecarea bucătăresei, madam Bulfinch, s-a aruncat în Tamisa. Pe măsură ce doamna Albert Forrester citea scrisoarea, trăsăturile feței sale exprimau o consternare sporită. — Oh, ce monstruozitate! exclamă în cele din urmă. E monstruos! De-a dreptul monstruos!

Doamna Albert Forrester rîci covorul cu pantoful, ca un cal nervos care lovește pămîntul cu copita și, încrucișîndu-și brațele într-un gest ce nu poate fi descris (dar care poate fi uneori întîlnit la o preocupată pusă pe gîlceavă), își îndreptă privirile asupra prietenilor ei curioși și extraordinar de surprinși.

— Albert a fugit cu bucătăreasa.

Consternarea le-a tăiat tuturor respirația. Apoi s-a petrecut ceva teribil, aproape înimaginabil. Domnișoara Warren, care se afla în spatele măsutei de ceai, începu deodată să dea semne de sufocare. Domnișoara Warren, care nu deschidea gura și căreia nimeni nu-i adresa cuvîntul; domnișoara

Warren, pe care nici unul dintre ei, deși o văzuseră în fiecare săptămână trei ani de-a rândul, n-ar fi recunoscut-o pe stradă; domnișoara Warren izbucni deodată într-un hohot de râs cu neputință de stăpînit. Într-o singură mișcare sincronizată, înmărmuriți, întoarseră cu toții capul către ea, privind-o țintă cu ochii holbați. Aveau cu toții sentimentul pe care trebuie să-l fi avut Balaam cînd asinul său a început să articuleze cu grai omenesc. Era efectiv zguduită de râs. Priveliștea stîrnea groază, ca și cum deodată un fenomen natural și-ar fi schimbat manifestările statornicite de vremuri; uimirea amestecată cu spaimă era la fel de mare, ca și cum mesele și scaunele, fără nici un semn prevestitor, ar fi început să topăie pe parchet într-un dans grotesc. Domnișoara Warren încerca să se stăpînească, dar cu cît făcea eforturi mai mari cu atît mai puternice și mai lipsite de milă erau hohotele de râs care o scuturau ca niște convulsii. Își vîrî în cele din urmă o batistă în gură, ca un căluș, și, îndreptîndu-se în goană către ușă, ieși din cameră, trîntind ușa în urma ei.

— Isterie, făcu Clifford Boyleston.

— Pură isterie, bineînțeles, spuse Herry Oakland.

Dar doamna Albert Forrester amuțise cu desăvîrșire.

Scrisoarea îi căzuse la picioare, iar Simmons, agentul ei literar, o ridică și i-o întinse.

— Citește-o, spuse ea, refuzînd s-o atingă. Citește-o cu glas tare.

Domnul Simmons își împinse ochelarii pe frunte, apropie foarte mult scrisoarea de ochi și-i dădu citire:

„Draga mea,

Madam Bulfinch are nevoie de-o schimbare și s-a hotărît să plece. Dat fiind că nu mă simt ispitit să rămîn aici în continuare fără ea, plec și eu. Am înghițit toată literatura pe care sînt în stare s-o suport și m-am săturat de artă.

Madam Bulfinch nu insistă să ne căsătorim, dar dacă vrei să divorțezi, e dispusă să se mărite cu mine. Sper că vei fi mulțumită cu noua bucătăreasă; are recomandări foarte bune. Pentru a-ți economisi eventuale osteneli, află că madam Bulfinch și cu mine vom locui împreună pe șoseaua Kennington, la nr. 411.

ALBERT

Nimeni n-a scos un cuvînt. Domnul Simmons lăsă ochelarii să-i cadă înapoi pe rădăcina nasului. Cert e că nici unul, oricît de străluciți și de obișnuiți să găsească subiecte de conversație potrivite pentru orice ocazie, n-a fost în stare să nascocască vreo remarcă pe măsura situației. Doamna Albert Forrester nu era genul de femeie căreia i se puteau oferi condoleanțe și fiecare se temea prea mult să nu fie luat în râs de ceilalți pentru a îndrăzni să se lanseze în platitudini. În cele din urmă, Clifford Boyleston interveni curajos pentru a salva situația.

— Zău că nu știu ce e de făcut, observă el.

După o altă pauză, interveni Rose Waterford.

— Cum arată madam Bulfinch? întrebă ea.

— De unde vrei să știu? răspunse doamna Albert Forrester oarecum iritată. Nu m-am uitat niciodată bine la ea. Albert angaja întotdeauna personalul de serviciu; n-a intrat decît pentru o clipă, să-mi dau seama dacă e prezentabilă.

— Dar trebuie s-o fi văzut în fiecare dimineață, cînd te ocupai de gospodărie.

— Albert se ocupa de gospodărie. Așa a vrut el, ca eu să fiu liberă pentru a mă dedica în întregime lucrului meu. În viață trebuie să știi să-ți restrîngi sfera de activitate, să nu te risipești.

— Nu cumva Albert îți pregătea mesele? Întrebă Clifford Boyleston.

— Firește. Era sarcina lui.

Clifford Boyleston ridică ușor din sprîncene. Mare prost trebuie să fi fost că n-a ghicit niciodată cui i se cuveneau meritele pentru bucatele alese ale doamnei Forrester. Desigur că tot lui Albert i se datora și faptul că vinul, acel Chablis excelent, era totdeauna răcit tocmai cît trebuia ca să dea senzația de răceală, dar niciodată la o temperatură atît de scăzută încît să-și piardă buchetul și savoarea.

— Fără îndoială că se pricepea la mîncăruri alese și la băuturi.

— Am spus întotdeauna că are meritele lui, răspunse doamna Albert Forrester, ca și cum Clifford Boyleston i-ar fi făcut un reproș. V-ai bătut joc de el cu toții. Nici unul n-ai vrut să mă credeți cînd vă spuneam că-i datorăm foarte mult.

Observația rămase fără replică, și tăcerea, grea și rău prevestitoare, se lăsă apăsătoare peste adunare. Deodată domnul Simmons lansă o bombă:

— Trebuie să-l aduci înapoi.

Atît de mare i-a fost surpriza doamnei Albert Forrester încît, dacă n-ar fi stat rezemată de consola căminului, fără îndoială că s-ar fi dat doi pași înapoi, clătîindu-se.

— Ce vrei să spui? exclamă ea. N-am să-l mai văd cît voi trăi. Să-l primesc înapoi? Niciodată. Nici dacă ar veni să mă roage în genunchi.

— N-am spus să-l primești înapoi; am spus să-l aduci înapoi.

Dar doamna Albert Forrester nu dădu nici o atenție interpretării deplasate.

— Am făcut totul pentru el. Ce-ar fi fost fără mine, vă întreb? I-am creat o situație la care nici în visele lui cele mai inaccesibile n-ar fi putut să aspire.

Nimeni n-ar fi putut să nege că indignarea doamnei Albert Forrester avea ceva măreț, dar efectul ei asupra domnului Simmons părea slab.

— Din ce-ai să trăiești?

Doamna Albert Forrester îi aruncă o privire total lipsită de amabilitate.

— Îmi va purta Dumnezeu de grijă, răspunse pe-un ton înghețat.

— Personal cred că e foarte puțin probabil, replică el.

Doamna Albert Forrester ridică din umeri. Arăta profund jignită. Dar domnul Simmons se așeză cît mai comod în scaun și își aprinse o țigară.

— Știi bine că n-ai admirator mai devotat al artei tale decît mine, îi spuse.

— Decît mine, îl corectă Clifford Boyleston.

— Sau decît tine, continuă domnul Simmons afabil. Sîntem cu toții de acord că n-ai a te teme de comparația cu vreunul dintre scriitorii în viață. Atît în proză cît și în versuri ești absolut superioară. Iar stilul tău — în fine, toată lumea îți cunoaște stilul.

— Bogăția lui sir Thomas Browne îmbinată cu claritatea cardinalului Newman, zise Clifford Boyleston. Viociunea lui John Dryden, cu precizia lui Jonathan Swift.

Singurul semn că doamna Albert Forrester auzise era zîmbetul care pentru un scurt moment ezitase să apară la colțurile gurii ei lăsate în chip tragic.

— Și mai ești înzestrată și cu umor, continuă Boyleston.

— Mai e ceva în lumea asta, exclamă domnișoara Waterford, care într-un simplu punct și virgulă să poată pune atîta bogăție de duh și satiră, atîta observație comică ?

— Dar nu e mai puțin adevărat că volumele rămîn nevîndute, continuă domnul Simmons imperurbabil. Ți-am plasat lucrările timp de douăzeci de ani și nu pot să afirm că m-am îmbogățit din comisioanele încasate, dar m-am ocupat de ele pentru că, din cînd în cînd, îmi place să fac tot ce pot pentru o lucrare bună. Am avut totdeauna încredere în creația ta și am sperat că, mai devreme sau mai tîrziu, vom reuși să înfrîngem rezistența publicului. Dar dacă-ți închipui că poți trăi din scrieri de felul celor pe care le comiți, mă simt obligat să-ți spun că n-ai nici cea mai mică șansă.

— M-am născut prea tîrziu, zise doamna Albert Forrester. Trebuia să fi trăit în secolul al XVIII-lea, cînd un protector bogat răsplătea o dedicație cu o sută de galbeni.

— Cît crezi că-i aduce comerțul cu stafide ? Doamna Albert Forrester oftă ușor.

— Un câștig derizoriu. Albert îmi spunea că realizează cam o mie două sute de lire pe an.

— Trebuie să fie un om de afaceri foarte priceput. Dar cu un asemenea venit nu trebuie să te aștepți la o pensie prea substanțială. Crede-mă, nu-ți rămîne decît un singur lucru de făcut : să-l aduci înapoi.

— Aș trăi mai degrabă într-o mansardă decît să fac una ca asta. Mă vezi înghițind afrontul pe care mi l-a făcut ? Ai vrea să mă lupt cu bucătăreasa mea ca să-i recîștig sentimentele ? Nu uita că pentru o femeie ca mine există un lucru mai prețios decît confortul material, și anume demnitatea.

— Tocmai despre asta voiam să-ți vorbesc, spuse calm domnul Simmons.

Îi străpunsese pe ceilalți cu privirile, iar ochii săi bizari, asimetric aplecați într-o singură parte, aveau un aspect monstruos, asemănător unor ochi de pește.

— Nu există nici o îndoială în mintea mea, continuă el, că ocupi o poziție foarte distinsă și aproape unică în lumea literelor. Reprezinți ceva cu totul deosebit. Nu ți-ai prostituat niciodată geniul pentru câștiguri murdare și ai ținut sus stindardul artei pure. Intenționezi să candidezi

pentru un loc în Parlament. Personal nu mă prea pricep în politică, dar ar fi o reclamă bună și, dacă reușești să intri, am putea încheia pe baza asta un contract pentru un ciclu de conferințe în America. Ești animată de idealuri și un lucru pot să-ți spun, că te respectă pînă și oamenii care n-au citit un rînd din cîte-ai scris. Dar în situația ta există ceva pe care nu ți-l poți permite, și anume să devii ridicolă.

Doamna Albert Forrester tresări în mod vădit.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Nu știu nimic despre madam Bulfinch și din partea mea poate să fie o femeie foarte cumsecade, dar asta nu înlătură faptul că un bărbat nu șterge putina cu bucatăreasa lui fără să-și pună soția într-o postură ridicolă. Dacă ar fi fost vreo dansatoare sau o doamnă cu titluri de noblețe, pot să afirm că nu ți-ar fi stricat cu nimic, dar o bucatăreasă te compromite. În cîteva săptămîni întreaga Londră va rîde de tine, și dacă există ceva care ucide un autor sau un om politic, acesta e ridicolul. Trebuie să-ți aduci soțul înapoi, și asta cît mai repede cu putință, atît de repede de parcă nici n-ar fi apucat să plece, dacă se poate spune așa.

O umbră stacojie se așternu pe fața doamnei Albert Forrester, care însă nu se grăbi să răspundă. În urechile ei răsunară deodată hohotele de ris insuportabile și inexplicabile care-o făcuseră pe domnișoara Warren s-o zbughească afară din cameră.

— Aici sîntem cu toții prieteni și te poți bizui pe discreția noastră.

Doamna Forrester își privi prietenii și crezu că observase o sclipire malițioasă în ochii Rosei Waterford. Pe fața zbîrcită a lui Oscar Charles se așternu o expresie ciudată. În sinea ei dorea să nu-și fi trădat secretul, în primul moment de surpriză. Domnul Simmons însă cunoștea lumea literelor și îmbrățișă dintr-o privire întreaga adunare.

— În definitiv, ești fruntea și sufletul grupului nostru. Soțul tău n-a fugit numai de la tine, ci și de la noi. Nici pe noi nu ne avantajează. E un fapt cert că Albert Forrester ne-a pus pe toți în situația unei șleahțe de caraghioși fără pereche.

— Fără excepție, accentuă Clifford Boyleston. Sîntem cu toții în aceeași situație. Simmons are perfectă dreptate, doamnă Forrester, filatelistul trebuie să vină înapoi.

— *Et tu, Brute !*¹

Domnul Simmons nu cunoștea latina, dar chiar dacă ar fi știut-o, probabil că tot n-ar fi fost mișcat de exclamația doamnei Albert Forrester. Își dresе glasul.

— Propunerea mea e ca doamna Albert Forrester să se ducă mîine să vorbească cu el — din fericire îi avem adresa — și să-l roage să revină asupra hotărîrii sale. Nu știu ce fel de lucruri poate să spună o femeie în asemenea împrejurare, dar doamna Forrester are tact și imaginație, așa că va ști ce trebuie să spună. Dacă domnul Forrester pune condiții, trebuie să le accepte. Să se facă luntre și punte și să-l aducă acasă.

¹ Și tu, Brutus ! (lat.).

— Dacă-ți joci bine partida, nu văd nici un motiv pentru care nu l-ai aduce înapoi, aici, cu tine, mâine seară, zise Rose Waterford cu inima ușoară.

— Ești dispusă s-o faci, doamnă Forrester?

— Timp de cel puțin două minute, cu spatele la ei, ea privi pierdută în șemineul gol; apoi, deșirându-se cât îi permiteau oasele, se întoarse și înfruntă adunarea.

— De dragul artei, nu pentru mine. Nu voi îngădui ca risul trivial al filistinilor să pîngărească tot ce consider bun, adevărat și frumos.

— Formidabil! spuse domnul Simmons ridicându-se în picioare. Măine, în drum spre casă, am să trec pe-aici și sper să-i găsesc pe soții Forrester giugiulindu-se ca două turturele.

Își luă rămas bun, iar ceilalți, de teamă să nu rămână singuri cu doamna Albert Forrester și cu frământările ei, îi urma ră exemplul *in corpore*.

Era cam târziu în după-amiaza zilei următoare, când doamna Albert Forrester, impozantă în rochia ei de mătase neagră cu tocă de catifea, coborî din apartament să ia un autobuz de la Marble Arch care s-o ducă la Gara Victoria. Domnul Simmons îi explicase la telefon cum să ajungă la Kennington cât mai repede și fără ocol. Dealtfel, nici nu se simțea și nici nu arăta ca Dalila. De la Gara Victoria luă un tramvai care mergea în jos pe șoseaua Vauxhall Bridge. Trecînd fluviul, se trezi în sudul Londrei, o parte a orașului mai zgomotoasă, mai sordidă și mai agitată decît cea cu care era obișnuită; dar era mult prea frământată de gîndurile ei spre a mai observa priveliștea variată. Răsufală

ușurată cînd constată că tramvaiul o ia pe șoseaua Kennington și îi ceru conductorului s-o anunțe să coboare la stația cea mai apropiată de casa pe care-o căuta. În fine, după ce coborî și rămase singură în forfoteala străzii, avu ciudata senzație că s-a rătăcit, aidoma călătorului dintr-un basm oriental pe care un duh l-a aruncat în mijlocul unui oraș necunoscut. Mergea încet, uitîndu-se cînd în dreapta, cînd în stînga, și, în ciuda emoțiilor de indignare și jenă care se luptau să pună stăpînire pe inima din pieptul ei cam cuprinzător, nu se putea împiedica să reflecteze că în jur se află destul material pentru o lucrare în proză deosebit de interesantă. Casele scunde inspirau sentimentul unor vremuri de mult apuse, cînd aici nu era încă oraș, iar doamna Albert Forrester își notă în memorie că trebuie să cerceteze asocierile literare cu șoseaua Kennington. Casa cu numărul patru sute unsprezece era una dintr-o serie de așezări sărăcicioase amplasate la oarecare depărtare de stradă; în față se afla o peluză îngustă de iarbă rară și un drum pavat care ducea la o tindă din scînduri, cîndva vopsite și care acum aveau mare nevoie să vadă pensula de ulei. Această intrare și vița decorativă care se cățara pe fațada casei îi dădeau un aspect pseudorural, îndeajuns de straniu, ba chiar sinistru pe șoseaua aceea cu un trafic atît de intens. Casa avea în ea ceva echivoc, care sugera că e locuită de femei a căror viață de plăceri nu le-a adus o răsplată tocmai corespunzătoare.

O fetiță de cincisprezece ani, numai piele și oase, și nici alea drepte, cu picioare lungi și păr răvășit, deschise ușa.

— Nu cumva știi dacă madam Bulfinch locuiește aici ?

— Ați greșit ușa. La etajul doi.

Fata arată cu degetul către scară și în același timp țipă cât o ținu gura :

— Madam Bulfinch, te caută cineva ! Madam Bulfinch !

Doamna Albert Forrester urcă scările murdare, acoperite cu un covor rupt. Urca încet, pentru că nu voia să-și piardă suflul. Ajungând, în fine, la etajul al doilea, se deschise o ușă în care apărură fosta ei bucătăreasă.

— Bună ziua, Bulfinch, zise doamna Albert Forrester cu demnitate. Vreau să vorbesc cu stăpînul tău.

Madam Bulfinch șovăi o fracțiune de secundă, apoi deschise ușa larg.

— Intrați, conică. Și întorcînd capul : Albert, a venit doamna Forrester să te vadă.

Doamna Forrester înaintă, trecînd pe lîngă ea repede, și-l văzu pe Albert, așezat lîngă foc, într-un fotoliu de piele cam jerpelit, în papuci și într-o cămașă cu mînci suflecate. Citea ziarul de seară și fuma un trabuc. La intrarea doamnei Forrester, Albert se ridică în picioare. Madam Bulfinch își urmă vizitatoarea în încăpere și închise ușa în urma ei.

— Ce mai faci, draga mea ? o întrebă Albert cu voioșie. Sper că te simți bine.

— N-ar strica să-ți pui haina, Albert, zise madam Bulfinch. Ce-o să creadă doamna Forrester

despre tine găsindu-te în halul ăsta ? Nici nu vreau să mă gîndesc.

Luă haina, care era agățată într-un cuier, și-l ajută să și-o îmbrace ; ca una obișnuită cu particularitățile îmbrăcămînții masculine, îi trase în jos vesta, să nu iasă deasupra gulerului.

— Am primit scrisoarea ta, Albert, spuse doamna Forrester.

— Bănuiam să ai primit-o, altfel n-ai fi știut unde locuiesc. Ce părere ai ?

— Nu vrei să luați loc, conică ? zise madam Bulfinch, ștergînd cu îndemînare praful de pe-un scaun care făcea parte dintr-o garnitură îmbrăcată în pluș brumăriu și împingîndu-l înainte.

Doamna Albert Forrester se așeză cu o ușoară înclinare a capului.

— Aș fi preferat să discutăm singuri, Albert, spuse ea.

— Întrucît orice ai avea de spus, zise el clipind, o privește și pe madam Bulfinch în egală măsură, cred că e mai bine să fie de față.

— Cum dorești.

Madam Bulfinch își trase un scaun și se așeză. Mai înainte doamna Albert Forrester n-o văzuse niciodată altfel decît cu un șorț mare peste o rochie de stambă imprimată. Acum purta o bluză albă de mătase, fustă neagră și pantofi de lac cu toc înalt și cataramă de argint. Era o femeie de vreo patruzeci și cinci de ani, cu păr roșcat și fațetă stacojie, cu trăsături nu prea armonioase, dar care exprimau un suflet bun și o fire plină de viață.

li evoca doamnei Albert Forrester o țărâncuță nițeluș trecută, servind masa, dintr-un tablou vesel al unui vechi pictor olandez.

— Ei bine, draga mea, ce vrei să-mi spui? întrebă Albert.

Doamna Albert Forrester îi răspunse cu zîmbetul ei cel mai îmbietor și mai amabil. Ochiul ei mari și negri străluceau plini de bunăvoință, iertători.

— Îți dai seama, desigur, că toată povestea asta e mai mult decît absurdă, Albert. Cred că ți-ai pierdut mințile.

— Crezi într-adevăr, draga mea? Cum poți să-ți închipui așa ceva?

— Nu sînt supărată pe tine, doar amuzată, dar gluma e glumă, și nu trebuie împinsă prea departe. Am venit să te iau acasă.

— Scrisoarea mea n-a fost destul de clară?

— Cît se poate de clară. Nu pun întrebări și n-am de făcut reproșuri. Vom considera că a fost o aberație de moment peste care vom așterne vîlul tăcerii.

— Nimic nu mă mai poate determina să trăiesc alături de tine, draga mea, spuse Albert pe-un ton absolut prietenesc.

— Ești nesperios!

— Ba sînt foarte serios.

— O iubești pe femeia asta?

Doamna Albert Forrester mai arbora încă un zîmbet splendid, energic și întrucîtva metalic. Era hotărîtă să ia lucrurile în glumă. Cu tainicul ei simț al valorilor, își dădea seama că scena e haz-

lie. Albert se uită la madam Bulfinch și un zîmbet se ivi pe fața-i îmbătrînită.

— Ne înțelegem bine împreună, nu-i așa, dragostea mea?

— Destul de bine, zise madam Bulfinch.

Doamna Albert Forrester ridică sprîncenele; soțul ei, în decursul căsniciei, nu-i spusese niciodată „dragostea mea“, dar nu e mai puțin adevărat că nici n-ar fi dorit-o.

— Dacă Bulfinch te mai respectă și se gîndește la interesul tău, trebuie să-și dea seama că lucrul ăsta e cu neputință. După viața pe care ai dus-o și lumea în care ai trăit, nu poate spera să te facă pe deplin fericit în niște camere mobilate, luate cu chirie, care exală mizerie.

— Nu-s camere mobilate luate cu chirie, conîță, zise madam Bulfinch. Toată mobila e a mea. Vedeți dumneavoastră, eu sînt cam independentă și mi-a plăcut totdeauna să am o casă a mea. De-aia am păstrat aceste camere, fie că eram, fie că nu eram în slujbă, ca să am oricînd un loc unde să mă retrag.

— Și e un locșor tihnit, foarte plăcut, adăugă Albert.

Doamna Albert Forrester se uită în jur. În șemineu era o plită pe care se afla un ceainic cu apă clocotită, iar pe polița de deasupra șemineului, un ceasornic de marmură neagră, flancat de două candelabre din același material. În cameră mai era o masă lungă, acoperită cu o învelitoare roșie, un bufet și o mașină de cusut. Pe pereți, fotografiile și ilustrate înrămate, scoase de prin almanahuri. O ușă în spate, acoperită cu o draperie din pluș roșu,

nu putea să dea decît în singura cameră de dormit, concluzie ce se impunea doamnei Albert Forrester (care în clipele ei de răgaz făcuse studii de arhitectură destul de aprofundate), ținînd seama de dimensiunile locuinței. Madam Bulfinch și Albert trăiau într-un mod care nu mai lăsa loc nici unei îndoieli cu privire la natura relațiilor dintre ei.

— N-ai fost fericit cu mine, Albert ? întrebă doamna Forrester pe-un ton mai profund.

— Am fost căsătorit timp de treizeci și cinci de ani, draga mea. E prea mult. Mult prea mult. Ești o femeie de treabă în felul tău, dar nu ne potrivim. Tu ai gusturi literare, eu nu. Tu ai o fire de artist, eu nu.

— Am avut totdeauna grijă să împărtășesc cu tine ceea ce mă interesa. Mi-am dat toată osteneala ca succesele mele să nu te umbrească. N-ai putea spune că te-am neglijat vreodată.

— Ești o scriitoare minunată, nici o clipă nu pot să neg, dar nu e mai puțin adevărat că nu-mi plac cărțile pe care le scrii.

— Asta, dacă mi-e îngăduit să spun, nu arată decît că ești total lipsit de gust. Criticii cei mai buni recunosc cu toții valoarea și meritele lor.

— Pe urmă, nu-mi plac prietenii tăi. Dă-mi voie să-ți împărtășesc un secret, draga mea. De multe ori la reuniunile tale am simțit un imbold aproape irezistibil să mă dezbrac în pielea goală, numai ca să văd ce s-ar fi întîmplat.

— Nu s-ar fi întîmplat nimic, zise doamna Albert Forrester cu o ușoară încruntare. Aș fi trimis doar după doctor.

— În afară de asta, nici nu ți-ar sta bine, Albert, adăugă madam Bulfinch.

Domnul Simmons îi sugerase doamnei Albert Forrester să nu șovăie, dacă s-ar dovedi necesar să facă uz de farmecul ei de femeie pentru a-și readuce soțul rătăcitor în căminul conjugal, dar n-avea nici cea mai vagă idee cum să procedeze. Ar fi fost mult mai ușor, sau cel puțin așa i se părea ei, dacă ar fi fost îmbrăcată în rochie de seară.

— Oare faptul că ți-am fost credincioasă timp de treizeci și cinci de ani n-are nici o importanță ? Nu m-am uitat niciodată la alt bărbat, Albert ; sînt obișnuită cu tine ; fără tine sînt pierdută.

— Am predat bucătăresei celei noi toate rețetele mele de mîncare, conîță. Trebuie să-i spunei numai cîte persoane vin la masă și se descurcă ea, zise madam Bulfinch. E foarte bună și pricepută la prăjituri cum n-am mai văzut alta.

Doamna Albert Forrester simțea că-și pierde curajul. Madam Bulfinch, cu intervenția ei, fără îndoială bine intenționată, o împiedica să readucă discuția pe-un plan emoțional firesc și eficient.

— Mă tem că-ți pierzi timpul de pomană, draga mea, zise Albert. Hotărîrea mea e irevocabilă. Nu mai sînt tînăr și am nevoie de cineva care să aibă grijă de mine. Firește că-ți voi da o pensie alimentară cît mai bună. Corinne dorește să mă re-trag din afaceri.

— Cine e Corinne ? întrebă doamna Forrester, surprinsă la culme.

— E numele meu, zise madam Bulfinch. Mama a fost pe jumătate franțuzoaică.

— Ceea ce explică multe, răspunse doamna Forrester, făcându-și gura punga, deoarece, cu toată admirația pentru literatura vecinilor aflați de cealaltă parte a Canalului Mîneei, era convinsă că moralitatea lor lasă de dorit.

— După părerea mea, reluă madam Bulfinch, Albert a muncit destul, și-ar fi timpul să se mai bucure și el de viață. Am o mică proprietate pe litoral, la Clacton-on-Sea. E o regiune foarte sănătoasă, cu un aer minunat. Am putea trăi acolo foarte comod. Și mai cu plaja, mai cu digul, ai totdeauna ceva de făcut. Sînt foarte cumsecade oamenii de prin partea locului. Dacă dumneavoastră ne lăsați în pace, nici cu noi n-o s-aveți vreo treabă.

— Am discutat chiar azi problema cu asociații mei, zise Albert, și s-au declarat dispuși să-mi răs-cumpere partea de capital. Va trebui făcut un mic sacrificiu. După ce totul va fi aranjat, voi avea un venit de nouă sute de lire pe an. Sîntem trei, așa că partea fiecăruia revine exat trei sute de lire pe an.

— Și cum o să trăiesc din atît? exclamă doamna Albert Forrester. Trebuie să-mi păstrez rangul.

— Ai o pană curgătoare, fecundă și distinsă, draga mea.

Doamna Albert Forrester ridică din umeri nerăbdătoare.

— Știi bine că de pe urma cărților mele nu mă aleg decît cu gloria. Editorii susțin că pierd la ele și că nu le publică decît pentru prestigiu.

Acela a fost momentul cînd madam Bulfinch a avut ideea ale cărei urmări s-au dovedit de-o importanță covârșitoare.

— De ce nu scriși un roman polițist bun și antrenant? întrebă ea.

— Cine, eu? exclamă doamna Albert Forrester, surprinsă parcă pentru prima oară în viața ei.

— Nu e o idee rea, zise Albert. Nu e o idee rea deloc.

— Or să tabere criticii pe mine să mă desființeze.

— Nu sînt chiar așa sigur. Oferă-i snobului ocazia de-a se comporta ca un om de rînd fără să se înjosească și are să-ți fie atît de recunoscător că n-o să știe ce să mai facă.

— Mulțumirile mele pentru această consolare, murmură doamna Albert Forrester, rămasă pe gînduri.

— Draga mea, criticii o vor devora. Scrisă în stilul splendid de care numai tu ești capabilă, nu se vor sfîi s-o aclame ca pe-o capodoperă.

— Ideea e absurdă. Nimic mai străin de geniul meu. Nici o speranță să fiu vreodată pe placul maselor.

— De ce? Masele sînt doritoare de cărți bune; ce le displace e plictiseala. Toți îți cunosc numele, dar nimeni nu te citește pentru că-i plictisești. Trebuie să te împaci cu gîndul că ești neinteresantă, draga mea.

— Cum poți să afirmi așa ceva, Albert? replică doamna Forrester cu tot atît de puțin resentiment de care ar fi capabil ecuatorul dacă cineva i-ar re-

proșa că e răcoros. Toată lumea știe și recunoaște că am un deosebit simț al umorului și că nimeni nu e în stare să stoarcă atîta haz sănătos și de bună calitate din punct și virgulă ca mine.

— Dacă ești în stare să oferi maselor un roman polițist bun și antrenant, lăsîndu-le în același timp impresia că se cultivă, faci avere.

— N-am citit în viața mea un roman polițist, zise doamna Albert Forrester. Am auzit odată de-un anume domn Barnes din New York, de care mi s-a spus că ar fi scris o carte intitulată *Misterul unui cupen*, dar n-am avut curiozitatea s-o citesc.

— Firește că trebuie să prinzi șpilul, zise madam Bulfinch. Primul lucru de care trebuie să ții seama e că nu-i loc pentru amor; într-un roman polițist amorul e ca musca-n lapte; ce interesează e crima, detectivul, și să nu fii în stare să ghicești cine a omorît pînă la ultima pagină.

— Dar e un joc cu cititorul pe care trebuie să-l joci corect, după anumite reguli, draga mea, zise Albert. Mă supără întotdeauna cînd bănuiala e îndreptată asupra secretarei sau a unei doamne din înalta societate, ca pînă la urmă să reiasă că ucigașul a fost al doilea valet, care în toată cartea n-a făcut altceva decît să spună: „Mașina e la scară”. Pune-l pe cititor să-și frămînte creierii cît de mult, dar nu-l prosti.

— Mie-mi place un roman polițist bun, zise madam Bulfinch. Ia-mă de la-nceput cu o cucoană-n rochie de seară, bătută-n diamante, zăcînd pe jos în bibliotecă c-un pumnal înfîpt în inimă, și știu c-o să mă distrez pe cînte.

— Sînt gusturi și gusturi, spuse Albert. Eu unul prefer un avocat respectabil, cu favoriți, lanț de aur și aspect blajin, găsit mort în Hyde Park.

— Cu gîtul tăiat? Întrebă madam Bulfinch înflăcărată.

— Nu, înjunghiat pe la spate. Pentru cititor, asasinarea unui domn de vîrstă mijlocie și cu reputație ireproșabilă are ceva deosebit de atrăgător. Fiecăruia îi place să creadă că oricare dintre noi, în aparență ireproșabil, ascunde un mister.

— Acum înțeleg ce vrei să spui, Albert, zise madam Bulfinch. Era deținătorul unui secret fatal.

— Putem să-ți vindem toate ponturile, draga mea, spuse Albert, zîmbind prietenos doamnei Forrester. Am citit sute de romane polițiste.

— Tu?

— Ele au creat primul element de apropiere între Corinne și mine. I le treceam ei după ce le terminam.

— Nu o dată l-am auzit stingînd lumina cînd se crăpa de ziuă și zîmbeam zicîndu-mi: „În fine l-a terminat, acum poate să doarmă liniștit”.

Doamna Albert Forrester se ridică în picioare și își aranjă rochia.

— Îmi dau seama acum de prăpastia care ne desparte, rosti cu glasul ei de contralto, care acuza și-un mic tremolo. Timp de treizeci de ani ai fost înconjurat de tot ce are mai bun literatura engleză și n-ai găsit altceva mai bun de făcut decît să citești romane polițiste.

— Cu sutele, o întrerupse Albert, zîmbind satisfăcut.

— Am venit aici cu intenția să fac orice concesie rezonabilă pentru ca să te întorci la casa ta, dar acum nu mai doresc acest lucru. Mi-ai dovedit că n-avem nimic comun și că n-am avut niciodată. Între noi e o prăpastie.

— Prea bine, draga mea, zise Albert cu blîndețe, accept concluzia ta. Dar mai gîndește-te la romanul polițist.

— Acum trebuie să plec, murmură ea.

— Să vă conduc pînă jos, zise madam Bulfinch. Trebuie să fiți atentă la covor, dacă nu știți bine unde sînt găurile.

Cu demnitate, dar nu fără băgare de seamă, doamna Albert Forrester coborî scările, iar cînd madam Bulfinch deschise ușa și o întrebă dacă dorește un taxi, refuză cu o mișcare a capului.

— Voi lua tramvaiul.

— Să nu vă fie teamă, conia, că n-am să am grija de domnul Forrester, zise madam Bulfinch prevenitor. L-am îngrijit pe domnul Bulfinch timp de trei ani cît a fost bolnav și mă pricep bine la treburile de-astea. Nu că domnul Forrester n-ar fi încă destul de zdravăn și activ pentru anii săi. Și e sigur că se va ocupa cu ceva. Totdeauna am afirmat că un bărbat trebuie să aibă o ocupație în afara profesiei. Domnul Forrester s-a hotărît să colecționeze timbre.

Doamna Albert Forrester, surprinsă, avu o ușoară tresărire. Dar tocmai atunci apărură un tramvai și se repezi, așa cum fac femeile (chiar și cele

mai celebre dintre ele), cu riscul vieții, în mijlocul drumului, agitînd brațele frenetic. Tramvaiul se opri și ea se urcă. Pe moment nu știa cum o să-l înfrunte pe domnul Simmons. Desigur că-l va găsi acasă așteptînd-o. Probabil că și Clifford Boyles-ton va fi acolo. O vor aștepta cu toții și va fi nevoită să le mărturisească lamentabilul eșec. În clipa aceea nu încerca sentimente de caldă prietenie față de micul ei grup de admiratori devotați. Se întrebă cît o fi ceasul și ridică privirea către omul așezat în fața ei, să verifice dacă e o persoană nimerită să-i pună o astfel de întrebare fără a risca un răspuns necuviincios, dar tresări deodată, căci în fața ei ședea un domn între două vîrste, de-o extremă respectabilitate, după toate semnele, cu favoriți, cu o expresie blajină și, ca un făcut, cu lanț de aur la ceas. Era leit omul pe care Albert îl descrisese zăcînd mort în Hyde Park; ajungea la concluzia inevitabilă că era și un avocat din aceia care se ocupă cu administrarea intereselor familiale ale clienților săi. Coincidența era extraordinară, ca și cum degetul soartei, îndreptat către ea, i-ar fi făcut semn. Omul purta joben, sacou negru și pantaloni gri cu picățele; era un pic cam corpulent și masiv de statură, iar alături avea o servietă pentru documente. Cînd tramvaiul ajunse pe la jumătatea șoselei Vauxhall Bridge, respectabilul domn ceru vatmanului să oprească și îl urmări cu privirea cum dispăre pe-o străduță obscură și dubioasă. De ce? Ah da, de ce? Cînd ajunse la Gara Victoria era atît de profund adîncită în gînduri încît, pînă nu-i atrase conductorul atenția, puțin cam repezit, în ce stație

se află, nici nu se urni să coboare. Edgar Allan Poe a scris și el povestiri polițiste. Se urcă într-un autobuz. Ocupă un loc, adâncită în gânduri, dar când ajunse la Hyde Park Corner, se hotără deodată să coboare. Nu mai putea sta locului. Simțea că trebuie să umble. Intră în parc pășind alene și privind în jur cu un aer totodată concentrat și absent în aparență. Desigur, a mai fost și Edgar Allan Poe, nimeni nu poate nega. În definitiv, el e creatorul genului și toată lumea știe cât de mare a fost influența lui asupra parnasienilor. Sau a simboliştilor? N-are importanță. Baudelaire și toți ceilalți. Trecînd pe lângă statuia lui Ahile, se opri o clipă și o privi cu sprîncenele ridicate.

În cele din urmă ajunse la ea în apartament. Deschizînd ușa, zări cîteva pălării în hol. Erau cu toții acolo. Intră în salon.

— În sfîrșit, bine că ai venit, exclamă domnișoara Waterford.

Doamna Albert Forrester înaintă zîmbind cu însuflețire și strînse mîinile întinse. Domnii Simmons și Clifford Boyleston erau acolo, împreună cu Harry Oakland și Oscar Charles.

— Vai, bieții de voi, nu v-a servit nimeni ceaiul! exclamă ea veselă. Habar n-am cît o fi ceasul, dar știu că am întîrziat teribil.

— Ei? făcură ei. Ei?

— Dragii mei, am să vă spun ceva cu totul și cu totul minunat. Am avut o inspirație.

— Ce vrei să spui?

Instinctiv făcu o pauză pentru a da mai mult efect surprizei pe care le-o pregătise. Apoi, fără nici o introducere, lansă bomba:

— AM DE GÎND SĂ SCRIU UN ROMAN POLIȚIST.

Toți se holbară la ea, cu gura căscată. Ridicînd mîna în semn că nu vrea să fie întreruptă, ceea ce de fapt nu era în intenția nimănui, continuă:

— Am de gînd să ridic romanul polițist la nivelul operei de artă. Ideea mi-a venit brusc în Hyde Park. Va fi povestea unei crime a cărei soluție o voi da în ultima pagină. O voi scrie într-o limbă impecabilă și, deoarece în ultimul timp mi-am dat seama că am cam epuizat posibilitățile semnului punct și virgulă, voi explora de-acum încolo semnul două puncte, de care nu s-a ocupat încă nimeni pînă în prezent. Îmbinarea umorului cu misterul, iată ce urmăresc. Și se va numi *Statuia lui Ahile*.

— Formidabil titlu! exclamă domnul Simmons, revenindu-și în fire înaintea celorlalți. Titlul și numele tău îmi sînt de ajuns spre a putea vinde drepturile de publicare în foileton.

— Și cum rămîne cu Albert? întrebă Clifford Boyleston.

— Albert? rosti doamna Forrester ca un ecou. Albert?

Se uită la el de parcă n-ar pricepe despre ce e vorba. Apoi, cu o ușoară exclamație, ca și cum atunci și-ar fi amintit:

— Albert! Da, știam că am plecat după o treabă, dar mi-a ieșit complet din minte. Mă plimbam prin Hyde Park, când mi-a venit această inspirație. Ce aiurită trebuie să mă credeți cu toții!

— Atunci nu l-ai văzut pe Albert ?

— Dragul meu, l-am uitat cu desăvârșire, zise ea rîzînd amuzată. Să-l lăsăm pe Albert cu bucătăreasa lui. N-am timp să mă ocup de el acum. Albert face parte din epoca semnului punct și virgulă. Acum am de gînd să scriu un roman polițist.

— Draga mea, ești mult — mult prea minunată, zise Harry Oakland.

ÎN CHIP DE RĂMAS BUN

Cînd vaporul cu care ai venit părăsește Honolulu, ți se pun ghirlande de flori mirositoare, cu parfum dulceag, cărora acolo li se spun *leis*, în jurul gîtului. Cheiul e înțesat de oameni, iar muzica intonează un cîntec hawaian emoționant. Lumea de pe punte aruncă serpentine colorate celor de pe mal, și bordul vasului, legat de uscat cu fișii de hîrtie subțiri și multicolore, în care predomină roșul, verdele, galbenul și albastrul, exultă de veselie. Cînd nava începe să se depărteze de țarm, serpentinele se rup încet și e ca și cînd s-ar rupe legăturile dintre oameni. Femeile și bărbații sînt uniți pentru un scurt răstimp prin fișii de hîrtie colorată vesel în roșu, albastru, verde și galben, apoi viața ți se separă și hîrțile se rup în două, cu un pocnet sec. Tîmp de-o oră, ce-a mai rămas din ele atîrnă peste bord, după care sînt luate de vînt. Florile din ghirlanda pe care o porți la gît se ofilesc și parfumul lor devine apăsător. Le arunci în mare.

Cuprins

PACIFICUL	5
HONOLULU	7
DECĂDEREA LUI EDUARD BARNARD .	45
REZIDENTUL	94
ROȘCOVANUL	142
ELEMENTUL UMAN	177
IMPULSUL CREATOR	234
IN CHIP DE RĂMAS BUN	291

Lector : MARCEL ADERCA
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Tiraj 90.130 broșate. Bun de tipar : 28.11.74.
Coli tipar 9,25.

Tiparul executat sub comanda nr.
40 636 la Combinatul Poligrafic „Casa
Scintei”, Piața Scintei nr. 1
București
Republica Socialistă România

